Sáringer János

Iratok a magyar Külügyminisztérium történetéhez 1945–1950

Négy Árboc
Szeged, 2013

A kötetet lektorálta:
Nagy József Zsigmond

A francia nyelvű rezümét lektorálta:
Józsa György

Az első borítón a magyar Külügyminisztérium Mónus Illés rakparti (ma Bem rakparti) épületének akkori főbejárata, illetve a mai Külügyminisztérium Bem rakparti épületének a protokoll bejárata látható. Az épületegyüttes a Duna-parti Világörökség része.

A hátlapon a magyar Külügyminisztérium egykori Mónius Illés rakparti épületének dunai homlokzata látható.

ISBN: 978 963 086 632 3

A borítót és a kötetet tervezte: Zsibrita László

Kiadó:
Négy Árboc Kft.
6729 Szeged, Szabadkai út 85.

Nyomta és kötötte:
Innovariant Nyomdaipari Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ

A magyar Külügyminisztérium és a külügyi állomány 1945 és 1950 közötti történetének rekonstrukciójával a magyar történettudomány máig adós maradt. A historikusok a különböző külpolitikai és diplomáciatörténeti tárgyú feldolgozásokban, illetve a volt diplomaták visszaemlékezéseikben csupán érintették a korszakban működő külügyérek munkáját, a külügyi igazgatás egyes kérdéseit vagy a Külügyminisztérium hivatali életét.[1] Emellett a szóbeszédben különböző legendák kaptak szárnyra a minisztérium Debrecenből Budapestre költözéséről, a Szabadság térről, a Mónus Illés rakpartról, a Bem térről, az igazoltakról, a B-listáról, a disszidensekről vagy a hivatal struktúrájáról és működéséről, illetve a külügyi képzésről. Az ezekre vonatkozó, több éve tartó alapkutatásom egyes eredményeit a *Külügyi Szemle* 2011. évi 4. számában, illetve 2010-ben a *www.grotius.hu* elektronikus periodikában tettem közzé.

[1] Említhetjük: Balogh Sándor: *Magyarország külpolitikája 1945–1955*. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988.; Földesi Margit: *A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyarországon*. Budapest: Ikva Kiadó, 1995.; Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés*. Budapest: Osiris Kiadó, 2006.; *Iratok a magyar–szovjet kapcsolatok történetéhez 1944. október–1948. június. Dokumentumok* (szerk. Vida István). Budapest: Gondolat Kiadó, 2005.; Fülöp Mihály: *A befejezetlen béke. A külügyminiszterek tanácsa és a magyar békeszerződés (1947)*. Budapest: Püski Kiadó, 2009.; *A Szövetséges Ellenőrző Bizottság jegyzőkönyvei 1945–1947* (szerk. Feitl István). Budapest: Napvilág Kiadó, 2003.; Kertész István: *Magyar békeillúziók 1945–1947. Oroszország és a Nyugat között*. Budapest: Európa – História Kiadó, 1995.; Horváth János: *A Külügyminisztérium. A Dísz tértől a Szabadság térig. Emlékirat a külügyi szolgálatról 1936–1948*. (Kézirat); Kincses László: Adalékok a magyar diplomáciai (külügyi) szolgálat újkori történetéhez. *Hír-Futár. A Külügyminisztériumi dolgozók önálló szakszervezetének lapja*, 2005. ősz, 42–44. o.; Név nélkül: A magyar Külügyminisztérium épületei. *Im*. 2006. tavasz, 26. o.; Név nélkül: 1945 és a magyar diplomácia (Borbándi Gyula visszaemlékezéseiből). *Im*. 2006. tavasz 28–29. o.; Luksik Lilla: MGIMO. Diplomata-képzés Oroszországban. *Im*. 2006. ősz, 44–46. o.; Nagy József – Del Medico Imre: Az első külügyes szaktanfolyam 1945 után. Az első csoportos elbocsájtások a Külügyminisztériumból. *Im*. 2006. ősz, 23–25. o.; Del Medico Imre: *Életem. Egy mai polgár vallomása*. Budapest: Feketesas Kiadó, 2006. Különösen a 39–71. o. Englert György: *A Külügyminisztérium újjászervezése és átszervezése 1945–1949*. In. *Vázlatok két évszázad magyar történelméből. Tanulmányok*. (főszerk. Gergely Jenő) 207–222. o.

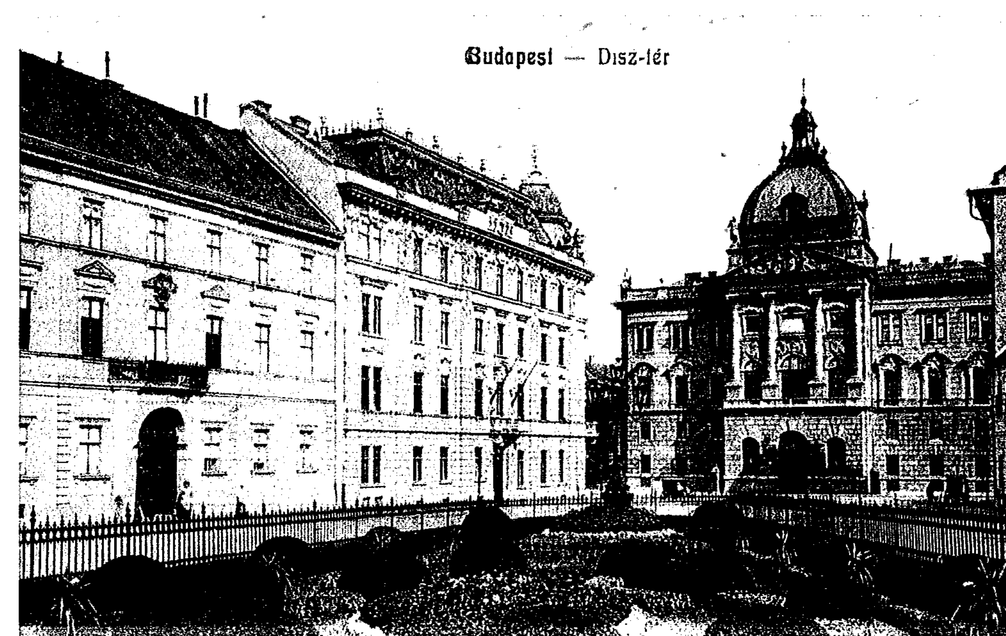
Jelen munkában, a dokumentumok közlésének célja, hogy bemutassuk a második világháború után miként állt fel a Külügyminisztérium, hogyan változott annak szervezeti felépítése és ügybeosztása 1950–1951-ig. Hogyan hatottak a bel- és külpolitikai események a Külügyminisztérium struktúrájára, a személyi állományra és a napi ügymenetére? Hogyan, milyen módon oldották meg a minisztérium vezetői a személyi kérdéseket? Milyen volt a külügyi képzés? A munka végpontja 1951. január, mert ekkor lépett életbe a külügyminisztérium horizontális (területi elven alapuló főosztályok) és vertikális (a területi főosztályok munkáját segítő funkcionális és kisegítő főosztályok, osztályok) átszervezése.

A hatvannégy iratot kronologikus sorrendben, öt fejezetben rendeztük el: Javaslatok az új külügyi igazgatás szervezési munkálataira; A Külügyminisztérium szervezeti változásai; Egyes szervezeti egységek és az ügymenet; Személyi ügyek; Képzés. A válogatott dokumentumok közzétételének további célja, hogy bemutassa a Külügyminisztérium történetének ívét 1945 és 1950 között, valamint betekintést nyújtson a napi ügymenetről, a személyi kérdésekről és a külügyi képzésről, pillanatképeket adjon a külügyi igazgatásról.

Az iratok közlésében meghagytuk a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL), a Külügyminisztérium Bánffy Miklós Szakkönyvtárában (KÜM BSZK) és a Magyar Közlönyben fellelhető okmányok eredeti helyesírását. Egyes iratoknál (pl. körözvény vagy utasítás) az akkori gépíró különböző módon emelte ki – vagy nem emelte ki – azok címét (pl. szaggatott vonalú vagy egyenes vonalú aláhúzással). Ezek esetében elhagytuk az aláhúzásokat az egységes szövegkép érdekében. Az áttekinthetőség miatt azonban (pl. ügybeosztás esetében) az eredeti tagolást megtartottuk. Ha volt az iraton kézzel írt megjegyzés vagy aláírás, azokat a lábjegyzetben feltüntettük. A visszakereshetőség érdekében a levéltári és könyvtári jelzet mellett adott esetben a dokumentum keltezését is megadtuk. A közlés során az iratokat megszámoztuk, és címmel láttuk el, megadva az irat dátumát, illetve rendelet, körözvény és utasítás esetében az érvénybelépés dátumát. Kapcsos zárójelekbe kerültek a dokumentum tartalmát kiegészítő megjegyzések. A lábjegyzetekben a levéltári jelzet mellett rögzítettük a kötetben szereplő dokumentum számát is. A Bevezető tanulmány a közölt iratokat foglalja keretbe, annak érdekében, hogy az olvasó számára megkönnyítsük a tájékozódást a dokumentumok között. A kötet végén a rövidítések jegyzéke és bibliográfia

mellett névmutató segíti a jobb eligazodást. A kötetben szereplő fotókat Magyarország Külügyminisztériuma bocsájtotta rendelkezésemre, illetve részletek a napilapokból az önálló gyűjteményemből származnak. A kutatásaimat a Szegedi Tudományegyetem TÁMOP-4.2.1/B-09/B-09/B/1/KONV-2010-005. azonosító számú pályázati projekt tette lehetővé.

Szeretném köszönetemet kifejezni a kötet lektorának, Nagy József Zsigmondnak, Csernus Sándornak a támogatásért, illetve a Külügyminisztérium Bánffy Miklós Szakkönyvtára dolgozóinak, akik munkámat segítették, különösen Biczó Krisztinának, aki a kéziratot is átnézte. Köszönettel tartozom Dékány Enikőnek és Juhász Lucának a gépelési munkában nyújtott segítségükért. A páromnak, Furák Andreának is köszönetet szeretnék mondani a türelemért.

Budapest, Dísz tér.
A baloldalon látható a két világháború közötti Külügyminisztérium épülete.

BEVEZETŐ

ELŐZMÉNY

A második világháború során Magyarország fokozatosan hadműveleti területté vált, s 1944-ben a Vörös Hadsereg immáron a német csapatok után újabb megszálló erőként jelent meg az ország területén. Szeptember végén a szovjet katonák elérték Magyarország délkeleti területét, és december közepére a Tiszántúl jelentős része a fennhatóságuk alá került. 1944 végén az ország közepén és nyugati területein a németek és a velük szövetséges nyilasok kezében volt bizonyos hatalom, míg az ország keleti területén már a szovjet parancsnokok irányítottak. Azon hazai politikai pártok vezetői, akik bíztak Magyarország demokratikus átalakításában – a Szociáldemokrata Párt (SZDP), a Nemzeti Parasztpárt (NPP), a Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt (FKgP), a Polgári Demokrata Párt (PDP), a Magyar Kommunista Párt (MKP), illetve a szakszervezetek képviselői – 1944. december 2-án Szegeden megalakították a Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontot. Programjukban fő elemként a háborúból való kilépést és a fasizmus elleni harcot jelölték meg. A szövetséges hatalmak hozzájárulásával a közös frontba tömörült pártok 1944. december 14-én Debrecenben megtartották az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottságának alakuló ülését. Az ország keleti részében – ötven helységben – megtartott ideiglenes nemzetgyűlési választások eredményeképpen kétszázharminc képviselő foglalhatott helyet az Ideiglenes Nemzetgyűlésben. A mandátumok száma a Budapesten és a Dunántúlon tartott 1945. áprilisi, majd júniusi választások után négyszázkilencvennyolcra emelkedett. A kisgazdapárt az 1944. decemberi választásoktól 1945 nyaráig ötvenhatról százhuszonkét főre növelte képviselőinek a számát, így ez a párt vált az ország egyik meghatározó politikai erejévé.

Az 1944. december 21-én Debrecenben tartott ülésen megalakult az Ideiglenes Nemzeti Kormány, amelynek miniszterelnöke Dálnoki Miklós Béla vezérezredes

lett. A kormányban három kommunista, két szociáldemokrata, egy parasztpárti, két kisgazdapárti és négy párton kívüli politikus foglalt helyet, a külügyi tárcát pedig a kisgazdapárti Gyöngyösi János[2] kapta. Az ideiglenes kormány december 28-án hadat üzent Németországnak, miközben a Szálasi Ferenc vezette nyilasok a nyugati területeken a szövetségesekkel szembeni végső ellenállásra szólították fel az országot. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány képviselői – Gyöngyösi János külügyminiszter, Vörös János vezérezredes, honvédelmi miniszter és Balogh János miniszterelnökségi államtitkár –, illetve a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság képviseletében Kliment J. Vorosilov marsall 1945. január 20-án Moszkvában aláírták a fegyverszüneti szerződést. Magyarország kormánya kötelezte magát, hogy lefegyverzi a területén lévő német fegyveres erőket, internálja a német állampolgárokat, illetve nyolc, nehéz fegyverzettel ellátott gyaloghadosztályt állít ki. A fegyverszünet időtartamára a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság elnöksége alatt, az Egyesült Királyság és az Amerikai Egyesült Államok képviselőinek részvételével Szövetséges Ellenőrző Bizottságot (SZEB) létesítettek Magyarországon, amely szabályozta és ellenőrizte a szerződés feltételeinek végrehajtását. A fegyverszünet rögzítette, hogy a SZEB a szerződés hatálybalépésétől a Németország ellen folytatott hadműveletek befejezéséig terjedő időben a Szövetséges (Szovjet) Főparancsnokság vezetése alatt áll.[3]

A KÜLÜGYMINISZTÉRIUM A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚ UTOLSÓ HÓNAPJAIBAN

A magyarországi katonai események egyik fontos mozzanata volt Budapest 1944 végétől 1945 februárjáig tartó ostroma, amelynek során a szovjet erők a fővárost bombázták. Az ország területén a háborús események miatt általános lett a létbizonytalanság, és az emberek elrejtőztek. A nyilas hatalomátvétel után a Külügyminisztérium

[2] Gyöngyösi János életrajzára lásd a 49. számú dokumentumot.

[3] *Magyar Törvénytár 1943–45. évi törvénycikkek* (szerk. Vincenti Gusztáv, Gál László). Budapest: Franklin Társulat Kiadványa, 1946. 73–77. o.

állományában lévő, nem megbízható vagy gyanús munkatársakat a Szálasihoz hű katonák letartóztatták; jobb esetben elhurcolták, rosszabb esetben megölték őket. Budapest hadszíntérré válása miatt a hivatalnokok egy része vidéken vagy külföldön keresett menedéket, mások a budapesti pincékben húzták meg magukat.

A harcok után a Külügyminisztérium Dísz téri épülete romokban hevert,[4] és más budapesti hivatalok sem működtek. A Gyöngyösi János vezette külügyi hivatal ezért a debreceni pénzügyi hatóság épületében rendezkedett be. A kezdetben néhány emberrel dolgozó intézmény személyi állománya később bővült ki: az 1945. április 2-án kelt összeírás szerint húsz tisztviselővel[5] és tizenhat előadóval, tiszteletdíjassal, altiszttel, gépkocsivezetővel és irodavezetővel[6] állt fel az új Külügyminisztérium.

Budapest ostroma előtt a Dísz tér alatti barlangban kerültek elhelyezésre a konzervek, italok, berendezési tárgyak mellett a minisztérium 1929–1942. évekre vonatkozó politikai iratai is.[7] Gyöngyösi János megbízásából a Budáról Pestre költözés előkészítését Petravich György irányította, aki február 5-étől a Külügyminisztérium székhelyéül az V. kerület, Szabadság tér 15. szám alatti, ajtó- és ablakkeret nélküli ház II. emeletét jelölte ki. Felhívta a minisztériumi tisztviselők és egyéb alkalmazottak figyelmét, hogy teljes számban, sürgősen jelentkezzenek az új székház takarítási és rendbehozatali munkálataira. Kilátásba helyezte, hogy azok számára, akik részt vesznek a munkában, erre az időre egy havi fizetésüket megkapják. A munkaidő

[4] Az épület újjáépítésére a mai napig nem került sor.

[5] Pokorny Hermann altábornagy, Sebestyén Pál miniszteri osztályfőnök, Durugy Ferenc miniszteri tanácsos, Gombó István miniszteri tanácsos, Szelle Lajos főkonzul, Lippai Imre követségi tanácsos, Perényi-Lukács György követségi tanácsos, Márffy Mantuanó Tamás követségi tanácsos, Nemestóthy Dénes miniszteri titkár, báró Czikann-Zichy Móric miniszteri titkár, Koós Ádám miniszteri titkár, Radó György miniszteri titkár, Keresztes Zoltán miniszteri segédtitkár, Szilassy Béla miniszteri segédtitkár, Kemény Ferenc miniszteri fogalmazó, gróf Zay Miklós miniszteri fogalmazó, Mara Miklós miniszteri fogalmazó, Dienes Gedeon miniszteri fogalmazó gyakornok, Kertész István bíró, követségi titkári címmel, Mészáros István sajtóelőadó. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (a továbbiakban MNLOL) XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64. 4. doboz Lapszám nélkül.

[6] Vájlok Sándor, Polonyi Rezső, Niszkács László, Tompa Zoltán, Pentsy Jenőné, Hevesi Endréné, Nagy Erzsébet, Tariska Erzsébet, Romhányi Gizella, Mátay Florence, Búza Margit, Arany Sándor, Várnagy Sándor, Kiszelly Sándor, Petry Ferenc, Forbáth Guido.

[7] 1945 tavaszán az olvadás miatt a dossziék víz alá kerültek és egy részük megsemmisült.

ekkoriban kilenc órától tizennégy óráig tartott,[8] s a feladat nagyrészt fizikai jellegű volt, hiszen rendbe kellett hozni és ki kellett takarítani a Szabadság téri épületet, illetve a Budán lévő iratokat, még használható eszközöket kézikocsira kellett rakni, majd csónakkal átvinni a Dunán a pesti oldalra – és ez nem volt egyszerű feladat. A Budapesten végzett előkészítő munka eredményeképpen a Külügyminisztérium Debrecenből április 11-én visszaköltözhetett a fővárosba.

A KÜLÜGYMINISZTÉRIUM SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE AZ ÚJJÁSZERVEZÉS IDEJÉN

A dokumentumok alapján a külügyi igazgatás 1945. április végi szervezeti struktúráját tudjuk rekonstruálni, amely szerint akkor működött a Miniszteri Kabinet, a Béke-előkészítő Osztály, az Elnöki Osztály, a Protokollosztály, a Fegyverszüneti Osztály, a Politikai Osztály, a Szociálpolitikai Osztály, a Gazdaságpolitikai Osztály, a Levéltári és Tudományos Osztály, illetve a Sajtóosztály. Ezeken kívül működött a Beszerzési Csoport, a Főigazgatói Iroda, a Számvevőség, a Jogi Csoport, illetve a Házigondnoki Iroda, az Építésvezetői Iroda és a Telefonközpont.[9] Összevetve a központi szolgálat 1944. eleji és az 1945. áprilisi szervezeti felépítését, számos ponton egyezést találunk: létezett a Miniszter Kabinetje, illetve a Politikai, az Elnöki, a Protokoll, a Szociálpolitikai, a Gazdaságpolitikai Osztályok, valamint a Főigazgatói Iroda és a Számvevőség. 1945 áprilisában állították fel a Levéltári, Tudományos és Sajtóosztály, amely lényegében a korábbi – 1944. eleji – Sajtóosztály, illetve a Kulturális és Tudományos Osztály egyesítéseként is értelmezhető. A Külügyminisztérium jogi vonatkozásainak háttérbe szorulását jelzi, hogy amíg 1944-ben még négy osztály foglalkozott nemzetközi jogi vonatkozású ügyekkel, addig 1945 elején egyetlen jogi csoport felállítására került sor. Emellett ekkoriban vált szükségessé a Beszerzési Csoport és az Építésvezetői Iroda létrehozása is, ami a mostoha közellátással és a Külügyminisztérium épületének romos állapotával

[8] MNLOL XIX–J–1–Vegyes–4fa/18/–1945. 11. doboz 149. lap. Keltezése: 1945. március 5. Vesd össze (a továbbiakban Vö.) a 22. számú dokumentummal.

[9] MNLOL XIX–J–1–a–IV–7–1945. 31. doboz Lapszám nélkül. Keltezése: 1945. április 30.

magyarázható. Új elem, hogy 1945 elején formálisan is működhetett a Békeelőkészítő Osztály, amely a második világháború alatt – 1942 nyarától – a Politikai Osztályon belül csak bújtatottan, informálisan létrehozott és néhány főből álló csoport volt.

KIK DOLGOZTAK A SZABADSÁG TÉRI MINISZTÉRIUMBAN?

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programjában kilátásba helyezte a háborús bűnösök letartóztatását és bíróság elé állítását. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 1945. január 25-én fogadta el a 81/1945. ME számú rendeletet a népbíróságok létrehozásáról.[10] Az igazságügyi miniszter február 7-én rendelkezett a háborús bűnösök és a fasiszta szervezetek összeírásáról. A közigazgatásban dolgozókat – így a Külügyminisztériumba jelentkezetteket is – úgynevezett igazoló eljárás alá vonták, amelynek végrehajtására igazoló bizottságokat állítottak fel.[11] Az 1945-ben készült kimutatás[12] szerint 1945. május 25-ig száznegyven főt ellenőriztek, közülük száztúszat igazoltak, a többieket különböző kategóriákba sorolták.[13] Ekkor a minisztérium állományában leginkább

[10] A dokumentum 14. pontja értelmében Magyarország kötelezte magát arra, hogy együttműködik a háborús bűnökkel vádolt személyek letartóztatásában és elítélésében.

[11] *Magyar Közlöny*, 1945. február 5.; *Dálnoki Miklós Béla kormányának (Ideiglenes Nemzeti Kormány) minisztertanácsi jegyzőkönyvei 1944. december 23.–1945. november 15.* „A" kötet (szerk. Szűcs László). Budapest: 1997. 143. o. Vö. Papp Gyula: Az igazoló eljárások és a háborús bűnök megtorlása 1945 után Magyarországon. *Aetas*, Vol. 24. No. 2. (2009). 162–179. o.; Pritz Pál: *Bárdossy László a népbíróság előtt.* Budapest: Elektra Kiadó, 1991.

[12] MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64. 4. doboz Lapszám nélkül. Vö. a 43. számú dokumentummal.

[13] Például Radisics Elemér, a Levéltári és Tudományos Osztály vezetője: előléptetésből három évre kizárva; Gombó István, a Politikai Osztály vezetője: áthelyezésre ítélve; Petravich Gyula a Fegyverszüneti Bizottságból: előléptetésből három évre kizárva; Vladár Ervin Imre a Jogsegély Osztályról: külügyi szolgálatra alkalmatlan; Bede István: áthelyezésre ítélve; Blaskovich Miklós a Politikai Osztályról: előléptetésből öt évre kizárva, vezető állásra alkalmatlan; Márffy-Mantuano Tamás a Politikai Osztályról: vezető állásra alkalmatlan; Gál Endre: állásvesztésre ítélve; Illés-Illyasevitcs Miklós, a Budai Felszámoló Csoport tagja: külügyi szolgálatra alkalmatlan; Luby Géza: külügyi szolgálatra alkalmatlan; Gyárfás Tamás a SZEB Gazdasági Hivatalából: külügyi szolgálatra alkalmatlan; Benzsay Alajos a Gazdaságpolitikai Osztályról: külügyi szolgálatra alkalmatlan; Török Bálint a Számvevőségről: nyugdíjazásra ítélve.

Csütörtökre a fővárosban van a korm[illegible]

Budapest újra a politikai élet központja

Hónapok óta hangoztatott kívánság válik valóra: Budapestre jön a kormány. Csütörtök este már itt tartja első minisztertanácsát és ezzel a politikai súlypont újra Budapestre helyeződik. A miniszterek közül *Dálnoki Miklós Béla* miniszterelnök, *Gyöngyösi János* külügyminiszter, gróf *Teleki Géza* vallás- és közoktatásügyi miniszter, *Takács Ferenc* elvtárs iparügyi és *Valentiny Ágoston* elvtárs igazságügyminiszter már a fővárosban tartózkodnak és minisztériumaik ideiglenes helyiségeiben megkezdték munkásságukat.

A Debrecenben működött minisztériumi tisztviselők első csoportja vasárnap különvonaton érkezett meg, a többiek kedden jönnek a második különvonattal, amely a minisztereket is hozza. A csütörtöki minisztertanács után a minisztériumok megkezd[illegible] málls működésükot. Intézked[illegible] az ideiglenes nemzetgyűlés [illegible] sára is, mert elője nagyfontos[illegible] vényjavaslatokat terjeszt.

A kormány és a nemzetgyű[illegible] pestre érkezése nem [illegible] Nemzeti Bizottság működés[illegible] demokratikus szervet [illegible] mányos intézményeik [illegible] politikai kezdeményez[illegible] és ell[illegible] lesz.

Debrecenből Budapestre költözik a magyar kormány. Népszava, *1945. április 10. 2. o.*

Gyöngyösi János külügyminiszter (1893–1951).

a Magyarország német megszállása előtti külügyminisztériumi dolgozókat találjuk. Az 1944. március 19-e után állásukról lemondott akkor külföldön szolgálatban álló diplomaták 1944. áprilisban megalakították az ún. Követi Bizottságot, azonban a budapesti kormány nem tartott igényt szolgálataikra. Igaz, hogy nagy részük nem is mutatott nagy hajlandóságot arra, hogy hazatérjen. Valószínűleg, hogy ezek a volt diplomaták a Magyarországon zajló belpolitikai eseményeket figyelemmel kísérték, és leginkább kivártak.

A Szabadság téri Külügyminisztérium vezető posztjain olyan személyeket találunk, mint például Szondy Viktor, Sebestyén Pál, Kertész István, Kvassay László, Szelle Lajos, Nékám Sándor vagy Nemestóthy Dénes, akik a két világháború közötti külügyi igazgatásban szerezték tapasztalataikat.[14] A második világháború után újjászervezett minisztériumban kezdetben tehát a Horthy-korszak külügyi dolgozói teljesítettek szolgálatot, illetve képzettségük és nyelvtudásuk alapján mások is bekerültek. Más minisztériumokból is helyeztek át embereket, akik az adminisztrációban jártasak, illetve egy-egy terület szakemberei voltak. Már az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulásakor ajánlkoztak önjelöltek, s különböző előéletű személyek is megjelentek egyes politikai pártok ajánlásával a zsebükben. Más esetekben az adott politikai párt közvetlenül Gyöngyösi Jánoshoz intézett levélben kérte jelöltjeik felvételét. A Szociáldemokrata Párt Szakasits Árpád, a Kisgazdapárt Kádár Géza, Kupa László, Ravasz Károly, a Magyar Kommunista Párt Nagy Péter, Nemeskéri Kiss István, Bebrits Anna, Pamlényi Ervin, Vas-Zoltán Péter, a Nemzeti Parasztpárt Tassy Miklós felvételét javasolta a külügyminiszternek. A pártközi megbeszélésre hivatkozva például az NPP konkrétan megjelölte, kiket kíván külföldi állomáshelyekre küldeni.[15]

---

[14] Szondy Viktor 1891-ben született és 1913-ban lépett külügyi szolgálatba; Sebestyén Pál 1893-as születésű és 1916-tól dolgozott a külügyben; Kertész István 1904-ben született, 1927-től állt külügyi alkalmazásban; az 1890-es Kvassay László 1912 óta volt külügyér; Szelle Lajos 1893-ban született és 1916-ban lépett külügyi szolgálatba; Nékám Sándor 1905-ös volt, s 1931-től tartozott a külügyhöz; az 1909-es Nemestóthy Dénes 1935-ben állt külügyi szolgálatba.

[15] „Feltétlenül ragaszkodunk Borsodi István követségi tanácsosi beosztásához Washingtonba. És beosztást kérünk ugyanoda dr. Simon Jenő számára. Ajánljuk még Podrabszky Istvánt, aki Amerikában szerzett diplomát és sokáig élt kint. Londonba szeretnénk Csaba József soproni tanárt és Szabó Gabriella újságírónőt. Ajánljuk Fialla-Dőry Lajos miniszteri segédtitkárt is. Párizsba követnek Szabó Zoltán írót. Rómába I. vagy II. beosztottnak Tassy Mikóst. Sokáig

A külügybe frissen érkezettek részére 1945 elején fogalmazói tanfolyamot szerveztek. Gyöngyösi János 1945. május 25-én megnyitó beszédében kiemelte, hogy a szolgálat megfelelő ellátásához kellő nyelvtudás és a külügyi szolgálat szempontjából nélkülözhetetlen szakismeretek elsajátítása szükséges. Akik tanulni akarnak, azoknak lehetővé teszik a megfelelő ismeretek költségmentes megszerzését, és a tanfolyamokon a vezetőknek módjukban áll azoknak a tehetségeknek a kiválasztására is, akiknek továbbképzése érdekében az új, demokratikus állam anyagi áldozatot hoz.[16] A képzés a Magyar Külügyi Intézet keretében folyt, az első szaktanfolyamon húsz fő – közöttük egy hölgy – vett részt. Az előadásokat a minisztérium épületében tartották, többek között Sebestyén Pál, Szondy Viktor, Pósfai Virgil vagy az író Hegedűs Géza vezetésével. Az első vizsga 1946 augusztusában volt, s a jelölteknek diplomáciai történelem, nemzetközi közjog és szociálpolitika, gazdaságpolitika (francia vagy angol nyelven), nemzetközi jog – különös tekintettel a nemzetközi intézményekre és szervezetekre –, nemzetközi magánjog és büntetőjog, konzuli jog és külügyi igazgatás, valamint a külpolitika aktuális kérdései tárgyakból kellett számot adniuk ismereteikről.[17] A sikeres vizsga után a hallgatók letehették a hivatali esküt.[18]

1947 áprilisában az Elnöki Osztály vezetője, Kvassay László a VII. fizetési osztály alatti besorolású fogalmazási tisztviselők részére továbbképző tanfolyamot szervezett, vezetésével Szelle Lajos főkonzult bízta meg. A kurzus a fogalmazói tanfolyam

---

élt ott, jó kapcsolatai vannak. A párizsi követségre javasoljuk első beosztottnak Molnár Sándort, kulturális és sajtóreferensnek Jankovich Ferenc költőt és Mezey János újságírót. Bukarestbe követnek Darvas Józsefet, beosztottnak Takácsy Miklóst, Bíró Sándort, Janner Nándort és dr. Ferenczy Gyulát. Varsóba követnek vagy legalábbis első beosztottnak dr. Virágh Zoltánt. Bécsbe sajtóattachénak (sic!) Lendvay Károlyt. Moszkvába beosztottnak dr. Medve Zsigmondot és Vargyas Katalint, mind a kettő perfekt orosz. Balkáni posztokra vezető állásba Molnár Sándort, ha a párizsi nem sikerül, beosztottnak Fülöp Pált." MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1945. 23. doboz 1–2 lap. Keltezése: 1945. október 13.

[16] MNLOL XIX–J–1–u–sz.n.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül. Vö. az 57. számú dokumentummal.

[17] Horváth: *Im.* 113–125. o.; Del Medico: *Im.* 39–71. o.

[18] A hivatali eskü szövege: „Én … esküszöm a mindenható Istenre, hogy a Magyar Köztársasághoz és annak alkotmányához hű leszek; Magyarország törvényeit, törvényes szokásait és a kormány rendeleteit megtartom, hivatali elöljáróimnak engedelmeskedem, a hivatali titkot megőrzöm és hivatali kötelességeimet pontosan, lelkiismeretesen, a nép érdekeinek szem előtt tartásával teljesítem, Isten engem úgy segéljen!" Közli Horváth: *Im.* 125. o.

sikeres vizsgázóival, illetve az újonnan érkezőkkel indult: összesen negyvenöt fő részvételével. Mindezzel párhuzamosan előkészítették az újabb külügyi fogalmazói szakvizsgát, amelyre tizenhárman jelentkeztek. 1947. szeptemberben, a több napig tartó számonkérésen először az egyes osztályvezetőknek az elvégzett egyéves munka alapján a jelöltekről alkotott minősítését ismertették, azután került sor az írásbeli és szóbeli vizsgára. A megmérettetés szóban kezdődött – nemzetközi magán- és büntetőjogból francia nyelven Szondy Viktor előtt –, majd írásban folytatódott a következő tárgyakból: gazdaságpolitika, szociálpolitika, diplomáciai történelem, fordítás magyarból oroszra, valamint fordítás magyarból angolra. A számonkérés második blokkja ismét szóban történt. Nemzetközi jogból – különös tekintettel a nemzetközi intézményekre és szervezetekre – francia nyelven Sebestyén Pál, a külpolitika aktuális kérdéseiből Szalay Sándor, szociálpolitikából Rézler Gyula. Közgazdasági alapismeretekből – különös tekintettel a kereskedelmi és vámpolitikára, továbbá a politikai és gazdasági földrajzra – Pósfai Virgil, diplomáciai történelemből Horváth Jenő, külügyi igazgatásból, tengeri jogból és a diplomáciai érintkezés formáiból (francia nyelven) Sziebenlét Henrik volt a vizsgáztató. Orosz nyelvből Göllner Aladár, angol nyelvből pedig Szelle Lajos előtt kellett megfelelniük. A jelöltek egyike meg nem engedett eszközöket használt – „puskázott" –, de a többiek sikeresen adtak számot felkészültségükről.[19]

A fogalmazói tanfolyam és a továbbképzés mellett az adminisztratív munkát végzők részére is szerveztek oktatást, amelynek fő tárgyai a gyors- és gépírás, iktatás, illetve a külügyi igazgatás voltak. A Külügyminisztériumban a tanfolyamok rendszeresek maradtak, bár a tantárgyakban és a vizsgakérdésekben 1948–1949 folyamán jelentős változások történtek: ettől kezdve a marxizmus–leninizmus klasszikusai kerültek előtérbe. 1948-ban nyitották meg a Külügyi Akadémia kapuit.[20]

[19] MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64. 23. doboz 85–90. lap.

[20] A Külügyi Akadémia felállításáról az 1948. évi LVIII. törvény rendelkezett, amely a magyar külügyi igazgatás és a külkapcsolatokkal foglalkozó intézmények alkalmazottjai folyamatos képzése céljából jött létre. A Külügyi Akadémia kétéves oktatást biztosított, felette – a vallás- és közoktatási miniszterrel egyetértésben – a külügyminiszter gyakorolta a felügyeletet.

A KÜLÜGYMINISZTÉRIUM FELÉPÍTÉSE 1945 VÉGÉN

Mindeközben, 1945 végére némileg módosult a központi szolgálat szervezeti felépítése, a miniszter közvetlen rendelkezése alatt öt munkacsoport felállítására került sor. Ezek a következők voltak: Miniszteri Kabinet, Nemzetközi Jogi Tanácsadó Osztály, Fegyverszüneti Osztály, Szövetséges Ellenőrző Bizottság Gazdasági Hivatala, illetve az utóbbit irányító tárcaközi bizottságnál működő tisztviselők. Ezenkívül további két nagyobb egységre tagolódott a Külügyminisztérium. Az egyik Politikai Csoport néven működött, hét osztályból tevődött össze: Békeelőkészítő Osztály, Politikai Osztály, Sajtóosztály, Kulturális és Tudományos Osztály, Gazdaságpolitikai Osztály, Nemzetközi Munkaügyi Osztály,[21] illetve Okmány, Levéltár és Könyvtár Osztály. A másik nagyobb egység az Adminisztratív Csoport elnevezést kapta, amelyen belül két alrendszer működött: az Elnökségi Alcsoport (Számvevőség, Házipénztár, Főigazgatói Iroda, Futáriroda, a szervezés alatt álló Fordítóiroda – teendőit ideiglenesen a Fegyverszüneti Osztály végezte – és az Ellátási Iroda, amelynek tevékenységét a Beszerzési Csoport látta el), a Protokollosztály és az ugyancsak szervezés alatt álló Rejtjelosztály. A Jogi Alcsoport alá a Jogi Osztály (a Hadifogoly-iroda és az Útlevéliroda), illetve – az ekkor még Hadifogoly- és Panasziroda néven működő – Konzuli Igazgatási Osztály tartozott. A Jogi Alcsoport részét képezte harmadik egységként a Külföldi Magyarok Ügyeit Intéző Osztály, amelynek teendőit – az 1945. novemberi állapot szerint – a Szociálpolitikai Osztály elnevezés alatt működő és a Politikai Csoportnál szereplő Nemzetközi Munkaügyi Osztály látta el.[22]

A Szociálpolitikai Osztályból 1945. december 1-jétől két osztály alakult. Az egyik a már említett Külföldi Magyarok Ügyeit Intéző Osztály lett. Gyöngyösi János ennek vezetésével és egyben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatalát Irányító Tárcaközi Bizottságban a Külügyminisztérium képviseletével Papp Gábor

[21] A Nemzetközi Munkaügyi Osztály ideiglenesen ellátta a Szociálpolitikai Osztály Jogi Alcsoportnál a Külföldi Magyarok Ügyeit Intéző Osztály teendőit is.

[22] MNLOL XIX–J–1–a–IV–7/ Bé–1945. 31. doboz 2–3. lap. Keltezése: 1945. november 14. A Szociálpolitikai Osztály és a Nemzetközi Munkaügyi Osztály az 1945. decemberi szervezeti felépítésben már nem szerepel. Vö. 5. számú dokumentummal.

Budapest, V. kerület, Szabadság tér 15. szám, amelynek második emeletén működött a Külügyminisztérium 1945. április 11. és 1948. augusztus 20. között.

I. osztályú követségi tanácsost bízta meg. A másik szervezeti egység a Nemzetközi Munkaügyi Osztály volt, amelynek élére a külügyminiszter Tóth Béla szerződéses nemzetközi munkaügyi tanácsadót nevezte ki.

A Fegyverszüneti Osztály ügykörébe az alábbiak tartoztak:

- a jóvátételi egyezmények tárgyalása és megkötésének előkészítése;
- a Vörös Hadsereg ellátásával összefüggő kérdések;
- az egyesült nemzetek és azok állampolgárainak tulajdonát képező vagyontárgyak visszaszolgáltatása;
- a megszálló hadsereg által hadizsákmány címén birtokba vett vagyontárgyak, épületek kérdése és a visszaszerzésük érdekében történő diplomáciai közbenjárások;
- a német vagyon kérdése;
- a szövetséges hatalmak és Románia között létrejött fegyverszüneti egyezményben foglaltak értelmében lefoglalt romániai magyar vagyon ügye;
- a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság előtt tárgyalásra kerülő kérdések előkészítése és adminisztrálása;
- az érintett minisztériumokkal való kapcsolattartás és egyeztetés.

A MAGYAR KÜLÜGYI IGAZGATÁS ÁTALAKÍTÁSÁRA TETT JAVASLATOK

Közben több javaslat is született a magyar külügyi igazgatás átalakításáról. A Gyöngyösi János számára eljuttatott összefoglalók közül elsőként említjük Ottlik György[23]

[23] Ottlik György (1889–1966) újságíró, diplomata. Budapesten szerzett államtudományi doktorátust, ezután diplomáciai pályára lépett. 1912-től 1929-ig a szófiai és a berni követségen dolgozott. Közben 1919-től 1923-ig a *Pester Lloyd* külpolitikai szerkesztője lett. 1923 és 1930 között a *Budapesti Hírlap* külügyi rovatvezetője, majd az *Annuaire de la Société des Nations* szerkesztője. 1930-ban a Népszövetség Ellenőrző Bizottságának póttagjává választották. 1927-től 1934-ig a magyar delegáció póttagja a Népszövetségben. 1934–35-ben a *Budapesti Hírlap,* 1935-től 1939-ig a *Nouvelle Revue de Hongrie,* végül 1937-től 1944-ig a *Pester Lloyd* főszerkesztője volt.

1945. novemberi keltezésű, „A magyar diplomácia" című dolgozatát.[24] A szerző a sikeres külügyi testület felállítására és működésére vonatkozó alapelveket már jóval korábban, a „Milyen legyen az új magyar diplomácia..." címmel 1920-ban megjelent füzetében kifejtette.[25] Azokat az elveket és rendelkezéseket, amelyeken azután a magyar diplomácia szervezete ténylegesen felépült, 1937-ben „A modern diplomácia" című tanulmányában ismertette.[26]

1945-ös dolgozatában Ottlik bemutatta a két világháború közötti magyar diplomácia szervezetét, és kiemelte a véleménye szerint kiváló külügyi tisztviselőket, de nem hallgatta el az általa negatívan minősített diplomaták nevét sem. A magyar külügyi igazgatás távolabbi és közelebbi múltjának taglalása után a szerző javaslatot tett a modern magyar külügyi adminisztráció megszervezésére. Fontosnak tartotta, hogy a külföldön szolgálatot teljesítő diplomaták kellően informáltak legyenek a hazai és a nemzetközi eseményekről. A központ újjászervezésének szükségessége mellett kiemelte a diplomaták erkölcsösségét, áldozatkészségét, kollegialitását. Kikből álljon az a diplomáciai szervezet, amelyre Magyarország külpolitikai vezetését és képviseletét 1945–1946-ban rá lehet bízni? – tette fel a kérdést. A diplomaták kiválasztásában „semmi esetre sem pártpolitikai motívum, vagy protekció" érvényesüljön, sokkal inkább „a gazdasági életben, különösen a külfölddel való viszonylatban sikert felmutató személyiségeket kellene a külügyi szolgálathoz átcsábítani", a távolabbi jövőben pedig a feladat az elitnevelés. Az adminisztratív utánpótlás általános biztosítására olyan főiskolát kell felállítani, mint a francia *École Libre des Sciences Politiques*, amelyből – az *École Normale Supérieure* mellett – a Harmadik Köztársaság politikai és adminisztratív elitje került ki. Erre – véleménye szerint – Magyarországon az *Eötvös Kollégium*[27] felel meg.

[24] MNLOL XIX–J–1–a–IV–9–1945–47. 31. doboz 34–57. lap. Keltezése: 1945. november. Vö. a 2. számú dokumentummal.

[25] Ottlik György: Milyen legyen az új magyar diplomácia: a múlt bírálata, külföldi reformtervek, javaslatok követségeink és konzulátusaink szervezésére nézve. Budapest: Pallas Kiadó, 1920.

[26] Ottlik György: „A modern diplomácia". Különlenyomat a *Magyar Szemle* 1937. évi júniusi számából. 1–11. o. Vö. MNLOL XIX–J–1–a–IV–9–1945–47. 31. doboz 58–68. lap.

[27] *Az École Libre des Sciences Politiques* 1872. februárban nyitotta meg a kapuit Párizsban. Európai értelmiségiek, politikusok és üzletemberek támogatásával mint Hippolyt Taine, Ernest Renan vagy Émile Boutmy. Új francia képzést kívánták megvalósítani a francia politikusok

A magyar diplomáciai szolgálatban a demokratikus szellem alapelvét hangsúlyozta: „a francia »égalité« elvét a maga tisztaságában kell alkalmazni: honfitárssal szemben egyenlően szolgálatkésznek kell lenni, legyen bár az illető politikailag vagy gazdaságilag jelentékeny, avagy segítségre szoruló, nincstelen egyén".[28]

Moszkvában keletkezett egy szintén a diplomáciai szolgálat újjászervezését célzó emlékirat.[29] Formájából adódóan aláírás nélküli „Aide memoire" 1946. márciusi datálással került Gyöngyösi János külügyminiszterhez. Ebben a szerző kijelölte a konkrét törekvéseket: „a magyar diplomácia más célokat, mint békecélokat, nem követhet, sőt tovább megyek, a háború és béke lehetősége közül csak a béke lehetőségére lehet számítania. Más szóval csak hausse-ra játszhatik, baisse-re nem. Országunknak egy újabb nemzetközi konfliktusban semmi keresnivalója nincsen [...] A kis államok jövőbeni diplomáciája, köztük Magyarországé is, *jellegét tekintve túlnyomórészt gazdasági és kultúrdiplomáciai.*" [Kiemelés S. J.] A célokhoz az operatív végrehajtás eszközeit is megnevezte az irat szerzője. A diplomatával szemben szigorú erkölcsi és magatartásbeli követelményeket állított; véleménye szerint „a diplomata tekintse magát úgyszólván regulával bíró szerzetesrend tagjának. E nélkül soha nem fogja tudni megtartani a szükséges fegyelmet. Soha nem fogja tudni alárendelni az anyagi vagy becsvágyból fakadó érdekét a szolgálati érdeknek." Szerinte a diplomáciai szolgálatba lépőket feltétlenül fiatal korukban kell kiválasztani, felvételi vizsga útján. Fontos szempont, hogy a felvételi vizsga ne csak a jelöltek memorizált tudását és stíluskészségét tegye próbára, hanem minél többet fedjen fel a továbbképzés és a nevelés tekintetében a jelöltben rejlő lehetőségekből is. A nyelvoktatási programnak a három kötelező nyelvre,

számára. A társadalomtudományok objektív és tudományos vizsgálatát hangsúlyozták. Az *École Normale Supérieure* Franciaország egyik legrangosabb felsőoktatási intézménye. A francia forradalomban született az intézmény a felvilágosodás eszmeiségével összhangban, hogy erősítse a kritikai szellemet és a világi értékrendet. Az *Eötvös Kollégium*ot 1895-ben báró Eötvös Loránd alapította a párizsi *École Normale Superieure* mintájára és édesapjáról nevezte el. A porosz jellegű magyar oktatási rendszerben a magyar középiskolai tanárok színvonalas, széles látókörű képzésére fektették a hangsúlyt. Kezdetben a kollégium lakói elsősorban a vidéki szegényebb rétegekből és a középosztályból származó tehetséges fiatalokból kerültek ki.

[28] MNLOL XIX–J–1–a–IV–9–1945–47. 31. doboz 34–57. lap. Vö. a 2. számú dokumentummal.

[29] MNLOL XIX–J–1–a–IV–1946. 31. doboz 1–25. lap. Keltezése: 1946. március 25. Vö. a 3. számú dokumentummal.

a franciára, az angolra és az oroszra kell szorítkoznia. Egyéb nyelveket a diplomata egy adott posztra helyezése alkalmával, kötelező jelleggel sajátítson el. A tanfolyam végén tartandó záróvizsgának az összes elméleti tárgyakra és a gyakorlati ismeretek demonstrálására is ki kell terjednie. A szerző kitért a külügyi igazgatás újjászervezése kapcsán a rendszertani problémára is. Minden külügyi szervezet egyik legfontosabb strukturális kérdése a központi, a diplomáciai és a konzuli szolgálat szétválasztása vagy részben-egészben történő egyesítése. Az emlékirat szerint „nyomós megfontolások szólnak tehát amellett, hogy a magyar külügyi szolgálat ne tagozódjék 3 ágra, és hogy a 3 szolgálati ág különbözősége pusztán kifelé nyilvánuljon meg, oly módon, hogy a tisztviselő a külvilág felé oly hivatali címet visel, amely éppen akkor adott beosztásának megfelel". A szerző fontosnak tartotta 1946 márciusában leszögezni, hogy valamennyi állami szolgálati ág közül legelőször és legkorábban a Külügyminisztériumot kell mentesíteni a pártok beavatkozásától. „Magától eltűnik az a jelenleg dívó szokás, hogy egyes szolgálati helyeket pártszempontok szerint töltenek be [...] teljesen lehetetlen eljárás az, hogy egy követségi posztot ne személyi rátermettség alapján töltsenek be, hanem azon az alapon, hogy x-követség y-pártnak van odaígérve, mint »pozíció«, s ennélfogva ezt a helyet az illető párttól oda »delegált« emberrel kell betölteni."

Két hónappal később keletkezett Száll József[30] „Külpolitikánk és a stabilizáció" című javaslata,[31] amelynek kiindulópontja, hogy Magyarország kereskedelmi szervezete külföldön még nincs kiépítve, ezért a meglévő külképviseletek útján, a stabilizációs terveket ismertetve kell a Nyugatra hurcolt javak visszaszerzésére törekedni. A stabilizációra hivatkozva vissza kell szerezni a világgazdaság Magyarországgal

[30] Száll József (1921–2004) diplomata, kommunista, Kádár János bizalmasa 1970-ig. 1945-ben rövid ideig a *Szabad Nép* munkatársa, majd 1945. június 1-jétől – a Magyar Kommunista Párt, és kimondottan Kádár János ajánlására – a Külügyminisztériumba került szerződéses előadóként. 1946-ban a Békeelőkészítő Osztályon miniszteri segédtitkár volt. 1946. szeptembertől a berni követségen dolgozott 1950. szeptemberig követségi másodtitkárként. Ezután a Külügyminisztériumban a Tájékoztatási Főosztály helyettes vezetője, majd 1956. áprilistól 1958. szeptemberig a pekingi nagykövetség tanácsosa volt. 1959–1960 között a párizsi magyar UNESCO képviseletet, majd 1960–1962 között a dzsakartai nagykövetséget irányította. 1962–1970-ben volt Magyarország római képviseletének a vezetője (1964-től nagyköveti rangban), majd 1970-ben hazarendelték, ő azonban családjával együtt politikai menedékjogot kért Olaszországban.

[31] MNLOL XIX–J–1–a–IV–7–1526/Be-1946. 31. doboz 41–47. lap. Keltezése: 1946. május 29.

szemben teljesen megingott bizalmát. „Ezért kívánatos lenne a külképviseletek részletes tájékoztatása a kormány stabilizációs terveiről és ennek nyomán addig folytatott külpolitikai taktikánk megváltoztatásának szükségességéről". Száll József a szomszéd államok felé folytatott külpolitika gazdaságra vonatkozó javaslatában két szempontot emelt ki: „a délkelet-európai népek szorosabb együttműködése miatt politikailag is fontos [a] gazdasági kooperáció mielőbbi megvalósítása, [...] a békecéljaink területi és egyéb szempontjait pedig különösen a délkelet-európai államokkal való gazdasági kooperációs készségünk hangsúlyozásánál, mint a kooperáció feltételét kell tekintetbe vennünk".

1945. májusban Pisky-Schmidt Frigyes[32] tett javaslatot a magyar szakszervezetek külügyi hivatala felállításáról és működéséről.[33] Ennek célja a szomszédos országokkal történő érintkezés, a párizsi békekonferencia anyagának előkészítése, valamint a háború utáni nemzetközi szakszervezeti kapcsolatok feltételeinek megteremtése „a demokratikus népszerűség jegyében". Véleménye szerint a béke megnyerésére Magyarországnak két fegyvere van: a jól működő külpolitikai szervezet és a propaganda. Ezeknek a letéteményese pedig a magyar szakszervezetek külügyi hivatala lehet.

MÁS ÁLLAMOK KÜLÜGYI SZOLGÁLATA

A második világháború után több európai és tengerentúli állam külügyi igazgatásában és ezzel együtt struktúrájában változások történtek. Ezt a működő magyar külképviseleteken szolgálatot teljesítők figyelemmel kísérték, és Budapest fokozott érdeklődést tanúsított a külföldi országokban zajló, a külügyi adminisztrációt érintő változások, esetenként reformok iránt. A magyar Külügyminisztérium a nemzetközi

[32] Pisky-Schmidt Frigyes a *Pesti Hírlap* munkatársa, 1942. augusztustól az illegális Magyar Szabadság Rádió bemondója. Magyarország német megszállása (1944. március 19.) után a polgári ellenállás, a Magyar Szabadság Mozgalom tagja, és a *Szabadság* című lap szerkesztője volt. Szociáldemokrata, de 1945-ben kilépett a pártból. Ebben az évben a Közalkalmazottak Szakszervezetében dolgozott, szeptembertől a Sajtóosztályt vezette, majd népügyész lett. 1947-ben emigrált Magyarországról.

[33] MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1945. 23. doboz 1–4. lap.

kitekintés szándékával, bekérte a misszióktól a fogadó ország aktuális külügyi igazgatására vonatkozó információkat, amelyekből összefoglaló feljegyzés készült.[34]

„Az egységes és oszthatatlan világ szemléletének kialakulása és az ebből a szemléletből fakadó következmények felismerése világszerte az egyes államok külügyi szolgálatának átszervezésére, korszerűsítésére, illetőleg anyagi és személyi kereteinek nagymérvű kibővítésére szolgált indítóokul. Magyarországon is fel kell ismerni annak jelentőségét, hogy országunk külügyi szervezete nem maradhat meg a régi keretek között, ha teljesíteni kívánja azokat a fokozott feladatokat, melyek reá hárulnak Magyarországnak az újonnan megszerveződő államtársadalomba való beilleszkedése és az új világrend felépítésében való közreműködése, továbbá hazánk érdekeinek megfelelő súllyal való képviselete céljából."[35]

Ausztria az 1947-es költségvetési évre külügyi szolgálatának nagy arányú kiterjesztését irányozta elő. 1946 őszén Ausztriának 11 politikai képviselete volt, amelynek számát 1946 végére további öttel növelte. A következő évben a politikai képviseleteket követségekké kívánták átalakítani, illetve további kilenc követség és nyolc konzulátus felállítását tervezték.

Amint az összefoglalóban olvasható, az Amerikai Egyesült Államok külügyi szervezetének átalakításáról tájékoztatást nyújtott William P. Maddox, a külügyi szolgálat tanulmányi csoportjának vezetője a *Foreign Affairs* 1947. januári számában „The Foreign Service in Transition" címmel.[36] Az USA külügyi szolgálatának reformját az 1946. évi Foreigne Service Act[37] alapozta meg, amely az 1924. évi Rogers Act[38] helyébe lépett. A cikk az alábbi példával szemlélteti az amerikai külügyi szolgálat fejlődésének tíz

[34] MNLOL XIX–J–1–n–1562–1947. 25. doboz 293–308. lap Vértes István miniszteri fogalmazó aláírásával. Keltezése 1947. február 28. Vö. *A külügyi igazgatás sajátosságai egyes kapitalista országokban* (Szerk. Timoránszky Péter). Budapest: MTA Államtudományi Kutatások Programirodája, 1987.

[35] MNLOL XIX–J–1–n–1562–1947. 25. doboz 294. lap.

[36] Vö. William P. Maddox: The Foreign Service in Transition. http://www.foreignaffairs.com/articles/70571/william-p-maddox/the-foreign-service-in-transition (Belépés: 2012. november 25.)

[37] Az 1946. évi Foreigne Service Act a 79. kongresszusi ülésen elfogadott 724. törvény.

[38] Rendezte az Amerikai Egyesült Államok diplomáciai ás konzuli szolgálatát, illetve ez a törvény megreformálta a külügyi szolgálat személyi rendszerét. Az USA külügyminisztere a személyes rátermettség alapján bízta meg a diplomatákat.

évét: 1934-ben az USA quitói követsége a követből, egy követségi attaséból és két irodai tisztviselőből állt. 1946. július elején a quitói külképviselet a nagykövet, nagykövetségi tanácsos, tíz fogalmazási tisztviselő, harminc irodai tisztviselő, illetve a tengerészeti és a katonai attasék irodáival működött.

A State Departement és a Foreign Service jogi és adminisztratív szempontból is két külön álló szervezet volt, de a külügyi szolgálat személyzete időnként a State Departmenben is kapott megbízást. A külföldön szolgálatot teljesítők a Foreign Service tagjai voltak. Itt 1939-ben 800 karrierdiplomata, 2000 irodai tisztviselő és 1250 egyéb alkalmazott dolgozott. 1946-ban a Foreign Service szervezete 11.000 főből állt, amiből 58 nagykövet és követ, 980 fogalmazási tisztviselő (Foreign Service Officier), 3800 egyéb amerikai alkalmazott és 6200 külföldi állampolgár volt. Az 1948. évre 420 Foreign Service Officiers, 600 Reserve Officiers[39], 1500 tisztviselő és alkalmazott, valamint 2800 külföldi állampolgár felvételét tervezték. Az amerikai külügyi szolgálat tisztviselői feladataik alapján hét kategóriába sorolhatók: politikai, gazdasági, kereskedelmi, konzuli, információs, kulturális és adminisztratív tevékenységet végzők. Az 1946. évi Foreign Service Act fontos alapelve maradt, hogy a karrierdiplomaták esetében az előléptetések egyéni érdem alapján történjenek. A törvény a külügyi szolgálat tisztviselőit öt fő kategóriába osztotta, így a nagykövet és követ, a fogalmazási tisztviselő, a rendelkezési állomány tisztviselői, az irodai tisztviselők és a külföldi alkalmazottak.

A Foreign Service a főigazgató adminisztratív ellenőrzése alatt állt, aki a külügyminiszter felügyelete alatt állt.

A brit külügyi szolgálat reformját Anthony Eden[40] külügyminiszter terjesztette a parlament elé 1943-ban. A javaslat értemében a külügyi szolgálat teljesen különvált a Home Civil Service-től. A központi és a külszolgálati ágat egyesítették, illetve ezeket egységes külügyi szolgálattá tették a konzuli és a külföldi külkereskedelmi szolgálattal. A váltakozó bel- és külföldi áthelyezésekből adódó személyi bizonytalanságot úgy

[39] A Reserve Officiers kategóriát az 1946. évi törvény állította fel. A rendelkezési állomány tagjai más hatóságoknál vagy a magánszférában működnek és négy évig terjedő szolgálattételre bármikor berendelhetők voltak.

[40] Anthony Eden (1897–1977) Nagy-Britannia külügyminisztere 1935 és 1955 között, majd miniszterelnök volt 1957-ig.

hidalták át, hogy a külügyi szolgálat tisztviselői függetlenül attól, hogy a központban vagy külföldön teljesítenek szolgálatot, fizetésüket a külszolgálatnak megfelelően kapták.

1945-ben a brit külügyi szolgálat személyzetéből 105 a központban teljesített szolgálatot fogalmazási tisztviselőként, és 79 fő dolgozott ideiglenes megbízatással. Ezenkívül a Communications Departement-ben 493 további beosztott, 141 számvevőségi tisztviselő, 605 középstátuszbeli és segédhivatali beosztott, valamint 201 altiszt dolgozott. A különleges osztályokon további 208 fogalmazásbeli tisztviselő, valamint 3400 számvevőségi, segédhivatali, szerződéses és egyéb alkalmazott tevékenykedett. Külszolgálatban 56 nagykövet és követ, 40 tanácsos, 67 első titkár, 105 főkonzul, 154 konzul, 95 alkonzul, valamint 37 másod és harmad titkár, összesen 554 fő volt alkalmazásban.

Párizsban, a Quai d'Orsay-n 1946 végén 323 tisztviselő és 680 megbízott és napidíjas tisztviselő dolgozott. Külföldön 800 diplomata és tisztviselő volt alkalmazásban. Az utánpótlás szervezésére 1945-ban *École Nationale d'Administration*-t[41] állítottak fel, amelynek kurzusai három évig tartottak. Az intézmény külügyminisztériumi szekciójába annyi hallgatót vettek fel, ahány hely a Külügyminisztériumban megüresedett, így a harmadik év után minden hallgatónak lett állása.

Svájcban a Külügyminisztérium (Politisches Departement) reformjára vonatkozó javaslatot 1946. december 15-én küldték el a külügyminiszternek[42]. A tervezetben a külügyi szolgálat kibővítését célozta a szociális attasék, illetve a sajtó- és kulturális attasék rendszerének felállítása.

Svédország külügyi szolgálatának 1946-ban 981 alkalmazottja volt. A 553 tiszteletbeli főkonzul, konzul és alkonzul[43] mellett irodai alkalmazottak dolgoztak. A további 248 személyből 122 fő volt külföldi szolgálatban és 126 fő állt központi

[41] Az *École Nationale d'Administration*-t Charles de Gaulle 1945-ben nyitotta meg a közigazgatási szakemberek magas szintű képzése céljából.

[42] Max Petitpierre (1899–1994) Svájc külügyminisztere volt 1944 és 1961 között, liberális politikus.

[43] A tiszteletbeli konzulok (főkonzulok, konzulok, alkonzulok) tevékenységükért javadalmazásban nem részesülnek, a hivatali helyiséget és a munkavégzésük költségeit maguk finanszírozzák.

szolgálatban. Rajtuk kívül a központban 80 szerződéses, külföldön 100 alkalmazott dolgozott. A svéd külügyi rendszer nagy súlyt fektetett tehát a tiszteletbeli konzuli hálózatra, amely az állami költségvetést – mint a jegyzetben említettük – egyáltalán nem terhelte.

Csehszlovákiában a külügyminisztérium személyi létszáma 1946-ban 1507 fő volt, akik közül 802 fő központi szolgálatot, illetve 705 fő külföldi szolgálatot teljesítettek. A fogalmazási tisztviselő vagy fogalmazó közül 207 fő központi szolgálatot és 174 fő külföldi szolgálatot teljesített.

Románia diplomáciai és konzuli karának létszáma 1946-ban 252 fő volt. 1947-ben hét nagykövetség, 28 követség és 30 konzulátus felállítását tervezték.

A KÜLÜGYMINISZTÉRIUM FELÉPÍTÉSE

Hazánkban 1946 elejére elkészült a Külügyminisztérium új ügybeosztása, amely követte a két világháború közötti magyar Külügyminisztérium felépítését, azaz továbbra is a vertikális struktúra alapkoncepció alapján szerveződött meg a központ.[44] A miniszter közvetlen rendelkezése alatt álló osztályok, illetve munkacsoportok a következők voltak:

- A Miniszter Kabinetjének – vezetője Pődör László – feladata a miniszter melletti titkári szolgálat ellátása, a politikai pártokkal való összeköttetés fenntartása volt, illetve minden politikai ügy, amely a külügyminisztert mint a kormány tagját illeti. Munkájához tartozott továbbá a benyújtandó törvényjavaslatoknak, a nemzetgyűlési interpellációknak és határozatoknak, a minisztertanácsi előterjesztéseknek a nyilvántartása és a megfelelő elintézésükről való gondoskodás; a miniszteri jóváhagyásra és aláírásra kerülő, valamint a miniszternek bemutatandó ügydarabok kezelése.
- A Politikai Osztály felelt – Szakasits György irányításával – a külpolitikai ügyekért, a külföldi magyar külképviseletek politikai tájékoztatásáért és irányításáért. Emellett

[44] MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–4fc–sz. n.–1945. 21. doboz 1–12. lap. Keltezése: 1946. február 1. Vö. 6. számú dokumentummal.

az ő feladatuk volt eljárni a politikai természetű esetekben a Magyarországon székelő külföldi képviseleteknél. Ez az osztály kezelte a háborús bűnökkel kapcsolatos iratokat, valamint osztotta szét a postai vagy futárok útján érkező jelentéseket, átiratokat és leveleket.

- A Békeelőkészítő Osztály – Kertész István vezetésével – a béketárgyalások előkészítésével kapcsolatos ügyeket és munkálatokat végezte.
- A Békeelőkészítő Bizottság – Sebestyén Pál vezetésével – a béketárgyalások előkészítésével összhangban a Békeelőkészítő Osztály mellett működő tanácsadó szerv volt, és ennek keretében külön megbízatásokat teljesített.
- A Sajtóosztály – Keszthelyi Nándor és Mészáros István irányításával – elsősorban a sajtópolitikai ügyekkel foglalkozott: tájékoztatta a magyar sajtót külpolitikai szempontból, emellett információt nyújtott a külföldi lapok Magyarországon működő állandó és ideiglenes tudósítóinak, és támogatta működésüket. Kapcsolatot tartott a Magyar Távirati Irodával és a Központi Híradó Rt.[45] kezelésében lévő rádióval; külpolitikai szempontból figyelemmel kísérte működésüket és hírszolgálatukat. Tájékoztatta a magyar külképviseletekhez beosztott sajtóelőadókat, feldolgozta jelentéseiket és ellátta őket megfelelő híranyaggal. Ellenőrizte a Magyar Távirati Iroda külföldön működő tudósítóit. A bel- és külföldi lapokban megjelent magyar vonatkozású és általános politikai érdekű cikkekből rendszeres sajtószemlét készített. A sajtóarchívum igazgatása is ide tartozott..
- A Fegyverszüneti Osztály – Pokorny Hermann vezetésével – a fegyverszüneti egyezmény végrehajtásával kapcsolatban felmerülő elvi és gyakorlati kérdések megoldásán fáradozott. További feladata volt még az érintkezés fenntartása az ilyen ügyekkel foglalkozó kormányhatóságokkal és szervekkel, illetve a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság[46] előtt tárgyalásra kerülő ügyek előkészítése. Az osztály vezetője a külügyminiszter képviselője volt a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZEB) Magyar Gazdasági Hivatalát Irányító Tárcaközi Bizottságnál. A hivatal további feladata volt az 1210/1945. ME számú rendelet[47] értelmében a SZEB tagjainak elhelyezésével és ellátásával kapcsolatban felmerülő ügyek intézése is.

[45] A mai Magyar Rádió jogelődje volt a Központi Híradó Rt., amely 1946 és 1949 között működött.

[46] A Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság elnöke Pokorny Hermann (1882–1960) vezérezredes volt.

A Külügyminisztérium adminisztratív vezetőjének felügyelete alá a következő osztályok tartoztak:

- Az Elnöki Osztály – Kvassay László irányításával – foglalkozott a magyar külügyi szolgálatban álló alkalmazottak összes személyi ügyeivel (kinevezések, áthelyezések, szabadságok, fegyelmi kérdések, jutalmak, segélyek stb.) a számvevőségi alkalmazottak ügyeinek kivételével. A magyar külképviseleti hatóságok felállítása, vezetőik részére a szükséges megbízatási, illetőleg működési okiratok kieszközlése, a külügyi szolgálatban való alkalmazási ügyek (vizsgák, szaktanfolyamok, szerződéses alkalmazások stb.) is a munka részét képezték. Mindennemű személyi igazolvány és a Külügyminisztérium nevében kiállítandó bizonylat kizárólagos kiadása, a futárszolgálattal kapcsolatos ügyek, a Beszerzési Csoport, valamint a külügyi étkező is ide tartoztak, illetve minden olyan irat, amely nem más osztály feladatát képezte. Az Elnöki Osztály intézte a személyzeti állomány, a névjegyzékek, a szolgálati táblázatok és a törzskönyvi lapok, továbbá a szabadságolások nyilvántartását, a státussal összefüggő kimutatások és névjegyzékek elkészítését.

Az Elnöki Osztályhoz tartoztak:

- a Fordítóiroda – Pontsy Jenőné irányításával – a Külügyminisztérium osztályainak készített fordításokat;
- a Főigazgató Iroda – Balinski-Csopocz Bronislav vezetésével – ügykörébe tartozott a javaslattétel Külügyminisztérium segédhivatalainak alkalmazottai, valamint altisztjei felvételére, beosztására, áthelyezésére, előléptetésére és esetleges elbocsátására, szabadság iránti és egyéb, a szolgálattal összefüggő kérelmeik intézése az Elnöki Osztály számára. Ők foglalkoztak a segédhivatali alkalmazottak munkájának ellenőrzésével, irányításával és az utánpótlásukra vonatkozó ügyekkel (vizsgáztatás,

[47] A minisztertanács 1945. április 25-én tárgyalta a rendeletet a Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatalának felállításáról.

javaslattétel). Indítványt tettek az irodai szükségleti cikkek beszerzésére, azok átvétele, kezelése, kiadása és nyilvántartása;

- a Futáriroda feladata – Dudás Ferenc irányításával – a futárszolgálattal kapcsolatos teendők lebonyolítása volt;
- a Beszerzési csoport – Hup Imre vezetésével – a Külügyminisztérium alkalmazottainak ellátását (élelmiszerek, tüzelőanyagok) intézte.
- A Költségvetési Osztály dolgozott – Fekete Ervin irányításával – általában minden olyan ügyön, melynek a külügyi tárcát érintő pénzügyi vonatkozása volt, illetőleg pénzügyi elintézést igényelt. Ilyenek voltak: a tárca kiadásainak és bevételeinek tervezése, indoklása és előterjesztése; a külügyi alkalmazottak személyi illetményeivel kapcsolatos ügyek; a külföldi illetmények és napidíjak megállapítása és folyósítása, a hivatalos kiküldetésekkel felmerülő útielőlegek folyósítása; a Külügyminisztérium és a külképviseletek különböző fizetési eszközökkel való ellátása; a zárszámadás előterjesztése és indoklása, illetve a pót- és rendkívüli hitelkérelmek benyújtása; a nyugdíj, a kegydíj, a családi pótlék és a hasonló ügyek; a konzuli illetékek ügyei (az Elnöki Osztállyal egyetértésben); valamint a külügyi tárca költségvetésére vonatkozó utalványozási jognak – átruházott hatáskörben való – kizárólagos gyakorlása, a számvevőség és a házipénztár közreműködésével.
- a Költségvetési Osztályon belül volt a Házipénztár – élén Tahy György állt –, amelynek feladata volt a pénztár kezelése, a beérkező pénz és értékletétek őrizetbe vétele és nyilvántartása.
- A Protokoll Osztály – amit Rubido-Zichy Iván vezetett – ügyköre kiterjedt a protokollal kapcsolatos összes tevékenységre. Feladata volt a Magyarországon akkreditált idegen külképviseleti hatóságok vezetői részére *agrément*, illetve *exequatur* kieszközlése. Foglalkozott e hatóságok működésével, továbbá a vezetőik és beosztott tisztviselőik személyével és tevékenységével kapcsolatos ügyekkel, részükre a személyi igazolványok kiállítása és útleveleik láttamozása is ide tartozott. Az etikett, a rangkérdések és a kitüntetési ügyek, illetve a SZEB-bel kapcsolatosan felmerülő protokolláris elvi jelentőségű ügyek is az osztály munkáját képezték.
- A Gazdasági Osztály – élén Czikann-Zichy Móriccal – a külkereskedelemmel és a külföldi fizetési forgalommal kapcsolatos tennivalókat intézte. Ellátta a külkereskedelmi vonatkozású államközi tárgyalásokon a Külügyminisztérium képviseletét.

A gazdaságpolitikai ügyekben a szaktárcákkal való állandó érintkezés fenntartása, a Fegyverszüneti és a Békeelőkészítő Osztállyal az ott felmerült gazdasági természetű ügyek terén szoros kollaboráció volt a feladata. Emellett ellátta a Külügyminisztérium képviseletét az Elhurcolt Nemzeti Javak Kormánybiztosságánál,[48] valamint a tárcaközi külkereskedelmi értekezleteken. Ügykörébe tartozott még a nemzetközi közlekedéssel és távközléssel kapcsolatos kérdések intézése is.

- A Rejtjelosztály feladata – Ujfalussy Béla irányításával – a rejtjelszolgálat volt, vagyis kezelte, a Külügyminisztérium címére beérkező és onnan kimenő táviratokat.
- A Kulturális Osztály – Czinkótszky Jenő vezetésével – feladata volt a magyar kulturális élet külföldi bemutatása, megismertetése. Intézte az ehhez kapcsolódó ügyeket és irányította a külképviseletek ezzel összefüggő munkáját. Feladatai közé tartoztak a tájékoztató könyvek, folyóiratok, filmek, fényképanyagok előkészítése, felhasználása, elosztása; a kulturális csereakciók, a könyv-, tudós- és ösztöndíjas cserék stb.; a nemzetközi kulturális szervezetekkel történő együttműködés és a nemzetközi kulturális egyezmények ügyei; az érintkezés fenntartása a Magyarországon működő idegen külképviseletek kulturális szerveivel; a külügyi érdekek képviselete film- és rádióügyekben az illetékes szerveknél; a külföldi magyarság kulturális ügyei; a kölcsönös kulturális kapcsolatok ápolásából eredő munkák elvégzése; s általában szoros kooperáció a társminisztériumokkal.
- A Nemzetközi Munkaügyi Osztály – Tóth Béla irányításával – a külföldi és a nemzetközi munkásszervezetek, mozgalmak törekvéseire és állásfoglalására vonatkozó adatok gyűjtését és közlését végezte. Ide tartozott a külföldi, különösen a szomszéd államok munkaügyi és társadalomszervezési intézkedéseinek a figyelemmel kísérése; a szakminisztériumok szociálpolitikai osztályának tájékoztatása az ügykörükbe tartozó külföldi törvényhozási anyagról; a magyar szociálpolitikai eredmények megismertetése külföldön; a magyar állampolgárok külföldi munkavállalásával kapcsolatos ügyek intézése, ideértve a munkajogi és társadalombiztosítási helyzetük javítására irányuló kezdeményezéseket is; a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet tagságából folyó teendők ellátása.

[48] Az Elhurcolt Nemzeti Javak Kormánybiztosságát 1944-ben hozták létre, vezetője Andaházi-Kasnya Béla volt 1945-től 1946. március 7-ig, a kormánybiztosság megszűnéséig.

- A Levéltári és Tudományos Osztály feladata volt – Radisics Elemér vezetésével – a Külügyminisztérium egyes osztályai számára a dokumentációs anyagok tudományos feldolgozása, és tájékoztató szolgálatot láttak el. E célból általános személyi és adatgyűjtemény kiépítésén, valamint a filmgyűjtemény további fejlesztésén fáradoztak. A könyvtár igazgatása, kiegészítése, irányítása és ellenőrzése is az osztály hatáskörébe tartozott.
- A Külföldi Magyarok Gondozását Ellátó Osztály foglalkozott – Papp Gábor irányításával – a kivándorlási, átvándorlási és visszavándorlási ügyekkel. Az osztály feladatai a következők voltak: külföldi magyarok szociális gondozása; képviselet az Országos Kivándorlási Tanácsban; az Országos Kivándorlási Alapból a Külügyminisztériumot illető javadalmak kezelése; a külföldi magyarok hazaszállítása (az egészségügyi és rendészeti okokból hazahozottak kivételével); a hazaszállítási segéllyel, a Nemzetközi Vöröskereszt Egylettel és a külföldi segélyakciókkal kapcsolatos ügyek.

A Jogi Csoportot – melynek vezetője Szondy Viktor volt – a Jogi Osztály, az Utazási és Útlevélosztály, illetve a Hadifogolyosztály alkotta.

- A Jogi Osztály feladata – Morlin Ervin irányításával – a nemzetközi jogi, továbbá a nemzetközi vonatkozású magánjogi, büntetőjogi és perjogi tárgyú szerződések előkészítése és megkötése volt. Részletesen: a Magyarország által kötött minden nemzetközi szerződés aláírásával, a szerződést becikkelyező törvényjavaslat benyújtásával és ezek tárgyalásával kapcsolatos teendők; a megerősítő okiratok kiállítása és kicserélése, illetve letétele; egy szerződéshez való esetleges csatlakozás bejelentése, az ahhoz szükséges felhatalmazás kieszközlése; a becikkelyező törvény, illetőleg az életbeléptetésről szóló rendelet kihirdetése; a Magyarország által kötött nemzetközi szerződések őrzése és nyilvántartása; a nemzetközi jog elvi kérdései, a nemzetközi bíráskodási ügyek, az Egyesült Nemzetek jogi kérdései; a nemzetközi jelentőségű külföldi jogalkotás figyelemmel kísérése és nyilvántartása; a hazai jogi érdekek védelme külföldön és a külföldi jogi érdekek védelme belföldön. Ügykörébe tartoztak még: a magyar állampolgároknak a külföldi hatóságok ellen emelt panaszai, a hazai hatóságok és közegek elleni külföldi panaszok; a magyar honosokkal külföldön, a külföldiekkel belföldön való bánásmód; a házassági, hagyatéki, gyámsági és gondnoksági, továbbá örökbefogadási ügyek; a gyermektartási, özvegyi és árvaellátási ügyek, hozzátartozók felkutatása külföldön. Ez az osztály foglalkozott a személyiségi és a szerzői jogokkal (ideértve a Berni Nemzetközi Szerzői Jogi Unió keretén belül folyó ügyeket), valamint a konzuli joggal és ügykörrel kapcsolatos kérdésekkel is. A magyar állampolgárok külföldi, idegen honosok belföldi nyugdíj- és ellátási igényei, bűncselekmények elkövetői kiadásának és átszállításának közvetítése, valamint a Magyarországon folyó bűnügyekben idegen képviseletek közbenjárásával és tudakozódásával kapcsolatos intézkedés szintén a feladatai közé tartozott.
- Az Utazási és Útlevélosztály – élén Polonyi Rezsővel – a nemzetközi vonatkozású utazási és útlevélügyi elvi kérdéseket intézte; előkészítette a témával kapcsolatos nemzetközi megállapodásokat és közreműködött az utazások rendészeti ellenőrzésében. Közbenjárt a SZEB-nél, illetőleg az egyes államok képviseleténél a külföldi utazások engedélyezése és a magyar útlevelek láttamozása ügyében, közreműködött a külföldön tartózkodó magyar állampolgárok útlevelének és hazatérési igazolványának kiállításában. Utazási okmányokat állított ki olyan külföldiek részére, akiknek hazája Magyarországon nem képviseltette magát.
- A Hadifogolyosztály – Miske-Gerstenberger Jenő irányításával – feladatkörébe tartoztak a hadifoglyokkal kapcsolatos ügyek nemzetközi vonatkozásai, illetve a rájuk vonatkozó nemzetközi megállapodások előkészítésénél való közreműködés. Közbenjárt a SZEB-nél a hadifogságban lévő vagy egyéb módon visszatartott magyarok ügyében. A deportált magyar állampolgárokkal kapcsolatos nemzetközi kérdések, illetve a megszálló hatóság által letartóztatott magyar állampolgárok ügyében való közbenjárás is az osztályra hárult. Segítettek egyes hadifoglyok és elhurcoltak felkutatása és kiszabadítása érdekében folyó eljárásban.
- Külön egységet alkotott a Számvevőség – Kovács Pál vezetésével –, amelynek feladata a külügyi tárca évi részletes költségvetési előirányzatának előkészítése és a hitelfelosztások tervezése volt. Az utalványrendeletek fel- és ellenjegyzése, illetve az alapján az állandó és változó illetmények pénztári számfejtése; a közigazgatás céljaira szükséges különböző törzskönyvek, feljegyzések és nyilvántartások vezetése; az utalványozási, megszüntetési és térítményi jegyzékek szerkesztése és a Legfőbb Állami Számvevőszékhez való előterjesztésük; a központi igazgatás és a külföldi szolgálatra, továbbá a közigazgatási letétekre vonatkozó számadások szigorlata és könyvelése tartozott ide.

VÁLTOZÁSOK A KÜLÜGYMINISZTÉRIUM ÜGYBEOSZTÁSÁBAN

1946. decemberben az Elnöki Osztály beszüntette a csehszlovák–magyar lakosságcsere-egyezménnyel kapcsolatos, közigazgatási természetű és egyéb előkészületek végrehajtása céljából a Külügyminisztériumban felállított külön szerv működését.[49] A Külföldre Hurcolt Javak Osztályának működése ugyancsak megszűnt. A két szervezet teendőit a Gazdaságpolitikai Osztály vette át.[50]

A Külügyminisztérium ügybeosztásának elkészítése után három hónappal, 1946. május 9-én kelt az 5000/1946. ME számú rendelet, amelynek értelmében a közigazgatásban dolgozók létszámát az 1937/1938-as költségvetési évihez képest tíz százalékkal kellett csökkenteni. Az úgynevezett B-lista bizottságok feladata annak megállapítása volt, kik azok a személyek, akik nem szolgálják a „demokratikus átalakítást", illetve akiknek szorgalma és rátermettsége nem alkalmas a demokratikus Magyarország építésére. A bizottság a Külügyminisztériumban olyan személyeket is elbírált, akik akkor szolgálati érdekből külföldön tartózkodtak – ennek alapján jelentős részüket elbocsájtották. Ennek következtében a személyi állomány 1946 végére oly mértékben lecsökkent, hogy a Külügyminisztérium az Igazságügyi Minisztériumot felkérte egy olyan kormányrendelet megszerkesztésére, amelynek értelmében a B-lista revízióját kiterjesztették volna azokra a közalkalmazottakra, akiket szolgálati érdekből külföldre küldtek vagy külföldön tartózkodtak. A válaszlevélben az Igazságügyi Minisztérium illetékese kijelentette: „újabb jogszabály alkotására nem látok módot".[51]

[49] „A lakosságcserére vonatkozó csehszlovák–magyar egyezménnyel kapcsolatos közigazgatási természetű és egyéb előkészületek végrehajtása céljából a Külügyminisztérium kebelében külön szervet állítok fel, amelynek vezetőjévé dr. Bartók László I. o. követségi tanácsost jelölöm ki. Hozzá be lesznek osztva Kozma Ferenc a békeelőkészítő osztályba ideiglenesen beosztott földművelésügyi minisztériumi osztálytanácsos, Farkas Lehel sajtóelőadó, Forrai Tibor sajtóelőadó. A csoport folyó évi március hó 4-én kezdi meg működését." Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek. Külügyminisztérium Bánffy Miklós Szakkönyvtára (a továbbiakban KÜM BSZK) 1946. 1218/1–1946. 90. lap. Keltezése: 1946. március 2. Vö. a 7. számú dokumentummal.

[50] Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek. KÜM BSZK 1946. 8855/1-1946. 222. lap. Keltezése: 1946. december 30. Vö. a 8. számú dokumentummal.

[51] MNLOL XIX–J–1–j–433–1946. 11. doboz 171–174. lap, illetve az 5000/1946. ME számú rendeletre (B-lista bizottság) vonatkozóan lásd az 50. számú dokumentumot.

1946 őszén a Külügyminisztérium vezető főtisztviselői[52] Gyöngyösi Jánoshoz írott levelükben a külképviseletek kiépítésénél tapasztalt jelenségekre hívták fel a figyelmet, amelyek – nézetük szerint – súlyosan ártanak az ország érdekeinek. Leírták, hogy a demokratikus kormányzat megalakulása után a koalícióban részt vevő pártok jelöltjeivel egészítették ki a minisztérium tisztviselő karát. A levél aláírói megállapították, hogy a Külügyminisztérium szervezése ily módon nagyban és egészében jól sikerült. Hozzátették azonban azt is, hogy a tisztviselőkarnak e felfrissítése és a demokratikus szempontból kifogásolható elemeknek az eltávolítása után az lett volna az ország érdeke, ha a kinevezéseknél a pártpolitikai alapon történő, rendszeres beavatkozások megszűntek volna. Nem kifogásolták, hogy a követi posztok egy bizonyos százalékát a pártok egy-egy kimagasló és nemzetközi tekintéllyel bíró személyiségeinek kell betölteniük. Sérelmezték viszont, hogy a követek, a beosztottak, sőt a segédszemélyzet kinevezése is túlnyomórészt a politikai protekcionizmus és az azzal párosuló nepotizmus alapján történik. E körülmény – írták – a külképviseletek színvonalának csökkenését fogja eredményezni, amely ártalmas Magyarország presztízse szempontjából, és botrányos állapotokat fog teremteni a külügyi szervezetben.

Nehezményezték, hogy 1946 végére a pártok már nem csak személyeket protezsáltak, hanem egyenesen megjelölték a Külügyminisztériumban vagy a külképviseleten számukra követelt állást. Ezzel a lépésükkel a külügyminiszter kizárólagos hatáskörébe avatkoztak be. A főtisztviselők felhívták a figyelmet, hogy a külügyi tisztviselők kiválasztása gondos szelekció alapján, nem pedig a pártpolitika kívánalmai szerint szokott történni. Különösen szükséges lett volna, hogy a nehéz politikai és gazdasági helyzetben lévő demokratikus Magyarországot külföldön az arra legalkalmasabb egyének képviseljék, és a külszolgálat színvonala elérje a nemzetközi érintkezésnél megkívánt minimális standardot. A folyamatos pártpolitikai beavatkozások következménye azonban az lett, hogy a külügyi tisztviselők nem hivatali kötelességeiket igyekeztek elsősorban teljesíteni, hanem – előrehaladásuk érdekében – fontosabbnak tartották a pártpolitikai nexusuk ápolását és a pártoknál az érdemek szerzését. Ezt mutatta az is, hogy a Külügyminisztériumból többször idő előtt kerültek ki információk a pártokhoz. Akkoriban a koalícióban részt vevő pártok egyre rendszeresebben

[52] Bolgár Elek, Sebestyén Pál, Velics László, Kvassay László, Kertész István.

törekedtek kizárólag pártpolitikai szempontokat érvényesíteni a külügyi kinevezések esetében is. A külképviseletek felállításánál a rátermettség és a szakszerűség kívánalmai már mérlegelés tárgyát sem képezték. E gyakorlat eredményeképpen a posztok betöltésénél kontraszelekció érvényesült, ami a magyar külügyi szolgálat presztízsét veszélybe sodorta. A főtisztviselők szerint a külügyminiszternek újból kézbe kellene vennie az egységes irányítást Magyarország nemzetközi reprezentálásának minden területén. Kiemelték a kereskedelmi és gazdasági megbízottak tárgyalásait, valamint a nemzetközi szervekkel és az egyes országok képviseleteivel történő érintkezéseket, illetve a különféle címeken megvalósuló, hivatalos és félhivatalos utazásokat is.[53]

A DIPLOMÁCIAI ÉS A KONZULI KAPCSOLATOK ALAKULÁSA A HÁBORÚ UTÁN

A háború következtében Magyarország diplomáciai kapcsolatainak nagy része – egy-két semleges államot leszámítva – megszakadt, illetve a konzuli kapcsolatok rendezése területén is sok volt a tennivaló. A korábbi magyar királyi követségek zöme üresen állt, más épületeket, rezidenciákat a helyükön maradt tisztviselők őrizték. A Magyarországon megtartott demokratikus választások eredményeképpen 1945 végén néhány ország jelezte (illetve erre vonatkozó előkészítő lépéseket tett), hogy szeretnék felvenni a diplomáciai kapcsolatot a magyar kormánnyal. 1945. szeptemberben Emanuel de Wasseige belga őrnagyot fogadta Gyöngyösi János külügyminiszter. Az őrnagy „közölte a Miniszter Úrral, hogy a belga kormány, illetve a belga külügyminiszter egyenes utasítására Prágából jött ide, hogy kihallgatásra jelentkezzen a Miniszter Úrnál. A Belgiumban élő nagyszámú magyarokra való tekintettel a belga kormány ezúton hivatalosan érdeklődik a magyar kormánynál, mi az álláspontja ezen magyarok ügyével foglalkozó Brüsszelben felállítandó magyar konzulátusra vonatkozólag. [...] A Miniszter Úr válaszában kifejtette, hogy a magyar kormány igen szívesen felállítana egy magyar konzulátust Brüsszelben és természetesen hozzájárulását is adja egy belga konzulátusnak Budapesten való felállításához. Miután azonban a magyar kormánynak még nincsen

[53] MNLOL XIX–J–1–u.–Gy. J.–1946. 22. doboz 21–25. lap Vö. a 32. számú dokumentummal.

meg a teljes szuverenitása ezen a téren, a magyar kormány a Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz fog fordulni, hogy megszerezze a szükséges hozzájárulást."[54]

A svájci szövetségi tanács az ottani távirati iroda jelentése szerint elhatározta, hogy előkészíti a diplomáciai kapcsolatok felvételét hazánkkal. A lengyel miniszterelnök karácsonyi nyilatkozatában jelentette be, hogy Lengyelország kész felvenni a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal. A brüsszeli rádió, valamint Rosty-Forgách Ferenc prágai követ jelentése szerint a belga vezetés hasonló szándékkal foglalkozott. Az olasz kormány moszkvai nagykövete útján közölte azon szándékát, hogy szeretné helyreállítani a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal. Törökország az ankarai brit nagykövetségen keresztül fejezte ki ebbéli szándékát.[55] 1946. január közepén Sebestyén Pál, az Elnöki Osztály osztályfőnöke arról tájékoztatta a Gyöngyösi János minisztert, hogy megjelent nála Erik Olsen dán kiküldött[56], aki közölte vele, hogy „a dán kormány örömmel venné fel a diplomáciai kapcsolatokat Magyarországgal. Közölte, hogy a magyarok részére történő gyűjtésnél Kristóffy József volt követünk is élénk és eredményes tevékenységet fejtett ki. A dánok nagy örömmel vennék, ha őt bíznánk meg képviseletünkkel."[57]

Bartók László 1946. november elején, Bécsből írta a külügyminiszternek „Most, hogy Ausztria sorra felveszi a diplomáciai kapcsolatait – részben osztrák, részben külföldi diplomaták részéről – egyre több kérdés szegeződik felém, hogy miért nem veszszük fel Ausztriával a diplomáciai viszonyt, holott Magyarország már csak egyetlen szomszédja Ausztriának, mellyel nincsen normális kapcsolata. A szovjet főparancsnok tegnapi estélyén ez az érdeklődés elérte kulminációs pontját. [...] Képviseletünk itt már úgyis létezik, követséggé való átalakulása csak az elnevezést változtatná meg, viszont megannyi tévhiedelemnek, kombinációnak vethetnének ezzel véget."[58]

[54] MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül. Keltezése 1945. szeptember 14.

[55] MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–1946–64. 5. doboz 28. lap.

[56] Erik Olsen a dán külügyminisztérium alkalmazottja volt és három teherautó segélyszállítmányt kísért Magyarországra. Dániában a „Mentsétek meg a gyermekeket Egyesület" szervezett gyűjtést, amit a dán kormány is támogatott.

[57] MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül. Keltezése 1946. január 18.

[58] MNLOL XIX–J–1–u–16–főn–1946. 22. doboz Lapszám nélkül. Keltezése 1946. november 8. A lap elejére kézzel írva „egyenlőre intézkedést nem igényel".

A magyar kormány nemzetközi mozgásterének növelése érdekében külföldi kapcsolatait is rendezni kívánta, és elemi érdeke volt, hogy kint is megkezdjék, illetve folytassák a munkát a missziók. Az 1945 januárjában megkötött fegyverszünet értelmében a SZEB felügyeletet gyakorolt Magyarország hivatalos külkapcsolatai felett is. Ennek következtében a diplomáciai kapcsolatok helyreállításához a budapesti kormánynak engedélyt kellett kérnie a SZEB-től.

Csehszlovákiában 1945. augusztustól magyar meghatalmazott, Rosty-Forgách Ferenc védte a magyar állampolgárok érdekeit Prágában, helyettese pedig 1947-ben érkezett meg Pozsonyba.

Az Amerikai Egyesült Államokban Szegedy-Maszák Aladár rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter 1946. januárban adta át megbízólevelét, míg a Szovjetunióban Szekfű Gyula rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter 1946. márciusban.

Varsóban 1946. februártól ideiglenes ügyvivő állt a magyar követség élén, és ugyanekkortól Londonban Szabó Tamás és Bede István vezetésével is dolgoztak magyar képviselők. Budapesten pedig a SZEB brit politikai missziójának tagjai tevékenykedtek.

Olaszországban 1946. áprilistól ideiglenes ügyvivő dolgozott, és ugyanekkortól, Párizsban Auer Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter teljesített szolgálatot.

Svédországban a magyar követség új vezetője, Böhm Vilmos 1946. májusban adta át megbízólevelét a svéd uralkodónak. A SZEB-nek a Törökországgal való kapcsolatfelvételre szóló engedélye ugyancsak 1946 májusában kelt, s annak révén az ankarai magyar követség szervezőmunkája Andaházi-Kasnya Béla vezetésével újabb lendületet kapott. Hollandiában a magyar kormány megbízottja 1946 májusától látta el feladatát.

Spanyolországban sajátos helyzet alakult ki, ugyanis a SZEB engedélye alapján 1946 júliusától ott is a párizsi magyar követ, Auer Pál látta el a követi feladatokat, de vele párhuzamosan még Marosy (Mengele) Ferenc magyar királyi követ is akkreditálva volt a madridi kormányhoz. Az új magyar svájci követ, Gordon Ferenc akkreditálásához a SZEB 1946. júliusban adta meg az engedélyt, s ő szeptemberben kezdte meg hivatalának gyakorlását. Az 1946. júliusi SZEB-engedély értelmében bolgár hazatelepítési misszió dolgozott Magyarországon. A reciprocitás elve alapján a román és a magyar politikai missziók tagjai ugyanekkor foglalták el állomáshelyüket Budapesten, illetve Bukarestben. Németországban 1946. júliustól magyar Hazahozatali Kormánybiztosság működött.

Belgrádban 1946 októberében kezdődött el a magyar követség felállításával kapcsolatos munkálatok.

Az 1947. januári SZEB-engedély értelmében Bartók László ideiglenes ügyvivő irányításával Bécsben is megkezdődött a magyar politikai misszió szervezése. Chilével a diplomáciai kapcsolatok felvételének hivatalos engedélyezése 1947 januárjában történt meg, bár arra a két ország között már korábban sor került. A Brüsszeli magyar követség 1947 első hónapjában nyitotta meg a kapuit, s Perlaky Kassa Endre rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter márciusban érkezett meg Brüsszelbe.

1947 elejére tehát a budapesti kormány fontos lépéseket tett az ország nemzetközi konszolidációja érdekében, ami a diplomáciai kapcsolatok, missziók, követségek szervezésében és megnyitásában is megmutatkozott. Ehhez nagymértékben hozzájárult a párizsi béketárgyalások előrehaladott állapota is.

1947 szeptemberére égetővé vált a magyar kereskedelemi attasék státuszának rendezése, mert volt olyan, akit a Kereskedelmi Minisztérium, mást a Minisztertanács és megint mást a Külügyminisztérium ismert el kereskedelmi attasénak.[59] A kereskedelmi attasé a fogadó országban lévő gazdasági minisztériumokkal, azoknak alárendelt hatóságokkal, hivatalokkal, érdekképviseleti szervekkel az elvi és gyakorlati kérdéseket intézte. Feladatuk volt a behozatali és kiviteli lehetőségek felkutatása, valamint a gazdasági kapcsolatok létesítésének kezdeményezése. 1947 októberétől kereskedelmi attasé az lehetett, aki a Külügyminisztérium vagy a Kereskedelmi Minisztérium kiküldöttje, vagy az, akit más hivatalból vagy gazdasági életből a magyar kormány ezzel a feladattal megbízott. Abban az esetben, ha az attasét nem a Külügyminisztérium küldte ki, a kiküldetés csak a Külügyminisztérium előzetes hozzájárulásával volt lehetséges. Ekkor magyar kereskedelmi attasé dolgozott Párizsban (Garat Sándor), Belgrádban (Buzás József), Rómában (Soltész Pál), Bernben (Beck József), Stockholmban (Gonda László), Londonban (Gévai-Wolf Nándor), Prágában (Birkás József) és Bukarestben (Medgyesi Béla).[60]

Az 1947-ben készült kimutatás szerint több országban tevékenykedett magyar kulturális kiküldött.[61] Ebben az iratban összehasonlításra került az 1938. évi és az 1944.

[59] MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–3/b–6099/1/1947. 2. doboz 1–4. lap. Keltezése 1947. szeptember 3.

[60] Ekkor Párizsban a követ Károlyi Mihály, Belgrádban a követ Szántó Zoltán, Rómában az ügyvivő Pődör László követségi tanácsos, Bernben a követ Oltványi Imre, Stockholmban a követ Böhm Vilmos, Londonban a követ Bede István, Prágában az ügyvivő Farkas Lehel György, Bukarestben az ügyvivő Gyöngyössy István követségi tanácsos volt.

[61] MNLOL XIX–J–1–j–373/a–1947. 2. doboz Lapszám nélkül.

MAGYARORSZÁG KÜLKAPCSOLATAI

/1947. február hó 1.-i helyzet/ 39

ORSZÁG	SzEB ENGEDÉLY kelte	MAGYARORSZÁG KÉPVISELETE	KÉPVISELET MAGYARORSZÁGON	Megjegyzés.
AUSZTRIA	1947.január 13.	Főkonzulátus felszámolás alatt. 1945.október hó 1.		Az 1947.jan.13.-i keltü SzEB. engedély alapján kölcsönös politikai missziók felállitása folyamatban
BELGIUM	1947.január 6.			Követségek felállitása folyamatban
BRIT BIRODALOM		A magyar kormány képviselője Angliában 1946. február.	A SzEB tagja. Politikai Misszió 1946. február.	
BULGÁRIA	1946.julius 17.		Bolgár hazatelepitési misszió	
CHILE	1947.január 9.			
CSEHSZLOVÁKIA		Meghatalmazott a magyar állampolgárok érdekvédelmére /Prága/. 1945. augusztus 15. Helyettese /Pozsony/ 1947. január 1.	SzEB mellett müködő csehszlovák delegáció	
ÉSZAKAMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK		Követ 1946. január 18.	A SzEB tagja. Követ 1946. január 26.	
FRANCIAORSZÁG		Követ 1946.junius 19.	Követ 1946. május 9.	
JUGOSZLÁV SZÖVETSÉGI NÉPKÖZTÁRSASÁG	1946. október 4.		SzEB mellett müködő jugoszláv delegáció	Magyar követség felállitás alatt
LENGYELORSZÁG	1946.február 14.	Követség Ideiglenes ügyvivő 1946. október 16.	Követség Ideiglenes ügyvivő 1946. julius 8.	
NÉMETALFÖLD	1946. szept. 25.	A magyar kormány megbizottja 1946. május 29.	Holland hazatelepitési iroda 1946. május 6.	
NORVÉGIA	1947.január 13.			
OLASZORSZÁG	1946.julius 17.	Követség Id.ügyvivő.1946. ápr.	Követség Id.ügyvivő. 1946.okt.10.	
ROMÁNIA	1946.julius 17.	Politikai misszió. 1946. december 10.	Politikai misszió. 1946. december 10.	
SPANYOLORSZÁG	1946.julius 17.	Id.ügyvivő a spanyol köztársasági kormány mellett /Páris/1946. november	Követ 1946. december 9.	
SVÁJC	1946.julius 3.	Követ 1946.szeptember 27.	Követ 1946. november 5.	
SVÉDORSZÁG		Követ 1946. május 17.	Ügyvivő 1945. december 28.	
SZOCIALISTA SZOVJ. KÖZTÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE		Követ 1946.március 27.	A SzEB Elnöke. Követ 1945.november 2.	
TÖRÖKORSZÁG	1946. május 4.		Követ 1947.január 23.	Magyar követség felállitás alatt.
NÉMETORSZÁG		Hazahozatali kormánybiztosság /Frankfurt-Höchst/1946. jul.21.		

MEGJEGYZÉS: A SzEB MELLETT MŰKÖDŐ DELEGÁCIÓKNÁL FELÁLLITÁS IDŐPONTJA MEGEMLITVE NINCSEN. KÖVETSÉGEKNÉL FELÁLLITÁS IDŐPONTJAKÉNT A HIVATALBAN LÉVŐ KÖVET MEGBIZÓLEVELÉNEK ÁTADÁSA SZEREPEL.

Magyarország külkapcsolatai 1947. február 1-én.

március 1-jei személyi állapot, illetve a Vallás- és Közoktatási Minisztérium további személyi igénye. Kulturális kiküldött dolgozott Nagy-Britanniában, Ausztriában, Belgiumban, Bulgáriában, Franciaországban, Hollandiában, Lengyelországban, Németországban, Olaszországban, Palesztinában, Svájcban, Svédországban, Törökországban.[62]

Magyarország konzuli viszonyainak rendezése is szükségessé vált, hiszen 1949-ben már csupán öt országgal volt érvényes konzuli egyezményünk: Olaszországgal, Bulgáriával, az Amerikai Egyesült Államokkal, Lengyelországgal és Törökországgal.[63] A nemzetközi jog és a bilaterális egyezmények alapján ekkor (is) megkülönböztették a főkonzulátust, a konzulátust, a konzuli hivatalt és a tiszteletbeli konzulátust. Főkonzulátust nagyobb gazdasági, pénzügyi, kereskedelmi központokban vagy olyan régióban létesítettek, ahol az anyaországból kivándorolt jelentős számú lakosság élt. A konzulátus vezetője a fogadó állam által kiállított működési engedéllyel (exequaturral) bírt, így jogában állt a fogadó állam hatóságainál eljárni, de a fogadó állam külügyminisztériumával csak a fölé rendelt követsége útján érintkezhetett. Ha a fogadó államban a konzulnak követsége nem volt, akkor a saját külügyminisztériumán vagy más államban erre felhatalmazott követsége útján érintkezhetett a fogadó állam külügyminisztériumával. A konzuli feladatok tömeges jelentkezése állandó vagy ideiglenes alkonzulátus vagy konzuli hivatal megnyitását tették szükségessé. Az alkonzulátus a főkonzul vagy a konzul felügyelete alatt működött.

A konzuli hivatal nem konzuli képviselet, hanem a konzuli vagy diplomáciai képviselet szervezeti egysége, amely konzulátusi teendőket végez, és vezetője nem

[62] Szenczy Miklós Londonban; Miskolczy Gyula, Ferenczy Géza, Sashegyi Oszkár és Petrovics Gusztáv Bécsben; Tass-Thienemann Tivadar és Gabriel Asztrik Brüsszelben; dr. Bödey József Szófiában; Lajti Ferenc, Lelkes István, Dobossy László Párizsban; Justh Béla Lyonban, Hincz Viktor Lille-ben; Vidos B. Elemér Amszterdamban; Csorba Tibor Krakkóban; Szentiványi Béla Berlinben; Kardos Tibor, Tóth László, Pásztor Lajos, Fónay Ernőné és Hegedüs Tibor Rómában; Ruzicska Pál Milánóban; Várady Imre és Nagy Artúr Bolognában; Ternay Kálmán Triesztben; Pálinkás László Firenzében; Scher Tibor Jeruzsálemben; Hubay Miklós Genfben; Kerényi Károly és Makkai László Bázelben; Lotz János és Átányi István Stockholmban; Halasi Kun Tibor és Eckmann János (ösztöndíjas) Ankarában; Fehér Géza Isztanbulban.

[63] Olaszországgal 1874. május 15. (1875/XIII. tc), Bulgáriával 1911. május 31. (1912/XXVII. tc), Amerikai Egyesült Államokkal 1925. június 24. (1926/XXI. tc), Lengyelországgal 1936. április 24. (1938/I. tc) és Törökországgal 1938. június 18. (1940/XXV. tc) alapján kötött konzuli egyezmények.

rendelkezik exequaturral, így a fogadó állam hatóságainál csak a fölé rendelt követség vagy a konzuli kerületen belül a fölé rendelt konzulátus útján érintkezhet. A konzuli hivatal elnevezése lehet konzuli osztály (követségen), konzuli kirendeltség, konzuli ügynökség vagy útlevélkirendeltség.

Olaszországban, Milánóban főkonzulátus elnevezés alatt működött konzuli kirendeltség, azonban a hivatalvezető Gál Imre disszidálása után a kiküldött részére az olasz hatóságok nem adták meg a működési engedélyt. A magyar külügy irányítói ekkor Milánót az egyik legfontosabb európai konzuli helyként tartották nyilván, mert jelentős számú magyar származású ipari munkás élt ott. 1949-ben az Amerikai Egyesült Államokban, New Yorkban működött főkonzulátus, és vezetőjének az amerikai fél megadta az előzetes működési engedélyt. Clevelandban főkonzulátusnak nevezett konzuli kirendeltség működött, amelynek vezetője a washingtoni magyar követség beosztottja volt alkonzuli címmel.[64] 1949-ben Isztanbulban főkonzulátus elnevezés alatt konzuli osztály[65] és Párizsban ugyancsak konzuli osztály működött[66]. A román kormány hozzájárulása alapján Kolozsváron a Bukaresti Magyar Követség Útlevélkirendeltsége került felállításra, amely határozott időtartamig, az állampolgársági egyezmény lebonyolításáig állt fenn. Ugyanekkor Magyarországnak konzulátusa működött Csehszlovákiában, Lengyelországban, Bulgáriában és Romániában.[67]

A tiszteletbeli konzulátus a külügyi hálózat költséghatékony része, mert ők (főkonzul, konzul, alkonzul) tevékenységükért javadalmazásban nem részesülnek, a hivatali helyiséget és a munkával járó költségeket saját maguk finanszírozták. 1947 novemberében készült rendelet tervezet a tiszteletbeli konzulátusok felállításáról, a tiszteletbeli konzulok kinevezéséről és működéséről.[68] 1949-ben nem működött Magyarországnak tiszteletbeli konzulja külföldön és 1950-ben meg is szüntették a tiszteletbeli konzulátus rendszerét.[69]

[64] A Clevelandi Konzuli Kirendeltség vezetője 1949-ben Pataki Miklós volt.

[65] Vezetője Bánd Vilmos volt, aki az ankarai követség beosztottja volt és hivatalvezetőként került bejelentésre Törökországban.

[66] Vezetője Móczi András, aki a párizsi magyar követség beosztott diplomatája volt.

[67] Vö. MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–3/a–70651/1947. 2. doboz 1–5. lap.

[68] MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–1945–64. 38. doboz 101–108. lap.

[69] A magyar jogszabály a tiszteletbeli konzuli hivatal rendszerét 1987-ben állította vissza.

ÚJABB SZERVEZETI ÁTALAKÍTÁSOK

1947. januárban a párizsi békekonferencia Magyarországra vonatkozó tárgyalásainak befejezése és a békeszerződés közeli aláírása a minisztérium szervezetében is változásokat hozott, illetve új ügyosztályok felállítását tette szükségessé.[70] 1947. január 1-jével Nemzetközi Kapcsolatok Csoportja elnevezéssel új szervezeti egység alakult Kertész István rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter vezetésével. E csoport alá tartoztak: Békeelőkészítő Osztály (amely működését Felszámoló Osztályként folytatta), Nemzetközi Szervek és Konferenciák Ügyeivel Foglalkozó Osztály, valamint – változatlan feladattal – Levéltári és Tudományos Osztály, illetve Kulturális Osztály. A Békeelőkészítő Osztály feladatai közé tartozott a békeszerződés életbelépéséig a békekonferenciával kapcsolatos ügyek intézése és a konferencia nyomtatásban megjelenő anyagának előkészítése. A Nemzetközi Szervek és Konferenciák Ügyeivel Foglalkozó Osztály munkája volt az Egyesült Nemzetek Szervezetével, illetve annak alárendelt intézményeivel kapcsolatos összes ügyek intézése.

1947. január elejétől a Jogi Csoport négy osztályra tagolódott: a Nemzetközi Jogi és Szerződési Osztályra, a Jogvédelmi Osztályra, valamint az Útlevél Osztályra és a Hadifogoly Osztályra. Az első osztály ügykörét elsősorban a békeszerződés végrehajtásával kapcsolatos jogi kérdések képezték. Mellettük a nemzetközi közjogi, büntetőjogi, magánjogi és perjogi tárgyú nemzetközi szerződések és egyezmények, továbbá a letelepedési, anyakönyvi, toloncos-, egészségügyi és konzuli egyezmények előkészítése és megkötése jelentette a legfontosabb témákat. A Jogvédelmi Osztály feladata lett a hazai jogi érdekek védelme külföldön és a külföldieké itthon, valamint a magyar állampolgárok külföldi hatóságok és közegek ellen, illetve a külföldieknek a hazai hatóságok és közegek ellen emelt panaszainak felvállalása. Ide tartoztak a magyar honosokkal külföldön történő bánásmóddal kapcsolatos ügyek, illetve a külföldön személyükben vagy vagyonukban háborított magyar állampolgárok érdekében való közbenjárások is. Alegysége a Jogsegély Alosztály volt, amely a bírói és közigazgatási hatóságoktól származó vagy azokhoz irányított kérelmek és megkereső levelek továbbítását intézte.

[70] MNLOL XIX–J–1–j–4/fd–2079–1947. 38. doboz 14–17. lap. Keltezése: 1947. január 3. Vö. a 9. számú dokumentummal.

3

Békeelőkészitő Osztály.
Dr.Kertész István
min.tan.

Tárgy: Magyarországnak a külállamokkal való kapcsolatait tárgyaló munkák megiratása.

F e l j e g y z é s .

A Békeelőkészitő Osztály előterjesztésére a Külügyminiszter ur hozzájárult ahhoz, hogy egy-egy 8-10 ivolhalnyi terjedelmü munka ismertesse Magyarország és a magyar nemzet viszonyát a fontosabb külállamokkal.

A munkának ki kellene térni a történelmi, politikai, kulturális és gazdasági kapcsolatok történetére és esetleg az olyan speciális kérdésekre is, hogy miként szerepel a két nemzet egymás irodalmában, hogyan nyilatkoztak meg egymásról, mennyire ismerik egymást, stb. Ha célszerüség azt kivánja, egy-egy viszonylatban nem egy, hanem több kötet is kiadandó volna magyarul és a vona tkozó külföldi nyelven. /Pl.: Les relations franco-hongroises a travers l'histoire./

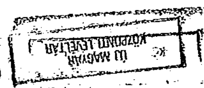
Ilyen természetü munkák készülhetnének elsősorban Magyarország és az uj Világszervezet Tanácsában képviselt főhatalmak, valamint Magyarország és a szomszédnépek közötti viszonyáról és kapcsolatokról.

Mindegyik munka természetesen kooperációs szellemben iródnék, azaz a hangsuly azon volna, ami összeköt, nem pedig a hibák és az ellentétek felhánytorgatásán.

Nagy suly volna helyezendő a gazdasági kérdések tárgyalására. Ezért Magyarország és a kérdéses állam kereskedelmi kapcsolatai bővebben és adatokkal alátámasztva volnának ismertetendők. Igy pl. feldolgozandók volnának a kereskedelmi szerződések, áruforgalmi megállapodások, stb. és pontosan fel kellene sorolni, hogy az első világháboru utáni időtől kezdve miként alakult a kereskedelmi forgalom /export és import/a kérdéses állam és Magyarország között. Az árucikkek s a kereskedelmi forgalom fejlődésének lehetőségei is felsorolandók.

Az egyes munkák függelékében kivánatos volna felsorolni Magyarország és a kérdéses állam között kötött nemzetközi szerződéseket. A fontosabb szerződések in extenso reprodukálása is kivánatos volna.

XIX-J-1-a-IV-6-1945-47.
(40.284/Bé 1945)
(31d)

Feljegyzés Magyarország kulturális diplomáciai kapcsolatainak javítása érdekében.

4

- 2 -

A sorozat kiadványai Magyarországon csak magyarul jelennének meg. A másik érdekelt állam nyelvén ottani külképviseletünk adatná ki a könyvet a helyi izlésnek és szokásoknak megfelelően, esetleg a szükségesnek mutatkozó átdolgozással.

A munkák megirása francia szellemben és módszerrel történjék. Ez azt jelenti, hogy világos, jól tagolt és áttekinthető szövegek szükségesek. Óvakodni kell a nálunk általában alkalmazott adathalmaztól és kevésbbé ismert nevek felsorolásától.

Készitendő végül a sorozat részére egy szimbólikus szép cimlap.

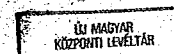
Az egyes kötetek munkatervét és később magukat a szövegeket is a Békeelőkészitő Osztály és a Kulturális Osztály megbizásából Ember Gyula és Pődör László osztálytanácsosok néznék át. Ember Gyula osztálytanácsos a Külügyminisztérium részéről delegálandó volna a köteteket szerkesztő bizottság megbeszéléseire is.

Ez ideig az alábbi munkák idecsatolt tervezetét terjesztette be a Külügyminisztériumhoz a Teleki Intézet:

Gogolák Lajos: Magyarok és szlovákok.
Gogolák Lajos: Magyarok és csehek.
Makkai László: Magyar-román kapcsolatok.
dr.Kardos Tibor: A magyar-olasz müvelődési kapcsolatok története.
Passuth László: Magyarok és a spanyol világ.
Sőtér István: Magyar-francia kapcsolatok.
La Hongrie et le Monde Iusitain.
Csapláros István: Magyarország és a lengyelek.
Bertha Kelemen: Magyarok és svédek.
Szentkirályi József: Az Északamerikai Egyesült Államok és Magyarország.
dr.Gál István: Magyarország és a Brit Birodalom.
Dezsényi Béla: Magyarország és Svájc.

Az egyes tervezetekre a Békeelőkészitő Osztály vezetője szóban fogja megtenni észrevételeit.

Budapest, 1945. augusztus 9.

Az Útlevél Osztályhoz tartoztak: a nemzetközi vonatkozású utazási és útlevélügyek elvi kérdései; az utazások rendészeti ellenőrzésében való közreműködés; közbenjárás a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál, illetőleg a külföldi állam képviseleteinél a külföldre szóló utazások engedélyezése és a magyar útlevelek láttamozása ügyében. A Hadifogoly Osztály feladata a hadifoglyok ügyére vonatkozó nemzetközi megállapodások előkészítésénél való közreműködésre terjedt ki, illetve az osztály járt közben a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál a hadifogságban lévő, valamint egyéb módon visszatartott magyarok érdekében. A Nemzetközi Kapcsolatok Csoportja és a Jogi Csoport is Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter felügyelete alá tartozott.

A békeszerződés okmányait szeptember közepén helyezték letétbe a felek Moszkvában, és ennek következtében a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megszűnt, utolsó ülésén feloszlott. Ez egyben a SZEB-hez kapcsolódó minisztériumi egységek munkájának végét is jelentette.

Gyöngyösi a fenti szervezeti változtatásokon kívül a békeszerződés végrehajtása folyamán adódó ügyek egységes központi irányítására a Békeszerződésből Folyó Ügyeket Koordináló Bizottságot is alakított. Az elnöki tisztséggel Sebestyén Pál rendkívüli követet és meghatalmazott minisztert bízta meg, helyettese Szondy Viktor rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter lett. A bizottság állandó tagjai: Kertész István, a politikai és gazdaságpolitikai osztályok vezetői, valamint Nékám Sándor miniszteri tanácsos.

A BELPOLITIKAI VÁLTOZÁSOK HATÁSA A KÜLÜGYRE

1946 őszén a demokratikus átalakulás ügye válaszút elé került: továbbvitelére két, egymástól lényegesen eltérő koncepció rajzolódott ki. A Nagy Ferenc és a Független Kisgazdapárt által képviselt irányvonal a polgári demokrácia megerősítése mellett kötelezte el magát. Tagadta a két világháború közötti ellenforradalmi rendszert és egyben elutasította a szocialista átalakulás útját is. Ezzel szemben a Magyar Kommunista Párt vezetése a demokratikus átalakítás „továbbfejlesztését", a szocializmus megteremtését tűzte ki célul. Ennek eszközeként a konzervatív erők gyengítését, majd megszüntetését, és az MKP vezetésével a baloldali erők összefogását jelölték meg.

Az utóbbi koncepció végrehajtását célozta a békeszerződés aláírása után Rákosiék támadása a Kisgazdapárt vezetése ellen. Első lépésként a párt főtitkárát, Kovács Bélát tartóztatták le köztársaság-ellenes összeesküvés vádjával 1947. február 25-én. A következő lépés már a párt vezetője, a miniszterelnök ellen irányult. Nagy Ferenc május közepén szabadságra utazott Svájcba, ezt kihasználva Rákosiék június első napjaiban lemondásra kényszerítették. Közben Budapesten kinevezték az új kormányt, amelynek vezetésével Dinnyés Lajost bízták meg.

A belpolitikai változások kihatottak a Külügyminisztériumra is. Gyöngyösi János külügyminisztert leváltották, aki erről körlevélben értesítette a külügy dolgozóit: „A magyar külügyi szolgálat tisztviselői és altiszti karához. A Köztársasági Elnök Úr folyó évi május hó 31-én kelt elhatározásával engem Külügyminisztériumi állásomtól felmentett. Búcsút mondva a külügyi szolgálat tisztviselői és altiszti karának, nem mulaszthatom el, hogy azért a hazafias buzgalomért és odaadó munkásságért, amellyel engem közel két és fél éves működésem alatt nehéz feladataim megoldásában mindenkor legjobb tudásuk szerint támogattak, őszinte köszönetet mondjak. Végül csak arra kérem a külügyi szolgálat tisztviselői és altiszti karát, hogy a jövőben is minden erejükkel, legjobb akaratukkal és tudásukkal szolgálják továbbra is hazánk és népünk ügyét."[71]

Az 1947. augusztus végén megtartott, manipulált választások után, amely a Magyar Kommunista Párt térnyerésével zárult, kinevezték az új külügyminisztert, Molnár Eriket. A miniszter állománygyűlést tartott a munkatársak részére. „Molnár Erik miniszter úr folyó hó 26-án, pénteken átveszi a Külügyminisztérium vezetését. Ebből az alkalomból néhány szót kíván a minisztérium dolgozóihoz intézni. Az elnöki osztály felkéri a minisztérium összes tisztviselőit és alkalmazottait, hogy folyó hó 26-án du. 3 órakor a Géza-utcai tanácsteremben megjelenni szíveskedjenek."[72]

Eközben 1947. június 1-jei hatállyal ismét változások történtek a minisztérium szervezeti felépítésében. A következő szervezeti egységek alkották a minisztériumot:

[71] Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek. KÜM BSZK 1947. 3700/1.–1947. 91. lap. Keltezése: 1947. június 1. Vö. az 52. számú dokumentummal.

[72] Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek. KÜM BSZK 1947. 6643/1-1947. 134. lap. Keltezése: 1947. szeptember 25.

a Miniszter Kabinetje, a Politikai Osztály, a Sajtóosztály, a felszámolás alatt levő Fegyverszüneti Osztály,[73] az Elnöki Osztály, a Nemzetközi Szervek és Konferenciák Ügyeivel Foglalkozó Osztály, a Protokoll Osztály, a Gazdaságpolitikai Osztály, a Rejtjelosztály, a Kulturális Osztály, a Nemzetközi Munkaügyi Osztály, a Levéltári és Tudományos Osztály, a Külföldi Magyarok Gondozását Ellátó Osztály, a Nemzetközi Jogi és Szerződési Osztály, a Jogvédelmi Osztály, az Utazási és Útlevélosztály, valamint a Hadifogoly Osztály.[74]

A minisztertanács felkérte Nagy Ferenc miniszterelnököt, hogy szakítsa meg szabadságát

A minisztertanács szerdán este hét órakor rendkívüli minisztertanácsot tartott Rákosi Mátyás miniszterelnökhelyettes elnöklete alatt.
A minisztertanács foglalkozott azzal a jegyzékkel, amelyet a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke, Szviridov altábornagy úr küldött és amely közli, hogy Nagy Ferenc miniszterelnöknek azt a kérését, hogy Kovács Bélát adják ki a magyar hatóságoknak, *nem teljesítheti*, mert az illetékes szovjet hatóságok a *nyomozást még nem fejezték be.*
Ellenben a köztársaság elleni összeesküvésben résztvették perében való felhasználás céljából rendelkezésre bocsátja a magyar kormánynak *Kovács Béla vallomásait, valamint a Kovács Béla ügyében kihallgatott személyek vallomásait.*
A minisztertanács elhatározta, hogy *felkéri Nagy Ferenc miniszterelnököt, szabadságát szakítsa meg és térjen haza.*

Nagy Ferenc miniszterelnök szakítsa meg svájci szabadságát.
Magyar Nemzet, *1947. május 29. 1. o.*

A belpolitikai események, Nagy Ferenc lemondatása, az ismételt strukturális átalakítások a központi és a külföldi szolgálat személyi állományában is jelentős változásokkal jártak. A miniszterelnök eltávolítása után, 1947 nyarán, a külföldön tartózkodó diplomaták egy része lemondott állásáról. A rendkívüli és meghatalmazott követek közül: Gordon Ferenc (Bern), Szegedy-Maszák Aladár (Washington), Auer Pál (Párizs), Rosty-Forgách Ferenc (Prága), Bartók László (Bécs), Kertész István (Róma), Andaházi-Kasnya Béla (Ankara). Ugyanekkor a fogalmazás szakbeli diplomaták közül többen külföldön maradtak vagy külföldre távoztak. Például Medgyesi László I. osztályú főkonzul (New York), Szabó Tamás követségi titkár (London), Hőgye Mihály követségi titkár (Párizs), Soós Géza miniszteri osztálytanácsos, Szász Sándor követségi tanácsos (Washington), Nemestóthy Dénes követségi tanácsos (Párizs), Borsodi István követségi tanácsos (Washington), Farkas György követségi titkár (Párizs), Czapkay Elemér követségi titkár (Prága), Fábry Pál követségi titkár (Ankara), ifj. Nagy Ferenc követségi

[73] A Fegyverszüneti Osztály 1947. szeptember 15-én szűnt meg.

[74] MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4/fa–1945. 11. doboz 231/a lap.

attasé és Schwenda Károly konzuli igazgatási főtanácsos (Washington), Fekete Ervin miniszteri osztálytanácsos és Czakó József miniszteri segédtitkár a központból, Perlaky-Kassa Endre követségi tanácsos (Brüsszel), Somssich László miniszteri titkár, Traub István követségi tanácsos, illetve Cserenyey Géza miniszteri segédtitkár ugyancsak a központból.

A második világháború után ekkor kezdődött el a Külügyminisztérium munkatársainak külföldre távozása, amit közkeletű műszóval a korszakban disszidálásnak neveztek, a disszidensek pedig – és gyakran családtagjaik is – megbélyegzett emberekké váltak. A másik nagyobb hullámra 1948-ban került sor, amikor a 600/1948. Korm. rendelet alapján elbocsátottak közül nyolcvanhat fő távozott az országból vagy maradt külföldön. Mellettük kint maradt Vámbéry Rusztem washingtoni, illetve Erős János londoni követ is.[75] 1950. január 25-én készült kimutatás szerint összesen 132 fő disszidált.[76] Ennek következtében a Külügyminisztérium óriási létszámhiánnyal és – tegyük hozzá – szakemberhiánnyal küzdött. A megüresedett helyeket a kommunista párthoz hű káderekkel töltötték fel, így a minisztérium személyi állománya jelentős mértékben felhígult. Ezzel összefüggésben, állítólag a szakmai színvonal emelése érdekében jött létre a már említett Külügyi Akadémia.

NEHÉZSÉGEK ÉS EREDMÉNYEK A NAPI ÜGYEKBEN

A Külügyminisztérium napi ügymenetében problémát okozott a rejtjel-, valamint a nyílt táviratok küldése. Újra kellett szabályozni 1946-ban a rejtjelezést.[77] Miután gyakran szükségessé vált egyes rejtjeltáviratokat valamely társminisztériummal vagy egyéb hatósággal közölni a rejtjeltitok megőrzése céljából erre külön körrendeletet adott ki.

[75] MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–4/fc–1950. 21. doboz 1–3. lap.

[76] MNLOL XIX–J–1–Vegyes–4/fc–sz.n.–1950. 21. doboz 1–3. lap Vö. az 56. számú dokumentummal.

[77] „Miheztartás végett közlöm, hogy a bejövő rejtjel- valamint nyílt táviratok folyó számát az 5. Osztály minden egyes esetben a névaláírás után tünteti fel. A távirat szövegét tartalmazó ív felső balsarkában feltüntetett szám csupán az 5. Osztály iktatószámát jelzi. Ennek folytán tehát felkérem Osztályvezető Urat, szíveskedjék a táviratok fogalmazásával megbízott beosztottjai figyelmét felhívni, hogy hivatkozás esetén mindenkor az aláírás után feltüntetett sürgönyszámot vegyék figyelembe". MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–4/fa–1946. 11. doboz 200. lap.

A miniszter helyett Velics László adott utasítást, hogy „a rejtjelsürgönyök szószerinti szövege házon kívül semmi esetre sem továbbítható, hanem csak azok tartalma közölhető teljesen átstilizált szövegben más hatósággal."[78]

1946 tavaszán a Szövetséges Ellenőrző Bizottság szóbeli jegyzékben közölte, hogy engedélyezi a Külügyminisztérium és a már felállított, illetve a jövőben felállításra kerülő magyar külképviseletek közti összeköttetés fenntartása céljából létrehozandó állandó futárszolgálatot,[79] amely 1946. június 1-jén kezdte meg működését. Az Elnöki Osztály jelölése alapján júniusban Moszkvába, Bukarestbe, Párizsba, Londonba, Pozsonyba és Prágába utazott magyar külügyi futár.[80] Az osztály utasította az első futárokat, hogy tapasztalataik szerint készítsék el a követendő menetrendet, mert annak kidolgozása Budapestről lehetetlen.[81] A futárszolgálat 1946 nyarára rendszeressé vált: Moszkvába, Párizsba, Londonba, Bukarestbe, Pozsonyba, Prágába kéthetenként, a stockholmi magyar képviseletre havonta indult futár.[82]

A külképviseletek vezetői több ízben jelezték a központnak, hogy a megfelelő tájékoztatás hiányában tarthatatlan helyzetbe kerültek olyan kérdések tárgyalásánál, amelyekkel kapcsolatban az illető ország külügyi hatóságai joggal feltételezték, hogy a magyar diplomaták azokat ismerik vagy legalábbis tájékoztatta őket a Külügyminisztérium. Valószínűnek tűnik, hogy a központ nem fordított elég gondot arra, hogy az egyes képviseleteket tájékoztassa az őket közvetlenül érintő és érdeklő kérdésekről. Erre enged következtetni Sebestyén Pál körrendelete, amelyben felhívta a Külügyminisztérium valamennyi osztályvezetőjének a figyelmét, hogy a hatáskörükbe eső minden olyan ügyről, mozzanatról, kérdésről és eseményről, amely nemzetközi vonatkozásai miatt a külképviseleteket érdekelheti, megfelelően tájékoztassák őket. Az utasítás példaként említette,

[78] MNLOL XIX–J–1–Vegyes–4/fd–1946. 11. doboz 9. lap. Keltezése: 1946. szeptember 30. Vö. a 31. számú dokumentummal.

[79] MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4/fd–1946. 37. doboz Lapszám nélkül. Keltezése: 1946. május 27. Vö. a 30. számú dokumentummal.

[80] Kenézy Miklós június 3-án, Vájlok Sándor június 17-én Moszkvába, Jónás István június 3-án, Takácsy Miklós június 17-én Bukarestbe, Ágfalvy Richárd június 5-én Párizsba, Heltai György június 19-én Londonba, Rupányi Károly és Gündlert Ferenc június 6-án és június 20-án Pozsonyba és Prágába utaztak. MNLOL XIX–J–1–Vegyes–4/fd–1946. 12. doboz 1. lap.

[81] Uo.

[82] MNLOL XIX–J–1–Vegyes–4/fd–1946. 37. doboz 1. lap

ha a Kulturális Osztálynak hivatalosan a tudomására jut, hogy a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kulturális vonalon Olaszországot érintő kérdést vet fel vagy ilyenről tárgyalni kíván, arról a római követséget tájékoztatnia kell.[83]

A tárgyalt időszakban többször visszatérő probléma volt a munkaidő pontos betartása és betartatása, amiről az Elnöki Osztály körrendeletben intézkedett.[84] Ugyancsak gondot okozott, hogy egyes külügyi alkalmazottak a minisztérium telefonkészülékeiről engedély nélkül kezdeményeztek interurbán beszélgetéseket. Ezért ugyancsak az Elnöki Osztály rendelkezett arról, hogy „március hó 1-től kezdődőleg a közvetlen vonalakról lefolytatott interurbán beszélgetések kifizetése megtagadtassék, és ezeknek a költségeit azok az osztályok tartoznak viselni, amelyhez a felszerelt közvetlen vonal tartozik".[85]

AZ 1948-AS STRUKTURÁLIS VÁLTOZÁSOK

1948. január 1-jei hatállyal a Külügyminisztériumban ismét strukturális változások történtek,[86] de a Miniszter Kabinetje, a Politikai Osztály és a Sajtóosztály változatlan formában működött tovább. Az Elnöki Osztály felügyelete alá tartozott az I. és a II. alosztály, a Fordítóiroda, a Főigazgatói Iroda, a Beszerzési Csoport, a Futáriroda, a Számvevőség és a Házipénztár. Rajtuk kívül további tizenkét osztály és egy alosztály működött. Ezek a következők: a Nemzetközi Szervezetek és Konferenciák Ügyeivel Foglalkozó Osztály, a Protokoll Osztály, a Gazdaságpolitikai Osztály, a Rejtjelosztály, a Kulturális Osztály, a Nemzetközi Munkaügyi Osztály, a Levéltári és Tudományos Osztály, a Külföldi Magyarok Gondozását Ellátó Osztály, a Nemzetközi Jogi és Szerződési Osztály, a Jogvédelmi Osztály, a Jogsegély Alosztály, az Utazási és Útlevélosztály, valamint a Hadifogoly Osztály.

[83] MNLOL XIX–J–1–j–1946. 11. doboz 166–169. lap.

[84] Így például 1947 végén is. MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–1947. 11. doboz 245. lap.

[85] MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–41/a–1947. 11. doboz 215. és 217. lap. Keltezése: 1947. február 14. Vö. a 35. számú dokumentummal.

[86] MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–41/a–1947. 11. doboz 270–271. lap. Keltezése: 1947. december 17. Vö. a 14. számú dokumentummal.

Január végén újabb szerkezeti átalakítás történt, és több osztály megszűnt, illetve beolvadt más egységekbe. Így járt a Nemzetközi Szervezetek és Konferenciák Ügyeivel Foglalkozó Osztály is, amelynek ügyköre és személyzete beolvadt a Politikai Osztályba. A Levéltári és Tudományos Osztály szintén megszűnt, a továbbiakban feladatköre és munkatársai a Kulturális Osztály részét képezték. A Jogvédelmi Osztály és a Jogsegély Alosztály hasonló helyzetbe került, ügykörük és személyzetük beolvadt a Nemzetközi Jogi és Szerződési Osztályba. A Beszerzési Csoport sem folytatta az eredeti formában a munkát, helyette az Elnöki Osztály irányítása mellett a Gondnoki Hivatal került felállításra.[87] A miniszter ideiglenes vezetői megbízásokat adott: a Protokollosztály irányításával Rubido-Zichy Ivánt,[88] a Szociálpolitikai Osztályéval Ember Gyulát, a Nemzetközi Jogi Osztályéval Krassó Dezsőt, az Útlevélosztály vezetésével pedig Beke Andort bízta meg.

RAJK A MINISZTÉRIUM ÉLÉN

A minisztérium élére 1948. augusztus elején Rajk László[89] érkezett, aki decemberben, a tömeges elbocsájtások miatt szükségesnek látta magyarázó körlevelet intézni a külügy dolgozóihoz: „A 600-as rendelet célja a minisztérium demokratikus átszervezésének és jó munkamenetének biztosítása. [...] A legutóbbi hetekben foganatosított

[87] Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek. KÜM BSZK 1948. 495/1–1948. 13–17. lap. Keltezése: 1948. január 27. Vö. a 15. számú dokumentummal.

[88] Rubido-Zichy Iván 1948. április 28-ig vezette az osztályt, őt Czinkótszky Jenő váltotta a Protokollosztály élén.

[89] Rajk László (1909–1949) a Pázmány Péter Tudományegyetem tanult, és 1930-ban bekapcsolódott az illegális kommunista mozgalom tevékenységébe. 1937-ben Spanyolországban részt vett a polgárháborúban a Nemzetközi Brigádok tagjaként. Két évvel később Franciaországba menekült. 1941-ben tért haza, majd letartóztatták. 1944-ben, szabadulása után a kommunista párt központi bizottságának titkára lett. 1944 decemberében a nyilasok ismét letartóztatták. 1945 májusában bekapcsolódott az országos politikába, országgyűlési képviselővé választották, illetve a kommunista párt vezetőségének tagja lett. 1946. március és 1948. augusztus között belügyminiszter, majd 1948. augusztus 5. és 1949. június 11. között külügyminiszter volt. Még hivatali ideje alatt, 1949. május 30-án koholt vádak alapján letartóztatták és októberben kivégezték.

elbocsátásokkal a minisztériumnak a 600-as rendelet igénybevételével való megtisztítása lényegében befejeződött. A minisztérium dolgozóinak feladata most az, hogy új munkamódszert alakítsanak ki a Külügyminisztériumban, hogy mindenki munkájának legjavát nyújtva alkalmassá váljon azoknak a nagy feladatoknak az elvégzésére, melyek népi demokráciánk építésében külpolitikai téren előttünk állnak. Ehhez szükség van az átszervezett és elbocsátásokkal megtisztított minisztérium minden dolgozójának fokozott és egyéni felelősséggel végzett munkájára. [...] Meg vagyok győződve arról, hogy a Külügyminisztérium minden dolgozója személyesen is átérzi ezt a nagy feladatot és tevékenyen részt vesz a minisztérium gyors munkamenetének biztosításában. Elvárom a minisztérium minden dolgozójától, hogy a jövőben a maga részéről is hozzá fog járulni a nyugodt és biztos légkör kialakításához, mert [az] a minisztériumi munka folyamatosságához elengedhetetlenül szükséges."[90]

Az új miniszter, Rajk László érkezésével párhuzamosan, augusztusban újabb átszervezés történt.[91] Az Elnöki Osztályon[92] belül megalakult az Elnöki Csoport, amelynek ügyköre a saját és más tárcák minisztertanácsi előterjesztéseire, tárcaközi tárgyalások nyilvántartására, a Külügyminisztérium képviselőinek kijelölésére, munkájuk ellenőrzésére, valamint a minisztérium belső ügyvitelének és munkafegyelmének vezetésére és ellenőrzésére terjedt ki. Itt történt a rehabilitációs, kinevezési és egyéb személyzeti természetű ügyekben a jogi véleményezés.[93]

Gazdasági Csoport[94] jött létre két alosztállyal: a Költségvetési Alosztállyal (ide tartozott a Házipénztár is), illetve a Gazdasági Alosztállyal, amelynek feladata az összes beszerzéssel, a gondnoki feladatokkal, a garázzsal és az étkezdével kapcsolatos teendők ellátása volt. Ekkor került felállításra – a későbbi Személyzeti Osztály előképeként –

[90] A kötet 41. számú dokumentuma. A 600/1948. Korm. számú rendeletre vonatkozóan lásd az 54. számú dokumentumot.

[91] Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek. KÜM BSZK 5542/1–1948. 119. lap. Keltezése: 1948. augusztus 18. Vö. a 16. számú dokumentummal.

[92] Vezetője Páris László osztályfőnök lett.

[93] Az Elnöki Csoport szervezési munkálataival Rajk László külügyminiszter ideiglenesen Forgács Egon miniszteri segédtitkárt bízta meg.

[94] A Gazdasági Csoport vezetője Kibédy Albert miniszteri tanácsos lett.

Rajk László (1909–1949).
Népszava, *1948. augusztus 6. 2. o.*

a Személyzeti Csoport,[95] amelynek ügykörébe tartoztak az összes bel- és külföldi személyzeti ügyek. Egyidejűleg, a miniszter közvetlen felügyelete alá helyezve került sor az Igazgatási Osztály[96] létrehozására, amelyhez a Rejtjelosztály, a Futáriroda és a futárszolgálat, a diplomata- és külügyi szolgálati útlevelek, az állandó és napi belépők kiállítása és ellenőrzése, a Telefonközpont, a Fotólaboratórium és a sokszorosítók tartoztak.

A Külügyminisztérium új vezetőinek szellemisége rányomta bélyegét a napi ügykezelésre és az iratkészítésre is. Mód Péter[97] 1948 októberében körlevélben hívta fel

[95] Rajk László a személyzeti csoport vezetésével Mód Péter miniszteri tanácsost, kabinetfőnököt bízta meg.

[96] Vezetőjévé a miniszter Mátrai Tamás miniszteri tanácsost bízta meg.

[97] Mód Péter (1911–1996) a Pázmány Péter Tudományegyetemen végzett, majd 1935 és 1939 között a Sorbonne-on tanult. A második világháború során részt vett a francia ellenállási mozgalomban. 1945-ben tért haza, és a Magyar Kommunista Párt politikai munkatársaként tevékenykedett. 1947-ben került a Külügyminisztérium állományába. 1949 júniusában letartóztatták és 1954-ben szabadult a börtönből. 1955-ben rehabilitálták és a Szabó Ervin Könyvtár igazgatója lett. 1956-tól ismét a Külügyminisztérium állományába került, 1962-ig Magyarország állandó ENSZ-képviseletének vezetőjeként dolgozott nagyköveti rangban.

a külügyi dolgozók figyelmét, hogy „ismételten tapasztaltam, hogy a minisztérium előadói az ügyiratok intézésénél idegen szavakat és kifejezéseket használnak oly esetekben is, amikor arra a magyar nyelvben megfelelő szavak állnak rendelkezésre. Elrendelem, hogy a jövőben a minisztérium beosztottai az ügyintézésnél az idegen szavak, illetve kifejezések helyett az alább közölt megfelelő magyar szavakat használják." Utasította a dolgozókat, hogy a kiadott lista alapján használják a magyar szavakat.[98]

Az év második felében az elbocsájtottak helyébe újabb felsővezetők érkeztek, így a Politikai Osztály élére Beck János[99]. November közepén a miniszter – a nagy befolyással bíró – Berei Andort[100] politikai államtitkárrá nevezte ki, aki akkortól felügyeletet gyakorolt a Politikai Osztály, az Elnöki Osztály, az Igazgatási Osztály és a Gazdaságpolitikai Osztály felett. Mindemellett a külügyminiszter állandó helyettese is lett. A régi garnitúrából Sebestyén Pál felügyelete alá tartozott még ekkor az Elnöki Osztály gazdasági csoportja, a Protokoll Osztály, a Nemzetközi Jogi Osztály és a Szociálpolitikai Osztály. Boldizsár Iván államtitkár felügyelete alatt pedig a Sajtóosztály, a Kulturális Osztály és a Dokumentációs Szolgálat működött.[101]

1948-ban nemcsak a minisztérium struktúrájában és személyi állományában, hanem épületeinek tekintetében is változás történt. A Külügyminisztérium a Szabadság

1968 és 1974 között párizsi nagykövet, 1975 és 1983 között az UNESCO melletti magyar képviselet vezetője volt Párizsban.

[98] Lásd erre vonatkozóan a 42. számú dokumentumot.

[99] Beck János 1948 őszén került a Külügyminisztérium állományába osztályvezetőként. 1961. július és szeptember között Kubában nagykövet volt. 1969. július 15-én nyújtotta át megbízólevelét Brazíliában, majd 1970 márciusában Ecuadorban, ugyanebben az évben Venezuelában és 1977-ben Kolumbiában.

[100] Berei Andor (1900–1979) 1919-től a KMP tagja, a Tanácsköztársaság bukása után letartóztatták, majd 1922-ben a fogolycsere akcióval a Szovjetunióba került. A Nemzetközi Lenin Iskolában dolgozott, 1934 és 1946 között Belgiumban a kommunista mozgalom vezetőjeként tevékenykedett. 1947-től az Országos Tervhivatal főtitkára volt, 1948-tól a Külügyminisztérium államtitkára lett, majd a külügyminiszter első helyettese. 1949-től 1972-ig (megszakításokkal) a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanáraként is dolgozott. 1957-ben az Akadémiai Kiadó igazgatója, 1962-től a Kossuth Könyvkiadó igazgatója volt.

[101] Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevelek. KÜM BSZK 1948 7037/1–1948. 161. lap. Keltezése: 1948. november 15. Vö. a 17. számú dokumentummal.

tér 15. és a Géza utca 2. szám alatti épületekből a Mónus Illés rakpart – ma Bem rakpart – 47. szám alatti épületbe költözött át. Erre augusztus 20–23-án került sor. A Szabadság téri telefonközpont leszerelési munkálatai már augusztus 19-én megkezdődtek, a készülékek átviteléről és beüzemeléséről a Posta vezérigazgatóság gondoskodott. Augusztus 20-án a Miniszter Kabinetje, Sebestyén Pál követ, a Rejtjel Osztály, a Politikai Osztály és a Szakszervezet, másnap az Elnöki Osztály, Szondy Viktor követ irodája, a Protokoll Osztály, a Számvevőség, a Főigazgatói Iroda, a Gondnoki Hivatal, a Futáriroda és az Étkezde költözött. Augusztus 22-én a Sajtóosztály, az Útlevélosztály, a Gazdaságpolitikai Osztály, augusztus 23-án pedig a Nemzetközi Jogi Osztály, a Szociálpolitikai és a Kulturális Osztály tette át székhelyét. A Garázs és a Club átköltöztetése későbbi időpontban történt meg.[102]

A MINISZTÉRIUM TERÜLETI ÉS FUNKCIONÁLIS ELVEN TÖRTÉNŐ ÁTSZERVEZÉSE 1951-RE

1949-ben készítették elő a Külügyminisztérium horizontális – a területi elven alapuló – és vertikális – az egyes területi főosztályok rendszeréhez kapcsolt szakmai és a kisegítő szerkezetű – átszervezését. 1950-re készült el szigorúan bizalmas besorolással, az új szervezeti felépítés tervezete.[103] 1951. január elejére pedig megtörtént az átszervezés, amelynek során kiformálódott a Külügyminisztérium 1951. évi struktúrája, amely a mai külügyi hivatal szerkezetének egyes elemeit már magában hordozta.[104]

[102] Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevelek. KÜM BSZK 1948 5496/1–1948. 118. lap. Keltezése: 1948. augusztus 17.

[103] „A Külügyminisztérium új szervezeti felépítésének tervezete" címmel. MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–4/fc–1951. 5. doboz 1–28. lap. Az 1950-ben elkészült anyagban a struktúra egyes elemeihez nem rendeltek konkrét személyeket, ez egy 1951. évi iratban olvasható. Vö. a 20. számú dokumentummal.

[104] Vö. Sáringer János: Mozaikok a magyar Külügyminisztérium történetéből (1944–1951). http://www.grotius.hu/doc/pub/RSSTJE/2010_74_saringer_janos_mozaikok.pdf. (Belépés: 2012. december 10.)

1949 júniusától a külügyminiszter Kállai Gyula[105] lett, akinek az 1951-es átszervezés után nyolc főből álló titkárságát Kovács László titkárságvezető vezette és egyben felelős volt a miniszter titkos levelezésének irattározásáért. Rév Erika volt a miniszter személyes titkára. Ő intézte a ki- és bemenő levelezést, szelektálta a miniszterhez közvetlenül érkező kéréseket, valamint rendszerezte és átnézte a tájékoztató anyagokat, jelentéseket és feljegyzéseket és szükség esetén referált azokról. A személyi titkár készítette elő a magyar követek, illetve a Budapesten akkreditált külföldi követek látogatását is. A külügyminiszter közvetlen irányítása alá került a Személyzeti Főosztály és az alatta működő Tanulmányi Csoport, a Jogi-Konzuli Osztály, az Ellenőrzési Osztály és a Gazdasági Hivatal. Az utóbbi alárendeltségében működött a Költségvetési Osztály a Házipénztárral és a Gazdasági Osztály a Gépkocsi Irodával és az Étkezdével.

A Személyzeti Főosztályt Zsatkulák Nándor[106] vezette négy előadó, egy nyilvántartó, két gépíró és egy hivatalsegéd segítségével. A Személyzeti Főosztályon a négy előadó végezte a leendő külügyi tisztviselők felkutatását, illetve segítették és ellenőrizték az aktív dolgozók munkáját, az új munkaerők előkészítését, a felvételeket, elbocsátásokat, az új alkalmazottak kinevezését és fizetésük megállapítását. Egyénileg foglalkoztak a központban dolgozókkal, elősegítették és figyelték fejlődésüket. A központban dolgozók személyi anyagát ők állították össze és feljegyezték az esetleges változásokat is. Egy előadó intézte a külföldi kihelyezéseket, áthelyezéseket és visszarendeléseket, illetve

[105] Kállai Gyula (1910–1996) az illegális kommunista párt tagja lett 1931-ben, emiatt az egyetemről eltávolították 1937 áprilisában. A *Népszava* újságírója volt 1939 és 1944 között. Egyik szervezője a lap 1941. évi karácsonyi számának és a Történelmi Emlékbizottságnak. A német megszállás után részt vett a kommunista párt illegális tevékenységében. 1945. januártól a *Szabadság* című lap egyik szerkesztője lett. 1945 áprilisában beválasztották az Ideiglenes Nemzetgyűlésbe. 1945 és 1948 között a miniszterelnökség és a tájékoztatásügyi minisztérium államtitkáraként dolgozott. 1949. június 11-én a letartóztatott Rajk László helyett kinevezték külügyminiszterré, majd 1951. április 20-án őt is letartóztatták és tizenöt évi fegyházra ítélték. 1954-ben rehabilitálták és 1955 februárjától a népművelési minisztérium helyettes vezetője lett. 1957 és 1959 között az MSZMP KB ideológiai titkára lett. 1957 és 1958 között művelődési miniszter, 1958 és 1960 között államminiszter, 1960 és 1965 között a Minisztertanács elnökhelyettese, majd 1967-ig a Minisztertanács Elnöke volt. 1975-ig MSZMP KB tagja. 1989. október 23-án szűnt meg az elnöki tanácsi tagsága.

[106] Zsatkulák Nándor (1901–1971) 1953 és 1956 között a tiranai nagyköveti posztot látta el. Vö. *Az MDP Központi Vezetősége, Politikai Bizottsága és Titkársága üléseinek napirendi jegyzékei 1953–1956.*, Budapest: MOL, 2007. II. köt. 21., 42. és 65. o.

tanulmányozta a külföldön dolgozó munkatársak személyi anyagát és figyelemmel kísérte munkájukat.

A Személyzeti Főosztály kebelében működött a Tanulmányi Csoport összesen négy fővel. A csoport szervezte a tanfolyamokat és a vizsgákat, a nyelvoktatást a központban és a külképviseleteken egyaránt. Az ideológiai és szakmai oktatással, az esti fogalmazási tanfolyammal, a titkárnőképző iskolával kapcsolatos feladatokat is végezte. A csoport gondoskodott a külképviseleteken dolgozók gyermekeinek beiskolázásáról és kollégiumi elhelyezéséről is.

A Jogi-Konzuli Osztályon ekkor Pulai Gábor[107] vezetésével tizenhat fő dolgozott. Egy főelőadó, hat előadó, egy segédelőadó, egy titkárnő, három gépíró, két iratkezelő és két hivatalsegéd feladata volt a hazai jogi érdekek védelme külföldön és külföldi jogi érdekek képviselete belföldön. Nemzetközi bírósági és közigazgatási jogsegélyügyek, magánjogi, perjogi, büntetőjogi és végrehajtási ügyekkel foglalkoztak. Az előadók feladatkörébe tartozott a nemzetközi vonatkozású házassági, születési, holttá nyilvánítási, gondnoksági, gyámsági örökbefogadási, öröklési, hagyaték, tartási, törvényesítési és végrehajtási ügyek intézése, okiratok hitelesítése, állampolgársági ügyek, konzuli egyezmények végrehajtásának ellenőrzése, a nemzetközi illetéktarifa nyilvántartása. Ide tartoztak még a magyar állampolgárok panaszai idegen hatóságoknál és idegen állampolgárok panaszainak az orvoslása. Foglalkoztak letartóztatási, kiutasítási és toloncolási ügyekkel, felkutatási ügyekkel, hadifogoly ügyekkel, katonasírok és temetők gondozási ügyeivel. Feladataik közé tartozott magyar állampolgárok munkavállalása külföldön, idegen állampolgárok munkavállalása belföldön és társadalombiztosítási ügyek. Intézték a nemzetközi jogi vonatkozású ügyeket, nemzetközi jogi kérdésekben tanácsot és véleményt adtak. Nemzetközi szerződések jogi vonatkozású előkészítése, nemzetközi jogszabályok figyelemmel kísérése és begyűjtése is feladatuk volt. Intézték a békeszerződés végrehajtásával kapcsolatos jogi kérdéseket, illetve kiadatási ügyeket. Nemzetközi jogi vonatkozású jogszabálytervezeteket készítettek. Figyelemmel kísérték a nemzetközi bíráskodásra vonatkozó ügyeket. A segédelőadó feladata

[107] Pulai Gábor beosztásáról az MDP Külügyi Bizottsága döntött 1950. január 10-i előterjesztés értelmében. Vö. *Az MDP Szervező Bizottsági és egyéb állandó bizottsági üléseinek napirendi jegyzékei 1948–1953.* Budapest: MOL, 2008. III. köt. 166. o.

volt az okiratok beszerzésének ügyei, illetve a külképviseletek segélyalapjainak a kezelése.

Az Ellenőrzési Osztály Bárány Vencel[108] vezetésével, két előadóval és egy gépíróval állt fel. Az Osztály végezte a központ és a külképviseletek munkájának és egész szervezetének érdemi ellenőrzését. Figyelemmel kísérte a munkaerő helyes felhasználását, a munkafegyelem és a hivatali munkatervek végrehajtását. A minisztérium központjának és a külképviseletek költségvetési gazdálkodását és az ezzel kapcsolatos feladatok elvégzését próbaszerű és helyszíni ellenőrzéssel végezték.

A Gazdasági Hivatal Szipka József[109] vezetésével, három fővel működött. A Hivatal keretében működött a Költségvetési Osztály és a Gazdasági Osztály. A Költségvetési Osztály feladatát képezték a költségvetési és zárszámadási munkálatok, valamint a tárca költségvetésének elkészítése és indoklása. A hitel és póthiteligények tárgyalása a Pénzügyminisztériummal, illetve a Külügyminisztérium más főosztályaival a költségvetési ügyekben az egyeztetés is ide tartozott. Az osztály intézte a minisztérium és a külképviseletek valuta és devizaügyeit, a külképviseleti hatóságoknál lévő alkalmazottak illetményét, a külföldi letétek ügyeit, a pót és rendkívüli hitelügyeket, a követségek élelmiszer átutalásait. Az osztály Központi Könyvelési és a Külföldi Könyvelési Csoportra tagolódott.

A Központi Könyvelési Csoportban a főkönyvelő mellett további tíz fő dolgozott. A Központi Könyvelési Csoport végezte a minisztérium és a Külügyi Akadémia költségvetésének és zárszámadásának munkálatait, a számlák érvényesítését, esetleg revideálását. Feladata volt az előleg elszámolások felülvizsgálata, belföldi illetmény, nyugdíj, özvegyi járadék, végkielégítési ügyek és ezek nyilvántartásának vezetése, a belföldi illetmények számfejtése, belföldi tervkölcsönök ügyeinek intézése. Ehhez járult a fizetési előlegek és általában az OTI[110] ügyek intézése és nyilvántartása,

[108] Bárány Vencel az MDP Központi Vezetőségének 1950-ben történt javaslatára a Magyar–Román Műszaki Tudományos Együttműködés magyar tagozatának a tagja is volt. Vö. *Az MDP Központi Vezetősége, Politikai Bizottsága és Titkársága üléseinek napirendi jegyzékei 1948–1953,* Budapest: MOL, 2005. I. köt. 105. o.

[109] Szipka József 1954-ben bukaresti követségi tanácsos, 1960–1963 között finnországi, 1963–1969 között moszkvai nagykövet volt.

[110] 1928-ban került sor az Országos Társadalombiztosító Intézet megszervezésére, amely a második világháború után is tovább működött.

a járulékelvonások számfejtése. A Központi Csoport végezte a tárca operatív hitelgazdálkodását, hitelnyilvántartását. A Csoport készítette elő a hiteligényléseket, valamint a tárca összesítő kimutatásait a bevételekről és a kiadásokról. Az inkasszó megbízatások ellenőrzése és szükség esetén észrevételezése, utalványrendelvények készítése is feladata volt. Nyilvántartást készíttettek a jövedelemmel kapcsolatos adókról. Naplót vezettek a konzuli címeken befolyt összegekről.

A Külföldi Könyvelési Csoportban a főkönyvelő és a főelőadó mellett további tizenöt fő dolgozott. A Külföldi Csoport készítette a külföldi szolgálat alcím és a külföldi kulturális intézetek alcím költségvetését és zárszámadását, és végezte az ezzel kapcsolatos ellenőrzést. Az összes külképviselet könyvelési, számfejtési és zárszámadási munkálatait intézte, illetve az összes átfutó bevételek és kiadások nyilvántartását vezette. Felülvizsgálta az érdekképviseletek zártszámadásait. A külképviseletek pénzkezeléséről kimutatást készített. A Külföldi Csoport végezte a Magyar Nemzeti Bankkal kapcsolatos elszámolásokat.

A Gazdasági Osztályon ekkor Bajza Sándor irányításával huszonhat fő dolgozott. A Gazdasági Osztályon a főelőadó feladata volt a kül- és belföldi építkezések műszaki irányítása és ellenőrzése, az építkezési naplók felülvizsgálata és egyeztetése, az építési tervek felülvizsgálata és ellenőrzése, az építkezéshez szükséges anyagok beszerzése és szállításának megszervezése. Felülvizsgálta az építkezési szerződéseket és ezeket előkészítette jóváhagyásra. Az építkezési számlákat számszakilag felülvizsgálta, illetve az építkezésekkel kapcsolatos pénzügyeket intézte, a benyújtott számlákat érvényesítette. Az építkezéssel kapcsolatos tervhitelek pénzügyi és műszaki munkálatait végezte. Az előadók intézték a minisztérium központi és külképviseleti bevásárlási ügyeit és ezek szállítását, a reprezentációs és a külképviseleteknél dolgozók élelmiszer és egyéb bevásárlásait. Az ezekkel kapcsolatos számlákat ellenőrizték, a felhasználásról havi kimutatásokat készítettek, valamint egy előadó a kézi pénztárt kezelte és ellenőrizte a raktárt. Az előadók szervezték a kihelyezett és hazarendelt alkalmazottak ingóságainak szállítását. Az osztályon dolgozó gondnok végezte a minisztérium, a Külügyi Akadémia és a minisztériumhoz tartozó ingóságok és ingatlanok karbantartását, irányította a takarítási munkálatokat, ellenőrizte a fűtőanyag beszerzést. A raktárkezelők a központi raktárt kezelték, a vásárlásokról és a felhasználásokról központi nyilvántartást vezettek.

Hozzájuk tartozott a külföldi szolgálat nyomda- és irodaszerekkel történő ellátása, illetve a bevásárlás.

A Külügyminisztériumot az 1950-es évek elejétől tulajdonképpen a politikai államtitkár irányította, aki 1951-ben (is) Berei Andor volt. (Lásd a 75–76 oldali organigramot.) A politikai államtitkár közvetlen irányítása alá a Politikai Főosztály és az Igazgatási Főosztály került. A Politikai Főoszályt Sík Endre[111] vezette, akinek két helyettese Rózsa Irén és Kutas Imre[112] volt. Berei Andor titkárságát Konrád Edit[113] vezette és munkáját kilenc fő[114] segítette. Berei Andor titkársága tehát nagyobb létszámmal működött, mint a külügyminiszter titkársága. Ez is mutatja a politikai államtitkár súlyát a korabeli külügyi struktúrában. A titkárság feladata volt a titkos és szigorúan titkos minősítésű levelek kezelése, a követek látogatásának előkészítése, a tájékoztató anyagok, jelentések, feljegyzések készítése, a külügyminisztérium szigorúan bizalmas minősítésű leveleinek a kezelése. A titkárság tájékoztatta az illetékes

[111] Sík Endre (1891–1978) érettségi után piarista novicius volt Vácott, majd kilépett a rendből és jogot végzett a Budapesti Tudományegyetemen. Az első világháborúban, 1915-ben orosz hadifogságba esett, majd kommunista lett, később Moszkvában pártmegbízatásokat látott el. Elvégezte a Professzorképző Intézet Filozófiai szakát (1923–1926), ezt követően a Keleti Dolgozók Kommunista Egyetemének tanára lett az Afrika Tanszéken (1926–1937). Ekkor kezdte tanulmányozni az afrikai népek történetét, évtizedes kutatómunkáját több kötetes műben jelentette meg. A Szovjetunió Tudományos Akadémiájának történelmi, majd néprajzi intézetének munkatársa és a moszkvai egyetem oktatója volt (1938–1945). A második világháború idején a moszkvai Kossuth Rádió egyik szerkesztőjeként dolgozott. 1945 novemberétől a magyar Külügyminisztériumban tevékenykedett. 1948. júniustól 1949. szeptemberig washingtoni követ, majd 1949–1954-ben a Külügyminisztérium Politikai Főosztályának vezetője, illetve a Külügyi Akadémia igazgatója volt. 1954–1955-ben külügyminiszter-helyettes, 1955–1958-ban a külügyminiszter első helyettese, majd 1958. február 15-től 1961. szeptember 13-ig, nyugdíjazásáig külügyminiszter lett. 1958-tól 1970-ig az MSZMP Központi Bizottságának tagja volt.

[112] Kutas Imre (1906–1985) 1922-ben lett az illegális Kommunisták Magyarországi Pártjának tagja. A húszas években egy ideig Luxemburgban is dolgozott. 1945-ben belépett a Magyar Kommunista Pártba és a Belügyminisztérium Politikai Rendészeti Osztályán dolgozott (1945–1948). A Külföldieket Ellenőrző Országos Hivatal vezetője volt (1949–1950). 1950-től a Külügyminisztériumban dolgozott. 1953–1958 berni, majd párizsi, 1958–1960 brüsszeli, 1962–1969 ankarai nagykövet volt. 1969 és 1972 között a Diplomata Ellátó Igazgatóság vezetőjeként tevékenykedett.

[113] Konrád Edit 1956-ban osztályvezető, majd 1958 és 1968 között főosztályvezető-helyettes volt a Külügyminisztériumban.

[114] Egy főelőadó, két előadó, öt gépíró és egy hivatalsegéd.

magyar szerveket a külképviseletekről beérkező szigorúan bizalmas jelentésekről, illetve előkészítette a külképviseletek számára kiküldött bizalmas anyagokat.

Az „A" (tehát az I. számú) Területi Főosztályhoz (Rózsa Irén főosztályvezető-helyetteshez) tartozott a Szovjetunió Osztálya[115], a Közép-Európai Demokráciák Osztálya[116], a Délkelet-Európai Népi Demokráciák Osztálya[117], a Távol-Keleti Osztály[118] és három referátum: a KGST[119], a Nemzetközi Szervezetek Ügyei és a magyar ösztöndíjasok.

Az I. Területi Főosztály feladata a Szovjetunió, a népi demokratikus országok, a Német Demokratikus Köztársaság és a „felszabadult" távol-keleti országokkal való politikai, gazdasági és kulturális együttműködés elmélyítése volt. Az országok fejlődésének és nemzetközi kapcsolatainak állandó és rendszeres tanulmányozása alapján történt az erre vonatkozó tervek és javaslatok kidolgozása. A Főosztályhoz tartozó országok Magyarországon működő külképviseleteivel intézte a politikai, gazdasági és kulturális ügyeket. A jelzett országokban lévő magyar külképviseletek politikai, gazdasági és kulturális kérdésekben történő irányítását, a hazautazó magyar követek fogadását és a visszautazók kísérését. A Szovjetunió Osztályához a Szovjetunióval kapcsolatos ügyek tartoztak, a Közép-Európai Népi Demokráciák Osztályához pedig a Német Demokratikus Köztársaság, Lengyelország és Csehszlovákia. A Délkelet-Európai Népi Demokráciák Osztályának a feladata a Romániával, Bulgáriával és Albániával kapcsolatos ügyek voltak. A Távol-Keleti Osztály Kínával, Koreával, Vietnámmal és Mongóliával foglalkozott. A KGST önálló referátumként működött, amelynek feladata a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsával kapcsolatos külügyi feladatok elvégzése, és az ezekben a kérdésekben illetékes szervekkel az állandó kapcsolat

115 A Szovjetunió Osztálya Zsombor János vezetésével, összesen hét fővel működött

116 A Közép-Európai Demokráciák Osztályát Farkas Mihályné vezette, aki mellett három német, egy lengyel, négy csehszlovák területi előadó és további négy fő dolgozott.

117 A Délkelet-Európai Népi Demokráciák Osztályát Mányik Pál vezette, aki mellett három román, egy bolgár és egy albán előadó és további négy fő (gépíró és hivatalsegéd) dolgozott.

118 A Távol-Keleti Osztály Félix Pál vezetésével, összesen négy fővel működött.

119 Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa a közép- és kelet-európai szocialista országok gazdasági együttműködésének szervezete volt a hidegháború alatt. 1949. január 25-én Moszkvában alakult meg szovjet kezdeményezésre. Alapító tagjai voltak Szovjetunió, Bulgária, Csehszlovákia, Magyarország, Lengyelország és Románia. 1950-ben csatlakozott a Német Demokratikus Köztársaság, majd 1962-ben Mongólia, 1972-ben Kuba, hat évvel később Vietnám. Jugoszlávia társult tagországa volt a KGST-nek.

fenntartása. A Nemzetközi Szervezetek Ügyei az 1950. évi tervezetben még külön referátumként szerepelt. 1951-ben feladata volt a nemzetközi szervezetekben és értekezleten a magyar részvétel szabályozása, a nemzetközi értekezletekre kiküldött magyar delegátusok utasításokkal való ellátása és az ezzel kapcsolatos problémák egyeztetése a baráti országokkal. Az ösztöndíjasokkal foglalkozó szervezeti egység feladata lett a baráti országokban tanuló ösztöndíjasok[120] helyzetének és fejlődésének figyelemmel kísérése, a külképviseletek ez irányú munkájának az irányítása.

A „B" (tehát a II. számú) Politikai Főosztálynak (Kutas Imre főosztályvezető-helyettes irányításával) része volt az Angolszász és Latin-Amerikai Osztály[121], az Európai Kapitalista Országok I. Osztálya[122], az Európai Kapitalista Országok II. Osztálya[123], a Közel- és Közép-Kelet Osztálya[124]. A főosztályon belül önálló referátumok voltak a Külföldi Magyarok Referátuma[125] és a Kapitalista Országok Gazdasági Referátuma[126].

A II. Területi Főosztály feladata volt az angolszász országokkal (USA, Nagy-Britannia), valamint a latin-amerikai országokkal, Franciaországgal, Olaszországgal, Belgiummal, Hollandiával, Svájccal, Spanyolországgal, Finnországgal, Svédországgal, Norvégiával, Dániával, Ausztriával, Jugoszláviával, Görögországgal, Törökországgal, Izraellel, Egyiptommal, az arab országokkal, Iránnal, Pakisztánnal a politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatok figyelemmel kísérése. Tanulmányozták

120 Az MDP Titkársága 1949. január 19-i ülésén fogadta el az addig a külföldi ösztöndíjakról döntő Ösztöndíjtanács 1949. február végi megszüntetését és a nyugati ösztöndíjasok számának tíz főre csökkentését.

121 Az Angolszász és a Latin-Amerikai Osztályt Szarka Károly vezette, aki mellett két amerikai (USA), három angol és egy dél-amerikai előadó dolgozott. Munkájukat három gépíró és egy hivatalsegéd segítette.

122 Az Európai Kapitalista Országok I. Osztálya Fáy Bori vezetésével működött két francia, két olasz, egy belga, egy holland és egy svájci előadóval, akiknek munkáját három gépíró segítette.

123 Az Európai Kapitalista Országok II. Osztályán Kolozs Márta vezetése alatt egy svéd, egy finn, két osztrák, egy jugoszláv és görög nyelvet ismerő előadó dolgozott két gépíró segítségével.

124 A Közel- és Közép-Kelet Osztályát Herendi József vezette egy Törökországgal, egy Izraellel és Egyiptommal (sic!), egy Indonéziával, Pakisztánnal és Indiával foglalkozó előadó segítségével, akik mellett két gépíró és egy hivatalsegéd dolgozott.

125 A referátumon Bajnok József dolgozott.

126 A Gazdasági Referátumon Hárs Ernő egy gépíró segítségével végezte a munkát.

ezen országok fejlődését és nemzetközi kapcsolatait. A Intézték azokat az ügyeket, amelyek a főosztályhoz tartozó országok Magyarországon működő külképviseleteivel kapcsolatban merültek fel. Irányították a jelzett országokban működő magyar külképviseleteket politikai, kulturális és gazdasági kérdésekben. Fogadták és indították a magyar követeket.

Az Angolszász Osztályhoz az Amerikai Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a dél-amerikai országok tartoztak.

Az I. Európai Kapitalista Országok Osztályához Franciaország, Olaszország, Belgium, Hollandia, Svájc és Spanyolország tartozott.

II. Európai Kapitalista Országok Osztálya Finnországgal, Svédországgal, Norvégiával, Dániával, Ausztriával, Jugoszláviával és Görögországgal kapcsolatos ügyeket intézte. 1950-ben és 1951-ben tehát Jugoszláviát kapitalista országnak minősítették a Külügyminisztériumban.

A Közel- és Közép-Kelet Osztályhoz Törökország, Izrael, Egyiptom és az arab országok, valamint Irán, Pakisztán és Afganisztán tartozott.

A Külföldi Magyarok Referátumának feladata volt az imperialista országokban élő magyarok helyzetének megismerése, állandó figyelemmel kísérése és a közöttük folytatandó felvilágosító munka irányítása.

Az Igazgatási Főosztály a Külügyminisztérium adminisztratív ügyeit intéző részlege volt, amely kapcsolatot tartott a belügyi szervekkel és gondoskodott a minisztérium épületének biztonságáról. Az Igazgatási Főosztályt ekkor Szarvas Pál[127] főosztályvezető vezette, helyettese Márkus Dezső volt. A Főosztály feladatát a következő osztályokkal és csoportokkal látta el: Műszaki Osztály, Útlevél Osztály, Rejtjel Osztály, Futár Iroda, Telefonközpont, Ügykezelési Csoport a központi kiadóval, a központi postabontóval és központi irattárral. A Tudakozó és Portaszolgálat is ide tartozott.

[127] Szarvas Pál részt vett a spanyol polgárháborúban. Az ÁVH I. Hálózati Főosztálya Külső Hírszerzési Osztályának vezetője volt. Közvetlenül irányította a koncepciós perek vádlottjainak kihallgatását. 1950-ben a Külügyminisztériumba helyezték át, ahol az Igazgatási Főosztályt vezette. 1954-től a Koreai Népköztársaságban nagykövet volt. Vö. A. Sajti Enikő: Egy kommunista káder a külügyben 1945–1948: Rex József. http://www.forrasfolyoirat.hu/0907/sajti.pdf (Belépés 2011. február 11.).

A Műszaki Osztály biztosította a Külügyminisztérium és a külképviseletek közötti rádióösszeköttetést. A Telefonközpont látta el a külügyminisztérium hálózatának kapcsolásait házi- és helybeli vonalon, valamint interurbán.

Az Útlevél osztály állította ki a Külügyminisztérium kihelyezendő beosztottai számára a diplomata és szolgálati útleveleket, illetve útlevélügyekben a külképviseletekről befutó ügyeket továbbította a megfelelő társhatóságokhoz. Az osztály vezetője[128] személyesen tartott kapcsolatot az ÁVH[129] Útlevél Osztályával és valamennyi társminisztériummal.

A Rejtjel Osztály feladata volt a Külügyminisztérium bizalmas anyagainak rejtjelezés útján való közlése a külképviseletekkel, valamint nyílt táviratok szétosztása a központ szervezeti egységei között és elküldése a külképviseletekre, illetve a kódkészítés.

A Futár Iroda működtette a futárszolgálatot, amely ellátta a politikai és adminisztratív posta szállítását a minisztérium és a külképviseletek között.

Az Ügykezelési Csoport bontotta, iktatta, szétosztotta, kézbesítette a minisztérium bizalmas és szigorúan bizalmas iratait. Az Ügykezelési Csoport feladata volt még a minisztérium és a társminisztériumok között a posta kézbesítése. A Postabontó bontotta a minisztérium összes beérkező postáját. Szétosztotta az anyagot a minisztérium nyílt, bizalmas vagy szigorúan bizalmas iktatója részére. A Tudakozó és portaszolgálat feladata a minisztérium ügyfélforgalmának az ellenőrzése és az épületbe való beengedése, valamint az érdeklődő felek felvilágosítása.

A politikai államtitkár mellett a Külügyminisztériumban felállításra került az Államtikárság, amelynek vezetője Boldizsár Iván volt.[130] Felügyelete alá tartozott a Tájékoztatási Főosztály és Protokoll Osztály. Boldizsár Iván titkára Hlinyánszki Valéria volt, akinek a munkáját két fő segítette.

A Tájékoztatási Főosztályt főosztályvezető-helyettes vezette – ekkor Száll József –, akinek közvetlen irányítása alá tartozott a Külföldi Tájékoztatási Osztály, a Belföldi

[128] Ekkor Szaplonczai Gyula volt az osztály vezetője.

[129] Államvédelmi Hatóság. Előzménye az 1945. februárban létrehozott Politikai Rendészeti Osztály, amelyet 1946-ban a Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztályává szervezték át.

[130] Boldizsár Iván (1912–1988) a második világháborúban katonaként orosz fogságba esett. A Nemzeti Parasztpárt tagja volt. Részt vett a párizsi béketárgyalásokon résztvevő magyar küldöttség munkájában, és 1950-től volt a Külügyminisztérium államtitkára. Az Országos Béketanács alelnöke lett (1960-tól). 1984-ben a Nemzetközi Pen Club választotta elnökévé.

Tájékoztatási Osztály, a Dokumentációs Osztály, a Fordító Iroda és a sokszorosító. A politikai államtitkártól és az államtitkártól strukturálisan függetlenül működött a Pártiroda és a Szakszervezet.

A Tájékoztatási Főosztály feladata négy fő területre terjedt ki: a magyarországi hivatalos szervek, sajtó, rádió, társadalmi szervezetek tájékoztatása külpolitikai kérdésekről, az ehhez szükséges anyag gyűjtése és kidolgozása. A külföldi országok hivatalos szervei, sajtó, társadalmi szervezetek és széles néptömegek részére tájékoztatási anyag gyűjtése, feldolgozása és kiadása. A Magyar Népköztársaság politikai, gazdasági és kulturális fejlődéséről a nemzetközi kérdésekben elfoglalt álláspontjáról való tájékoztatás és az ehhez szükséges különböző anyagok beszerzése és kidolgozása. Közreműködés a külföldi országok (különösen a baráti országok) gazdasági és kulturális fejlődésének Magyarországon való megismertetésében (kiállítások, előadások, kulturális rendezvények) az illetékes területi főosztállyal együtt. Együttműködés a Népművelési Minisztériummal[131], a Kultúrkapcsolatok Intézetével[132], a Magyar Tudományos Akadémiával, társadalmi és tömegszervezetekkel, Országos Sporthivatallal[133]. Ezen kívül a külpolitikai és nemzetközi kérdésekről szóló cikkek és dokumentáció gyűjtése.

A Külföldi Tájékoztató Osztály Vályi Gábor[134] vezetésével működött és irányítása alatt tizenöt fő dolgozott. Az osztály feladata volt a külföldre menő propagandaanyagok előállítása és kiküldése követségekre a területi főosztályok által. Ide tartoztak a különböző nagyságú és tartalmú kiadványok, bulletinek, cikkek, kisebb sokszorosított kiadványok,

[131] A minisztérium célja a komminusta ideológia és értékrend tejesztése volt, legalábbis Révai József 1949. szeptember 26-án elmondott nyitóbeszéde szerint

[132] Kultúrkapcsolatok Intézete felállításáról az MDP 1949. május 30-án hozott határozatot. 1949 nyarán jött létre. Az Intézet a népművelési és a külügyminiszter közös felügyelete alatt működött, egyfajta háttérintézményként funkcionált. Feladata a külföldi kulturális kapcsolatok ápolása volt, elsősorban baráti országokkal.

[133] 1948-ban alakult meg az Országos Sporthivatal, amelyet 1951-ben átszervezték Országos Testnevelési és Sportbizottsággá. A Sportbizottság 1956-ban beolvadt a Művelődési Minisztériumba.

[134] Vályi Gábor (1922–2003) a Külügyminisztérium munkatársa volt 1955-ig, majd a Corvina Kiadó irodalmi vezetője 1962-ig. Ezután a Kulturális Kapcsolatok Intézetének osztály-, majd főosztályvezetőjeként dolgozott. 1971. júliustól az Országgyűlési Könyvtár igazgató helyettese, majd 1972. január 1-től igazgatója volt. 1977-től a Magyar Könyvtárosok Egyesülete Társadalmi Szekciójának elnöke lett. 1979–1989 között az Országos Könyvtári Tanács elnökeként tevékenykedett.

elaborátumok (pl. az 5 éves terv törvény), a külföldre küldött filmek. A külföldön rendezett kiállítások (dokumentáció, fénykép, film, plakát, könyv) elkészítése, kiszállítása és rendezése. Követségek kérésére a könyvek és propagandaanyagok kiküldése. A külföldi sajtó magyarországi képviselőivel a kapcsolattartás, a tájékoztató anyagok összeállítása és kiküldése a külképviseleteknek az illetékes területi főosztályokon keresztül.

A Belföldi Tájékoztatási Osztály nyolc fővel végezte a napi munkát. Feladatuk volt napi összefoglalók készítése a nemzetközi politikai eseményekről, a magyar sajtó tájékoztatása és rádió tudósítása a külpolitikai eseményekről. Ők tartották a kapcsolatot az MTI-vel. Ide tartozott a *Külpolitikai Szemle,* illetve kommünikék kiadása.

A Dokumentációs Osztály[135] ekkor tizennégy fővel működött. Az osztály feladata volt a nemzetközi politikai események kigyűjtése a különböző országok napilapjai és folyóirataiból, valamint azoknak az újságcikkeknek a figyelése és rendszerezése, amelyek Magyarországról szóltak. A Dokumentációs Osztályhoz tartozott a Könyvtár, és a Sajtóarchívum.

A Protokoll Osztály ekkor tíz fővel[136] működött. Az osztály feladata volt a külföldi követek agrément ügyeinek intézése, a megbízólevelek átadásának, hivatalos látogatások előkészítése, illetve szervezése. Diplomáciai vonatkozású magyar rendezvények előkészítése. A követségek rendezvényeinek előkészítésében való segédkezés. Magyar állampolgárok külföldi és külföldi állampolgárok magyar kitüntetéseinek intézése. A budapesti Diplomáciai Testület tagjai számára vízum, adó, vám, lakás és élelmiszerügyek intézése.

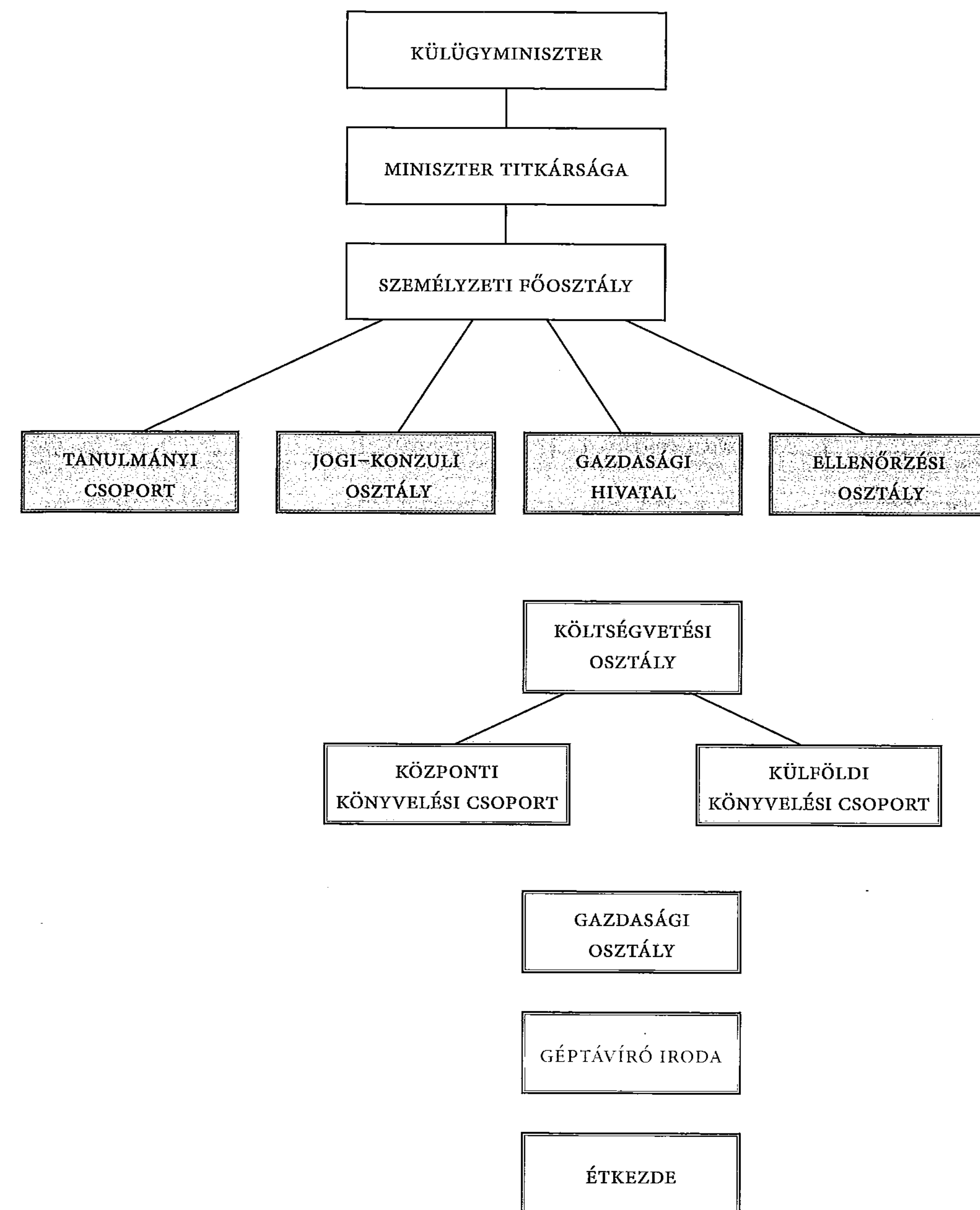
A Garázst vagy Gépkocsi irodát ekkor Illés Sándor vezette, aki mellett huszonegy fő dolgozott. Az iroda felügyeletet gyakorolt a központi és a külképviseleti gépkocsik felett. A gépkocsik üzemben tartásával kapcsolatos rendeletek értelmében különböző statisztikai kimutatásokat, nyilvántartásokat készített. Elvégezte az üzemanyag és egyéb eszközök beszerzését, ellenőrizte a gépkocsik kihasználtságát és a gépkocsivezetők munkáját. Műszakilag ellenőrizte a központban lévő tizennégy személygépkocsit, egy tehergépjárművet és egy motorkerékpárt.

[135] Jánosi Marianne vezetésével.

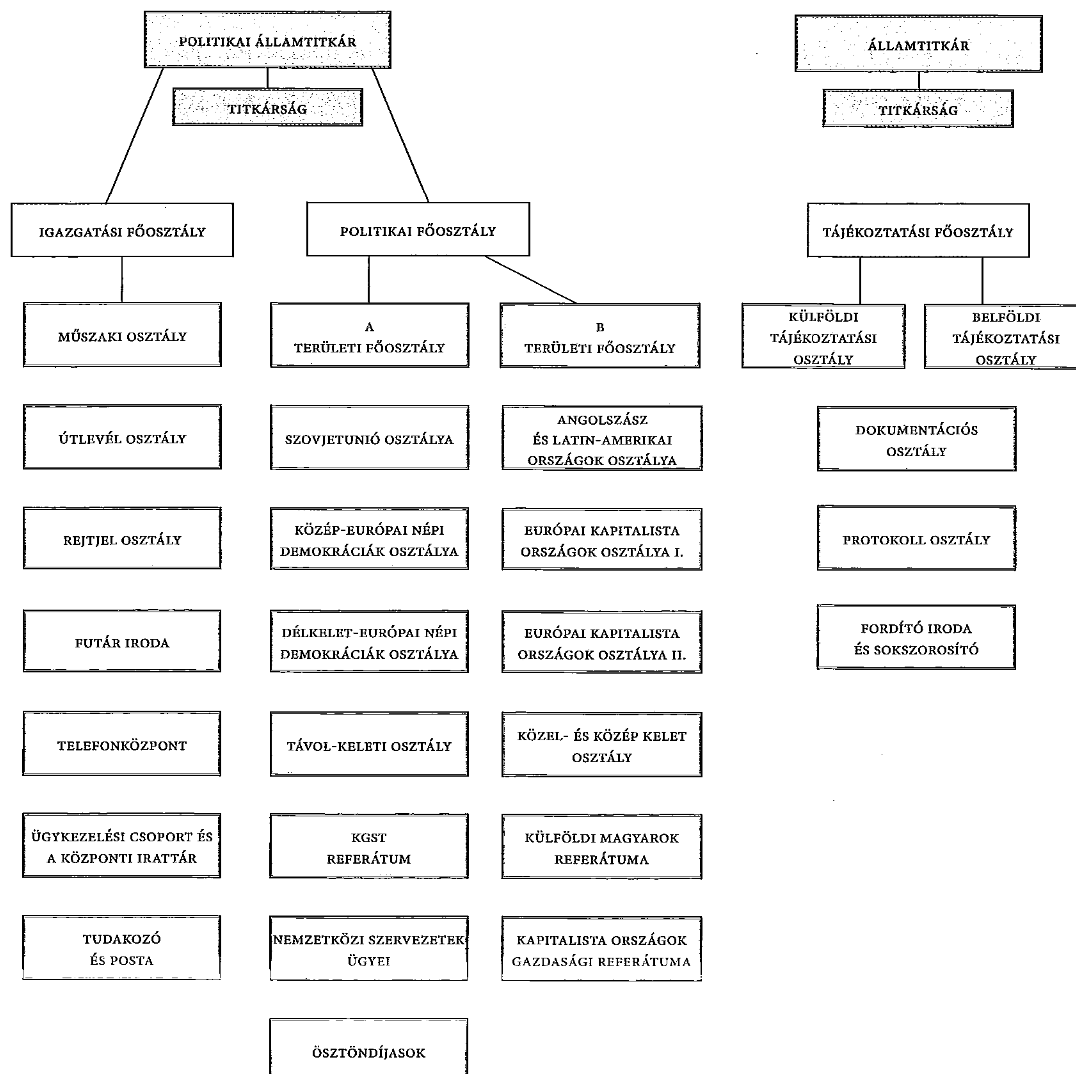
[136] Kemény Ferenc vezetésével négy előadó, egy iratkezelő, két gépíró és két hivatalsegéd dolgozott. Két előadó a Szovjetunió és a népi demokratikus országok ügyeit, két előadó a kapitalista országok ügyeit intézte.

1951-ben a magyar Külügyminisztériumban – a külföldi szolgálat nélkül – 395 fő dolgozott. Az 51 vezető beosztású tisztviselő közül negyvenegy férfi és tíz hölgy volt. Emellett az ügykezelők között is számos női dolgozót találunk.[137] Az 1951. évi külügyminisztériumi struktúra szerint a külügyminiszter közvetlen irányítása alá a személyzeti, az ellenőrzési, a tanulmányi, a jogi és konzuli, valamint a gazdálkodási területek tartoztak. A politikai államtitkár irányításával működött a két területi főosztály (I. és II. Politikai Főosztályok néven), amely a szorosan vett szakmai munkát végezte, illetve az adminisztratív feladatokat ellátó Igazgatási Főosztály. A külügyminisztériumi államtitkár irányításával történt a belföldi és külföldi tájékoztatás, az archiválás, a protokoll és a gépjárművekkel kapcsolatos tevékenység. Így megvalósult a magyar Külügyminisztérium horizontális (területi elven alapuló főosztályok) és vertikális (a területi főosztályok munkáját segítő funkcionális és kisegítő főosztályok, osztályok) szervezeti kialakítása, – amelynek előkészítése 1947-ben vette kezdetét – és amely a mai magyar Külügyminisztérium struktúrájának az alapjául is szolgált.

[137] Vö. László J. Nagy–János Säringer: *Les femmes dans la diplomatie de la Hongrie du XXe siècle In. Femmes et relations internationales au XXe siècle.* Sous la direction de Jean-Marc Delaunay et Yves Denéchère, Paris, 2007, Sorbonne Nouvelle, p. 75–83.

A Külügyminisztérium szervezeti felépítése
1951. január 1.

DOKUMENTUMOK

I.
JAVASLATOK AZ ÚJ KÜLÜGYI IGAZGATÁS SZERVEZÉSI MUNKÁLATAIRA

1.

1945. április 26.
Sajtó és kulturális előadók kérése a külügyminiszterhez

Külügyminiszter Úr!

A Magyar Külügyminisztérium sajtóelőadói és kulturális előadói kara a tiszta demokráciába vetett teljes bizalommal tárja Külügyminiszter Úr elé azokat a sérelmeket, melyek az elmúlt 25 év alatt a két kart a demokrácia és szociális igazság eszméjének megcsúfolásával sorozatosan érték s tisztelettel kéri Külügyminiszter Urat, hogy az alantiakban előterjesztetteket bölcs mérlegelés tárgyává tenni és a felsorolt sérelmeket a jövőre vonatkozólag, sőt lehetőleg visszamenő hatállyal orvosolni szíveskedjék.

Felesleges hosszasabban bizonyítgatni, hogy mind a sajtó-, mind a kulturális előadók, akár központi, akár külképviseleti szolgálatban csak akkor állhatták meg helyüket, ha a reájuk bízott feladatok elvégzése során megfelelő szakképzettségről, politikai ítélőképességről, de egyúttal a külügyi igazgatásban is teljes jártasságról tettek bizonyságot. Ellenkező esetben a minisztériummal szerződéses, tehát igen laza szolgálati viszonyban álló előadót felettes hatósága állásától egyszerűen felmentette s a szolgálati szerződésben megszabott felmondási idő lejártával elbocsátotta. Akik tehát állásukban évek során megmaradtak, azok a fenti követelményeknek kétség kívül megfeleltek.

Könnyen bizonyítható, de talán nem is szorul bizonyításra az a tény, hogy a minisztérium a sajtó- és kulturális előadókat mind a központi, mind a külképviseleti szolgálatban a legmagasabb értelmiségi fokú, sokszor igen kényes diplomáciai munkák és feladatok elvégzésével bízta meg, s ezen kívül őket a rendes ügyvezetési munkák elvégzésénél is a fogalmazási kari tisztviselőkkel egyenlő mértékben vette igénybe.

Hogy mást ne említsünk: igen sok külképviseletünknél a politikai jelentéseket rendszeresen az ott szolgálatot teljesítő sajtó-, illetőleg kulturális előadó készítette, sok esetben bíztak reájuk komplikált futárszolgálatot, sőt kényes diplomáciai tárgyalásokat is. A központi szolgálatban pl. a sajtóellenőrző bizottságban egy sorban működtek követekkel, miniszteri tanácsosokkal, főkonzulokkal stb. sőt az egyik sajtófőnök egy sajtóelőadót ruházott fel azzal a felelősségteljes, nagy körültekintést, tapintatot és politikai ítélőképességet igénylő hatáskörrel, hogy a szerkesztőségeknek a cenzúra elleni panaszait elbírálja és saját hatáskörében elintézze, s ugyancsak egy sajtóelőadót bízott meg a sajtóosztály egész adminisztrációjának vezetésével is.

Mindezekből kitűnik, hogy a szerződéses sajtó- és kulturális előadói kar legalább olyan fokú, de gyakran magasabb rendű munkát végez, mint a fogalmazási kar, milyen kirívó megsértése mégis a demokratikus igazságosságnak az, hogy a szerződéses előadói kar 1919-től egészen 1940-ig minden fáradozása és a fogalmazási kar néhány szociális és demokratikus érzésű, magasabb rangú tiszteletreméltó tagjának támogatása ellenére sem tudta elérni azt, hogy az állami státusba kerüljön, s mikor végre 1939 végén néhai Csáky István külügyminiszter – még sajtófőnök korában tett ígéretéhez híven[138] elhatározta, hogy a szerződéses előadói kart az állami státusba átveszi, a pénzügyminisztérium szűkkeblűsége folytán nem sikerült az egész előadói karnak a státusba bejutnia, hanem be kellett érni 5 státus beli állással s azzal az ígérettel, hogy minden további évben újabb 4–5 állást biztosítanak az előadói karnak. Ez a megoldás is olyan sérelmes volt, hogy olyan sajtóelőadónak, aki már évek óta a VI. fiz. osztály illetményeit húzta, be kellett érnie a VII. fiz. osztályú min. titkári, sőt egynek a VIII. fiz. osztályú min. segédtitkári ranggal, kitéve magát annak, hogy ha előlépés előtt munkaképtelenné válik, vagy meghal, ő illetőleg családja a szerződéses állásban szokásos kegydíjnál sokkal alacsonyabb nyugdíjban részesüljön. Aki pedig az ilyen visszahelyezést – épen a fenti eshetőség miatt – nem vállalta, annak le kellett mondania arról, hogy a státusba bekerüljön.

Ez a státusrendezés az előadók nagy száma miatt a kar igen sok tagjára nézve csaknem kilátástalan volt, de még a státusba bekerült előadók is hátrányos, sőt megalázó

[138] Csáky István (1894–1941) többek között 1926 augusztusától a Sajtóosztály helyettes vezetőjeként, 1929 és 1933 között vezetőjeként dolgozott. 1938. december 10-től külügyminiszter volt haláláig, 1941. január 27-ig.

helyzetben maradtak a fogalmazói karral szemben. Az elmúlt 25 évben a minisztériumokban általában, de különösen a Külügyminisztériumban uralkodott szigorú kasztrendszer folytán ugyanis a státusba átvett előadók számára külön kategóriát létesítettek, ami abban jutott kifejezésre, hogy miniszteriális címe mellé odatették a „sajtóelőadó" szót is s ennek nemcsak az volt a következménye, hogy a miniszteri osztálytanácsos-sajtóelőadó miniszteri tanácsossá csak úgy léphetett volna elő, ha az állami költségvetés a státusbeli sajtóelőadói kar számára V. fiz osztályú helyet engedélyez, ami minden további előlépést teljesen kilátástalanná tett, hanem az is, hogy a fogalmazói kar magánál alantasabb kategóriának minősítette a státusbeli előadói kart, ami pl. abban jutott kifejezésre, hogy a távollevő sajtófőnököt mindenkor a rangban következő fogalmazási tisztviselő helyettesítette, de sohasem valamelyik idősebb sajtóelőadó. Így fordulhatott elő gyakran az a groteszk eset, hogy a távollevő sajtófőnök helyetteseként – idősebb fogalmazási tisztviselő hiányában – egy alig kinevezett 25–26 éves segédfogalmazó ült be a főnöki szobába s játszotta a főnököt a 20–22 szolgálati évre visszatekintő min. osztálytanácsos-sajtóelőadóval szemben is. Hogy még egy felettébb jellemző példát említsünk: 1943-ban a kulturális osztály átszervezésével kapcsolatban az osztályvezető helyettesi pozícióra szakképzettség, rátermettség, rutin és korábbi érdemek alapján a legesélyesebb és legtermészetesebb jelölt egy min. osztálytanácsos-sajtóelőadó volt. Az osztályvezető, akinek fontos volt, hogy helyettese egy minden tekintetben arravaló ember legyen, őt is ajánlotta kinevezésre, törekvése azonban zátonyra futott az általános kasztmentalitáson, s végre is kénytelen volt jelöltjét elejteni s a leváltani szándékolt korábbi helyettessel beérni.

Mindezek előadásával feleslegesnek tartottuk volna Külügyminiszter Úr figyelmét igénybe venni, ha legnagyobb megdöbbenésünkre azt nem kellene tapasztalnunk, hogy a fogalmazói kar – egyes tiszteletreméltó kivételektől eltekintve – teljes erőfeszítéssel és jobb ügyhöz méltó összefogással igyekszik ezt a kasztmentalitást a demokratikus magyar közéletbe is átmenteni.

Vajjon nem erre vall-e az a mód, ahogyan a Pesten szolgálat tételre jelentkezett tisztviselők névsorát a Debrecenben székelő kormánynak megküldték, mikoris egy I. számú lajstromban sorolták fel a fogalmazási tisztviselőket, egy II. számúban pedig az „egyéb alkalmazottakat" vagyis sajtó- és kulturális előadókat, segédhivatali tisztviselőket, gépírónőket, altiszteket, sofőröket stb.? Avagy, ahogyan a február havában Debrecenbe

szolgálattételre lerendelt 7 tisztviselő között szereplő 5 fogalmazási tisztviselő mindjárt az odaérkezés utáni második napon Külügyminiszter Úrnak tett előterjesztésében a vezető pozíciókat saját maga között felosztotta olyan módon, hogy valamennyiüket osztályvezetőkké, illetőleg vezető helyettesekké való kinevezésre terjesztették elő s az egyetlen beosztott a listán szereplő sajtóelőadó volt?

Külügyminiszter Úr könnyen meggyőződhetik erről, ha bekéri a Fegyverszüneti Ellenőrző Bizottságnak megküldött tisztviselői hivatali beosztás lajstromának másolatát, amelyben valamennyi fogalmazási tisztviselő, még a legfiatalabb segédtitkár is mint osztályvezető, vagy helyettes vezető szerepel, csupán az egyetlen sajtóelőadó maradt minden cím és rang nélküli beosztott.

Annyira második természetévé vált ezeknek az uraknak a háttérbeszorításunkról való ilyetén gondoskodás, hogy egyikük-másikuk inkább 2 osztály vezetését is sajátmagának vindikálta, csak, hogy egy sajtóelőadót osztályvezetővé való kijelölésre ne kelljen előterjeszteni.

Sajnos a Debrecenben tapasztaltakat az ott jelenvolt beati possidentes[139] a fogalmazási kari tisztviselők igyekeznek Budapesten is fenntartani. Napról-napra ujjászervezési és leépítési terveket készítenek s ezekkel ostromolják, vagy készülnek ostromolni Külügyminiszter urat. A legtöbb tervben az ő mentalitásuknak megfelelően természetesen a szerződéses sajtó- és kulturális előadók volnának első sorban leépítendők.

Nem kételkedünk benne, hogy a külügyminisztérium végleges megszervezésénél, különösen az egyes osztályvezetői pozíciók betöltésénél a vezető politikai pártok is szót fognak kérni s, hogy Külügyminiszter Úr a pártok jogos kívánságait honorálva a legnagyobb körültekintéssel fogja az ujjászervezést elvégezni, a magunk nevében és a szociális és demokratikus igazságosság jegyében tisztelettel arra kérjük Külügyminiszter Urat, hogy:

1/. az igazolási eljáráson sikeresen átment sajtó- és kulturális előadókat a központi fogalmazói státusba, megfelelő fizetési osztályokba kinevezni szíveskedjék, tekintet nélkül arra, hogy ők továbbra is a külügyminisztériumban, vagy megfelelő hely hiányában – Külügyminiszter Úr ígérete szerint – más minisztériumokban fognak szolgálatot teljesíteni,

139 Beati possidentes (latin) jelentése: A birtokon belül lévő boldogok.

2/. a státusba történő kinevezéseket szíveskedjék úgy foganatosítani, hogy az előadóknak a szerződéses viszonyban eltöltött szolgálati éveik a nyugdíjba feltétlenül beszámíttassanak,

3/. szíveskedjék gondoskodni arról, hogy azoknak az előadóknak, akik előrehaladottabb életkorukban kerültek állami szolgálatba, a kinevezéssel egyidejűleg, a szerződéses viszonyban eltöltött szolgálati éveikkel együtt annyi nyugdíjév biztosíttassék, illetve állapíttassék meg, hogy az emberi számítás szerint még aktív munkában eltöltendő szolgálati éveikkel együtt a teljes nyugdíjjogosultságot elérhessék. Szociális szempontból és a köz szempontjából ugyanis teljesen közömbös az, hogy egy adott egyén munkájával a magángazdaságot s így az államot csak közvetve, avagy az államot közvetlenül szolgálta-e. Ilyen intézkedésre egyébként a múltban is számos precedens volt,

4/. az állami státusbeli külön sajtóelőadói kategóriát szíveskedjék megszüntetni s ennek tagjait szintén a központi fogalmazói státusba átvenni.

Tudomásunk szerint a közalkalmazottak szabad szakszervezete máris foglalkozik az általános státusrendezésre vonatkozó tervek kidolgozásával, mi azonban szerencsésebbnek tartanók, ha ez az átszervezés Külügyminiszter Úr kezdeményezésére történnék s így minden külső intervenciót feleslegessé tenne.

Budapest, 1945. április 26.

A Magyar Külügyminisztérium
sajtó- és kulturális előadói kara

MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül

2.

1945. november
Ottlik György javaslata a diplomáciai szolgálat átszervezésére

Ottlik György: Magyar diplomácia

A Károlyi-kormány idejében és a proletárdiktatúra korszakában tette az önálló magyar diplomáciai szolgálat első bizonytalan lépéseit. Keletkezése és kialakítása azonban az 1919–1920-as évekbe esik. 1920 tavaszán vette át Kánya Kálmán[140] a minisztérium adminisztratív vezetését és gróf Khuen-Héderváry Sándor[141] a politikai osztályét. Az új magyar diplomácia szervezésének előkészítésével gróf Ambrózy Lajos követet[142] és Nuber Sándor főkonzult[143] bízták meg; az ő munkájuk eredménye lett a későbbi fejlődés során az a szervezet, amelynek szétszórt maradványait kezdte az ideiglenes nemzeti

[140] Kánya Kálmán (1869–1945) az Osztrák–Magyar Monarchia, majd az önálló magyar Külügyminisztérium diplomatája. 1913–1918 között Ausztria-Magyarország mexikói követe volt. 1919. októbertől került a magyar Külügyminisztériumba. 1920 májusa és 1925 októbere között a külügyminiszter állandó helyettese, majd 1925 októbere és 1933 januárja között a berlini követség vezetője. 1933. február 4. és 1938. november 28. között külügyminiszter volt.

[141] Khuen-Héderváry Sándor (1881–1947) az Osztrák–Magyar Monarchia, majd az önálló magyar Külügyminisztérium diplomatája. 1905 és 1918 között Bukarestben, Madridban, Londonban és Berlinben szolgált. 1920. májustól a magyar Külügyminisztérium politikai osztályának vezetője volt. 1925. október és 1934. január között a külügyminiszter állandó helyetteseként dolgozott. 1933. decembertől 1940. májusig a párizsi követség vezetője volt. A németekkel kollaboráns, Vichy-ben székelő francia kormány mellett megszervezte a magyar képviseletet. 1941. júliusban nyugdíjazták.

[142] Ambrózy Lajos (1868–1945) az Osztrák–Magyar Monarchia, majd az önálló magyar Külügyminisztérium diplomatája. 1895 és 1918 között szolgálatot teljesített Konstantinápolyban, Kairóban, Belgrádban, Bukarestben, Washingtonban, Rómában. 1919 őszétől a magyar Külügyminisztérium egyik megszervezője, majd az elnöki csoport vezetője lett. 1925. május és 1932. december között a bécsi követség vezetője volt, majd nyugdíjba vonult.

[143] Nuber Sándor (1866–?) az Osztrák–Magyar Monarchia, majd az önálló magyar Külügyminisztérium konzulja. 1890. január és 1919. március között a közös Külügyminisztériumot szolgálta Konstantinápolyban, Port-Saidban, Pittsburgben, Chicagóban, New Yorkban. 1919 és 1927 között az Elnöki „B" Osztályt vezette, majd nyugdíjba vonult.

kormány előbb Debrecenben, azután Budapesten összegyűjteni és új keretbe foglalni. Az alapelveket, amelyeken, nézetem és tapasztalataim szerint, valamely sikeres külügyi testület felállítandó és azt a felfogásomat, hogyan kellene működnie, „Milyen legyen az új diplomácia" című 1920-ban megjelent füzetemben fejtettem ki[144]. Azokat az elveket és rendelkezéseket, amelyeken azután diplomáciánk szervezete tényleg felépült „A modern diplomácia" című tanulmányomban (*Magyar Szemle* 1937. június) ismertettem.[145] Bár természetes, hogy ez utóbbi cikkben kritikámat a nyilvánosság előtt kíméletesen kellett elmondanom és a sorok közé rejtenem, mégis, aki figyelemmel elolvasta, bizonyára felfedezte azt, amit hiányoltam, illetve amit pozitív követelés formájába öltöztettem. Elég, ha cikkem utolsó mondatai egyikére utalok: „Az utóbbi évek eseményei megmutatták, hogy a magyar külpolitika vezetése a helyzet magaslatán áll és rászolgál arra a tiszteletre, amelyben az egész ország részesíti."[146] A *vezetés* állott a helyzet magaslatán, de, amennyire én megtudtam ítélni, a szolgálat nem. A vezetés ugyanis akkor Kánya Kálmán kezében volt, aki mindaddig, amíg ki nem emelték helyéből, nagy tudással és fölényes művészettel vezette az ország hajóját.

Mielőtt a szolgálat megszervezéséről és működéséről szóló véleményemet részletezném, talán nem lesz helytelen azokat az akadályokat kissé alaposabban megvizsgálni, melyek társadalmunk struktúrájában és különösen az első világháború utáni változások korszakába, a „legjobbak kiválasztásának" útjában állottak.

Magyarország szociális struktúrája

[...] A családi nevelés gondossága, mely 1867 és 1914 közt a középosztály szerepét vivő rétegen belül úgyszólván parancsolólag és természetszerűen megkövetelt egy bizonyos európai színvonalat, két-három idegen nyelvnek nemcsak az iskolában, hanem már az otthonban történő elsajátítását, az iskolai nevelés útján az anyanyelv biztos és gondos kezelését, már a háború kezdetén, részben anyagi okokból, részben a családi fegyelem meglazulása következtében veszélyesen gyengült. Míg tehát a kisebbé vált

[144] Lásd a 25. számú lábjegyzetet.

[145] Lásd a 26. számú lábjegyzetet.

[146] Vö. Ottlik György: A modern diplomácia... 11. o.

ország igényei az állam szolgáival szemben emelkedtek, a rezervoár, amelyből meríteni lehetett, amelyből az utánpótlás várható volt, veszélyesen összezsúfkült. Hiszen azt sem szabad elfelejtenünk, hogy a magyarságnak úgyszólván legműveltebb része – a felvidékiek, erdélyiek, bácska-bánátiak – csak kis mértékben állhattak az ország rendelkezésére, leginkább, mint földönfutókká vált menekültek.

Minden háború kontra-szelekciót jelent; az 1914–18-as háború, melyben a magyarság véráldozata aránytalanul magas volt, mindenesetre azt a benyomást keltette, hogy különösen nagy mértékben a legjobbak, a leghivatottabbak sorai ritkultak meg a háborús akciók folyamán. A „lateiner"[147], földbirtokos és városi polgári középosztály, amelyet a háború erősen gyengített, a Trianon utáni gazdasági és erkölcsi lezüllés időszakában nem bírt tehát elegendő ellenállóerővel. 1923 és 26 között ugyan a gazdasági zuhanást új jólét kezdte felváltani: a szellemi és erkölcsi rombolást azonban ez már nem akadályozta meg, sőt ellenkezőleg, fokozta: az infláció kísérőjelenségeként fellépő aranyláz különösen a fiatalokat ragadta magával. Céltudatos propaganda is hozzájárult ahhoz, hogy a kereső pályákra menjenek azok is, akiket addig az uralkodó előítéletek és a hivatalnoki pálya tekintélye ettől visszatartottak. Ez részben helyes is volt, azonban a következményeit a magyar külügyi szolgálat erősen megsínylette.

A szervezés nehézségei

A külügyi szolgálat megszervezőinek a feladata tehát valóban rendkívül nehéz volt. Úgyszólván a semmiből kellett olyan teljesítőképességű apparátust létesíteniük, amelynek meg kellett volna felelnie a vele szemben az ország részéről az akkori világpolitikai helyzetben támasztott igényeknek. Magyarországnak semmi diplomáciai tradíciója nem volt. Az erdélyi fejedelmek alkalmi követein kívül a felállítandó testületet magyar intézményhez tehát nem kapcsolhatták. Példaképnek tehát csak az osztrák–magyar diplomáciai szervezetet tekinthették, amely, ha kissé ódivatú volt is, kiváló teljesítményekre, nagy hagyományokra tekinthetett vissza. A világháború idején a magyar elem ebben a testületben elég tekintélyes szerepet játszott, nemcsak számbelileg, hanem még

[147] Lateiner (német) jelentése: humán, latin műveltségű értelmiségi ember.

inkább súlyban, hiszen a háború kezdetekor a Monarchia nagyköveteinek többsége (Párizs, Róma-Quirinál, Berlin, Szentpétervár, Tokió, Washington és Konstantinápoly) magyar volt, éppen úgy, mint a háború befejezésekor a két legutolsó külügyminiszter (Burián István[148] és ifj. Andrássy Gyula[149].)

Megállapítottuk, hogy az általános műveltség színvonala a világháború következtében csökkent. Annak dacára, hogy a külföldi ösztöndíjak száma az 1920 utáni időkben a háború előtti időkhöz képest erősen megnövekedett, a diplomata-nevelés bizony mind az általános követelmények, mind a nyelvkészség szempontjából tetemes hanyatlást mutatott. Az első 7–8 évben a szolgálatra való jelentkezés számbelileg és minőségileg egyaránt gyenge volt. Az erkölcsi értékekben is átértékelés következett be: már az első világháború is erkölcseiben megrendült generációt termelt ki, amely belső fegyelem s a szolgálat által megkövetel szigorú kötelességteljesítés dolgában is mögötte maradt a háborúelőtti nemzedéknek. Ezeknek a körülményeknek volt a következménye, hogy a szolgálatban sem egységes jellem, sem egységes szellem nem fejlődött ki, de a szükséges fegyelem is hiányos volt, hiszen mindenki, aki ezt megfigyelhette, sajnálattal tapasztalta, hogy a titoktartási kötelezettséget, amely pedig abszolút érvényű, nem vették többé szigorúan és komolyan, majdnem azt mondhatnám, hogy a fiatal diplomaták sokszor nem is tudták, mit szabad elmondaniuk és miről kell hallgatniuk.

Külügyi szolgálatunk alkotóelemei

Ezekhez a belső és immanens okokhoz járult még az a kényszerű, de semmiképpen sem negligálható körülmény, hogy a magyar diplomáciát négy különböző forrásból,

148 Burián István (1851–1922) diplomata, politikus. Az Osztrák–Magyar Monarchia közös külügyminisztere és pénzügyminisztere volt 1915. január és 1916. december között, illetve 1918. áprilistól októberig volt külügyminiszter.

149 ifj. Andrássy Gyula (1860–1929) politikus. Burián István lemondása után 1918. október 24. és október 30. között az Osztrák–Magyar Monarchia utolsó külügyminisztere volt. 1919-ben a Bécsben szerveződő Antibolsevista Comité egyik vezetője lett, majd 1920-ban a Keresztény Egyesülés Pártjának elnöke. Legitimista politikusként részt vett IV. Károly második visszatérési kísérletében.

illetve különböző szellemi és jellemi előképzettségű rétegből vagy csoportból kellett összeállítani. Először a régi diplomaták és szolgálatbeliek közül, azután a belső magyar minisztériális szolgálatból, harmadszor a vármegyei tisztviselők köréből és végül az újonnan jelentkező fiatalokból. Maga a régi szolgálat is három részre oszlott. Egy részük ugyanis az összeomlás után kilépett, más pályát választott vagy visszavonult; többségük mind a külügyminisztériumi belső, mind a diplomáciai, mind pedig a konzuli szolgálatból átlépett a magyar szolgálatba is és az építmény törzsévé vált, hiszen kezdetben csupán ezeknek volt tapasztalatuk, gyakorlatuk és tudások. Végül ezek közül vált ki a második királypuccs után a harmadik csoport: az abszolút hűségű legitimistáké. (Bennmaradtak ugyanis a relatív hűségű legitimisták, akik titokban a tevékenységükben és közvetve jelentéseikben is igyekeztek a legitimista eszmét szolgálni. A szolgálat egysége s hatályossága szempontjából természetesen ezek tehertételt jelentettek.)

A jó szervezet alapfeltételei

Ahhoz, hogy ebből a heterogén elemekből összegyűlt és heterogén elemeket fokozatosan magába felszívó zárt testületből egységes meggyőződésű, bizonyos erkölcsi és szellemi standardokat respektáló, kifelé világosan magyar jelleget, de mégis nemzetközi simaságot mutató diplomáciai kart lehessen nevelni, két alapfeltételnek kellet volna adva lenni:

a./ A diplomáciai szolgálatnak azzal a presztízzsel kellett volna rendelkeznie, amellyel a hasonló elit-szervezetek minden országban bírnak: minden más közszolgálatnál és magántevékenységnél nagyobbnak kellet volna lennie a külügyi szolgálat vonzóerejének. (Pedig éppen ellenkezőleg történt: még amikor a pénzügyi szanálás után a fizetések javultak, akkor is állandó volt az elszivárgás diplomáciánkból más, lukratívebb, gyorsabb előmenetelt biztosító pályákra, minthogy a magyar külügyi testületben hosszú ideig olyan fennakadás volt – kevésszámú magasabb poszt és hosszan szolgáló idősebb tisztviselők miatt –, hogy a fiatalok nem jutottak előbbre és elkedvetlenedtek.)

b./ A diplomácia nagy feladatainak, módszereinek, s a tőle várható teljesítményeknek tudatában lévő, jelentékeny, példaképül szolgáló és embert formálni tudó egyéniség,

vagy egyéniségek kellettek volna a szolgálat élén. Ennek a leírásnak megfelelő személyiség pedig az egész 25 esztendő alatt nem akadt. Az első 13 év alatt az élen vagy *jelentékeny*, vagy *jelentéktelen* amatőrök álltak, illetve ültek a miniszteri székben. 1919 őszétől 1932 decemberéig a következő férfiak voltak külügyminiszterek: gróf Somssich József, gróf Teleki Pál, gróf Csáky Imre, Gratz Gusztáv, gróf Bánffy Miklós, Daruváry Géza, Walko Lajos, Puky Endre[150]. 1932-től 1944. március 19.-éig (ezután a dátum után már nem érdemes magyar diplomáciáról beszélni) pedig Kánya Kálmán, gróf Csáky István, Bárdossy László, Kállay Miklós és Ghyczy Jenő[151]. Az első valóban jelentékeny férfiú ezen a helyen Kánya Kálmán volt 1933 januárjától 1938. decemberig. Kányának a nagy diplomata formátuma megvolt és így a példa által hatnia kellett volna azokra, akik munkában látták, vagy azt közvetlenül figyelhették. Őt ellenben a magas diplomácia feladatai annyira elfoglalták, oly mértékben csak a feladatok megoldásával és a politikummal foglalkozott, hogy a diplomata-nevelés nem érdekelte; akkor már az idők is oly kritikussá váltak, hogy, még ha akart volna, sem foglalkozhatott már behatóbban ezzel a problémakörrel. Már miniszterhelyettes korában rábízta ezt az illetékes referensekre, akik – a fent már említett két úr – száraz bürokraták voltak (az egyik méghozzá kellemetlen, rosszindulatú ember is), minden emberismeret nélkül, tehát nemcsak nevelni voltak képtelenek, hanem nevelési elveket se tudtak leszögezni. Kánya utódai pedig már a háborús krízisek alatt voltak miniszterek, amikor, ha meg is lett volna bennük a képesség, – pedig nem volt meg – a nevelés feladatával már nem foglalkozhattak. A nevelőképesség hiánya forgott fenn – elenyésző kivételekkel – a követeknél is. 1919-től 1943-ig alkalmam volt a magyar külföldi missziók többségét személyes tapasztalatból megismerni: sokszor időztem Londonban, Párizsban, Rómában, Bernben,

[150] Somssich József 1919. szeptember 11.–1920. március 15., Teleki Pál 1920. április 19.–1920. szeptember 22., illetve 1920. december 16.–1921. január 17., Csáky Imre 1920. szeptember 22.–1920. december 16., Gratz Gusztáv 1921. január 17.–1921. április 12., Bánffy Miklós 1921. április 14.–1922. december 19., Daruváry Géza 1922. december 19.–1924. október 7., Walko Lajos 1925. március 5.–1930. december 9., Puky Endre 1932. október 1.–1933. január 7. között voltak külügyminiszterek.

[151] Kánya Kálmán 1933. február 4.–1938. november 28., Csáky István 1938. december 10.–1941. január 27., Bárdossy László 1941. február 4.–1942. március 7., Kállay Miklós (mint miniszterelnök) 1942. március 9.–1943. július 24. és Ghyczy Jenő 1943. július 24.–1944. március 22. között voltak külügyminiszterek.

Bécsben, Berlinben, Varsóban; legalább egyszer voltam Prágában, Belgrádban, Madridban, Washingtonban, Szófiában és Lisszabonban; főkonzulátusaink közül a New-Yorkit, a milánóit és münchenit, konzulátusaink közül a chicagóit és a clevelandit ismertem meg. Mint az *Annuaire de la Société des Nations* szerkesztője és az évenkénti népszövetségi közgyűlésekre kiküldött magyar delegáció állandó tagja 1926-tól 1938-ig természetesen rendkívül sokat időztem Genfben és alkalmam volt megismerni ottani permanens delegációnk és vezetőinek működését is. Emlékeim alapos megvizsgálása után sine ira et studio [harag és elfogultság nélkül] nyugodt lelkiismerettel megállapíthatom, hogy egyetlenegy olyan vezetőt sem ismertem meg, akinél az lett volna az érzésem: ennek a keze alól hivatása magaslatán álló diplomáciai tisztviselők fognak kikerülni.

A hiányosságok, az informáltság hiánya

Az általános politika vonalán, benyomásom szerint, hiba volt az is, hogy misszióink és tagjai nem képviseltek kidolgozott és kimondott általános elveket: sosem tudták, hogy tulajdonképpen irredentizmust kell-e kifelé képviselniük, avagy opportunizmust; és ha irredentizmust, egyáltalában nem volt világos, vajon annak intranzigent, [meg nem alkuvó] avagy békés változatát-e? Még nagyobb baj volt, hogy követeink legnagyobb része sem az ország történelmét, sem a trianoni Magyarország legfájdalmasabb panaszait, sem a helyzetünkre vonatkozó statisztikai anyagot nem ismerték és legtöbbször lusták voltak megtanulni. Ha valahol csehszlovák vagy román diplomatával találkozott az ember, az illető mindig jól volt informálva az országát érintő általános kérdésekről, annak belső helyzetéről és struktúrájáról és mindegyik, úgyszólván kivétel nélkül, hajszálra azonos véleményt mondott. A magyar diplomaták közül pedig csak a csekélyszámú szellemi elittől lehetett komoly információt kapni, legtöbbje csupán általánosságokat tudott mondani. De ez már nemcsak egy egyénben rejlő hiba volt, hanem a központi vezetésben is. Nagyon sok panaszt lehetett ugyanis hallani a külföldön szolgálók részéről arra vonatkozólag, hogy sem általános politikánk alapvonalairól, sem a belpolitikai helyzetről és fontosabb változásairól nem kapnak információt, pedig a külügyi szolgálatnak a központból megszervezett, pontos és állandó informálása döntő fontosságú az egységes fellépés biztosítása céljából. Minden jól megszervezett diplomáciai szolgálat

gondoskodik arról, hogy a különböző külföldi missziók az ország más külföldi képviseletei jelentéseinek másolatait, amennyiben azok a kérdéses misszió szempontjából fontosak, állandóan és folytatólagosan megkapják. Ha aktuális kérdésekről van szó és a releváns jelentések sürgősséggel bírnak, táviratilag, ha nem, futár útján. Valóban sokszor kétségbeejtő az olyan követ helyzete, aki tudja, hogy valamely problémáról, amelynek egy szektora az ő működési területébe is belevág, más irányba vagy otthon, tárgyalások folynak anélkül, hogy őt ezekről au courant[152] tartanák. Lehet, hogy a külügyminisztérium tartózkodása ezen a téren részben takarékossági okokra, részben pedig a követségi személyzettel szembeni bizalmatlanságra volt visszavezethető, mert hiszen indiszkréciók és fecsegések napirenden voltak. Igaz, hogy ez a központra éppúgy vonatkozott, mint a külföldre. Azonban egyik indok sem elegendő mentség.

A központ gondos megszervezése

Éppen a külügyi központ gondos, pontos, hatásos megszervezésének a hiánya volt az a hiba, amit legtöbbször és a legtöbb helyen tapasztaltam. Annak ellenére, hogy a minisztériumot a régi Ballplatz[153] simán működő szervezetének tapasztalt ismerői építették fel, mégis hiányzott az összes szervnek, osztályoknak hibátlan együttműködése; gyakran hiányzott az, hogy harmonikus, egymásnak ellent nem mondó instrukciók menjenek ki a politikai, a gazdasági és a sajtó vonalon. A gazdasági szolgálat nem tudta, a politika mit követel; a sajtóosztály vezetője pedig, egészen a legutolsó évekig, sötétben tapogatódzott: nem informálták – nehogy akaratlanul kikottyantson valamit. Az eredmény az volt, hogy gyakran éppen informálatlanságból, ráhibázott az igazságra és a baj még nagyobb volt. Tanulság: olyan embert kell kiválasztani a különösen nagy bizalmat követelő osztályok élére, aki ezt mindenképpen megérdemli, s előtte azután ne legyen titok: ő is tudja, hogy mitől kell tartózkodnia, milyen célt kell elérnie,

[152] Au courant (francia) jelentése itt: tájékoztatnák.

[153] Az Osztrák–Magyar Monarchia Külügyminisztériumának épülete Bécsben a Ballhausplatzon állt, és a közös Külügyminisztérium szinonimájaként is használatos a Ballplatz vagy a Ballhausplatz kifejezés.

mit lehet, mit kell és mit szabad elmondania. Ennek jó módszere, a legbizalmasabb jelentések közlésén kívül, a vezető tisztviselők napi megbeszélése a miniszternél, vagy helyettesénél, amelynél – a diktatórikus hajlamú legutolsó külügyminisztereinknél, a referensek hallgatásra voltak kárhoztatva! – mindenkinek joga és kötelessége legyen, véleményét elmondani. Bármely komolyan képzett, világos eszű fiatal diplomata elejtett kritikai megjegyzése vagy felvetett ötlete ilyen esetekben jelentékeny szolgálatot tehet.

Érintkezés a felekkel; kolóniáink, külföldön utazó magyarok

A külföldet járó magyarok és a külföldi magyar kolóniák részéről állandóan lehetett azt a panaszt hallani, hogy misszióink gőgösen fogadják őket, nem szeretik az otthonról érkezőket, keveset foglalkoznak a kint élő magyarokkal. Erről személyes tapasztalatom nem igen van, de egyáltalán nem tartom kizártnak a panasz jogosságát, egyrészt, mert tényleg nem voltak erre vonatkozólag sem általános irányelvek kitűzve, másrészt, mert a szolgálatban eléggé erős sznobizmus uralkodott – ez minden diplomáciai szolgálatnak többé-kevésbé hibája –, így ha hazulról szürke vándor érkezett, valóban aligha lehetett sok jóban része. A kolóniák pedig tényleg mindenütt igen terhesek. Ha tehát nincsen nagyon élesen kidomborítva az az elv, hogy a külföldön élő saját honpolgárokat, vagy a kivándoroltakat lehetőleg maximális támogatásban kell részesíteni, nagyon könnyen lábra kaphat az a szokás, hogy mindkét csoportot leszoktassák a missziióknál való alkalmatlankodásról és még inkább arról, hogy azok támogatását kérjék.

Persze másrészt hiba lenne a külföldi kolóniák s a külföldet járó honfitársak panaszait túlértékelni: a világ minden külügyi szolgálata megszenvedi ugyanis azt a közös szokásukat, hogy vélt vagy tényleges sérelmeiket túlozzák: a tapasztalat szerint nincs olyan diplomata vagy konzuli tisztviselő, aki őket teljesen ki tudná elégíteni. A mindebből levonható következtetés az, hogy a külföldön élő vagy a külföldet járó honfitársakkal való bánásmódra vonatkozólag világos, demokratikus és humánus instrukciókat kapjanak a missziók és a konzulátusok s azok betartása felett a központ tárgyilagosan őrködjék, az esetleg befutó panaszok megfelelő értékelése alapján.

A diplomata típusok

A szolgálatban – eltekintve egyesektől, akik egyéniségek voltak és így kategóriákban nem illenek bele – háromféle magyar diplomata típust tudnék megkülönböztetni: 1./ az opportunista bürokratáét, aki általában nem azt igyekezett megállapítani, hogy mi a helyzet abban az országban, ahol akkreditálva volt, hanem azt igyekezett kiszimatolni, mi a dörgés otthon, mit óhajtana a miniszter (a kormány) szívesen hallani, hogy azután minden áttekintés, lelkiismeretes informálás és bírálat nélkül, abban az irányban jelentsen, amely bár félrevezethette az otthoni véleményt, kedvező fogadtatásra talált. – 2./ Azt a még kevésbé tiszteletreméltó fajtát, amely a hivatalos mellett, saját külön politikáját is követte: ezek között kimagaslott a már jelzett álarcos legitimista diplomata, aki nem átallotta saját elgondolása irányában megdolgozni annak az országnak a hivatalos köreit és szalonjait, amelyben hazáját képviselte. (Ennél tovább ugyanis egyik sem jutott.) – 3./ A legveszélyesebb volt végül a harmadik típus: az, aki az állomáshelye országának érdekeit képviselte saját hazája ellen. Ennek legkirívóbb, legbűnösebb példája Sztójay Döme[154], aki egy percig sem volt más, mint a Harmadik Birodalom érdekeinek hűséges képviselője, I. számú követe a magyar kormány felé. Őneki tulajdonítható, hogy Berlin Magyarországra gyakorolt pressziójának úgyszólván alig van írásbeli nyoma: ehelyett Sztójay jelent meg, s mint magyar követ vitte keresztül Ribbentrop[155] akaratát. Egyáltalán minden országban a történelem egész folyamán igen rossz a tapasztalat a katona-diplomatákkal. A két hivatás mentalitása alig egyeztethető össze. Nincs második olyan professzió, amely oly mértékben ráütné bélyegét az általa formáltakra, mint a katonatiszteké: szűk látókör, korlátolt ítéletképesség és hibás életismeret, a problémák túlságos leegyszerűsítésére és a mindig egyszerűbbnek látszó erőszakos megoldásokra irányuló hajlam, polgári bátorság hiánya,

[154] Sztójay (Stojakovics) Döme (1883–1946) szerb származású magyar katonatiszt, politikus. 1927–1933 között a berlini követség katonai attaséja volt. 1933–1935 között a Honvédelmi Minisztérium Elnöki Osztályát irányította. 1935. december és 1944. március között a berlini követség vezetőjeként dolgozott, majd 1944. március 22. és 1944. augusztus 29. között miniszterelnök és külügyminiszter volt. Háborús bűnösként kivégezték.

[155] Joachim von Ribbentrop (1893–1946) politikus. 1938 és 1945 között Németország külügyminisztere volt. A nürnbergi perben, 1946. októberben halálra ítélték.

külsőségekre irányuló hiuság, stb., stb. – mind megvannak ebben a típusban és mind ennek diplomáciai felhasználása ellen szólnak. Elismerem viszont, hogy a katonadiplomaták között is volt örvendetes kivétel.

A diplomata erkölcsi függetlensége

A magyar szolgálatban nem igen láttam nyomát annak az elvnek sem, hogy a diplomatának erkölcsileg és anyagilag függetlennek kell lennie, ami lényegében egyet jelent, mert hiszen, aki erkölcsileg független, annál az anyagi szempont nyilván nem játszik szerepet. Az erkölcsi függetlenség pedig annyit jelent, hogy – s ez elsősorban a vezető, felelős állásban lévő diplomatára, a követre és az ügyvivőre vonatkozik – ha a politika, amelynek követésére a központból utasítják, nem csupán taktikailag, hanem alapelveiben diametrálisan ellenkezik az illető diplomata meggyőződésével, vagy azokkal az irányelvekkel, amelyek alapján megbízatását vállalta, akkor nemcsak joga, hanem kötelessége is megtagadni az instrukciók végrehajtását, vagy akár a további szolgálatot is. Ilyen helyes és abszolúte kényszerítő indok volt a washingtoni magyar követ számára Magyarország csatlakozása a Háromhatalmi egyezményhez[156]. Ha Pelényi János[157] akkor nem mond le, teljesen elvesztette volna hitelét az amerikai külügyminisztériumban, amellyel előbb közölte, hogy ha országa politikájában a Németbirodalommal való viszonylatban döntő változás állna be, ő nem maradna tovább a helyén. Hasonló ok persze beosztott tisztviselőre, titkárra, attachéra már nem vonatkozik, kivéve akkor, ha otthon olyan változás áll be, mint amilyen volt pl. Magyarország a Sztójay-kormány kinevezése, ami elegendő ok volt az engedelmesség megtagadására.

[156] Németország, Olaszország és Japán 1940. szeptember 27-én kötötte meg a háromhatalmi egyezményt a kölcsönös gazdasági, politikai és katonai támogatás céljával. Magyarország 1940. november 20-án csatlakozott az egyezményhez.

[157] Pelényi János (1885–1974) az Osztrák–Magyar Monarchia, majd az önálló magyar Külügyminisztérium diplomatája. 1909 és 1911 között a chicagói konzulátuson, 1911 és 1917 között a clevelandi konzulátuson teljesített szolgálatot. 1922 és 1930 között a washingtoni követség első beosztottja, majd 1930 és 1933 között a Nemzetek Szövetsége mellett működő magyar képviselet vezetője volt. 1933. november 7. és 1940. december 14. között a washingtoni követség vezetőjeként dolgozott, majd 1940. december 31-én nyugdíjba vonult.

Áldozatkészség és kollegialitás

Diplomatáink eleinte rosszul voltak fizetve. Később, amikor már dollárban kapták fizetésüket, benyomásom szerint elég széles körben kifejlődött a vagyonszerzési hajlam. Valaha ugyan a nagy latifundiumok gazdái megengedhették maguknak, hogy a sajátjukból áldozzanak az ország méltó külképviseletére, nyilvánvaló, hogy 1920 után ilyen áldozatra alkalmas egyed nem igen akadt Magyarországon; viszont semmiképpen sem volt illő elvonni a magyar állam megfelelő reprezentálásától, tehát eredeti rendeltetésétől, azt az összeget vagy annak egy részét, amit az állam egy-egy követének ebből a célból rendelkezésére bocsátott.

Elterjedt játék volt a magyar külügyi szolgálatban a személyi intrika. Ennek a letörése, illetve az, hogy az újabb magyar diplomáciában a személyek elleni harc elkerülésével, egymás iránti szolidáris kollegialitással a haza iránti áldozatkészség szolgáljon az egyén viselkedésének zsinórmértékéül, nagyon kívánatos cél lenne.

A jövő diplomatáinak kiválasztása

A jövő diplomatái kiválasztásánál főleg két körülményre kell figyelemmel lenni: először arra, kikből álljon ez a diplomáciai szervezet, amelyre a mai Magyarország külpolitikai vezetését és képviseletét 1945–46-ban rá lehet bízni és akik az első néhány esztendőben, míg az utánpótlási rendszer kialakul, ezt a szolgálatot el tudják látni; másodszor, hogy milyen elvek és szempontok szerint kell a jövő diplomata-generáció kiválasztását eszközölni?

A közvetlen feladat

Az első pont eminensen politikai, főleg belpolitikai kérdés, tehát az erre való válaszadás túllépi tanulmányom kereteit. Három fő szempontra azonban szeretnék mégis rámutatni:

a/ Olyan országban, amelyben minden téren küzdenünk kell a megfelelő, alkalmas személyek hiányával, veszteségnek látszanék, azoknak a ma külföldön lévő diplomatáknak, illetőleg közülük a legjobbaknak, a szolgálatait igénybe nem venni, akik

képességeiknél, tapasztalataiknál és jellemüknél fogva a demokratikus Magyarország szolgálatára is alkalmasaknak látszanak. Nincsenek sokan, akik ennek a leírásnak megfelelnek, akikre a helyes ítélőképesség, diplomáciai rutin és feddhetetlen jellem követelményei alkalmazhatók lennének.

b./ Az újonnan belépők kiválasztására, akik nem a ranglétra legalacsonyabb fokán lépnek be a szolgálatba, hanem általában más tevékenységi körből vétetnének át, a következő elveket kellene szem előtt tartani: a felvétel döntő indoka az illető egyén hivatottsága és képessége legyen. *Semmi esetre sem pártpolitikai motívum, vagy protekció.* A képességet az eddigi teljesítmények és valamilyen konkrét, kevés tárgyú, de szellemi felkészültséget és a jellemi adottságokat eláruló vizsga alapján kellene megítélni. Éppen ez zárná ki azt, hogy protekció vagy presszió a demokrácia elveivel ellentétesen érvényesülhessen.

c./ A gazdasági életben, különösen a külfölddel való viszonylatban sikert felmutató személyiségeket kellene a külügyi szolgálathoz átcsábítani. Nem olyat, aki mindenáron diplomata akar lenni, hanem azt, akit eddigi teljesítményei tárgyilagosan alkalmasnak mutatnak erre a nehéz hivatásra. Ha a kis államok közül valóban velünk kötnek elsőnek békét, akkor az ország bizonyos tekintéllyel fog bírni, amely a diplomáciai szolgálatnak vonzóerőt kölcsönözhet.

A távolabbi jövő

Ami a jövő diplomáciai szervezet kialakítását illeti, ez *a kormányzati feladat többrétegű* és így több felelős tényező között oszlik meg: a magyar *adminisztráció legfőbb vezetője, a miniszterelnök, a közoktatás vezetője, a kultuszminiszter* és a diplomácia legfőbb vezetője, a *külügyminiszter* között. A kultuszkormány feladata olyan átfogó iskolai reform megvalósítása, amely a népiskolai, középiskolai és felsőiskolai oktatás útján a megfelelő szellemi képzettségű és műveltségű emberanyagot bocsátja az egész magyar adminisztráció rendelkezésére. A feladat tehát elsősorban elitnevelés. Másodszor azt javasolnám, hogy – egész tanügyi és kultúrpolitikánkban lehetőleg igyekezvén a francia példát követni, hogy kiszabaduljunk a német gondolkodás és nevelés béklyóiból – az adminisztratív utánpótlás általános biztosítására olyan főiskolát állítsunk fel, mint a francia *École des sciences politiques*, amelyből – az *École normale supérieure* mellett –

a Harmadik Köztársaság politikai és adminisztratív elitje került ki. (Magyarországon az utóbbinak az *Eötvös Kollégium*[158] felel meg, a politikai tudományok iskolájának nincs megfelelő mása.) Ennek a főiskolának lehetne azután egy sorozat olyan speciális tantárgya, amely csupán a diplomáciai pályára képesítene. A nyelvkészség elsajátítása egyedül még nem képesítene a diplomáciai pályára, mert hiszen nyelvkészségre a magyar adminisztráció más ágában is komoly szükség lehet, így pl. a gazdasági minisztériumokban.

A kvalifikáció kérdése

A külügyi szolgálatra kétféleképpen lehetne ezek szerint kvalifikálni: egyrészt a politikai tudományok főiskolája külügyi karának elvégzésével, ami után viszont egyéves diplomáciai tanfolyamot kellene a jelöltnek abszolválnia. Szintén a francia példát véve alapul, nem szabad ezentúl mereven csupán az államtudományi, jogi vagy közgazdasági egyetemi végzettséget tenni a diplomáciai szolgálatba való belépés előfeltételéül, hanem, a megfelelő adottságok mellet és szigorú rostáló vizsga alapján, bármely főiskola kell, hogy képesítsen erre a hivatásra.

Annak megállapítása, hogy az elgondolt és a fentiekben körvonalazott politikai és kormányzati főiskolán általában mi legyen a tanterv, és hogy különösképpen milyen diszciplinák képesítsenek a külügyi szolgálat három ágazatának egyikébe, illetve az egyesített külügyi szolgálatba való belépésre, az az erre hivatottak speciális tanulmányát igényli és a témába való különös elmélyedést kíván.

A szolgálat szelleme

Ha ellenben a szellemről van szó, melyben a kiválasztásnak történnie kellene, továbbá arról a szellemről, amelynek át kell hatnia a szolgálatot, úgy érzem, hogy erre az alapvetően fontos kérdésre vonatkozóan szükséges még néhány megjegyzést tennem.

Már 1920-ban megjelent füzetemet is áthatotta a gondolat, hogy a külügyi szolgálatnak a *valódi demokrácia* szellemétől átitatottnak kell lennie; hét éves diplomáciai

[158] Lásd a 27. számú lábjegyzetet.

szolgálatom tapasztalatai, a világháború és az azt követő események nyomán végbement társadalmi átalakulás ezt követőleg előírták. A demokrácia fogalmának a diplomáciai szolgálatra való alkalmazása azonban bizonyos megszorítást kíván, legfőképpen olyan országban, amelyben a közönség általában nincs tisztában a demokrácia alapfogalmaival: nem tudja, hogyan kell ezt a számára idegen öltözetet viselnie.

A demokratikus szellem

A demokrácia alapelveinek alkalmazása a külügyi szolgálatba való felvételnél, kiválasztásnál nem azt jelenti, mintha akárkit is, bárhonnan jött légyen, ha a szellemi kvalifikációja megvan, fel lehetne, sőt fel kellene venni. A szellemi képesítés egyedül – gyors percipiáló képesség, széleskörű, pozitív történelmi, jogi és gazdasági tudás, fejlett nyelvkészség, jó vitakészség – mindez csak egyik eleme amaz adottságok összességének, amelyek egy jó diplomata számára elkerülhetetlenül szükségesek: mert az intellektuális elem, ha fontos is, nem a legfontosabb alkotóeleme a diplomatának, összehasonlíthatatlanul nagyobb jelentőségű a jellem: szigorú fegyelem, párosulva erkölcsi függetlenséggel és tisztasággal, a saját érdekek elhanyagolása anélkül, hogy ez naivitás benyomását keltené, tisztelettudás felfelé meghunyászkodás nélkül, párosulva tapintattal és őszinteséggel, alárendelttel és kívülállóval szemben pedig természetesség, meg leereszkedés nélküli, megértő jóindulat. A francia „égalité" elvét a maga tisztaságában kell alkalmazni: honfitárssal szemben egyenlően szolgálatkésznek kell lenni, legyen bár az illető politikailag vagy gazdaságilag jelentékeny, avagy segítségre szoruló, nincstelen egyén. Ha egy külföldi amerikai missziót egy U.S.A. szenátor látogat meg, akkor természetes, hogy a külképviselet vezetője a szenátort több figyelemben részesíti – elviszi a kormányfőhöz, külügyminiszterhez, étkezéseket rendez tiszteletére, hogy az ország szellemi és politikai kiválóságaival találkozzék; mindezt természetesen nem teszi meg bármely egyszerű amerikai állampolgárral: ellenben a személyes bánásmód, amelyben az egyszerű U.S.A. polgárt részesítik az Egyesült Államok külképviseletei, a készség, amellyel ügyes-bajos dolgát elintézik, azonos azzal, amire a magas rangú látogató számíthat. Nézetem szerint ez a lényege a demokratikus szellemnek a szolgálatban: természetes, hogy ezeknek a tulajdonságoknak csirájukban meg kell lenniük már a jelöltben is, különben nehéz, sőt majdnem

lehetetlen benne kifejleszteni, de mindenesetre ezek azok a tulajdonságok, amelyeket a szolgálatban nevelni és a példa által ápolni és erősíteni kell.

A Szovjetunió diplomáciája

Viszont arra nézve, hogy nem lehet akárhonnan, akárkit a külügyi szolgálatba felvenni, legjobb példa a Szovjetunió diplomáciája, amely az első évtizedek nehézségei után már kinevelt magának egy új diplomata-generációt. Ezek a szovjet diplomaták mind szellemi képességükkel és felkészültségükkel, mind fellépésükkel, általában megnyerő külsejükkel alkalmasoknak bizonyultak arra, hogy a legnehezebb poszton – pl. Londonban és Washingtonban – megállják a helyüket: ki tudják nyitni a zártnak látszó ajtókat és meg tudják oldani a sokszor megoldhatatlannak látszó feladatokat. Moszkvában ma már tudják, hogy a jól ülő frakk, az új környezetbe belesimuló, tapintatos modor – valamennyi szükséges tartozéka a jó diplomata fegyvertárának. Tudják, hogy a hazája képviseletére hivatottnak nem illik külföldre magával vinnie az otthon szokásait és az odakint esetleg furcsaságnak ható különösségeit. Mentől kevésbé tűnik fel az állomáshelye környezetében, annál jobban felel meg a diplomata hivatásának. Maisky londoni szovjet nagykövet[159], Litvinoff[160] utóda ezen a fontos poszton, rövid idő alatt népszerűvé vált az angol fővárosban, estélyei eseményei voltak még a különben oly elkényeztetett londoni társas életnek is. Utódjáról, Guszeffről[161] már kevesebbet hallani, azonban ez sem szól ellene: a jó diplomata olyan, mint a tisztességes asszony, mentől kevesebbet beszélnek róla, annál jobb. Tudjuk, hogy Ribbentrop londoni szégyenteljes bukásának – bár az angol főváros hivatalos és társadalmi körei a legjobb fogadtatásban akarták részesíteni és lekötelező nyájassággal fogadták – az volt a fő oka, hogy magával vitte volt a náci szokásokat, a náci modortalanságot és

[159] Ivan Majszkij (1885–1975) szovjet diplomata. 1929-ben finnországi nagykövet, majd 1932 és 1943 között a Szovjetunió londoni nagykövetségét vezette. 1943-ban visszahívták Moszkvába, ahol a külügyi vezető helyettese volt.

[160] Maxim Litvinov (1876–1951) szovjet diplomata. 1930-tól külügyi népbiztos volt. 1934 és 1938 között a Nemzetek Szövetségében képviselte a Szovjetuniót.

[161] Fedor T. Guszev a Szovjetunió londoni nagykövete volt 1943-tól. A Foreign Office kezdettől nagy ellenszenvvel kísérte tevékenységét, Sir Alexander Cadogan a „forgface", a „békapofájú" gúnynevet ragasztotta rá.

pökhendiséget: a királyt bemutatkozása alkalmából felemelt karral üdvözölte és minden kínálkozó alkalommal megleckéztette az angolokat, megmondván nekik, hogy a Birodalom miért van pusztulásra ítélve és mi az, ami őket tönkre fogja tenni, mit hogyan kellene tenniük, hogy ettől megmeneküljenek.

Milyen legyen a diplomata?

A diplomatának tehát művelt, tapintatos, jómodorú és fellépésű férfiúnak vagy asszonynak kell lennie (Kollontay asszonynak[162], a Szovjetunió nagytekintélyű stockholmi követének szerepe és sikerei mutatják, mennyire értékes lehet itt is a tehetséges nő!) ez, a megfelelő kautélákkal ma is áll. Éppen ez a tanulság, amit a szovjet-diplomácia és, többi közt pl. egyes kis szomszédaink, legfőképp Csehszlovákia és Románia, határozottan sikeres diplomáciájának példájából levonhatunk: „világfinak" vagy „dámának" kell, nem szabad azonban „szalon-embernek", a magasabb társadalmi osztályok életformájától, a gyengébbekre még mindig ható presztízsétől elbűvöltnek lennie. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy ha valaki hangsúlyozottan nyers a volt magasabb társadalmi osztályhoz tartozóval, vagy azoknak életformájával szemben, akkor ez tulajdonképpen azt bizonyítja, hogy, ha nem is bevallottan, ezen a módon védekezik éppen ennek a presztízsnek, ennek a rá erősebben ható varázsnak a hatása ellen. Tehát amilyen hiba a sznobizmus, ugyanolyan hiba lehet az ügy szempontjából ez az elnyomott, tudatalatti sznobizmus, illetve annak a kompenzálása.

Aki ezen a pályán hazája érdekében sikert akart elérni – és csakis ez lehet a tisztességes ember legmagasabb célja: az egyéni siker csupán másodlagos termény – annak ugyanis éppoly biztosan kell mozognia a londoni Foreign Office szobáiban, egy római palazzo ősi márványán, vagy egy Moszkva melletti „datcha" (egyszerű falusi nyaraló) padlóján, mint valamely munkáslakásban; épp úgy meg kell kedveltetnie magát – és ezzel az ügyet, melyet képvisel – a társadalmi berendezkedés

[162] Alekszandra Kolontáj (1872–1952) a világ első női nagykövete volt. 1923–1926 között Norvégiában, 1926–1927 Mexikóban, illetve 1930–1945 között Svédországban volt a Szovjetunió nagykövete. Bédy-Schwimmer Róza a világ első női követe volt, rendkívüli követ és meghatalmazott miniszteri rangban Magyarországot képviselte 1919. január és március között Svájcban. Vö. a 137. számú lábjegyzettel.

csúcsán, mint a mélyén levőkkel. Viszont – s éppen ez a nevelés feladata – a tehetség érvényesülésének ne lehessen akadálya az, hogy valaki parasztházból, vagy munkáslakásból származik és tisztán szellemi képességei, de nem kevésbé jellembeli adottságai segítségével küzdötte fel magát magas, vezető polcra. Éppen itt kell különös súlyt helyezni a jellemnevelésre, az erkölcsi tisztaságra, a hazudozás vagy alattomosság alapos kiirtására. Mert hatalmas tévedés azt hinni, hogy a diplomata hazugsággal élhet: a valótlanság, amit a száján kiejtett, utoléri őt, alig hogy hátat fordított. De a legszerényebb származásúba is magabiztosságot kell belenevelni, gondot fordítva arra, hogy ez ne fajuljon elbizakodottsággá, vagy nagyképűséggé: a két legpusztítóbb tulajdonság, amely minden diplomatát, politikust vagy üzletembert előbb-utóbb tönkretehet (s az üzletember csak magát, vagy vállalatát teszi tönkre, a diplomata azonban országa érdekeit!). Ez a nevelés lenne – ha az otthon nem adta meg az előfeltételeket hozzá – az említett főiskola, vagy később a hivatali elöljárók feladata. Hogy milyennek képzelem az eredményt, azt talán a legjobban egy volt angol diplomatának, Mr. Harold Nicolsonnak[163] az 1919-es békéről irt könyvében található anekdota illusztrálhatja:

„Gróf Potocki Józseffel vacsoráztam a Ritzben. Ez az ember az anakronizmus gyönyörű példánya. Megemlítem neki, milyen nagy benyomást gyakorolt rám Paderewski lengyel miniszterelnök beszéde a Legfőbb Tanács ülésén. Erre Potocki megjegyzi: Csakugyan kiváló férfiú. És tudja-e, hogy épen az én egyik falumban született, Csepetovkán? Mégis, ha beszélek vele, abszolúte az a benyomásom, mintha egyenrangúval konverzálnék."

Ebből a komikum határát elérő megjegyzésből mindazonáltal értékes tanulság vonható le: A diplomata-nevelésnek azt kell elérnie, hogy a kész ember mindenkiben, a legkisebben és a legnagyobban is az *egyenrangúság* érzését ébressze fel.

Az érintkezésnek az általam jelzett természetes közvetlenségét, a leereszkedés nélküli jóindulatú érdeklődést különösen erősen kell a magyar külügyi szolgálatnak kifejleszteni, ahol a követségek rendszerint konzulátusok is, tehát félforgalmuk is van, munkásokkal, lerongyolódott honfitársakkal való érintkezés hozzátartozik a napi kenyérhez.

[163] Harold Nicolson (1886–1968) brit diplomata. A Peacemaking 1919 című könyve 1933-ban jelent meg Londonban a Constable and Co. LTD kiadásában.

A tárgyalási készség

A politikusnak és a diplomatának egyaránt tudnia kell, hogy a személyiség varázsa, a debatteri készség[164], az ellenfél érvelése gyenge oldalainak felfedezése és kihasználása sokszor pótolja az egyén mögött álló erő hiányosságait. Kis állam képviselője a kellő szellemi felkészültséggel és ügyesen megválasztott eszközökkel – de csak igen ritkán offenzív módon – sokat elérhet, amit az adott erőkonstellációban reménytelennek lehetett tartani. Hiszen a gyengének nemcsak *szabad* nemet mondania, de sokszor még inkább *kell tudnia* nemet mondania, mint az erősnek, aki utóvégre az időre is sokat bízhat. Viszont a tárgyalási készség azt kívánja, hogyha a gyenge tárgyaló fél, nagy presszió alatt „igent" kénytelen mondani, az a legrosszabb esetben is csak feltételes „igen" legyen, azaz ellenfeltételt kell hozzá fűznie. És a felhozott ellenkívánság mellett a két fél számára *közös*, meg az – európai, sőt emberi – *általános* érdek inspirálta érveket kell felsorolnia. Az így elért eredmény gyakran többet ér, tartósabb, mint a brutális túlhatalom által biztosított, amit a hatalmi helyzet változása kétségessé tehet, vagy éppen az ellenkezőjévé fordíthat át.

A külföldi missziók összeállítása

Ma pedig még a hatalmas Szovjetuniónak sem közömbös, kik és hogyan képviselik külföldön, mennyivel inkább áll ez a legyőzött kis Magyarországra. Minden külföldi missziónk összeállításánál tehát a legnagyobb gonddal kell arra ügyelni, hogy olyanok kerüljenek egy-egy fővárosba, akik ha nem ismerik is már előzően a miliőt, vagy ha nem bírják is annak az országnak a nyelvét, legalábbis olyan adottsággal rendelkezzenek, amely a szokásokban a felfogásokban mutatkozó különbségek megértésére és az azokhoz való alkalmazkodásra – a saját honi karakter elvesztése és feladása nélkül – hivatottá teszi őket.

Ha pedig a referensek indokolt előterjesztése alapján a kiválasztásra alkalmasak jegyzékét összeállítják, a végleges döntést ebben a fontos kérdésben a miniszternek magának kell fenntartania: hiszen csak a parlament előtt felelős vezető képes minden

[164] Debatteri (német) készség jelentése: vitakészség.

szempontot, kizárólag az ország szolgálatának magasabb érdekeit mérlegelve, áttekinteni és tárgyilagosan megítélni, mert egyedül a miniszter merhet az ország érdekében politikai vagy személyes presszióval szembeszállni! Ennél a döntésnél természetesen ügyelni kell arra is, hogy bürokratikus, vagy másodrendű fiskális szempontok ne gyengítsék a kiküldendő diplomata, vagy konzuli tisztviselő tekintélyét, súlyát, tehát működésének sikerét. Amennyire magasra kell emelni a követelményeket, amelyeket felveendő diplomatával szemben támasztunk, ha egyszer azt látjuk, hogy megfelel a jó standardnak, akkor viszont meg kell adni neki minden könnyebbséget és lehetőséget arra, hogy magas hivatását a legjobban, a legszerencsésebb körülmények közt láthassa el.

Amit itt vázoltam, az az elérhető ideál: azt lehet erre felelni, könnyű Nagy-Britanniának, az Egyesült Államoknak, a Szovjetuniónak, vagy Franciaországnak abból a nagy és sokoldalú emberrezervoárból, amely a birodalmak elitjében a vezetőségnek rendelkezésére áll, a legjobbat kiválogatni, de végtelenül nehéz a nyomorba süllyedt maroknyi polgári réteggel bíró Magyarországnak ezt az ideált megközelítő egyéneket az állami szolgálat bármely ágában kitermelni. Nehéz, de nem lehetetlen. Mindenesetre minden lehetőt el kell követni, hogy mégis sikerüljön. Et voluisse sat est.[165]

Budapest, 1945. november

Ottlik György

MNLOL XIX–J–1–a–IV–9–1945–47. 31. doboz 34–57. lap

165 Et voluisse sat est (latin), amelynek jelentése: És elég az akarat.

Miután nemcsak az ország közvéleménye, hanem a külföld is igen nagy érdeklődéssel várja a magyar külügyi szolgálat demokratikus átalakulását, amely a jövőben diplomáciai működésünk alapfeltételét képezi, feltétlenül szükségesnek látszik a külügyminisztérium részéről a B-lista végrehajtásával kapcsolatban egy ,olyan nyilatkozat közzététele, amely véglegesen és kategorikusan leszögezi mindazokat a reformokat, amelyeket a külügyi kormányzat a minisztérium igazán demokratikus átalakítása érdekében hozott és érvényesiteni szándékozik.

Ennek a nyilatkozatnak – amennyiben tényleg ki akarja domboritani a valóban demokratikus átalakulást, – rá kell mutatnia a fogalmazó gyakornoki intézmény jelentöségén tulmenöen elsösorban arra, hogy a külügyminisztérium uj szervezeti felépitése lehetövé teszi, hogy a fogalmazási szakban beálló üresedéseket / a magasabb fizetési osztályokban is / legalább részben a status egyéb szakjaiból történö átminösités utján, arra érdemes és eddig az antidemokratikus szellem miatt ebböl a szakból kirekesztett, gyakorlati tudással biró, elvitathatatlanul demokratikus érzelmü külügyi tisztviselökkel töltsék be.

Ugyanilyen értelemben kell érzékeltetni a többi szakokba való átminösülés lehetöségét is, különös tekintettel a tiszteletdijasok jogos igényeire. Kétségtelen,hogy a kezelési, söt a konzuli igazgatási szakban megüresedö helyekre elsösorban a demokratikus szempontból megbizható kezelési munkakört betöltö tiszteletdijasok formálhatnak jogot,beleértve azokat, akiket 1945. májusában "létszámcsökkentés " cimén elbocsájtottak.

A külügyi kormányzat demokratikus átalakítása.

3.

1946. március 25.
Emlékirat diplomáciai szolgálatunk tárgyában

Emlékirat diplomáciai szolgálatunk újjászervezése tárgyában

I. Célok

Valamely hivatal szervezésének módozatait magától értetődően annak a célnak kell meghatároznia, amelynek szolgálatára az illető hivatal rendelve van. A legelső kérdés tehát, amely diplomáciai szolgálatunk ujjászervezésének kapcsán felmerülhet, a következő: milyen céljai lehetnek és legyenek a jelenben és a belátható jövőben a magyar diplomáciának.

A jelenlegi nemzetközi helyzet folyománya az a kérlelhetetlen erejű tény, hogy a magyar diplomácia más célokat mint békecélokat, nem követhet, sőt tovább megyek, a háború és béke lehetősége közül csak a béke lehetőségére lehet számítania. Más szóval csak hausse-ra játszhatik, baissere nem. Országunknak egy újabb nemzetközi konfliktusban semmi keresnivalója nincsen. Nemzetközi viszonylatban elenyésző csekély erejénél fogva ilyenben szerepet egyáltalán nem is játszhatnék. Mindezeken felül pedig egy háborús bonyodalom sodrával szemben az ország szükségszerűen annyira magával tehetetlennek bizonyulna és annyira megfosztatnék mindannak lehetőségétől, amit önálló nemzeti politikának nevezhetünk, hogy diplomáciai szolgálatát egy készülő, majd pedig kitörő nemzetközi háborús konfliktus idején való megfelelő ügyködésre előkészítenie csaknem felesleges. A konfliktus kitörésének megelőzésében való közreműködésre – igen.

A magyar külpolitikának tehát csak békecéljai lehetnek és így a magyar diplomácia is csak békecélokat szolgálhat.

E békecéloknak már első pillantásra is két ágazatát látjuk szembeötleni. Az egyik az ország biztonságáról való intézményes gondoskodás, tisztán politikai eszközökkel, a szomszédokkal és a nagyhatalmakkal való jóviszony kifogástalan ápolása révén,

tekintettel arra, hogy az ország biztonságáról ma fegyverkezés és katonai szövetségek keresése útján gondoskodni egyszerűen agyrém. A célok másik ágazata a jövő fejlődés irányába mutat. Ezen az ágazaton belül az ország mindenkori kormányának törekednie kell nem imperialisztikus céloknak békés úton politikai eszközökkel, katonai eszközök teljes kikapcsolásával való elérésére. Ezek közé a célok közé természetesen még az ország egyes megoldatlan területi kérdései is beletartozhatnak.

A jelenlegi politikai helyzetben mint erre már bátor voltam rámutatni, Magyarország csak azt a lehetőséget „játszhatja meg", hogy bízva az UNO[166] életképességében, ezen keresztül igyekszik céljait elérni. Amennyiben az UNO egyáltalán életképes és cselekvőképes szervezetnek bizonyul, úgy mindenesetre meg fog adódni a lehetőség arra, hogy a kis államoknak természetese érdekszövetsége megtalálja ezen államok létérdekeinek érvényesülését a nagyhatalmi túlkapásokkal szemben. Természetesen csak akkor, ha az UNO keretében a nagyhatalmak megfelelő önmegtartóztatást tanúsítanak és nem követik el a 20-as évek népszövetségi politikájának közismert súlyos hibáit. Ez azonban megint azzal a fentebbi tétellel egyértelmű, hogy békés fejlődésről és a kis nemzetek érdekeinek megvédéséről csak akkor lehet szó, ha az UNO életképes és cselekvőképes szervezetnek bizonyul. Mert az UNO élet- és cselekvőképessége a nagyhatalmak önmegtartóztatásával áll vagy bukik. A nagyhatalmaknak be kell látniok azt, hogyha a hatalmi szempontból inferioris[167] kis államokat jogilag egyenértékű partnereknek ismerik el, úgy ez az önként magukra vett fék nekik is hasznukra válik. Az a nyűg, amelyet a kis államok „okvetetlenkedő fecsegése" rájuk nézve jelent s amelyet bizonyára fogcsikorgatva fognak tűrni, vissza fogja tartani őket attól, hogy egymással keveredjenek háborús konfliktusba. Ez pedig mindnyájuknak egyenlő érdeke.

A jövendő politikai helyzetben tehát egy izolált kis állam semmi jelentőséggel nem fog bírni egy nagyhatalom előtt. Igen jelentős tényezőnek fogják azonban tartani a nagyhatalmak a kis államok kialakítandó érdekszövetségét. Mindebből pedig csak az következhetik, hogy egy kis államnak s így Magyarországnak is globális meghatározás szerint egyetlen célra kell beállítania külpolitikáját és diplomáciáját: a kis

[166] United Nations Organizations (UNO) az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ).
[167] Inferioris (latin) jelentése: kisebb értékű, alárendelt.

államok érdekszövetségének kialakítására s ez érdekszövetség hathatós, eredményes működésének biztosítására.

Mivel a fentiekből folyik az a következtetés, hogy a kis államok céljaik követésében nem fognak klasszikus politikai, azaz magyarán mondva *hatalmi* eszközöket felhasználhatni, nyilvánvaló, hogy az egymás közötti jóviszony kialakításának, az érdekközösség megtalálásának és az ebből kifejlődő érdekszövetség eredményes működésének biztosítására túlnyomó részben gazdaságpolitikai és kultúrpolitikai eszközökkel fognak élni.

A kis államok jövőbeni diplomáciája, köztük Magyarországé is, jellegét tekintve túlnyomórészt gazdasági és kultúrdiplomácia.

II. Következmények, helyzetkép, teendők

A jó diplomata kellékeiről egész irodalmat lehetne konzultálni, Chesterfield grófjától[168] Harold Nicholsonig. Magyar vonatkozásban figyelemreméltók Ottlik György idevágó cikkei és tanulmányai, melyek részben az 1920-as évek elején, részben most, közvetlenül a felszabadulás után íródtak, tehát azokban az időkben, amikor a magyar diplomáciai szolgálat megszervezésének illetőleg újjászervezésének kérdése időszerűvé vált. A jelen emlékiratban nincs hely akadémikus fejtegetések és szellemes aforizmák számára. Olymódon igyekszik tehát összefoglalni a jövendő diplomáciánkkal szemben támasztandó követelményeket, hogy megfeleljen a közvetlen hivatali célnak, vagyis egyenesen a gyakorlatba való átültetés számára készüljön.

Valaha, nem is olyan régen, a diplomáciai szolgálatba lépővel szemben elméleti, gyakorlati, erkölcsi és anyagi követelményeket támasztottak. Ma a helyzet annyiban módosult, hogy a negyedik követelmény már nem a szolgálatot ellátókat, hanem kizárólag gazdáikat, az államot terheli. Ebben a vonatkozásban azonban kell foglalkozni vele.

A régi diplomatától jóval kevesebbet kívántak meg elméleti tudás és felkészültség terén, mint amennyit a maitól meg kell kívánni. Humanisztikus műveltség, időről-időre mintegy ad hoc kiegészítve bizonyos szakismeretekkel – ez volt majdnem minden. Még talán leginkább a nemzetközi jog ismeretét kívánták meg tőle. Ma, különösen a

[168] Philip Dormer Stanhope (1694–1773) Chesterfield lordja, brit diplomata.

kis államok különleges diplomáciájában, kiterjedt enciklopédikus tudást és ezenfelül egyes szakokban (nemzetközi jog, nemzeti és világtörténelem, közgazdaságtan) alapos, mélyreható tudást kell követelnünk. Ez így globális meghatározásnak megfelel. Egy szűkre szabott emlékirat keretében azonban lehetetlen taxative felsorolni mindazt, amit egy diplomatának tudnia kell. Álljon itt azonban egy példálózó megvilágítása azoknak a helyzeteknek, amelyekbe egy magyar diplomata kerülhet s azoknak az ismereteknek, amelyekre szüksége van, hogy ilyen helyzetekben megállja a helyét.

Diplomáciai estélyen egy harmadik hatalom képviselője annak a nézetének ad kifejezést, hogy Magyarország hátráltatta a románság kulturális fejlődését. Erre neki rögtön az unionista kispapok római tanulmányairól, Rákóczi György bibliafordításáról, a budai egyetemi nyomda román nyelvű kiadványairól, s főleg a Dictionarium Vlachio-latino-hungaricumról kell beszélnie.[169] – Kisebbségi kérdésekben tárgyalásokat folytat csehszlovák diplomatákkal, akik semmiféle engedményt nem hajlandók tenni. Emlékeztetnie kell őket arra, hogy az 1920-as brucki tárgyalások alkalmával Beneš az alföldi szlovákoknak nyújtandó autonómia fejében területi engedményekre volt hajlandó[170]. – Meg kell nyernie egy svéd politikust valami konkrét gondolatnak

[169] A szerző „unionista kispapok" kifejezéssel az 1697. évi gyulafehérvári unióra utal, amelynek során a román ortodoxok egy része elfogadta a pápa főségét. Ők a görög katolikus egyház megteremtői. Az unió megszilárdításán fáradoztak azok az erdélyi kispapok, akik teológiai tanulmányaikat Gyulafehérváron, Bécsben és Rómában végezték. I. Rákóczi György erdélyi fejedelem (1630–1648) utasítására kezdődött el az Újszövetség román nyelvre fordítása. A megjelent fordítás (1648) elején Simion Ştefan akkori gyulafehérvári román görögkeleti érsek Rákóczi Györgyhöz és az olvasóhoz is írt előszót. A kutatások szerint forrásai között megtalálható a Károlyi-féle Biblia (Vizsolyi Biblia) is. A „Dictionarium Vlachio-latino-hungaricum" kifejezéssel a szerző valószínű a Dictionarium Valachino-Latinum XVII. században készült szótárra is utal, amelynek létrejöttében erdélyi magyar literátorok is részt vettek. A három nyelvű latin–magyar–román szótár (Lexicon Marsilianum) szövegét 1640–1660 között jegyezhették le. A szótárt övező katolikus kontextus ellenére a Dictionarum fő forrása Szenci Molnár Albert 1604-ben kiadott magyar–latin szótára volt. Az elmondottakra lásd: Nagy Levente: *A gyulafehérvári román Újszövetség (1648) és Zsoltároskönyv (1651). Biblia Hungarica Phiologica. Magyarországi Bibliák a filológiai tudományokban* (szerk. Heltai János). Budapest: Argumentum Kiadó, 2009. 99–122. o; Nagy Levente: *Dictionarum Valachino-Latinum. Primo dicționar al limbii române. Bevezető tanulmány és jegyzetek: Gheorghe Chivu. Editura Academiei Române. București, 2008. 391. lap.* In. *Magyar Nyelv* 106. évf. 3. szám, 2010. 368–372. o.

[170] Az első kétoldalú tárgyalás Csehszlovákia és Magyarország között 1921. március 14-én és 15-én zajlott le a kelet-ausztriai Bruck an der Leithenben. A csehszlovák delegáció tagjai Eduard Beneš külügyminiszter (aki ekkor a miniszterelnöki teendőket is ellátta), Jan Masaryk

(mondjuk, egy clearing-egyezmény megkötésének) és az illető urat tárgyi érveken felül még érzelmileg is meg kell puhítania és szimpátiát keltenie benne Magyarország iránt. Jól teszi ekkor, ha arról kezd neki beszélni, hogy Rákóczi György a svédekkel szövetségben harcolt a protestáns vallás szabadságáért, a svédek viszont Rákóczi Ferenc hadseregében harcoltak a magyar szabadságért. – Törökországban van konzuli poszton és megfigyeli, hogy a működési területén a földművelő lakosság által használt bivalyláncok cseh gyártmányúak. Érintkezésbe lép a magyar mezőgazdasági gép- és szerszámgyárak érdekképviseletével, kalkulációt kér tőlük és miután úgy találja, hogy a termelési és szállítási költségek figyelembevételével a magyar gyártmányú bivalyláncok a török piacon versenyképesek, igyekszik őket bevezetni. – Akta kerül kezébe, mely egy pénzügyi vonatkozású okiratnak magyar hatóságokhoz diplomáciai úton való kézbesítését tartalmazza. Magyar kincstári érdek fűződik ahhoz, hogy az okmány, tekintettel az ügyben folyó jogvitára, legalább még 2–3 hétig ne kézbesíttessék. Ez esetben ki kell aknáznia a kézbesítésekre vonatkozó hágai nemzetközi egyezmény összes réseit és – például – először a magyarnyelvű fordítás hiányára, majd a kézbesítési díj megtérítését igazoló postai befizetési szelvény hiányára való hivatkozással kétszer kell visszaküldenie az okiratot az illető külképviseletnek.

E példákat a végtelenségig lehetne folytatni.

Természetes, hogy nem lehet mindenki tudása minden szektorban egyformán mély. Mindig voltak és mindig lesznek specialisták. A speciális tudás és képesség azonban főleg a központi szolgálatban értékesíthető, míg viszont, ami a külképviseleteket illeti, minden követségen kell lennie legalább egy beosztottnak, aki egészen általános és mindenre kiterjedő tudással rendelkezik.

A diplomatával szemben támasztandó gyakorlati követelmények a régi diplomáciában ismeretesekhez képest ma sem változtak. Nem az elméleti, hanem a gyakorlati követelmények közé sorolom a nyelvtudást. Magyar vonatkozásban ennek ma legalább a jelenleg egyenrangú diplomáciai nyelvekként elismert francia, angol és orosz

követségi tanácsos és Rudolf Hotowetz gazdasági miniszter. A magyar delegáció tagjai voltak Teleki Pál miniszterelnök és Gratz Gusztáv külügyminiszter. A kétnapos tárgyalás konkrét eredményei a megegyezés a szakértői bizottságokról, a királykérdésről, a képviseletek követségi szintre történő emeléséről, a kereskedelmi és közlekedési kérdések rendezéséről, illetve a Kassán és Pozsonyban létrehozandó útlevélosztályról szóltak.

nyelv alapos tudására kell kiterjednie. Ez a kiindulási alap, ezen túlmenőleg pedig elvként kellene felállítani, hogy akit valamely posztra kijelölnek, az már bizonyos idővel állomáshelyének elfoglalása előtt köteles tanulmányozni a fogadó állam nyelvét és állomáshelyén eltöltött bizonyos idő után az illető nyelvből vizsgát tenni tartozik.

A nyelvtudáshoz közel álló gyakorlati követelmény a jó tárgyalóképesség és ennek vetülete, a jó stílus. Ha a magyar közigazgatás lehetetlen nyelvétől és stílusától csak hosszabb idő eltelte után fogunk is megszabadulni, annyit mindenesetre el kell érnünk, hogy legalább a külügyi szolgálatba lépő csekély számú válogatott munkaerő ne ezen a lehetetlen nyelven, hanem bár feltétlenül választékos, de egyszerű és természetes, az élet nyelvéhez minél közelebb álló módon fejezze ki gondolatait. A gyakorlati követelmények másik csoportjába tartozik a szívós, kitartó munkaképesség és a váratlan helyzetekben szükséges találékonyság. Mindezen tulajdonságoknak a diplomáciai szolgálatban hasznos, sőt szükséges volta nem is szorul bővebb indoklásra.

Talán egyetlen egy közhivatali pálya sem támaszt az arra lépővel szemben olyan súlyos erkölcsi követelményeket mint épen a diplomáciai carrière. A diplomata tekintse magát úgyszólván regulával bíró szerzetesrend tagjának. E nélkül soha nem fogja tudni megtartani a szükséges fegyelmet. Soha nem fogja tudni alárendelni az anyagi vagy becsvágyból fakadó érdekét a szolgálati érdeknek. Nem fogja tudni megtartóztatni magát a szolgálatra nézve rendkívül káros személyi intrikáktól. Eltekintve pedig mindezektől az inkább negatív előnyöktől, csak akkor lesz teljes értékű diplomata, ha – kivételes, rendkívüli szükség idején – anyagi boldogulását, egyéni megelégedettségét, sőt egészségét is hajlandó egy fontos szolgálati cél érdekében kifejezetten fel is áldozni.

Valaha, nem is olyan régen, a diplomáciai pálya az arra lépni kívánóval szemben anyagi követelményeket is támasztott. A mai demokratikus társadalomban ezzel többé nem találkozunk. Nem célszerűtlen ezzel kapcsolatban rámutatni arra, hogy a diplomáciai szolgálatot ellátók anyagi érdekeinek biztosítása a külügyi kormányzat egyik legfontosabb feladata kell, hogy legyen és pedig ma fokozottabban mint a múltban, épen azért, mert a diplomáciai pálya nincs többé vagyoni cenzushoz kötve. A diplomatának olyan mértékben kell gondtalanul élnie, hogy semmilyen oldalról se lehessen kitéve nemkívánatos befolyásolásoknak. Ez a belföldi szolgálatra is vonatkozik és oly módon oldható meg, hogy a külügyminisztérium központi szolgálatot teljesítő alkalmazottai részére jogszabályilag állapíttassék meg rendszeres külügyi

pótdíj. A külügyi tisztviselő, ezért a jobb javadalmazásért a ránehezedő fokozott felelősséggel bőségesen megfizet. Magán a külügyi szolgálaton belül pedig természetes, hogy a külföldi állomáshelyeken mindig nagyobb fizetések lesznek érvényben, mint a belföldön. Ez szükséges, mert a diplomata külföldön kirakatban áll és minden egyes mozdulatából nem az ő személyét, hanem az országot ítélik meg, melyet képvisel. Az élvezett nagyobb jövedelemért pedig megint csak megfizet azzal az egyáltalán nem lekicsinyelhető áldozattal, hogy huzamos ideig kell hazájától távol tartózkodnia s ez – bármilyen erős legyen is az ellenkező látszat – a legtöbb diplomata számára súlyos áldozatot jelent, ami ha előbb nem, de a carrière [lásd előző oldal] végén megmutatkozik. Senki sem mondhatja, hogy kellemes érzés egy félig idegenné vált társadalomba visszatérni egy lefelé hajló élet hátralévő éveire. Azt sem kell gondolni, hogy minden külföldi állomáshely kellemes és, hogy a diplomata mindig kedves, szeretetreméltó és előkelő emberekkel érintkezik. Vannak kifejezetten kellemetlen és terhes állomáshelyek és gyakran – ó, igen gyakran – kénytelen a diplomata kellemetlen, rosszindulatú és semmilyen vonatkozásban sem előkelő emberekkel érintkezni, nap-nap után.

Milyen mértékben valósulnak meg ezek a követelmények mai külügyi szolgálatunkban? Ami az elméleti tudást illeti, abban már az 1920–1944-ig terjedő magyar diplomáciai szolgálat legtöbb tagjánál nagy fogyatékosságok forogtak fenn. Aki ebben az időben ismerte a magyar királyi külügyminisztériumot, az jól tudja, hogy a kielégítő általános vagy alapos szaktudással rendelkező tisztviselőkre, mint kivételesen kiváló egyéniségekre tekintettek fel, a valóban kiválóak száma pedig oly csekély volt (4–5), hogy a szolgálat gyakran súlyos nehézségekkel küzdött, amikor rendkívüli időkben egyetlen-egy szűk körre terjedő első vonalbeli gárdánál többet nem tudott csatasorba állítani. Szimbolizálja külsőleg, de nem belső összefüggések nélkül ezt a tényt az is, hogy az egész elmúlt időszak alatt Magyarországnak mindössze egy mesterségbeli szempontból (itt most a politikai szempontokat teljesen figyelmen kívül hagyva) kiváló külügyminisztere volt, nevezetesen Kánya Kálmán. Az állapotok ma természetszerűleg nem jobbak; ha lehet, még rosszabbak. Mindenesetre azonban nyújtanak reményt a jövőre nézve, mert a magyar társadalom demokratikus átalakulása számos kiváló erőt állított a külügyminisztérium szolgálatába, akik megfelelő képességekkel rendelkeznek és mindössze bizonyos időre van szükségük, hogy a még hiányzó mesterségbeli tudást és rutint megszerezzék. Meg kell azonban mondani azt is, hogy a felszabadulás

óta a külügyminisztériumba került munkaerők nem mind kivétel nélkül felelnek meg a diplomatával szemben támasztandó követelményeknek. Ennek pedig csak egy logikus konzekvenciája lehet, és pedig az illető eltávolítása. Az erkölcsi követelmények terén sem olyan ma a szolgálat helyzete, mint azt kívánni lehetne. A személyi intrika (köznyelven fúrás és fűrészelés) oly hihetetlen orgiákat ül, hogy valósággal szétzülléssel fenyegeti a külügyi szervezet belső kohézióját. Aránylag kevés tisztviselőnél tapasztalható az egyéni áldozatkészség, a szolgálat hivatásként való felfogása és a személyes érdek második vonalba helyezése. Rá kell azonban mutatni arra is, hogy anyagi vonatkozások terén jelenleg az állam van tartozásban a tisztviselőkkel szemben és mégha mindenkinek tudomásul is kell vennie az ország kivételesen nehéz gazdasági helyzetét, bizonyos mértékben feltétlenül javítani kell a mai állapoton, mert amit a központi szolgálatban álló tisztviselők egy hétig tudnak megélni havi fizetésükből, a külföldiek pedig teljes bizonytalanságban vannak afelől, hogy mennyi fizetést kapnak sőt, hogy egyáltalán mikor kapnak fizetést, addig egyetlen külügyi tisztviselőtől sem lehet megkövetelni, hogy a diplomata-erények két lábon járó allegóriája legyen. A mai helyzetből tehát sürgős teendők fakadnak s e teendők foganatba vétele nem halasztható, mert emberi számítás szerint épen a legközelebbi jövő az a korszak, amely a magyar diplomáciai szolgálattól a legnagyobb teljesítményeket követeli. Rövid lejáratú programként hajtandó végre a meg nem felelő akár régi akár új elemek eltávolítása és a szolgálatban szükségesek anyagi helyzetének valamelyes biztosítása. A hiányos elméleti és gyakorlati tudás pótlásának a szolgálatba újabban került tisztviselőknél is meg kell történnie és pedig nemcsak hivatali gyakorlat révén, hanem rendszeres képzés által is; az újonnan felveendő erők képzése és nevelése pedig teljesen új alapokra helyezendő. Ez már a jelen emlékirat következő gondolatköréhez kapcsolódik.

III. Kiválasztás

A diplomaták kiválasztásánál régebben érvényben volt és német nyelven három G betűvel (Geburt, Gehirn, Geld)[171] jelzett három szempont közül ma már csak a középsőt tartjuk helyénvalónak, ami nem jelenti azt, hogy ezen az egy szemponton felül a fentebb

[171] Geburt, Gehirn, Geld (német), amelynek jelentése: Származás, Szellem, Pénz.

vázolt gyakorlati és morális követelményeket is ne érvényesítenők. Ma már kár is arra vesztegetni a szót, hogy a diplomaták kiválasztásának a legdemokratikusabb elvek szerint, a társadalom bármely rétegében fellelhető arravaló egyénekre kiterjedő figyelemmel kell megtörténnie. Van azonban még egy más szempont is, amellyel foglalkoznunk kell. Alkalmazhatók-e diplomáciai szolgálatra nők?

Erre a kérdésre helytelen volna akár egyszerűen igenlő, akár egyszerűen tagadó módon válaszolni. Nem lehet azt mondani, hogy nőknek a diplomáciai szolgálatban nincs helyük és, hogy a diplomáciai életben amúgy is megvan a megfelelő szerepük és befolyásuk; másrészt viszont az sem állítható, hogy minden szolgálati helyen, minden vonatkozásban pótolni tudják a férfiakat. Ez emlékirat szerkesztője a maga részéről úgy látja, hogy a diplomáciai szolgálat számos beosztásában kiválóan tehetséges nők már a múltban is férfimunkával egyenértékű munkát végeztek és teljesen retrográd felfogásra vallana pusztán női voltuk miatt megfosztani őket ugyanazoktól a külső feltételektől, amelyeket a férfiak élveznek. Másrészről azonban úgy véli, hogy vannak a diplomáciai szolgálatban olyan posztok, amelyeken a nő természeti adottságainál fogva nem állhatja meg helyét olyan értelemben, mint a férfi. Gyakorlati példákkal illusztrálva ezt: kétségtelen, hogy a külügyminisztérium elnöki, sajtó, kulturális, szociálpolitikai osztályában, elvben még vezetőként is; egy követség szakattachéjaként[172] vagy akár diplomáciai beosztottjaként egy rátermett nő kitűnően megállhatja helyét. Másrészről nem valószínű, hogy sikerrel volna állítható olyan helyre (mint a minisztérium politikai osztálya vagy egy követi poszt), ahol a férfi természetes adottságaiból folyó higgadt elvontság és száraz tárgyilagosság igen sokszor nélkülözhetetlenek. E vélemény tárgyilagos megfontolások eredménye és valószínű, hogy gyakorlati alkalmazásba vétel esetén lényegében beválna.

Maga a diplomáciai szolgálatba lépőnek kiválasztása feltétlenül fiatal korban kell, hogy történjék. A teljes értékű szolgálat az iskolai képzésen túlmenő képzés és gyakorlati nevelés nélkül nem képzelhető, ez a képzés és nevelés pedig csak olyan korban adható meg, amelyben az elme még nagymértékben befogadóképes és a jellem is bizonyos mértékben még mindig hajlékony. Ezért szükséges, hogy a diplomáciai

[172] A szakattasék rendszere az első világháború után vált elterjedté a diplomáciában. Kezdetben katonai és sajtóattasék, később általánossá vált a kulturális, kereskedelmi, gazdasági stb. attasék megbízása.

szolgálatba lépés felső korhatára – a ma ide vonatkozólag érvényben lévő rendelkezéstől eltérően – 25 évben állapíttassék meg. Ugyancsak az itt érintett okoknál fogva nem lehet elvileg helyeselni, hogy más állami szolgálati ágakból vétessenek át egyesek a külügyi szolgálatba. Ilyesminek csak kivételesen és pedig akkor van helye, ha az illetőt speciális, kiváló szakismeretei bizonyos helyen nélkülözhetetlenné teszik. Mindezen megfontolások természetesen nem érintik a követek kiválasztását, akiknek kiküldésénél kül- (és bár igen helytelenül, de gyakran bel-) politikai szempontok döntő érvként esnek a latba. Nem ebbe az összefüggésbe tartozik, de magától értetődjék, hogy ilyen követ mellet a beosztottak tudása és szolgálati rátermettsége kétszeresen fontos.

A kiválasztásnak feltétlenül felvételi vizsga útján kell történnie. A külügyi szolgálati utánpótlást jelenleg szabályozó rendeletnek az a határozványa, mely szerint a külügyi szolgálatba lépéshez formális iskolai előképzettség nem szükséges, elvben nem helyteleníthető. A gyakorlat úgyis azt fogja megmutatni, hogy a felvételi vizsgát sikerrel megállók 90–95%-a azok közül fog kikerülni, akik formális iskolai végzettséggel is bírnak. Magának a felvételi vizsgának azonban, függetlenül a vizsgán jelentkezők előképzettségétől, igen szigorúnak, igen alaposnak kell lennie. Az önálló magyar külügyi szolgálat első 25 évében ezek a vizsgák – egyrészt a kétségtelenül fennállott protekciós rendszer folytán, másrészt amiatt az okaiban nem egészen tisztán látható tény miatt, hogy a külügyi szolgálatra igen kevesen jelentkeztek és a minisztériumnak az épen jelentkező anyagot kellett elfogadnia – gyakran úgyszólván nevetségesek voltak.

A második szakaszban tárgyalt követelmények közül az elméletiek részben érdemben is vizsgálhatók, részben pedig csak azok a lehetőségek deríthetők fel, amelyeket a jelölt a továbbképzés sikerére nézve remélni enged. A gyakorlati és erkölcsi követelmények tekintetében a felvételi vizsga legfeljebb csak sejtéseket tehet lehetővé, míg a végleges ítélet alkotása e vonatkozásban csak a próbaszolgálati időnek vagy legalább egy részének eltelte után lehetséges. Fontos azonban, hogy a felvételi vizsga ne csak a jelöltek memorizált tudását és legfeljebb stíluskészségét tegye próbára, hanem minél többet fedjen fel a jelöltben továbbképzés és nevelés tekintetében rejlő lehetőségekből. Épen ezért az eddigi rendszerben csupán elméleti kérdésekre való felelésekből és fogalmazási gyakorlatból állott vizsgát sokoldalú képességvizsgálattal is ki kell egészíteni. Ami pedig a felvételi vizsga elméleti tárgyait illeti, azok az eddig érvényben

volt anyagon túl nagy mértékben kiterjesztendők: a szoros értelemben vett elméleti (történelmi, jogi, gazdasági, stb.) stúdiumokon kívül az általános műveltség igen behatő vizsgálatára is kiterjesztendők.

IV. Képzés és nevelés

Az első világháború előtti időkben általánosan elismert volt az osztrák-magyar monarchia diplomáciai előképzése, ami 5 évnyi időre terjedő és konviktusi neveléssel együtt járó diplomáciai tanfolyamon, akadémián történt. Kétségtelen, hogy ennek a rendszernek sok előnye volt. Sok elméleti anyag elsajátítására jutott benne idő. A gyakorlati és jellemalakító nevelés is erősebben éreztethette befolyását e hosszú idő alatt és kollégiumi rendszerben. Másrészről azonban az is kétségtelen, hogy teljes elméleti, de még inkább gyakorlati tudás csak magában a szolgálatban szerezhető meg és, hogy hosszú ideig tartó kollégiumi nevelés bizonyos szempontból elidegeníti a jelölteket az eleven társadalomtól és a mindenképen szükséges és kívánatos testületi szellemnek egy vadhajtását, a kaszt- vagy ha úgy tetszik, klikk-szellemet fejleszti ki. A mai idők felfogásának és követelményeinek megfelelőnek látszik az előképzési időszaknak 2 évben való megszabása és pedig nem kollégiumi rendszerben, hanem olymódon, hogy az elméleti képzés időszaka egybefonódjék a külügyminisztériumban teljesített próbaszolgálattal, hogy ily módon a jelölt elméleti és gyakorlati tudásának alapjait egyidejűleg megvetve tényleges szolgálatba lépésekor egyik téren se szenvedjen nagy hiányosságban.

Az önálló magyar külügyi szolgálat első 25 évében érvényben volt és egyelőre ma is érvényben lévő egy évnyi előképzési idő sem elméleti, sem gyakorlati szempontból nem elégséges. Nem lehet vitás, hogy diplomáciánknak az első szakaszban vázolt céljai oly alapos és szétágazó elméleti ismereteket követelnek meg, amelyeknek egy év folyamán való elsajátítása kellő alapossággal nem történhetik. Ugyanez áll a gyakorlati teendők elsajátítására is. A próbaszolgálat egyébként jóval komolyabban veendő mint az a múlt rendszerben történt. Jelen emlékirat szerkesztőjének gyakran volt alkalma hallani idősebb osztályfőnököktől, hogy a kinevezés után hozzájuk beosztott fiatal munkaerők úgyszólván még azt sem tudták, hogy mi az akta, és hogy az aktán iktatószám van. Természetes, hogy a jelölt próbaszolgálati ideje alatt nem végezhet minden olyan munkát, ami a központi szolgálatban előadódhatik. De minél többfélét kell végeznie – segédhivatali

munkát különösen behatóan – és olyasmikről is kell legalább hallania, amiket beosztásánál fogva nem végezhet. Ami pedig a szolgálatnak azokat az ágazatait illeti, amelyekbe csak esküt tett kinevezett tisztviselő avatható be, azoknak elsajátíttatásáról a kinevezés és eskütétel megtörténte után haladéktalanul gondoskodni kell. Ez a múltban nem igen történt meg. Megtörtént ellenben az, példának okáért, hogy a tegnap esküt tett tisztviselőre ma rábízták egy fontos osztály rezervált irattárának kezelését és elvárták tőle, hogy feladatának meg is feleljen. Akadhat olyan kezdő tisztviselő is, aki ennek a feladatnak megfelel, de ez az imént állítottakon természetesen érdemben mit sem változtat.

A következő szakaszban foglalt fejtegetésekre mutat előre az a gondolat, hogy a diplomáciai és konzuli képzés egységes legyen. E két fontos ágazat egységesítésének vagy szétválasztásának kérdéséről tehát a következő szakaszban lesz szó s az ott elmondottak világítják meg ezt az itt egyszerű posztulátumként odaállított gondolatot. Az elméleti tárgyak megválasztása és oktatásuk terjedelme tekintetében figyelemmel kell lenni azzal az első szakaszban lerögzített helyzeti adottsággal, amelynél fogva a kis államok diplomáciája elsősorban gazdasági és kultúrdiplomácia. Elméleti közgazdaságtan és szociológia, külkereskedelem és vámpolitika (mint a közgazdaságtól esetleg független tárgy) külkereskedelmi áruisme és a diplomataképzés tantervéből jelen emlékirat szerkesztőjének véleménye szerint helytelenül törölt agrárpolitika és gazdasági földrajz nem hagyható ki a tanfolyam keretéből. A tantárgyak e csoportjával egyenrangú csoportot kell, hogy alkosson a magyar történelemnek, irodalomnak, művészetnek, etnográfiának és folklore-nak oktatása. Magától értetődik, hogy mindeme tárgyak fontossága nem lehet ok a világtörténelem, a jogi stúdiumok, a külügyi közigazgatás és a protocolle elhanyagolására.

A nyelvoktatási programnak a három kötelező nyelvre – francia, angol, orosz – kell szorítkoznia, a *non multa sed multum*[173] elve alapján. Egyéb nyelveket a diplomata egy-egy posztra való helyezése alkalmával sajátítson el, ami – mint erről más helyen már volt szó – kötelező legyen.

Természetes, hogy amennyiben társadalmi szervek (mint pl. a Külügyi Társaság) által fenntartott ún. előképző tanfolyamok léteznek, ezek az utánpótlás nevelésének

[173] Non multa sed multum (latin), amelynek jelentése: Sokat, de nem sokfélét; Inkább kevesebbet, de alaposan.

céljára célszerűen felhasználhatók, csak arra kell törekedni, hogy az előképző tanfolyamok és a külügyminisztériumban megtartott kétéves diplomáciai tanfolyam tananyaga és tanítási módszerei között a megfelelő összhang biztosíttassék.

A tanfolyam végén tartandó záróvizsgának az összes elméleti tárgyakra és – múlttól eltérően – a gyakorlati ismeretek demonstrálására is ki kell terjednie. A vizsgával szemben egyéb követelményt igazán nem lehetne felállítani mint azt, hogy tárgyilagos és hangsúlyozottan szigorú legyen. Ezenfelül pedig nemcsak elvben, hanem gyakorlatban is meg kell lennie a lehetőségnek arra, hogy a jelölt, aki a próbaszolgálat évei alatt sem képességbeli, sem jellembeli fogyatékosságánál fogva nem bocsáttatott el, tehát a záróvizsgáig eljutott, e vizsgának meg nem felelés esetén a vizsgának részbeni vagy egészbeni ismétlésére utasíttassék vagy akár egyáltalán elbocsáttassék a szolgálatba lépéstől. Teljesen helytelen az a felfogás, mely szerint már maga a felvételi vizsga, utána pedig a tanfolyam végigunatkozása belépőjegy a diplomáciai szolgálatba. Ilyen felfogás mellett az egész záróvizsga értelmetlen és felesleges.

V. A szolgálat szervezése és ellátása

A magyar külügyminisztérium lényegileg ma is ugyanazokon a szervezeti alapelveken épül fel és működik, amelyeket 1919–1920-ban az első önálló magyar külügyminisztérium megalkotásakor lefektettek. Ezek az alapelvek viszont ugyancsak kölcsönzöttek voltak és legnagyobbrészt a Ballhausplatz szervezetének és működésének tanulságaként ültetődtek át magyar talajba a magyar szolgálatba lépő volt közös diplomatáink révén. Köztudomású, hogy a Ballhausplatz a világ egyik legjobban szervezett és legjobban működő külügyi hivatala volt. A szervezetéből és működéséből leszűrt tanulságok aránylag elég szerencsésen érvényesültek a magyar külügyminisztérium megszervezésében. Épen ezért nyugodtan állítható, hogy a demokratikus Magyarország külügyminisztériumának organizmusát gyökeresen felforgatni nem szükséges. Van kétségtelenül szükség strukturális változtatásokra is, de az alapok nagyjában érintetlenül hagyhatók. Számos feladat mutatkozik viszont egyes, a felszabadulás utáni időkben mintegy csak virtuálisan élő hasznos és helyes szolgálati elv élettel újból való feltöltése és általában a folyó ügymenetben jelenleg elég gyakran mutatkozó hiányok, lomposságok, visszásságok kiküszöbölése terén.

Minden külügyi szervezet egyik legfontosabb rendszertani problémája a központi, diplomáciai és konzuli szolgálat szétválasztása vagy részbeni-egészbeni egyesítése körül forog. Az önálló magyar diplomáciai szolgálatban sem az elválasztást, sem az egyesítést nem vitték soha következetesen keresztül. A tendencia a kezdeti korszakban inkább az elválasztás, később az egységesítés mellett volt. Egyik sem tudott soha kizárólagosan érvényesülni. Az ilyen vagy amolyan rendszerek előnyei és hátrányai mellett és ellen lehet felhozni érveket és ellenérveket, de egy kétségtelen s ez az, hogy még egy nem egészen tökéletes rendszer is jobb a semmi rendszernél. Ezt a kérdést tehát a magyar külügyi szolgálat ujjászervezőinek végre negyedszázadnyi vajúdás után el kell dönteniük és állást kell foglalniuk valamelyik irányban.

A helyes megoldásra igen könnyű rámutatni. Gondoljunk csak arra, hogy egy bizonyos cikket kézműipari eszközökkel előállító kis létszámú műhely vezetőinek, sőt munkásainak is jóval alaposabb és szélesebb körű, áttekintőbb tudással kell rendelkezniük, mint egy olyan gyár munkásainak, amely gyár ugyanazt az iparcikket, a legapróbb elemekre bontva a munkamenetet, futószalag mellett, egy-egy betanult mozdulatot végző munkásokkal állítja elő. Nyilvánvaló, hogy a mi külügyi szervezetünk az Egyesült Államok külügyi szervezetének Ford üzeméhez képest csak kisipari műhely. Kis létszámmal dolgozunk, tehát nem egyoldalú specialistákra, hanem lehetőleg a szakmai ismeretek teljének birtokában lévő tisztviselőkre van szükségünk. Csak úgy tudjuk elérni, hogy egy-egy hely betöltésénél ne jöjjünk időről-időre zavarba, ha összes tisztviselőink – elvben teljesen, gyakorlatilag pedig nagymértékben – minden beosztásra egyformán alkalmasak. Még munkaerőben is érünk el megtakarítást, mert nagyon gyakran előadódik az az eset, hogy olyan munkakört kell egy tisztviselőre rábíznunk, amely egy ember munkaerejét nem haladja meg, csupán többféle szakismeretet követel; az ilyen helyre tehát egy nagyüzem 2–3 specialista szakmunkást fog állítani, mi pedig megelégszünk egy alapos képzettségű kézműiparossal. Nyomós megfontolások szólnak tehát amellett, hogy a magyar külügyi szolgálat ne tagozódjék 3 ágra és, hogy a 3 szolgálati ág különbözősége pusztán kifelé nyilvánuljon meg oly módon, hogy a tisztviselő a külvilág felé oly hivatali címet visel, amely épen akkor adott beosztásának megfelel. A mai állapotot tekintve tehát egyrészt meg kell szüntetni azt az anomáliát, hogy hatályos ellenkező értelmű jogszabály ellenére pillanatnyi szeszély szerint hol központi, hol követségi státusba neveznek ki valakit, másrészt

pedig mellőzni kell azt a nehézkes és huzavonás eljárást, mely szerint egy követségi vagy konzuli beosztásba kerülő tisztviselő részére az államfővel kell a megfelelő címet adományoztatni. A helyes rendszer csak az lehet, hogy mindenki minisztériális státusban van és, ha követségi vagy konzulátusi beosztásba kerül, automatikusan és jogszabály erejénél fogva ölti fel a beosztásnak megfelelő hivatali címet. Ennek az eljárásnak az az előnye is megvan, hogy társadalmunk címkóros tagjainak nem ad alkalmat címhajhászási ösztöneik kiélésére és kollégák egymásközti féltékenykedésére.

Ami a minisztérium (és az egész szolgálat) legfelsőbb vezetését illeti, a magyar külügyi szolgálat első évszázada alatt e téren sem láthatjuk határozott rendszer kialakulását. Nagyjából kétféle rendszer képzelhető el: az államtitkári és a vezérkari rendszer. Az államtitkár állása politikai jellegű és múlólagos. A vezértitkár[174] viszont olyan idősebb tisztviselő, aki hosszú szolgálati évek során szervezett tudásával és tapasztalatával a helyes és jól bevált hagyományok őre és a szolgálat hibátlan folyamatos működésének – egyszóval a szakszerűségi elv érvényesülésének – letéteményese. Lehet szimpatizálni az egyik és a másik rendszerrel. E sorok írója a felé a nézet felé hajlik, hogy a külügyi szolgálat által megkövetelt igen sokoldalú ismeretek csak egy, a carriére-ből kinőtt diplomatának lehetnek birtokában. Feltétlenül a vezértitkári rendszer a helyesebb, mert emellett a minisztérium vezetésében a politikai és a szakmai elem a miniszter és a vezértitkár személyében helyes megosztásban érvényesül és biztosítja a szolgálat harmonikus működését. A politikai irányzatokkal változó államtitkárok rendszerét megengedheti magának egy olyan állam, amelynek bőséges réservoire-ja[175] van megfelelő műveltségű és látókörű politikusokból. Magyarországról ezt úgyszólván a 100 évvel ezelőtti reformnemzedék szétszórása óta nem lehetett és nyugodt lélekkel ma sem lehet állítani. Nekünk tehát legalább arra az időre (s ezt teszem legalább egy negyedszázadra) a vezértitkári rendszert kellene választanunk, amíg a demokratikus állami és társadalmi rend ki nem termeli magából az országvezetés vezérkarát. És ha meggondoljuk, hogy az ilyen vezérkarral rendelkező, nagy

[174] A vezértitkár a francia külügyi igazgatásban terjedt el. Az ügyek operatív végrehajtója a vezértitkár, a külügyminisztérium legfőbb beosztottja. 1918 és 1950 között, a magyar rendszerben a Politikai Osztály vezetőjének felel meg, aki tulajdonképpen a külügyminiszter állandó helyettese volt.

[175] Réservoire (francia) jelentése: gyűjtőhely, illetve tartalékai vannak.

fokban civilizált Franciaország a maga külügyi szolgálatában szintén a vezértitkári rendszer mellett döntött, úgy nem hiszem, hogy ennek általunk való elfogadása ellen jelentősebb érveket lehetne felhozni. Ha azonban vezértitkárt állítunk a minisztérium élére, úgy az legyen valóságos vezértitkár, ne pedig annak karikatúrája, amint az az elmúlt rendszerben volt, amikor az ún. állandó miniszterhelyettes a carriére-beli diplomatákból került ki, de a bukó miniszterrel együtt távozott. Az ilyen rendszer mellett csak személyi kapcsolat állna fenn a miniszter és helyettese között, de az utóbbi nem képviseli a szolgálat állandóságát és folytonosságát.

Azok, akik jelenleg a külügyminisztériumot egy valamely politikai pártból származó államtitkárral, sőt ilyen államtitkárokkal akarják megrakni, nem tudnak kiszabadulni a „pártelvűségnek" jelenlegi állami közigazgatásunkban túlságosan is elharapózott szellemétől. Senki sem vitatja el a demokratikus pártok érdemeit a magyar társadalomnak és így a magyar köztisztviselők tömegeinek demokratikus nevelése, szervezése és aktiválása terén, de feltétlenül el kell jönnie az időnek, amikor a reakciós elemektől megtisztított és ujjászervezett magyar köztisztviselői kar már önmagában is szilárd támasza a demokratikus állami és társadalmi rendnek és nem szorul többé valamely politikai párt ösztönzésére és kontroljára. Mert ne felejtsük el, hogy a pártvezetőségek sem arkangyalokból állnak és a demokratikus szempontok érvényesítésének örvében igen gyakran érvényesülhetnek olyan befolyásolások, amelyek viszont közszolgálati elvekkel nem egyeztethetők össze. Amíg a tisztviselő társadalom nagy része reakciós, addig természetesen inkább kell vállalni a pártok rendszeres beavatkozásából adódható nem kívánatos befolyásolást is, mintsem hogy egy lényegében reakciós köztisztviselői kar ellenőrzés nélkül működjék a saját feje szerint. De ha majd valóban kiirtottuk lesz a köztisztviselői társadalom reakciós elemeit – amire épen mostanában történnek dicséretreméltó erőfeszítések –, akkor a pártoknak önmaguknak kell lemondaniuk a beavatkozási jogról, mert ez akkor már előnyöket nem fog nyújtani közszolgálati szempontból, viszont még mindig magában fogja hordani a nemkívánatos befolyásolás hátrányát. És ez összefüggésben nem átallom kimondani, hogy valamennyi állami szolgálati ág közül legelőször és legkorábban a külügyminisztériumot kell mentesíteni a pártok beavatkozásától. A reakciós elemek kiküszöbölése e minisztériumban – épen csekély tisztviselői létszáma miatt – rövidesen végrehajtható és végre is hajtandó. Ha pedig ez megtörtént, a legszigorúbban tiltva

kell lennie annak, hogy egy külügyi tisztviselő munkakörének ellátásában pártutasításokhoz legyen kötve vagy, hogy egy pártvezetőségi ember egy bizonyos konkrét ügy elintézése kapcsán bemenjen a minisztériumba és valamelyik tisztviselőnek direktívákat adjon. Normális állapotok mellett a minisztériumot csak a miniszter dirigálhatja; amit tehát a pártok keresztül óhajtanak vinni, arra akár meggyőzéssel, akár a többségi elv szerint való befolyásolással a minisztert vegyék rá. És még egy lépéssel tovább kell mennünk. Egy valódi kifogástalan diplomáciai szolgálat munkásai még politikai pártok tagjai sem lehetnek, bármilyen különösen is hangozzék ez ma. Erre vonatkozólag legyen elég annyit mondani, hogy ha például a külügyminisztérium sajtófőnöke x-párt tagja, úgy legyen bár a legtisztességesebb, legbecsületesebb ember, soha nem fogja tudni kivonni magát az alól a vád alól, hogy ugyanazon x-párt lapját, nagyobb kelendőségének biztosítása végett, szolgálat közben szerzett információkkal táplálja. Arról aztán ne is beszéljünk, hogy ilyesmi a való életben nemcsak gyanúsítás formájában történhetik meg, hanem valóságban is előfordulhat.

A pártok beavatkozási rendszerének megszüntetésével természetesen magától eltűnik az a jelenleg dívó szokás, hogy egyes szolgálati helyeket pártszempontok szerint töltenek be. Ez az eljárás azonban olyan káros, hogy már a pártbeavatkozásnak végleges megszűnése előtt el kell tüntetni. Teljesen lehetetlen eljárás az, hogy egy követségi posztot ne személyi rátermettség alapján töltsenek be, hanem azon az alapon, hogy x-követség y-pártnak van odaígérve, mint „pozíció" s ennélfogva ezt a helyet az illető párttól oda „delegált" emberrel kell betölteni.

Másrészről azonban határozottan követelni kell azt, hogy a külügyi szolgálat megbízható, demokratikus és minden közvetlen pártbeavatkozástól mentesen dolgozó tisztviselői kara állandó eleven kapcsolatban legyen az ország belpolitikájával. A külföldi beosztásba levőket is rendszeresen és kimerítően kell informálni mindarról, ami az ország belpolitikájában végbemegy. Az elmúlt rendszer ebben a tekintetben sok hiányt mutatott fel. Abban az időben külföldi követeink igen sokszor csak saját elképzeléseiket és feltevéseiket tudták elmondani, ha valaki önáluk az ország egy-egy belpolitikai vonatkozása felől érdeklődött. Jó informálás nélkül nincs eredményes diplomáciai szolgálat s a mindenre kiterjedő tárgyilagos informálás megint csak akkor képzelhető el, ha valamilyen eseménynek vagy folyamatnak kiemelését vagy elfátyolozását nem egyik vagy másik párt külön belpolitikai szempontjai határozzák meg.

A külügyminisztérium jelenlegi ügybeosztásán – eltekintve a fentebb taglalt és az egységes vezetést biztosító vezérkari rendszer bevezetésétől – sok érdembeni változtatni való nem igen mutatkozik. Mindenesetre nem szabad megtűrni azt a felszabadulás óta gyakran előfordult állapotot, hogy valamely fontos osztály hosszú ideig vezető nélkül működjék.

Ami a követségekre beosztottak kiválasztását illeti, megint csak a pártszempontok helytelen érvényesülésével kapcsolatban fentebb elmondottakra kell utalni; másrészt viszont rá kell mutatni arra a súlyos hibára, ami a felszabadulás után felállított első követségeink szervezésében észlelhető volt. Ez pedig a túlzott létszámokban rejlő hiba. Mindig inkább kisebb létszámmal indítsunk el egy követséget és a követségre nehezedő munkamennyiség megfigyelése alapján erősítsük meg azt újabb beosztottakkal. Ez költségvetési szempontból is fontos. Helytelenül szervezett az olyan követség, amelynek 3–4 beosztottja közül csak egy tud érdemleges munkát végezni, akár azért, mert több munka úgy sincs, akár azért, mert egyedül rendelkezik a követségi munka elvégzéséhez szükséges szakmai tudással. Ez utóbbi eset különösen kerülendő, mert ha egy követségre egy szakképzett tisztviselő mellé 2–3 ki nem képzettet osztunk be, úgy az egyetlen szakképzettre az úgyszólván teljes követségi munka elvégzése mellett még a többiek kiképzése és munkába állítása is ránehezedik, s egy ily módon működő követség sem fiskális szempontból, sem a munkaerőkkel való helyes gazdálkodás szempontjából nem megfelelő. Az természetes, hogy – különösen a jelenlegi helyzetben – nem láthatunk el egy követséget csupa szakképzett tisztviselővel. Elvnek kell azonban lennie annak, hogy egy követségre csak egy vagy, ha ez elkerülhetetlen, legalább a szakképzett tisztviselők számánál nem nagyobb számú szakképzetlent osztunk be.

A szolgálatot vezető legfőbb tényezőknek nyomatékkal kell törekedniük arra, hogy a „követségi és központi mentalitás" közötti éles különbség, amely a tisztviselők között sokszor a szolgálat érdekeinek súlyosan ártó, valóságos gyűlölködéssé fajul, minél előbb megszűnjék. Ennek előfeltétele pedig az, hogy a két mentalitás közti különbség hatóokait szüntessük meg. Más szóval ez azt jelenti, hogy az egyes tisztviselők egészséges váltógazdasági folyamatban cserélődjenek időről-időre a külképviseletek és a központ között, és senki se mondhasson egy posztot a maga monopóliumának.

Sok sürgős tennivaló van a laza szolgálati fegyelem megszilárdítása terén. A szervezet kifogástalan, olajozott működésének elérése természetesen hosszabb időt fog

igénybe venni. Máris meg kell azonban szüntetni a külügyi tisztviselők önálló és engedély nélküli cikkeit, sajtónyilatkozatait, rádiószózatait. Újból és félreérthetetlenül szabályozni kell a tisztviselői összeférhetetlenséget – különleges külügyi vonatkozásban – lehetetlenné téve azt, hogy – csak például – külügyi tisztviselő politikai napilap belső munkatársa legyen, amint az előfordult.

Legvégezetül arról kell szólni néhány szót, hogy a legkitűnőbb organizációs elgondolás sem hajtható végre és a legjobban megszervezett szolgálat sem működhetik eredményesen a megfelelő anyagi bázis nélkül. A külügyi tárca költségvetése az elmúlt 25 év magyar kormányainak mindig mostohagyermeke volt. Ezen a téren lényegbevágó változásnak kell bekövetkeznie. A külügyi tárca megfelelő dotálását mindenképen biztosítani kell, de különösen Magyarország mai helyzetében – amikor a jelenlegi világpolitikai tényezők hatásának eredményeként – az országnak le kell mondania arról, hogy a politikai céljainak érvényesítésére bármikor is fegyveres erővel lépjen fel. Politikai céljaink érvényesítésére immár egyetlen eszközünk marad s ez a diplomácia. Magától értetődő tehát, hogy ha az államok közötti fegyverkezési verseny kiadásaitól megszabadulunk, fel kell használnunk az ebből adódó lehetőséget diplomáciai szolgálatunknak a múltbelinél jobb, bőségesebb alimentálására.

Az országot jelenleg irányító pártok egyezzenek meg végre egymással a magyar kormány által kitűzendő külpolitikai célokra nézve, és biztosítva a diplomáciai szervezet zavartalan működéséhez szükséges anyagi és morális feltételeket, tegyék le bizalommal e szervezet kezébe az általuk kitűzött cél szolgálatát.

Moszkva, 1946. március 25-én.[176]

MNLOL XIX–J–1–a–IV–1946. 31. doboz 1–25. lap

[176] Az Emlékirat (Aide Memoire) jellegéből adódóan aláírás nélküli, és itt sem szerepel aláírás. Az emlékirat szerzője biztonsággal nem megállapítható. Talán Gombó István szerzőségét tarthatjuk elfogadhatónak, aki Szekfű Gyula rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter helyettese – első beosztottja – volt a moszkvai magyar követségen az irat keletkezésekor.

4.

1946. október 28.
A külügyi szolgálat aktuális problémái és az erre tett javaslatok

Feljegyzés

A külügyi szolgálat aktuális problémáiról

Bizalmas!

A béketárgyalások befejezésével a külügyi szolgálat tevékenységének egy fontos periódusa zárult le és a békeállapot küszöbön álló helyreállításával a szolgálatra új és megváltozott természetű, de az eddigieknél nem kevésbé fontos feladatok fognak hárulni.

Ezeknek a feladatoknak a külügyi szolgálat csak úgy lesz képes megfelelni, hogyha az eddig szerzett tapasztalatok figyelembevételével és a rendelkezésre álló erők összefogásával megfelelően átgondolt terv alapján keresztül visszük a külügyi szolgálatban azokat a szervezeti és személyi intézkedéseket, amelyek nélkül a külügyi szervezet eredményesen működni nem képes. Egy ilyen átfogó intézkedésre annál is inkább szükség van, mert a külügyminiszter úr hosszabb külföldi távolléte alatt a személyi ügyeknek egész sora tartatott függőben s ezek megoldása immár halasztást nem tűr.

A szükséges intézkedéseket két csoportra, szervezeti és személyi kérdésekre lehet osztani.

Szervezeti kérdések

A szervezeti kérdéseknél külön tárgyalást igényelnek a külügyminisztérium központjában és a külképviseleteken foganatosítandó intézkedések.

Ami a külügyminisztérium központját illeti, nyilvánvaló, hogy a békeállapot bekövetkeztével megszüntetendők lesznek a külügyminisztérium fegyverszüneti és békeelőkészítő osztályai és ezek helyett egy olyan szerv vagy osztály állítandó fel,

amely a békeszerződés végrehajtásával kapcsolatban felmerülő összes tennivalókat egy kézben egyesíti, azok felett kellő áttekintéssel bír, és ezen ügyek központi irányítását úgy a minisztériumon belül, mint a külön tárcákkal szemben elvégezni képes. Megfontolás tárgyát képezheti, hogy erre a célra egy minisztériumi ügyosztályt állítsunk-e fel, avagy egy bizottság vagy tanács jellegével bíró szervezet (egy szűkebb titkári szervezettel). Az utóbbi megoldások mellett az a szempont szólhat, hogy annak megvalósulása esetén az ügyek konkrét intézése megmaradna azon osztályoknál, amelyeknek ügykörébe az egyes ügyek tartoznak, ami az egyes ügyek szakszerű kezelését előmozdítaná. Egy ily megoldás mellett elkerülhető volna az is, hogy a tervezett osztály egy mamut osztállyá nője ki magát, amely az ügyek legnagyobb részét magához ragadná, és az egyes osztályok tevékenységét elsorvasztaná.

Megfontolandó volna továbbá egy olyan osztály felállítása, amelynek feladatát az összes nemzetközi szervezetekkel kapcsolatos ügyeknek és szervezetekben való képviseltetetésük ügyeinek intézése képezné. Itt elsősorban az Egyesült Nemzetek Szervezetével, valamint e szervezet keretében működő különböző szervekkel és intézményekkel való együttműködésnek problémái és adminisztratív lebonyolítása bírnak jelentőséggel.

A külügyi szolgálat eredményessége szempontjából szükségesnek mutatkozik a külügyminisztérium egyes osztályainak szakszerűség és a társminisztériumokkal szemben jelentkező presztízs szempontok figyelembevételével foganatosítandó megerősítése és esetleges átszervezése. Ebben a tekintetben elsősorban a politikai és a gazdaság-politikai osztályok jönnének tekintetbe. Ugyancsak szükségesnek mutatkozik a külügyminisztérium megszervezésekor az ügymenet ki nem alakult voltára való tekintettel tudatosan kis létszámmal és úgyszólván ambicionális szervezetekkel felállított jogi osztályok megfelelő átszervezése illetve bővítése is.

Megszűntethetőnek látszanak viszont a külföldre hurcolt javak osztálya és a csehszlovák lakosságcsere osztály, amelyeknek külön osztályként való működésére immár nincsen szükség, mivel a szóban lévő ügyek intézését az időközben felállított kormánybiztosságok kielégítően kézben tartják s e kormánybiztosságokkal való kapcsolat fenntartását a külpolitikai szempontból való irányítását elvégezhetik azok az osztályok, amelyeknek ügykörébe a szóban lévő ügyek tartoznak.

Ami a külképviseletek terén jelentkező szervezeti problémákat illeti, mindenekelőtt meg kell tenni azokat az intézkedéseket, amelyek egyes más engedélyezett külképviseletek felállítása terén szükségesek, és amelyek immár halasztást nem tűrnek. Így immár haladéktalanul szükséges intézkedni az ankarai követi állás betöltése iránt, meg kell tenni a lépéseket a belgrádi követség felállítására, olaszországi, belgiumi és hollandiai külképviseleteink megszervezésére. Mindezeknek a kérdéseknek további halogatása nemcsak állami presztízsünk szempontjából járna hátrányokkal, hanem külpolitikai érzékenységet is sérthet és elhidegülésekre adhat alkalmat, mint pl. Törökország esetében.

Személyi kérdések

A személyi kérdések során elsősorban és legsürgősebben megoldandó a külügyminisztériumi tisztviselők státusának végleges rendezése, amely nélkül egy munkaképes és kellő munkakedvvel bíró szervezet nem jöhet létre. Kétségtelen, hogy a megoldás nem a külügyminiszteri státusnak esetről-esetre a jelentkező párt és személyi ambíciók iniciatívájából, ötletszerűen történő fokozatos feltöltésében, hanem egy átfogó szerv kellően átgondolt keresztülvitelében keresendő.

A külügyminisztérium státusában különösen a fogalmazási szakon az átszervezés céljaira kellő számú üres állás fog rendelkezésre állni. Az egész külügyi szolgálat jövője és a következő évtizedekre egy eredményes magyar külpolitika folytatásának lehetősége fordul meg azon, hogy a státus feltöltése milyen szempontok szerint történik. Nem szabad ugyanis megfeledkezni arról, hogy egy ma foganatosított kinevezés, bár alkalmas lehet arra, hogy egy befolyásos párt, vagy személyiség kedvét ideig óráig megnyerjük, azonban a ma kinevezett személy 20–25 évig fogja a külügyminisztérium státusát terhelni s ma behozott alkalmatlan személyek – különösen, ha az idő múlásával a hivatalnoki ranglétrán magasra emelkednek és a dolog természete szerint vezető állásokra kerülnek – alkalmatlanságukkal a külügyi szolgálatnak és a magyar külpolitikának súlyos károkat okozhatnak. Ezért a státusban mutatkozó hiányok betöltésénél a szakszerűségi, jellembeli és politikai szempontok gondos mérlegelésével a legnagyobb körültekintéssel és lelkiismeretességgel kell eljárni.

Kétségtelen, hogy a döntő szempontnak az új állások betöltésénél – bizonyos szükségszerű politikai adottságok magától értetődő feltételezése mellett – a szakszerűség szempontjának kell lennie. Éppen ezért az üres állások betöltésére elsősorban kell figyelembe venni a külügyi szolgálat által nevelt, részben az első külügyi szaktanfolyamon kellő kiképzést nyert, részben a külügyi szolgálatban eddig is működött és kellő tapasztalatokat szerzett személyeket. Haladéktalanul foganatosítani kell tehát a szaktanfolyamot végzett fiatalok kinevezését és a fogalmazói munkakörben akár szerződéses, akár sajtóelőadói minőségben jelenleg szolgáló tisztviselőknek a fogalmazói szakban való átminősítését. Az ezután fennmaradó helyek megfelelő részét a jelenleg folyamatban lévő tanfolyam hallgatói számára kell majd fenntartani, egy részt előre nem látott esetekre tartalékolni is lehet. A többi üres állást rangosztályok szerint arányosan elosztva a politikai pártok jelöltjeinek lehetne fenntartani, azonban újból úgy, hogy felvételek ne ötletszerűen, hanem a pártok vezetőségével történő megállapodás alapján, a pártok által jelölt személyek közül a külügyi szolgálat szempontjainak figyelembevételével eszközlendő kiválasztás után történjenek. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, minő szükség van arra, hogy a pártok jelöltjeivel szemben is bizonyos minimális kívánalmak a szakszerűség, nyelv, tudás és a külügyi szolgálatra való alkalmasság általános kellékei szempontjából érvényre jussanak. E cél elérésére bizonyos alkalmassági vizsga vagy vizsgálat alkalmas eszközül szolgálhatna.

A legnagyobb mértékben kívánatosnak mutatkozik végül, hogy megfelelő pártközi megállapodás, szükség esetén jogszabály létesítésével, a külügyi státusnak a fenti szempontok szerint történő rendezése után a külügyi státus immár végleg lezárassék, s a külügyi szolgálatba ezek után – eltekintve a politikai jellegű követi kinevezésektől – csakis és kizárólag a külügyi tanfolyam elvégzése után, a státus alsó fokozatain keresztül lehessen bekerülni. Ily módon remélhető csak, hogy a külügyi tisztviselők között az együvé tartozásnak egy olyan érzése és mintegy kari szelleme fog tudni kialakulni, amely a külügyi szolgálatban annak különleges jellegére való tekintettel az eredményes összeműködés elengedhetetlen feltételét képezi.

Amennyiben a külügyi státus rendezése megtörténik, további igen fontos feladatot fog képezni az, hogy a külügyi szolgálat rendelkezésére álló személyek mikénti felhasználása tekintetében egy megfelelő személyi tervgazdálkodás keretei állíttassanak fel.

Egy ilyen terv felállításához mindenekelőtt az szükséges, hogy egyszer s mindenkorra, vagy legalábbis egy több évre terjedő hosszabb időre szögeztessenek le a politikai pártoknak az igényei a külügyi szolgálattal szemben olyan értelemben, hogy a tekintetbe jövő külső vezető szolgálati helyek közül melyekre tartanak igényt. Ebben a tekintetben a pártokkal kötelező megállapodást kell létrehozni, amely megállapodás a politikai szempontoknak a szakszerűségi szempontokkal való ésszerű kombinációján, de semmi esetre sem a szakszerű szempontoknak a jelentkező pártambíciók rovására történő egyszerű félre tételén kellene, hogy alapuljon. Ha ez a megállapodás meg van, akkor fog csak a külügyi szolgálat áttekintéssel bírni a felett, hogy a külügyi szolgálat embereit – és itt a külügyi szolgálat emberei alatt egyaránt értem a régi szolgálatban felnőtt tisztviselőket és azokat, akik az új szolgálatban eltöltött hosszabb idő alatt már megfelelő szakismereteket és tapasztalatokat szereztek – az elérhető legjobb teljesítmény érdekében milyen módon kell felhasználni. Ebben a vonatkozásban a probléma abban jelentkezik, hogy kellő szakértelemmel és képességgel rendelkező külügyi tisztviselőknek a külső és a belső szolgálatban történő felhasználása tekintetében kellő egyensúly biztosíttassék. Kétségtelen ugyanis, hogy a szakértő tisztviselőknek a központban való kizárólagos felhasználása – bár alkalmas lehetne a központi szolgálat eredményességének fokozására – pótolhatatlan hiányokat jelentene a külszolgálatban. Másfelől viszont a szakértői gárdának kizárólag külföldön való felhasználása – bár fokozná a külső szolgálat eredményességét – súlyos zavarokat vonhatna maga után a központi igazgatásban.

A fentiekben néhány alapvető szempontot voltam bátor papírra vetni a külügyi szolgálat aktuális szervezési kérdéseihez. Amennyiben a Külügyminiszter úr ezeket a szempontokat magáévá teszi, a részleteket legcélszerűbb volna a külügyminisztérium vezető tisztviselőinek részvételével a Külügyminiszter úr elnöklete alatt megtartandó megbeszélésen tisztázni.

Budapest, 1946. október 28.

Dr. Sebestyén Pál
s. k.

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–1/a–331–eln. res–1946 1. doboz Lapszám nélkül

II.
A KÜLÜGYMINISZTÉRIUM SZERVEZETI VÁLTOZÁSAI

5.

1945. december
Tájékoztató a Külügyminisztérium szervezetéről

Tájékoztató
Külügyminisztérium

Dr. Gyöngyösi János
külügyminiszter

Politikai ügyekben helyettese:
……………………………..
Adminisztratív ügyekben helyettese:
Dr. Sebestyén Pál
miniszteri osztályfőnök
(egyúttal ellátja a Nemzetközi Jogi Tanácsadói teendőket)

A Miniszter közvetlen rendelkezése alatt álló munkacsoportok

1/ Miniszter Úr Kabinetje
2/ Nemzetközi Jogi Tanácsadó
3/ Fegyverszüneti osztály (ideiglenesen a Fordító irodai teendőket is ellátja)
a/ A Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottságnál működő külügyi tisztviselők,
b/ A Jóvátételi Kormánybiztosságnál működő külügyi tisztviselők
4/ A Sz.E.B. Magyar Gazdasági Hivatalát irányító Tárcaközi Bizottságnál működő külügyi tisztviselők.

5/ Sz.E.B. Magyar Gazdasági Hivatala

I.
Politikai csoport

1/ Békeelőkészítő osztály

2/ Politikai osztály
3/ Sajtóosztály
4/ Kulturális és Tudományos osztály (ideiglenesen idetartozik az Okmány és Levéltár, valamint a Könyvtár)
5/ Gazdaságpolitikai osztály
6/ Nemzetközi munkaügyi osztály (ideiglenesen Szociálpolitikai osztály elnevezés alatt ellátja a Jogi alcsoportnál feltüntetett „Külföldi Magyarok ügyeit intéző osztály" teendőit)
7/ Okmánytár, Levéltár és Könyvtár (teendőit ideiglenesen a Kulturális és Tudományos osztály látja el)

II.
Adminisztratív csoport

A/ Elnökségi alcsoport
1/ Elnöki osztály
a/ Számvevőség
b/ Házipénztár
c/ Főigazgatói iroda
d/ Futáriroda (szervezés alatt)
e/ Fordító Iroda (teendőit ideiglenesen a Fegyverszün. oszt. látja el)
f/ Ellátási Iroda (ezidőszerint Beszerzési csoport elnevezés alatt)
2/ Protocole
3/ Rejtjelosztály (szervezés alatt)

B/ Jogi alcsoport

1/ Jogi osztály

a/ Hadifogoly Iroda

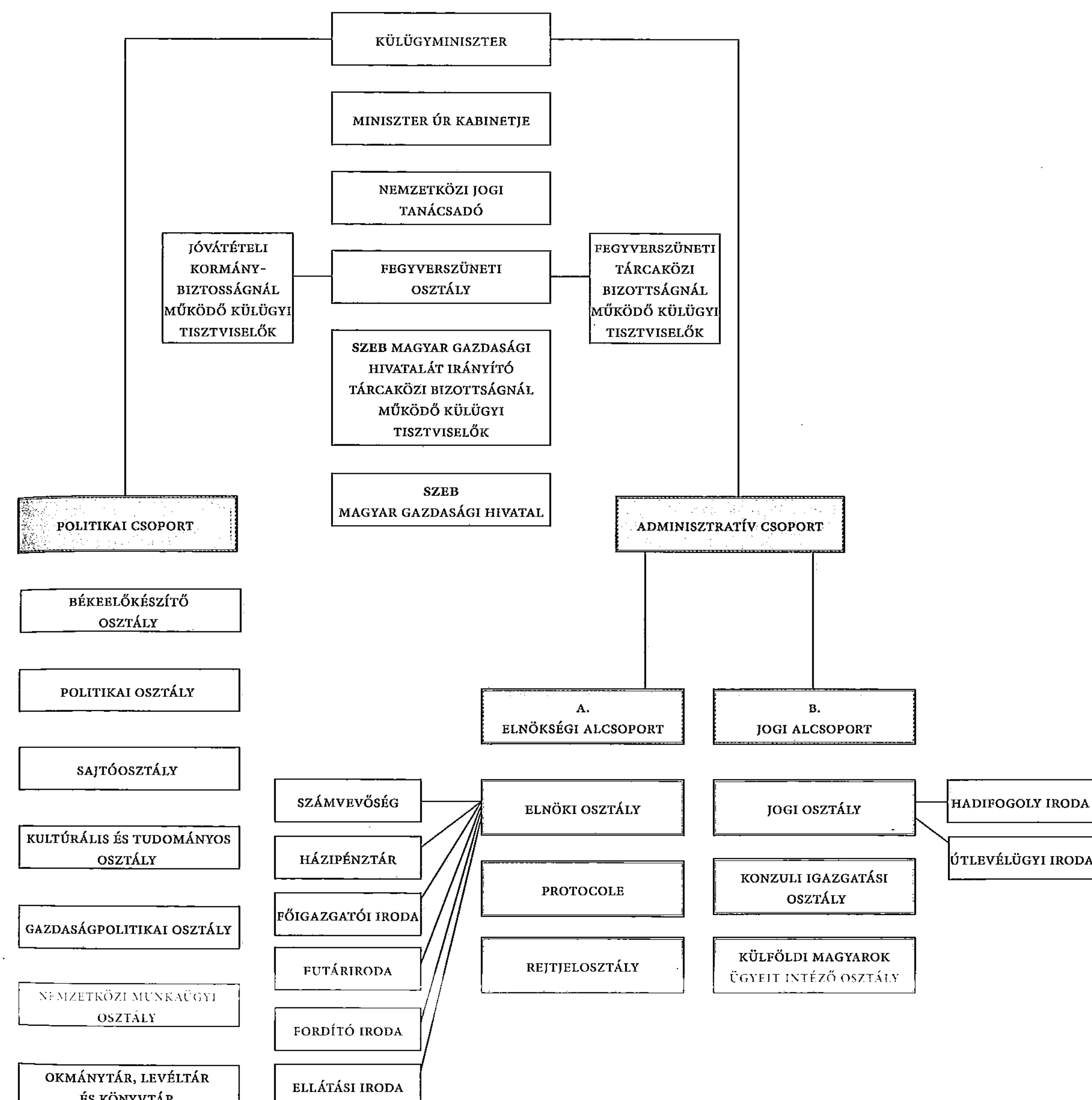
b/ Útlevélügyi iroda

2/ Konzuli igazgatási osztály

(Ezidőszerint mind a két osztály a Hadifogoly és Panasz Irodával együtt még „Jogi csoport" elnevezés alatt működik)

3/ Külföldi magyarok ügyeit intéző osztály (Teendőit ezidőszerint még a „Szociálpolitikai" elnevezés alatt működő és a Politikai Csoportnál szereplő Nemzetközi Munkaügyi osztály látja el.)

MNLOL XIX–J–1–a–IV–7–40365/Bé–1945. 31.doboz 2–3. lap

6.

1946. február 1.
A Külügyminisztérium ügybeosztása

Magyar Külügyminisztérium
974/1.
1946

Körrendelet

A külügyminisztérium ügy- és személyzeti beosztása az 1946 évi február hó 1-i állapot szerint elkészült.

Amidőn az elnöki osztály a Miniszter Úr által jóváhagyott és idemellékelt ügy- és személyzeti beosztást szétosztja, egyúttal a következő szempontokra hívja fel az osztályok (munkacsoportok) t. Vezetőinek figyelmét.

Mind az ügybeosztás, mind a személyzeti beosztás az egyes osztályok (munkacsoportok) részéről múlt év december hó második felében benyújtott szövegek és adatok, valamint a folyó év január havában bekövetkezett változásokon alapul, -illetőleg figyelembevételével készült ugyan el, de minthogy ezek az adatok is hézagosaknak bizonyultak, nincsen kizárva, hogy a leggondosabb átdolgozás mellett is néhány olyan szövegrész vagy adat vétetett fel, amely esetleg korrektívumra szorul. Ezért az elnöki osztály felkéri az osztályok (munkacsoportok) t. Vezetőit, hogy a vezetésük alatt álló osztályt (munkacsoportot) érintő és érdeklő szöveg, illetőleg adatrészt újból gondosan átvizsgálni és esetleges észrevételeiket *írásban* még pedig az osztály (munkacsoport) vezető *sajátkezű* aláírásával ellátva, az elnöki osztály statusához (Majlik Károly konz. ig. tanácsos) eljuttatni szíveskedjenek. Erre annál inkább is szükség van, mert az elnöki osztálynak szándékában áll 2–3 hónap múlva, az időközben bekövetkező változások figyelembevételével, újabb ügy- és személyzeti beosztást kiadni.

Az ügy- és személyzeti beosztásból minden osztály (munkacsoport) 2–2 példányt kap, még pedig egyet minden osztály (munkacsoport) vezetője és egyet az osztály (munkacsoport) irodája.

Minthogy ez a személyzeti beosztás jelenti immár a minisztérium alkalmazottainak hivatalos beosztását, ezen csak az elnöki osztály eszközölhet változtatásokat.

Budapest, 1946. február 21-én.

A magyar külügyminisztérium ügybeosztása

A miniszter úr[177] közvetlen rendelkezése alatt álló osztályok, illetve munkacsoportok:

A miniszter Kabinetje

A miniszter melletti titkári szolgálat ellátása. A politikai pártokkal való összeköttetés fenntartatása. Minden belpolitikai ügy, amely a külügyminisztert, mint a kormány tagját illeti. Benyújtandó törvényjavaslatoknak, nemzetgyűlési interpellációknak és határozatoknak, minisztertanácsi előterjesztéseknek nyilvántartása és megfelelő elintézésükről való gondoskodás.

A miniszteri jóváhagyásra és aláírásra kerülő, valamint a miniszternek bemutatandó ügydarabok kezelése.[178]

Politikai osztály

Külpolitikai ügyek. A külföldi magyar külképviseletek politikai tájékoztatása és irányítása. Eljárás politikai természetű ügyekben a Magyarországon székelő külföldi képviseleteknél. Háborús bűnösök ügyei.

A külügyminisztériumba posta, futárok vagy küldöncök útján érkező jelentések, levelek, átiratok stb. átvétele, felbontása és elosztása.[179]

[177] A miniszter közvetlen rendelkezése alá tartozott beosztás nélkül dr. Szent-Iványi Domokos rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, dr. báró Perényi-Lukács György II. osztályú követségi tanácsos és dr. Kállay Kristóf György miniszteri segédtitkár.

[178] A Kabinet vezetője Pődör László miniszteri osztálytanácsos volt, mellette dr. Alth Aurél miniszteri titkár, dr. Dienes Gedeon miniszteri segédtitkár, illetve három irodatiszt és három altiszt dolgozott.

[179] Osztályvezető ekkor nem volt, két helyettes vezető: dr. Szakasits György II. osztályú követségi tanácsos, és dr. Heltai György miniszteri osztálytanácsos, vitte az ügyeket. Rajtuk kívül

Békeelőkészítő osztály

A béketárgyalások előkészítésével kapcsolatos ügyek és munkálatok.[180]

Békeelőkészítő Bizottság

A béketárgyalások előkészítésével kapcsolatban a békeelőkészítő osztály mellett működő tanácsadó szerv; ennek keretében külön megbízatások teljesítése.[181]

Sajtóosztály

Sajtópolitikai ügyek. A magyar sajtó tájékoztatása külpolitikai szempontból. Külföldi lapok Magyarországon működő állandó és ideiglenes tudósítóinak tájékoztatása és működésük támogatása. A Magyar Távirati Irodával és a Központi Híradó Rt. kezelésében lévő rádióval való kapcsolatok fenntartása, működésüknek és hírszolgálatuknak külpolitikai szempontból történő szemmel tartása. A magyar külképviseletekhez beosztott sajtóelőadókkal való kapcsolatok fenntartása, tájékoztatásuk, jelentéseik feldolgozása és megfelelő híranyaggal történő ellátásuk. A Magyar Távirati Iroda külföldön működő tudósítóinak ellenőrzése. Rendszeres sajtószemle készítése a bel- és külföldi sajtóban megjelent magyar vonatkozású és általános politikai érdekű cikkekből. A sajtóarchívum igazgatása.[182]

dr. Vájlok Sándor miniszteri titkár, Gondi Ferenc miniszteri titkár, sajtóelőadó, Tompa Zoltán miniszteri titkár, Pulai Gábor miniszteri titkár, sajtóelőadó, dr. Keresztes Zoltán miniszteri titkár, Rakovszky György miniszteri segédtitkár, Rex József miniszteri segédtitkár, dr. Takács Miklós miniszteri fogalmazó, dr. Tóth K. János tiszteletdíjas, előadó dolgozott az osztályon. Mellettük két irodaigazgató, hat irodatiszt, öt tiszteletdíjas és négy altiszt vett részt a munkában.

[180] Dr. Kertész István rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, osztályvezető, Gyöngyössy István miniszteri osztálytanácsos, Erős János miniszteri osztálytanácsos, dr. Papp Álmos miniszteri titkár, dr. Nagy Lajos miniszteri titkár, dr. Virágh Zoltán miniszteri titkár, Garzuly József miniszteri segédtitkár, Száll József miniszteri segédtitkár, dr. ifj. Sebestyén Pál miniszteri fogalmazó, dr. Karl János miniszteri fogalmazó, Fráter György miniszteri fogalmazó, Binder Károly konzuli igazgatási II. osztályú főtanácsos dolgozott itt. Rajtuk kívül öt irodatiszt, négy tisztelt díjas és két altiszt segítette az osztály munkáját.

[181] A Bizottság elnöke dr. Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter. A Bizottság tagjai voltak: dr. Kuhl Lajos rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, dr. Baranyai Zoltán miniszteri osztályfőnök, dr. Bartók László I. osztályú követségi tanácsos, Pődör László miniszteri tanácsos, dr. Sztankay Zoltán I. osztályú konzul.

[182] Dr. Keszthelyi Nándor miniszteri tanácsos volt, a sajtóosztály politikai vezetője, Mészáros

Fegyverszüneti osztály[183]

A Fegyverszüneti Egyezmény végrehajtásával kapcsolatban felmerülő elvi és gyakorlati kérdések. Érintkezés fenntartása az ilyen ügyeket intéző kormányhatóságokkal és szervekkel. – A Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság előtt tárgyalásra kerülő ügyek előkészítése.[184]

A külügyminiszter képviselője a Szövetséges Ellenőrző Bizottság (SZ.E.B.)
Magyar Gazdasági Hivatalát irányító Tárcaközi Bizottságnál

A külügyminisztérium képviselete a SZ.E.B. Magyar Gazdasági Hivatalát irányító és ellenőrző Tárcaközi Bizottságnál.

Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyar Gazdasági Hivatala

Az 1210/1945. M. E. számú rendelet értelmében a Szövetséges Ellenőrző Bizottság tagjainak elhelyezésével és ellátásával kapcsolatban felmerülő ügyek.

István miniszteri tanácsos pedig, a sajtóosztály adminisztratív vezetője. Farnadi (Dietl) Fedor miniszteri osztálytanácsos, sajtóelőadó, Horváth István miniszteri titkár, Kádár Géza miniszteri segédtitkár, Barcsay Edit miniszteri segédtitkár, sajtóelőadó, dr. Orbán Pál miniszteri segédtitkár, sajtóelőadó, dr. Cserenyey Géza miniszteri segédtitkár, Fiala-Dőry Lajos miniszteri segédtitkár, dr. Gál Endre miniszteri segédtitkár, sajtóelőadó, Lukács Kató miniszteri fogalmazó, sajtóelőadó, Erdélyi Zsuzsanna miniszteri fogalmazó, sajtóelőadó, Forrai Tibor sajtóelőadó, Farkas Lehel sajtóelőadó, Rácz Ottó sajtóelőadó dolgoztak az osztályon. Öt irodatiszt, egy konzuli igazgatási felügyelő, négy tiszteletdíjas és négy altiszt segítette a munkát.

[183] A Fegyverszüneti Osztály 1947. szeptember 15. napjával szűnt meg.

[184] Az osztály munkatársai: Pokorny Hermann vezérezredes, osztályvezető (a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság elnöke), dr. Durugy Ferenc miniszteri osztályfőnök (a Fegyverszüneti Tárcaközi Bizottság helyettes elnöke), dr. Vladár Ervin Imre I. osztályú követségi tanácsosi címmel felruházott II. osztályú követségi tanácsos, dr. Blaskovich Miklós II. osztályú követségi tanácsos, Mile Ferenc miniszteri titkár, sajtóelőadó, dr. Iszakovics Miklós miniszteri titkár, dr. László Iván miniszteri titkár, dr. Márk László kúriai bíró (az Igazságügy Minisztériumból szolgálattételre átengedve). Itt dolgozott még öt irodatiszt, egy tiszteletdíjas és öt altiszt.

A külügyminisztérium adminisztratív ügyei vezetőjének felülvizsgálata alá tartozó osztályok:

1. Elnöki osztály

A magyar külügyi szolgálatban álló alkalmazottak összes személyi ügyei (kinevezések, áthelyezések, szabadságok, fegyelmi ügyek, jutalmak, segélyek stb.) a számvevőségi alkalmazottak ügyeinek kivételével. Magyar külképviseleti hatóságok felállítása, ezek vezetői részére szükséges megbízatási, illetőleg működési okiratok kieszközlése. A külügyi szolgálatban való alkalmaztatási ügyek (vizsgák, szaktanfolyam, szerződéses alkalmaztatások stb.). Mindennemű személyi igazolvány és a külügyminisztérium nevében kiállítandó bizonylat kizárólagos kiadása. Diplomáciai útlevelek és ajánlólevelek kiadás, meghosszabbítása és nyilvántartása. A futárszolgálattal kapcsolatos ügyek. A beszerzési csoport, valamint a külügyi étkező ügyei.

Minden ügy, amely nem tartozik más ügyosztályhoz.

A személyzeti állomány, névjegyzékek, szolgálati táblázatok és törzskönyvi lapok, továbbá a szabadságolások nyilvántartása. A statussal összefüggő kimutatások és névjegyzékek elkészítése.[185]

Fordító Iroda

A külügyminisztérium osztályai részére elkészítendő fordítások.[186]

Főigazgatói Iroda

A külügyminisztérium segédhivatali alkalmazottai, valamint altisztjei felvételére, beosztására, áthelyezésére, előléptetésére és esetleges elbocsátására, szabadság iránti és egyéb, a szolgálattal összefüggő kérelmeik elintézésére vonatkozó javaslatok tétele

[185] Az osztály munkatársai: Dr. Kvassay László I. osztályú főkonzul, osztályvezető, dr. Koós Ádám miniszteri osztálytanácsos, Bokor Béla miniszteri osztálytanácsos (helyettes vezető), dr. Farkas György miniszteri titkár, dr. Tiry László miniszteri titkár, dr. Podosky István miniszteri segédtitkár, dr. Szilassy Béla miniszteri segédtitkár, dr. Ujfalussy Ödön miniszteri fogalmazó. Külön megbízatással egy főkonzul, egy követségi tanácsos, tizenegy irodatiszt, két konzuli igazgatásszakbeli, két tiszteletdíjas és öt altiszt dolgozott még itt.

[186] Tíz szerződéses alkalmazott, fordító végezte a napi munkát.

az elnöki osztály számára. A segédhivatali alkalmazottak utánpótlására vonatkozó ügyek (vizsgáztatás, javaslattétel stb.). A segédhivatali alkalmazottak munkájának ellenőrzése és irányítása.

Az iroda szükségleti cikkek beszerzésére vonatkozó javaslattétel, azok átvétele, kezelése, kiadása és nyilvántartása. Számlák igazolása, telefonügyek stb.[187]

Futáriroda

A futárszolgálattal kapcsolatos teendők lebonyolítása.[188]

Beszerzési csoport

A külügyminisztérium alkalmazottainak ellátása (élelmiszerek, tüzelőanyagok stb.).[189]

2. Költségvetési osztály[190]

Általában minden ügy, melynek a külügyi tárcát érintő pénzügyi vonatkozása van, illetőleg pénzügyi elintézést igényel.

A külügyi tárca kiadásainak és bevételeinek előirányzása, indokolása és előterjesztése. A külügyi alkalmazottak személyi illetményeivel kapcsolatos ügyek. A külföldi illetmények és napidíjak megállapítása és folyósítása, valamint a hivatalos kiküldetésekkel felmerülő útielőlegek folyósítása. – A külügyminisztérium és a külképviseleti hatóságok dologi kiadásaival összefüggésben lévő összes ügyek. Külföldi fizetési eszközök beszerzése és a külképviseleti hatóságoknak ilyen fizetési eszközökkel való

[187] Az iroda vezetője Balinski-Csopecz Bronislav konzuli igazgatási II. osztályú főtanácsos volt, aki mellett hat irodatiszt, öt tiszteletdíjas és huszonhárom altiszt dolgozott.

[188] Az iroda vezetője Dudás Ferenc konzuli igazgatási felügyelő volt, mellette két tiszteletdíjas és egy altiszt végezte a napi munkát.

[189] A csoport vezetője Kup Imre altiszt (sic!), beosztottként dolgozott Argay Béla konzuli igazgatási felügyelő, valamint öt irodatiszt, két tiszteletdíjas és négy altiszt.

[190] A Költségvetési osztály 1947. április 10-én megszűnt, ügykörével és személyzetével beolvad az Elnöki Osztályba. KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1947, 61. lap, 2318/1.–1947. 1947. április 10. dátummal.

ellátása. – A zárszámadás előterjesztése és indoklása: pót- és rendkívüli hitelek kiszközlése. – Nyugdíj, kegydíj, családi pótlék és ehhez hasonló ügyek. A konzuli illetékek ügyei az elnöki osztállyal egyetértésben.

A külügyi tárca költségvetésére vonatkozó utalványozási jognak átruházott hatáskörben való kizárólagos gyakorlása a számvevőség és a házipénztár közreműködésével.[191]

Házipénztár

A házipénztár kezelése. A beérkező pénz és értékletétek őrizetbe vétele és nyilvántartása.[192]

3. Protocole

Az összes protocole ügyek.

Magyarországon működő idegen külképviseleti hatóságok vezetői részére agrément, illetve exequatur[193] kieszközlése.

A Magyarországon akkreditált idegen külképviseleti hatóságok működésével, továbbá ezek vezetőinek és beosztott tisztviselőinek személyével és működésével kapcsolatos ügyek. Részükre személyi igazolványok kiállítása és útleveleik láttamozása.

Az etiquette és rangkérdések. Kitüntetési ügyek.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal kapcsolatosan felmerülő protokolláris elvi jelentőségű ügyek.[194]

---

[191] Az osztály munkatársai: Dr. Fekete Ervin miniszteri osztálytanácsos, osztályvezető, dr. Homonnay László miniszteri titkár, dr. Fáy-Halász Gedeon miniszteri segédtitkár, Cserenyey Jenő nyug. miniszteri osztályfőnök, dr. Wolff Károly nyug. miniszteri osztályfőnök. Az osztályon dolgozott még két konzuli igazgatási tiszt és egy irodatiszt.

[192] Az osztály munkatársai: Tahy György irodafőtiszt, Kovács Gyula konzuli igazgatási segédfelügyelő, vezető, illetve egy irodatiszt, egy tiszteletdíjas és egy altiszt.

[193] Az agrément a fogadó ország külügyminisztériumának engedélye a rendkívüli és meghatalmazott nagykövet, illetve a rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter működéséhez az adott országban. Az exequatur a fogadó ország külügyminisztériumának engedélye a tényleges vagy a tiszteletbeli konzul működéséhez az adott országban.

[194] Ekkor nem volt az osztálynak vezetője. Itt dolgozott dr. báró Rubido-Zichy Iván miniszteri titkár, dr. Mészáros György miniszteri titkár, dr. gróf Esterházy András miniszteri segédtitkár, dr. Stephaich Péter miniszteri segédtitkár, dr. Hertelendy György miniszteri fogalmazó, valamint konzuli igazgatási felügyelő, egy irodaigazgató, három tiszteletdíjas és három altiszt.

4. Gazdasági osztály

A külkereskedelemmel és a külföldi fizetési forgalommal kapcsolatos ügyek. Külkereskedelmi vonatkozású államközi tárgyalásokon a külügyminisztérium képviseletének ellátása.

Gazdaságpolitikai ügyekben a szaktárcákkal való állandó érintkezés fenntartása. Szoros kollaboráció a fegyverszüneti és békeelőkészítő osztályokkal a náluk felmerülő gazdasági természetű ügyek terén. – A külügyminisztérium képviseletének ellátása az Elhurcolt Nemzeti Javak Kormánybiztosságánál[195], valamint a tárcaközi külkereskedelmi értekezleteken. Nemzetközi közlekedési és távközlési ügyek.[196]

5. Rejtjel osztály

Rejtjelszolgálat. A külügyminisztérium címére beérkező és onnan kimenő táviratok kezelése.[197]

6. Kulturális osztály

A magyar kulturális életnek a külfölddel való megismertetése és az ezzel kapcsolatos ügyek. A külképviseletek ezirányú munkájának irányítása. – Tájékoztató könyv, folyóirat-, cikk-, film-, fényképanyag előkészítése, felhasználása, valamint elosztása. – Kulturális csereakciók, könyv-, tudós-, ösztöndíjas cserék stb.

Nemzetközi kulturális szervezetekkel való együttműködés. Nemzetközi kulturális egyezmények ügyei. Érintkezés fenntartása a Magyarországon működő idegen külképviseletek kulturális szerveivel. – Külügyi érdekek képviselete film és rádióügyekben az illetékes szerveknél.

---

[195] 727/1945. ME számú rendelet az Elhagyott Javak Kormánybiztosságának létrehozásáról, *Magyar Közlöny* 1945. március 31. 14. szám.

[196] Ekkor nincs osztályvezető. Itt dolgozott Czikann-Zichy Móric miniszteri titkár, helyettes vezető, dr. Sziklay Ernő miniszteri segédtitkár, dr. Gyárfás Tamás miniszteri segédtitkár, dr. Veszprémy-Bangha Béla miniszteri osztálytanácsosi címmel felruházott miniszteri titkár (Összekötő az Elhurcolt javak Kormánybiztosságával). Mellettük két irodatiszt, három tiszteletdíjas és két altiszt végezte a napi munkát.

[197] Dr. Ujfalussy Béla miniszteri tanácsos, osztályvezető, dr. Dörgey Ferenc miniszteri tanácsos, dr. gróf Somssich László miniszteri segédtitkár, dr. Gergely Miklós miniszteri fogalmazó, dr. Sziklay Béla nyugalmazott II. osztályú főkonzul mellett egy szerződéses alkalmazott, két irodatiszt, egy tiszteletdíjas és két altiszt dolgozott.

A külföldi magyarság kulturális ügyei. Magyarország és a külföld közti kölcsönös kulturális kapcsolatok ápolásából eredő ügyek. Ilyen célú társaságok és egyesületek ügyei. Általában szoros kooperáció a társminisztériumokkal az azokat közösen érdeklő külföldi kulturális ügyekben.[198]

7. Nemzetközi munkaügyi osztály

A külföldi és nemzetközi munkásszervezetek és mozgalmak törekvéseire és állásfoglalására vonatkozó adatok gyűjtése és közlése. A külföld, különösen a szomszédállamok munkaügyi és társadalomszervezési intézkedéseinek figyelemmel kísérése. A szakminisztériumok szociálpolitikai osztályainak tájékoztatása az ügykörükbe tartozó külföldi törvényhozási anyagról. A magyar szociálpolitika eredményeinek a külfölddel való megismertetése. Magyar állampolgárok külföldi munkavállalásával kapcsolatos ügyek intézése, ideértve azok munkajogi és társadalombiztosítási helyzetének javítására irányuló kezdeményezéseket.

A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet[199] tagságából folyó teendők ellátása[200]

8. Levéltári és Tudományos osztály

Dokumentációs anyag tudományos feldolgozása és [a] külügyminisztérium egyes osztályainak használatára, valamint ezek részére tájékoztató szolgálat ellátása. E célból általános személyi és adatgyűjtemény kiépítése, valamint a filmgyűjtemény további fejlesztése. A könyvtár igazgatása, kiegészítése, irányítása és ellenőrzése.[201]

[198] Czinkótszky Jenő miniszteri tanácsos, osztályvezető, egy miniszteri osztálytanácsos, dr. Péter János miniszteri titkár, Hőgye Mihály miniszteri titkár, dr. Tassy Ferenc címzetes gimnáziumi igazgató (a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumtól szolgálattételre átengedve) mellett két szerződéses, egy irodatiszt, egy tiszteletdíjas és egy altiszt dolgozott.

[199] A Nemzetközi Munkaügyi Szervezetet (International Labour Organization) 1919-ben alapították, amelynek célja a munkavállalók munkaügyi és szociális jogainak a védelme. Magyarország 1922 óta a tagja, az ENSZ 1946-ban elsőként szakosított intézménye.

[200] Dr. Tóth Béla munkaügyi tanácsadó, osztályvezető és Rácz Gábor miniszteri titkár munkáját egy tiszteletdíjas segítette.

[201] Dr. Radisics Elemér miniszteri tanácsos, osztályvezető, dr. Beke Andor I. osztályú konzul és dr. Lontay László mellett két irodatiszt, egy tiszteletdíjas és három altiszt dolgozott.

9. Külföldi magyarok gondozását ellátó osztály

Kivándorlási, átvándorlási és visszavándorlási ügyek. Külföldi magyarok szociális gondozása. Képviselet az Országos Kivándorlási Tanácsban. Az Országos Kivándorlási Alapból[202] a külügyminisztériumot illető javadalmak kezelése. Külföldi magyarok hazaszállítása, az egészségügyi és rendészeti okokból történő hazaszállítások kivételével. Hazaszállítási segélyek ügye.

A Nemzetközi Vöröskereszt Egylettel és a külföldi segélyakciókkal kapcsolatos ügyek.[203]

10. Jogi csoport[204]

10/a. Jogi osztály

Nemzetközi jogi, továbbá nemzetközi vonatkozású magánjogi, büntetőjogi és perjogi tárgyú nemzetközi szerződések előkészítése és megkötése. A Magyarország által kötött minden nemzetközi szerződés aláírásával, a szerződést becikkelyező törvényjavaslat benyújtásával és tárgyalásával kapcsolatos teendők, a megerősítő okiratok kiállítása és kicserélése, illetve letétele, a szerződéshez való csatlakozás bejelentése a felhatalmazás kieszközlése, az esetleges csatlakozás bejelentése, a becikkelyező törvény, illetőleg az életbeléptetésről szóló rendelet kihirdetése stb. A Magyarország által kötött nemzetközi szerződések őrzése és nyilvántartása.

A nemzetközi jog elvi kérdései. Nemzetközi bíráskodási ügyek. A nemzetközi jelentőségű külföldi jogalkotás figyelemmel kísérése és nyilvántartása.

Az Egyesült Nemzetek jogi kérdései

Hazai jogi érdekek védelme külföldön és külföldi jogi érdekek védelme belföldön. Magyar állampolgároknak külföldi hatóságok és közegek ellen emelt panaszai,

[202] Az Országos Kivándorlási Tanácsot és ezzel párhuzamosan az Országos Kivándorlási Alapot 1913-ban hozták létre a Magyarországról külföldre elvándoroltak segítése céljából.

[203] Dr. Papp Gábor I. osztályú követségi tanácsos, osztályvezető, Ács Tivadar miniszteri osztálytanácsos, dr. gróf Zay Miklós miniszteri segédtitkár, Gretschl Margit irodaigazgató és Rupányi Károly konzuli igazgatási segédfelügyelő munkáját egy irodatiszt és egy altiszt segítette.

[204] A csoportfőnök dr. Szondy Viktor miniszteri osztályfőnök volt.

külföldi panaszok hazai hatóságok és közegek ellen. Magyar honosokkal külföldön, külföldiekkel belföldön való bánásmód.

Házassági, hagyatéki, gyámsági és gondnoksági, továbbá örökbefogadási ügyek. Gyermektartási, özvegyi és árvaellátási ügyek. Hozzátartozók felkutatása külföldön. Személyiségi jogok. Szerzői jog, ideértve a Berni Nemzetközi Szerzői Jogi Unió[205] ügyét.

A konzuli jog és ügykörrel kapcsolatos kérdések. Konzuli egyezmények előkészítése és kötése.

Törvénybizonyítványok. Végrehajtási ügyek. Magyar honosok külföldi, idegen honosok belföldi nyugdíj és ellátási igényei.

Bűntettesek kiadásának és átszállításának közvetítése. Magyarországon folyó bűnügyekben idegen képviseletek részéről eszközölt közbenjárások és tudakozódások tárgyában való intézkedés. Toloncügyek.

Állampolgársági, illetőségi ügyek. Anyakönyvi ügyek. Jogsegélyügyek. Kórházi ápolási és rokkantügyek. Hősi halottak és hősi sírok ügyei.[206]

10/b. Utazási és útlevélosztály

Nemzetközi vonatkozású utazási és útlevélügyi elvi kérdések. Ilyen tárgyú nemzetközi megállapodások előkészítése. Az utazások rendészeti ellenőrzésében való közreműködés. Közbenjárás a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál, illetőleg a külföldi államok képviseleteinél a külföldre szóló utazások engedélyezése és magyar útlevelek láttamozása iránt. Külföldön tartózkodó magyar állampolgárok részére útlevelek és hazatérési igazolványok kiállításánál való közreműködés. Utazási okmányok kiállítása olyan külföldiek részére, akiknek Magyarországon képviseletük nincsen.[207]

205 A Berni Nemzetközi Szerzői Jogi Unió 1886-ban alakult meg a szerzői jogok védelme érdekében.

206 Morlin Ervin nyugalmazott miniszteri osztályfőnök, osztályvezető, dr. Szibenliszt Henrik ítélőtáblai bíró (az Igazságügyi Minisztériumból szolgálattételre átengedve), helyettes osztályvezető, dr. Kupa László törvényszéki bíró (az Igazságügyi Minisztériumból szolgálattételre átengedve, a Magyar Közalkalmazottak Országos Szakszervezete külügyminisztériumi alcsoportjának tárcavezetője), dr. Benzsay Alajos miniszteri segédtitkár és dr. Nábráczky Béla miniszteri fogalmazó munkáját öt irodatiszt, két tiszteletdíjas és egy altiszt segítette.

207 Polonyi Rezső miniszteri osztálytanácsos, sajtóelőadó, vezető és Dr. Forbáth Guido konzuli igazgatási segédfelügyelő mellett három tiszteletdíjas és egy altiszt dolgozott.

10/c. Hadifogoly osztály

A hadifogoly ügyek nemzetközi vonatkozásai. A hadifogoly ügyre vonatkozó nemzetközi megállapodások előkészítésénél való közreműködés. Közbenjárás a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál a hadifogságban lévő, valamint egyéb módon visszatartott magyarok érdekében. A deportált magyar állampolgárok ügyével kapcsolatos nemzetközi kérdések. Közbenjárás a megszálló hatóságok által letartóztatott magyar állampolgárok érdekében. Egyes hadifoglyok és elhurcoltak kutatása és kiszabadításuk érdekében való közbenjárás.[208]

Számvevőség

A külügyi tárca évi részletes költségvetési előirányzatának előkészítése és a hitelfelosztások tervezése.

Az 1897. évi XX. t.c. 97. és 98. §-aiban[209] előírt közigazgatási számvevői segédszolgálat teljesítése és az utalványrendelet tervezetek előterjesztése. Az utalványrendeletek fel- és ellenjegyzése és ennek alapján az állandó és változó illetményeknek pénztári számfejtése. A közigazgatás céljaira szükséges különböző törzskönyvek, feljegyzések

208 Dr. báró Miske-Gerstenberger Jenő miniszteri osztályfőnök, osztályvezető, dr. Márffy-Mantuano Tamás I. osztályú követségi tanácsos, Sümeghy Endre miniszteri segédtitkár, dr. Németh János miniszteri fogalmazó és Kővári Zoltán nyugalmazott segédhivatali főigazgató munkáját két konzul, öt irodatiszt, öt tiszteletdíjas és egy altiszt segítette.

209 „97. § Az utalványozást megelőző közigazgatási számfejtésnél köteles a számvevőségi igazgató, illetőleg főnök felügyelni arra, hogy vajjon az illető kiadás a költségvetésileg megszavazott hitelben fedezetét találja-e, vagy nem? Köteles egyszersmind felügyelni arra is, hogy egy és ugyanazon kiadás többször ne utalványoztassék, hogy az utalványozandó összeg szám szerint a törvények, szabályrendeletek, szerződések vagy díjszabályok alapján állapíttassék meg. 98. § Ha az utalvány a költségvetési hitellel szemben túlkiadást, előirányzat nélküli kiadást, vagy költségvetésileg nem engedélyezett hitelátruházást foglalna magában, vagy ha az utalvány a fennálló szabályokba ütközik; köteles a számvevőség a ministert, illetőleg az igazgató hatóság főnökét ezen körülményre az előadó íven figyelmeztetni; s ha a minister vagy az igazgató hatóság főnöke a kiadást mindamellett elrendeli, vagy az utalványozás szabályszerűsége tekintetében a számvevőségi igazgató, illetőleg főnök nézete ellen intézkedik, a számvevőség főnöke az utalványozó rendeletet ellenjegyezni tartozik ugyan, de egyszersmind köteles az ily módon utalványozott tételhez a megfelelő utalványozási jegyzék (108. §) észrevételi hasábjában e szót írni »rendeletre«”. Vö. http://www.1000ev.hu/index.php?a=3&param=6673 (Belépés 2011. november 22.).

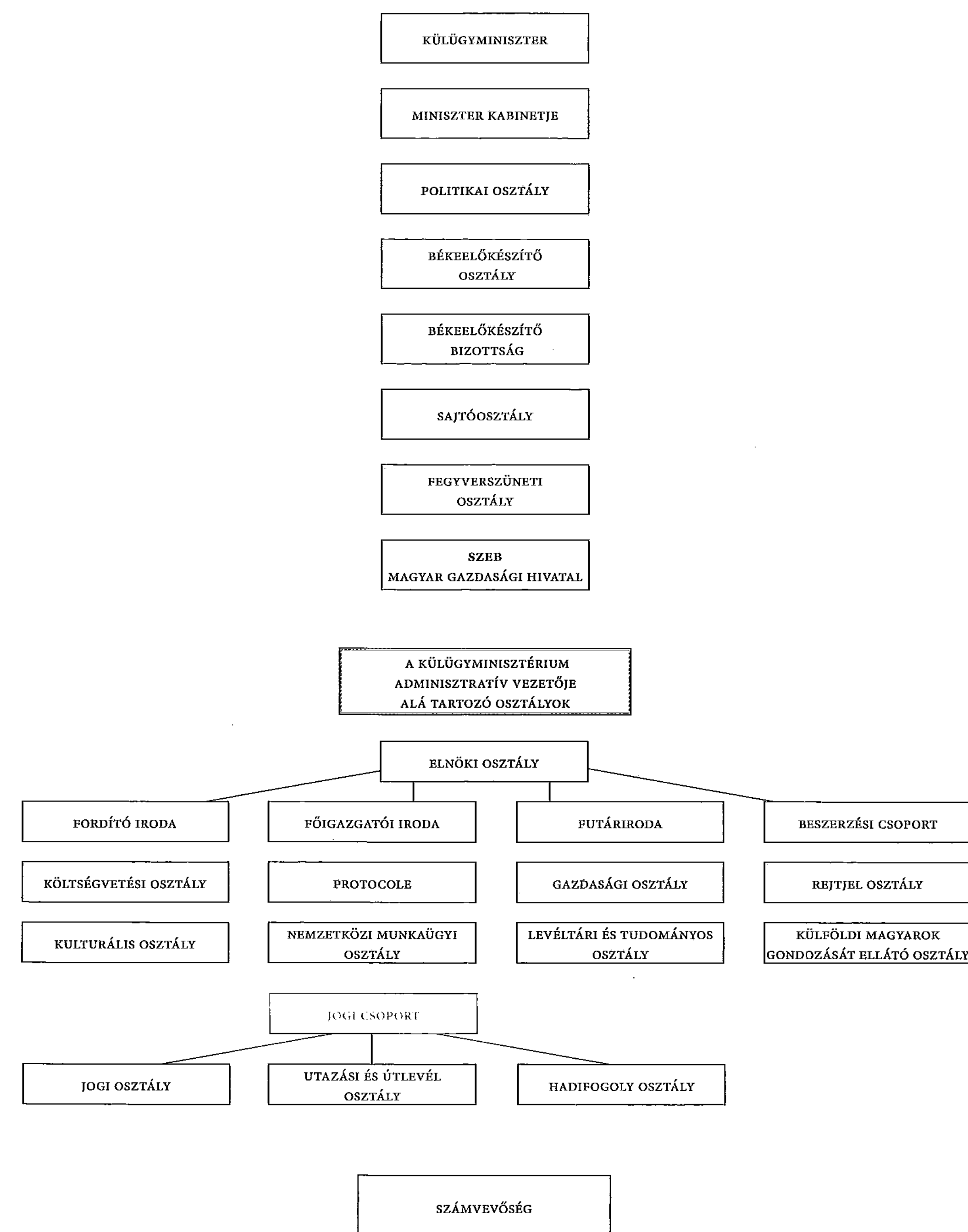
és nyilvántartások vezetése. Az utalványozási, megszüntetési és térítményi jegyzékek szerkesztése és a Legfőbb Állami Számvevőszékhez[210] való előterjesztése. A központi igazgatás és külföldi szolgálat címre, továbbá a közigazgatási letétekre vonatkozó számadások szigorlata és könyvelése.[211]

MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–4/fc–sz.n.–1946. 21. doboz 1–12. lap

---

[210] Magyarországon az 1946. I. törvényében (Alkotmányában) rögzítették a Legfőbb Állami Számvevőszék létrehozását a hatalommegosztás, és a demokratizmus szellemében.

[211] Kovács Pál miniszteri számvevőségi I. osztályú főtanácsos, Ságodi Hugó miniszteri számvevőségi II. osztályú főtanácsos, Tóth Gyula miniszteri számvevőségi II. osztályú főtanácsos, Takács László miniszteri számvevőségi II. osztályú főtanácsos, Győrffy István miniszteri számvevőségi II. osztályú főtanácsos, Herendi Frigyes miniszteri számvevőségi főtanácsos, Zách Imre miniszteri számvevőségi tanácsos, Vimmer Antal miniszteri számvizsgáló, Kenézy Miklós miniszteri számvizsgáló, Horváth János miniszteri számvizsgáló (Magyar Közalkalmazottak Országos Szakszervezete külügyminisztériumi alcsoportja szervezési megbízottja), Fiedler Jenő miniszteri számellenőr, Kovács Árpád miniszteri számellenőr, Lak József miniszteri számellenőr, Borbély Gyula miniszteri számtiszt, Balásfalvy László miniszteri számtiszt és Buzinsky Jenő nyugalmazott irodaigazgató munkáját egy irodatiszt, egy tiszteletdíjas és két altiszt segítette.

7.

1946. március 2.
A csehszlovák–magyar egyezmény végrehajtására közigazgatási egység felállítása

Magyar Külügyminisztérium

1218/1–1946

Körrendelet

A lakosságcserére vonatkozó csehszlovák–magyar egyezménnyel kapcsolatos közigazgatási természetű és egyéb előkészületek végrehajtása céljából a külügyminisztérium kebelében külön szervet állítok fel, amelynek vezetőjévé dr. Bartók László I. o. követségi tanácsost jelölöm ki. Hozzá be lesznek osztva Kozma Ferenc, a békeelőkészítő osztályba ideiglenesen beosztott földművelésügyi minisztériumi osztálytanácsos, Farkas Lehel sajtóelőadó, Forrai Tibor sajtóelőadó. A csoport folyó évi március hó 4-én kezdi meg működését.

Budapest, 1946. március hó 2.

A miniszter helyett:

Sebestyén
s. k.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok 1946. 90. lap

Felhívás

Mindazok a csehszlovák állampolgárok, akik visszatelepítés céljából a Csehszlovák Bizottságnál (VI., Rózsa-u. 61) jelentkeztek és I., II., III., IV. és V. 1–1400-ig terjedő sorszámot kaptak, jelenjenek meg családtagjaikkal, poggyásszal együtt, utazásra készen Hungária-körút 9. [illegible] az Andrássy-laktanyában [illegible] hó 9-én, 10-én, 11-én és 12-én.

A hazaszállítás [illegible] Szlovákiába történik a [illegible] körúton a laktanya [illegible] vasúti megállóról.

Azok a [illegible] gárok, akik [illegible] ellátva [illegible] vákiába [illegible] ugyancsak [illegible] fenti helyen [illegible] szállításuk [illegible]

Bővebb [illegible] Csehszlovák Bizottság [illegible]

Felhívás a Magyarországon élő cseh és szlovák lakosok számára az áttelepülésre.
Magyar Nemzet, *1945. május 9. 3. o.*

8.

1946. december 31.
Megszűnik a csehszlovák–magyar lakosságcsere egyezménnyel kapcsolatos közigazgatási szerv, illetve a Külföldre Hurcolt Javak egysége

8855/1.
1946.

Körözvény

Az elnöki osztály közli, hogy a Csehszlovák Magyar Lakosságcsere egyezménnyel kapcsolatos közigazgatási természetű és egyéb előkészületek végrehajtása céljából a külügyminisztérium kebelében felállított külön szerv működését folyó évi december 31-vel beszünteti.

A Külföldre Hurcolt Javak Osztályának működése ugyancsak folyó évi december 31-vel megszűnik.

A Csehszlovák–Magyar Lakosságcsere egyezménnyel kapcsolatos közigazgatási természetű és egyéb előkészületek végrehajtása céljából a külügyminisztérium kebelében felállított külön szerv teendőit a Politikai Osztály, a Külföldre Hurcolt Javak osztályának teendőit a Gazdaságpolitikai Osztály veszi át.

Budapest, 1946. december 30.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok 1946. 222. lap

9.

1947. január 1.
Átszervezés a Külügyminisztériumban

Magyar Külügyminisztérium
8970/1/1946

Rendelet

A párizsi békekonferencia befejezése és a békeszerződés közeli aláírása a minisztérium szervezetében változásokat, illetve új ügyosztályok felállítását teszi szükségessé.

Ezek a változások a következők:

A/

1947. évi január hó 1-vel „Nemzetközi kapcsolatok csoportja" elnevezéssel új csoport alakul dr. Kertész István rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter vezetése alatt.

Ezen csoport alá tartoznak:

1/ Békeelőkészítő osztály, amely működését ugyancsak 1947. január 1-től mint felszámoló osztály folytatja.

Ügyköre: A békeszerződés életbelépéséig a békekonferenciával kapcsolatos ügyek intézése és a békekonferencia nyomtatásban megjelenő anyagának előkészítése.

2/ Nemzetközi szervek és konferenciák ügyeivel foglalkozó osztály

Ügyköre: Az Egyesült Nemzetek szervezetével vagy annak alárendelt intézményeivel kapcsolatos összes ügyek. Általában irányító, szervező vagy ellenőrző tevékenységet fejt ki – a társminisztériumokkal, illetőleg a külügyminisztérium illetékes osztályaival egyetértőleg – nemzetközi konferenciákkal és nemzetközi organizációkkal való részvétellel járó minden olyan ügyben, amely Magyarország külpolitikai érdekeit közvetlenül érinti.

Ezen túlmenően az osztály nyilvántartja mindazokat a nemzetközi intézményeket és szervezeteket, amelyeknek Magyarország vagy valamely hivatalos magyar kormányszerv tagja és azokat a nemzetközi konferenciákat amelyeken Magyarország, vagy kormányszerv részt vesz.

3/ Levéltári és Tudományos osztály
Ügyköre: Változatlan.

4/ Kulturális osztály
Ügyköre: Változatlan.

B/

Jogi csoport

1/ Nemzetközi Jogi és Szerződési osztály

Ügyköre: A békeszerződés végrehajtásával kapcsolatos jogi kérdések. Nemzetközi közjogi, büntetőjogi, magánjogi és perjogi tárgyú nemzetközi szerződések és egyezmények, letelepedési egyezmények, anyakönyvi egyezmények, tolonc egyezmények, egészségügyi egyezmények, konzuli egyezmények előkészítése és megkötése. A Magyarország által kötött minden nemzetközi szerződés aláírásával, a szerződést becikkelyező törvényjavaslat benyújtásával és tárgyalásával kapcsolatos teendők, a megerősítő okiratok kiállítása és kicserélése, illetve letétele, a szerződéshez való csatlakozás bejelentése, a felhatalmazás kieszközlése, az esetleges csatlakozás bejelentése, a becikkelyező törvény, illetőleg az életbelépésről szóló rendelet kihirdetése stb. Magyarország által kötött nemzetközi szerződések őrzése és nyilvántartása.

A nemzetközi jog elvi kérdései. Nemzetközi bíráskodási ügyek. Az Egyesült Nemzetek jogi kérdései. A nemzetközi jelentőségű külföldi jogalkotás figyelemmel kísérése.

Állásfoglalás a más tárcák által készített törvényjavaslatok és rendelettervezetek jogi vonatkozásai tárgyában.

A magyar közjoggal, különösen a magyar állampolgársággal kapcsolatos elvi kérdések. A külföldi állampolgárok jogalkotását, vagyon és egyéb érdekeit érintő, így különösen a külföldi állampolgárok javainak államosításával vagy kisajátításával kapcsolatos kérdések. A külföldi államokkal fogolycsere megállapodások előkészítése

és létesítése. Az államhatárok megállapításával és kijelölésével kapcsolatos ügyek. A határrendészet nemzetközi vonatkozásaival kapcsolatos jogi és közigazgatási ügyek. Határincidensek.

2/ Jogvédelmi osztály

Ügyköre: Hazai jogi érdekek védelme külföldön és külföldi jogi érdekek védelme belföldön. Magyar állampolgárok külföldi hatóságok és közegek ellen emelt panaszai, külföldi panaszok hazai hatóságok és közegek ellen. Magyar honosokkal külföldön való bánásmód. A külföldön személyükben vagy vagyonukban háborított magyar állampolgárok érdekében való közbenjárás.

Házassági, hagyatéki, gyámsági és gondnoksági, továbbá törvényesítési és örökbefogadási ügyek. Hozzátartozók felkutatása külföldön. Személyiségi jog, ideértve a Berni Nemzetközi Szerzői Jogi Unió ügyét.

Törvénybizonyítványok. Végrehajtási ügyek. Magyar honosok külföldi, idegen honosok belföldi nyugdíj és ellátási igényei.

Bűntettesek kiadásának és átszállításának közvetítése. Magyarországon folyó, bűnügyekben idegen képviselet részéről eszközölt közbenjárások és tudakozódások tárgyában való intézkedés. Toloncügyek.

Alosztálya: Jogsegély–alosztály

Ügyköre: Bírói és közigazgatási hatóságoktól származó vagy azokhoz irányított kézbesítési kérelmek és megkereső levelek továbbítása. Haláleset-felvételi ívek továbbítása. Anyakönyvi kivonatok beszerzése és megküldése.

3/ Útlevélosztály

Ügyköre: Nemzetközi vonatkozású utazási és útlevélügyi elvi kérdések. Ilyen tárgyú általános rendeletek és nemzetközi megállapodások előkészítése. Az utazások rendészeti ellenőrzésében való közreműködés. Közbenjárás a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál, illetőleg a külföldi állam képviseleteinél a külföldre szóló utazások engedélyezése és magyar útlevelek láttamozása iránt. Külföldön tartózkodó magyar állampolgárok részére útlevelek és hazatérési igazolványok kiállításánál való közreműködés. Utazási okmányok kiállítása olyan külföldiek részére, akiknek Magyarországon képviseletük nincsen.

4/ Hadifogoly osztály

Ügyköre: A hadifogoly ügyek nemzetközi vonatkozásai. A hadifogoly ügyre vonatkozó nemzetközi megállapodások előkészítésénél való közreműködés. Közbenjárás a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál a hadifogságban lévő, valamint egyéb módon visszatartott magyarok érdekében. A deportált magyar állampolgárok ügyével kapcsolatos nemzetközi kérdések. Közbejárás a nemzetközi hatóságok által letartóztatott magyar állampolgárok érdekében. Egyes hadifoglyok és elhurcoltak kutatása és kiszabadítása érdekében való közbejárás. A Jogi csoport 1/ és 2/ alatti osztályai működésének kezdő időpontja iránt külön rendeletben fogok intézkedni.

Mind az A/ mind a B/ pont alatti ügyosztályok dr. Bolgár Elek rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter felülvizsgálata alá tartoznak.

C/

A fenti szervezeti változásokon kívül a békeszerződés végrehajtása folyamán adódó ügyek egységes központi irányítására „Békeszerződésből folyó ügyeket irányító Bizottságot" alakítok.

Ezen Bizottság elnöki tisztségével dr. Sebestyén Pál rendkívüli követ és meghatalmazott minisztert bízom meg. Helyettese dr. Szondy Viktor rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter. A Bizottság állandó tagjává dr. Kertész István rendkívüli követ és meghatalmazott minisztert, továbbá a kebelbeli politikai és gazdaságpolitikai osztályok vezetőit, előadójává dr. Nékám Sándor miniszteri tanácsost jelölöm ki.

Budapest, 1947. január 3.

Gyöngyösi János

s. k.

MNLOL XIX–J–1–j–4/fd–2079–1947. 38. doboz 14–17. lap

Péntek, 1947 február 7.

Gyöngyösi külügyminiszter Párisba utazott a békeszerződés aláírására

Gyöngyösi János, a magyar köztársaság külügyminisztere *Sebestyén* Pál rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, valamint *Pődör* László osztálytanácsos, kabinetfőnök kíséretében csütörtök délben a menetrendszerű Arlberg-expresszel Párisba utazott a magyar békeszerződés aláírására.

Gyöngyösi János külügyminiszter elutazása előtt a következőket mondotta a Magyar Távirati Iroda diplomáciai szerkesztőjének:

— A béke aláírására február 10-én este hat órakor kerül sor és ezzel *megszűnik a hadiállapot* Magyarország és a szövetséges hatalmak között.

— Maga a béke gazdaságilag sok súlyos rendelkezést tartalmaz, politikai tekintetben vagy nem kielégítően vagy egyáltalában [illegible] a bé[illegible] a magyar békecélok homlokterében állnak.

[illegible]

Gyöngyösi János külügyminiszter Párizsba utazik a békeszerződés aláírására.
Magyar Nemzet, *1947. február 7. 3. o.*

10.

1947. április 1.
A békeszerződés aláírása következtében egyes osztályok megszüntetése, átszervezése

Külügyminiszter – a miniszter úr kéri benti ügyet a legközelebbi követi konferencia elé terjeszteni. lássa Kvassay követ úr.[212]

Körrendelet

F. é. április hó 1-től kezdődően a külügyminisztériumban a következő szervezeti változásokat rendelem el.

A fegyverszüneti osztály megszűnik és megkezdi felszámolását.[213] Az osztály „Felszámolás alatt levő fegyverszüneti osztály" név alatt a békekötés életbeléptéig folytatja működését. Vezetője: Durugy Ferenc min. osztályfőnök.

A hadifogoly osztály felülvizsgálata alól Szondy Viktor rendk. követ és megh. minisztert felmentem s az osztály felülvizsgálatával Pokorny Hermann ny. vezérezredest bízom meg, ki ezen minőségében közvetlenül alám van rendelve.

A hadifogoly ügyekben nemzetközi egyezmények előkészítése és megkötése továbbra is a nemzetközi jogi osztály hatáskörébe tartozik.

Kertész István rendk. követ és megh. miniszter csoportvezetői állása megszűnik. A nemzetközi szervek és konferenciák osztálya, valamint a kulturális és levéltári osztályok vezetői ellenben kötelesek havonként legalább két ízben összeülni a közös munkaprogram megbeszélése és összeegyeztetése végett.

A felszámolás alatt álló békeelőkészítő osztály megszűnik s még megmaradt ügykörét a nemzetközi szervek és konferenciák osztálya veszi át.

Budapest, 1947. március 22-én.

Kvassay[214]

MNLOL XIX–J–1–j–373/ad. Küm sz.n.–Vegyes–1945–64. 38. doboz 12. lap

[212] Az iraton kézzel írt megjegyzés.
[213] Vö. a 12. számú dokumentummal.
[214] Kézzel írt aláírás.

11.

1947. június 1.
A Külügyminisztérium osztályai

3580/1-947

Körrendelet

F. é. június hó 1-től kezdődően az osztályok számozásában a következő változások lépnek életbe:

A Nemzetközi Szervek és Konferenciák ügyeivel foglalkozó osztály a 2. számot, a Nemzetközi Jogi és Szerződési osztály a 10., a Jogvédelmi osztály a 11., /és az ennek kebelében működő jogsegély osztály (11. jelzésű), az Utazási és Útlevélosztály a 12. és a Hadifogoly osztály a 13. számot kapja.

Az osztályok kötelesek június 1-től kezdődőleg az ügyiratokon a fenti számozást feltüntetni.[215]

Ezek szerint a minisztérium osztályai fenti időponttól kezdve a következők: Miniszter Kabinetje, Politikai osztály, Sajtóosztály, Felszámolás alatt levő Fegyverszüneti osztály.

1. Elnöki osztály,
2. Nemzetközi Szervek és Konferenciák ügyeivel foglalkozó osztály,
3. Protocole,
4. Gazdaságpolitikai osztály,
5. Rejtjelosztály,
6. Kulturális osztály,

[215] Kézzel, fekete tintával írt megjegyzés.

7. Nemzetközi Munkaügyi osztály,
8. Levéltári és Tudományos osztály,
9. Külföldi magyarok gondozását ellátó osztály,
10. Nemzetközi Jogi és Szerződési osztály,
11. Jogvédelmi osztály,
12. Utazási és Útlevélosztály,
13. Hadifogoly osztály.

Budapest, 1947. május 29.

A miniszter rendeletére:
Kvassay
s. k.
rendk. követ és megh. miniszter

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4/fa–1945. 11. doboz 231/a. lap

12.

1947. szeptember 15.
A Fegyverszüneti Osztály megszűntetése

6348/1947
Rendelet

A felszámolás alatt levő Fegyverszüneti osztály a mai nappal megszűnik.[216]

Utasítom az osztályt, hogy a német vagyonra és jóvátételi ügyekre vonatkozó ügyiratokat a Gazdaságpolitikai osztálynak, minden egyéb ügyiratot a Jogvédelmi osztálynak adjon át.

Bpest, 1947. szept. 15.

Lássák a rendeletet 1–1 példányának átvétele végett:
1/ Felszámolás alatt levő Fegyverszüneti osztály
2/ Gazdaságpolitikai osztály
3/ Jogvédelmi osztály
4/ Postabontó
5/ Status[217]

Lássák az összes osztályok

[216] Az irat fejléce „Azonnal" pecséttel ellátva.
[217] Kézzel írt láttamozások és dátumok találhatóak az egyes szervezeti egységek neve mellet itt.

Körrendelet

Az elnöki osztály közli, hogy a felszámolás alatt lévő Fegyverszüneti osztály mai nappal megszűnt. Az eddig a Fegyverszüneti osztály hatáskörébe tartozó német javakra és jóvátételre vonatkozó ügydarabok elintézését a Gazdaságpolitikai Osztály, minden egyéb ügydarabot a Jogvédelmi Osztály hatáskörébe utalok.

Bpest, 1947. szept. 15.

Aláírás[218]

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4/fd–6348/1–1947. 37.doboz Lapszám nélkül

[218] Nem olvasható, kézzel írt aláírás.

13.

1947. október 9.
Az Elnöki Osztály két alosztálya

Körrendelet

A 2318/1/1947. Elnöki számú rendeletem kiegészítésként megszüntetett Költségvetési Osztály ügykörének ellátása, a költségvetési érdekeket érintő és anyagi vonatkozású ügyek adminisztrációjának elhatárolása céljából a következőket rendelem el:

Az Elnöki osztály két alosztályból áll:

Elnöki/I. alosztály a személyzeti és általános ügyek,

Elnöki/II. alosztály a költségvetési és anyagi ügyek, – ellátását végzi.

Az Elnöki osztály irányítását, – az Elnöki/I. és II. alosztályok koordinálását, – az Elnöki osztály főnöke látja el.

Az Elnöki/I. alosztály ügykörébe tartozik: a külügyi szolgálatban álló alkalmazottak összes személyi ügyei, (kinevezések, áthelyezések, szabadságok, fegyelmi ügyek, jutalmak, segélyek stb.) a számvevőségi alkalmazottak ügyeinek kivételével. Magyar külképviseleti hatóságok felállítása, ezek vezetői részére szükséges megbízatási, illetőleg működési, okiratok kieszközlése. A külügyi szolgálatban való alkalmaztatási ügyek (vizsgák, szaktanfolyam, szerződéses alkalmaztatások stb.). Mindennemű személyi igazolvány és a Külügyminisztérium nevében kiállítandó bizonylat kizárólagos kiadása. Diplomáciai útlevelek és ajánlólevelek kiadása, meghosszabbítása és nyilvántartása. A futárszolgálattal kapcsolatos ügyek. A beszerzési csoport, valamint a külügyi étkező ügyei.

Minden ügy, mely nem tartozik más ügyosztályhoz.

A személyzeti állomány, névjegyzékek, szolgálati táblázatok és törzskönyvi lapok, továbbá a szabadságolások nyilvántartása, a státussal összefüggő kimutatások és névjegyzékek elkészítése.

Az Elnöki/II. alosztály ügykörébe tartozik általában minden olyan ügy, melynek a külügyi tárcát érintő pénzügyi vonatkozása van, illetőleg pénzügyi elintézést igényel.

Ezek: a tárca kiadásainak és bevételeinek előirányozása, indoklása és előterjesztése, a külügyi alkalmazottak személyi illetményeivel kapcsolatos összes ügyek, a külföldi illetmények és napidíjak megállapítása, folyósítása, valamint a hivatalos kiküldetésekkel felmerülő útielőlegek engedélyezése, a külügyminisztérium és külképviseleti hatóságok dologi kiadásaival összefüggő összes ügyek, külföldi fizetési eszközök beszerzése, a külképviseleti hatóságok ilyen eszközökkel való ellátása, a zárszámadás előterjesztése és indoklása, pót- és rendkívüli hitelek kieszközlése, nyugdíj, kegydíj, családi pótlék ügyek, konzuli illetékek megállapítása, – ez utóbbi az Elnöki osztállyal egyetértésben.

Végül, a külügyi tárca költségvetésére vonatkozó utalványozási jognak átruházott hatáskörben való *kizárólagos gyakorlása*, a miniszteri számvevőség és a házipénztár közreműködésével.

Az Elnöki/II. alosztály vezetőjének kiadmányozási joga kiterjed mindazokra az adminisztratív ügyekre, melyek a költségvetésen alapulnak és nem tartoznak a hivatali felsőbbség: a miniszter helyettesei a miniszter engedélyezési, illetőleg kiadmányozási hatáskörébe. Gyakorolja továbbá a külügyi tárca költségvetésére vonatkozó kizárólagos utalványozási jogot, átruházott hatáskörben.

Budapest, 1947. október hó 9-én

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4fa–7007/1/1947. 11. doboz 248–250. lap

14.

1948. január 1.
Új iktatási rend és a Külügyminisztérium egységei

Pro Domo!
A kebelbeli osztályok beosztásának és jelzéseinek az 1947. év folyamán bekövetkezett változásai folytán szükségessé vált a jövő esztendőre új iktatási rend megállapítása.

Körrendelet

1948. január 1.-től a mellékleten feltüntetett iktatási rend lép életben.

Minden egyes osztály tehát január hó 1.-vel az ügydarabok iktatásánál csak a mellékleten feltüntetett iktatási számokat használhatja fel, még pedig szigorúan az ott feltüntetett osztályjelzéssel, illetőleg osztályszámmal.

Amennyiben időközben az ügyosztályok elnevezése vagy beosztása tekintetében változások történnének, az elnöki osztály minden egyes esetben külön rendeletben fog intézkedni.

Egyéb vonatkozásban a 6616/1.–19. szám alatt kelt rendeletben foglaltak továbbra is mérvadóak.

Budapest, 1947. december 17.-én.

A miniszter rendeletére
Páris László
s. k.
miniszteri osztályfőnök

Melléklet a 8457/1.–1947. számhoz 1948. január 1.-től:

	Ikt. jelzése	Iktatószám
Miniszter Kabinetje	-/M.K.	1–
Politikai osztály	-/Pol.	1–
Sajtóosztály	-/Sajtó	1–

1. Elnöki osztály		
I. alosztály	-/1	1–9.999
II. alosztály	-/1	10.000 -19.999
Fordító Iroda	-/Ford. Ir.	1–
Főigazgatói Iroda	-/Főig. Ir.	1–
Beszerzési Csoport	-/Besz. Cs.	1–
Futáriroda	-/Fut. ir.	1–
Számvevőség	-/Számv.	1–
Házipénztár	-/Házip.	1–
2. Nemzetközi Szervezetek és Konferenciák Ügyeivel foglalkozó Osztály	-/2	20.000–29.999
3. Protocol	-/3	30.000–39.999
4. Gazdaságpolitikai osztály	-/4	40.000–49.999
5. Rejtjelosztály	-/5	50.000–59.999
6. Kulturális osztály	-/6	60.000–69.999
7. Nemzetközi Munkaügyi oszt.	-/7	70.000–79.999
8. Levéltári és Tudományos osztály	-/8	80.000–89.999
9. Külföldi Magyarok Gondozását Ellátó osztály	-/9	90.000–99.999
10. Nemzetközi Jogi és Szerződési osztály	-/10	100.000–109.999
11. Jogvédelmi osztály	-/11	110.000–129.999
11/js. Jogsegély alosztály	-/11.js.	130.000–149.999
12. Utazási és útlevél osztály	-/12	150.000–169.999
13. Hadifogoly osztály	-/13	170.000–

Budapest, 1947. december 17.

Páris[219]

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–41/a–1947. 11. doboz 270–271. lap

[219] Kézzel írt aláírás.

15.

1948. január 27.
A Külügyminisztérium átszervezése

Magyar Külügyminisztérium.
495/1–1948.

Körrendelet

A minisztérium szervezeti beosztása tekintetében a következőket rendelem:

A 2. (Nemzetközi szervezetek és konferenciák ügyeivel foglalkozó) osztály megszűnik, ügyköre és személyzete beolvad a politikai osztályba.

A 8. (Levéltári és tudományos) osztály megszűnik, ügyköre és személyzete beolvad a 6. (kulturális) osztályba.

A 11. (Jogvédelmi) osztály és a 11/js. (jogsegély) alosztály megszűnik, ügyköre és személyzete beolvad a 10. (nemzetközi jogi és szerződési) osztályba.

A 13. (Hadifogoly) osztály megszűnik, ügyköre és személyzete beolvad a 7. (szociálpolitikai) osztályba.

A Beszerzési Csoport megszűnik, személyzetének új beosztása iránt külön rendelettel fogok intézkedni.

Az elnöki osztály irányítása mellett Gondnoki Hivatalt létesítek.

Fentiekre figyelemmel a minisztérium új szervezeti beosztása a következőképpen alakul:

Miniszter Kabinetje,
Politikai osztály,
1. Elnöki osztály,
Főigazgatói Iroda
Futáriroda
Számvevőség

Házipénztár
Gondnoki Hivatal
2. Sajtóosztály,
3. Protokoll osztály,
4. Gazdaságpol. osztály,
5. Rejtjelosztály,
6. Kulturális és tudományos osztály,
7. Szociálpolitikai osztály,
8. Nemzetközi jogi osztály,
9. Útlevélosztály.

Jelen rendeletem a mai nappal lép hatályba.

Budapest, 1948. január 27-én

Molnár Erik[220]
s. k.

A miniszter kabinetje

A miniszter melletti titkári szolgálat ellátása. A politikai pártokkal való összeköttetés fenntartása. Minden belpolitikai ügy, amely a külügyminisztert mint a kormány tagját illeti. Benyújtandó törvényjavaslatoknak, nemzetgyűlési interpellációknak és határozatoknak, minisztertanácsi előterjesztéseknek nyilvántartása és megfelelő elintézésükről való gondoskodás.

[220] Molnár Erik (1894–1966) az első világháború előtt belépett a Magyarországi Szociáldemokrata Pártba, majd 1928-ban tagja lett az illegális kommunista pártnak is. Részt vett az Ideiglenes Nemzetgyűlés munkájában, és haláláig országgyűlési képviselő volt. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány, majd a Tildy- és Nagy Ferenc kormányának népjóléti minisztereként dolgozott. 1947. november 24. és 1948. augusztus 5. között külügyminiszter volt. 1948 szeptembere és 1949 szeptembere között moszkvai nagykövetként teljesített szolgálatot. 1948 és 1956 között volt az MDP KV tagja. 1950. júliustól igazságügyi miniszter, 1952. november 14-től ismét külügyminiszter volt. 1956 után kiszorult a pártvezetésből.

A miniszteri jóváhagyásra és aláírásra kerülő, valamint a miniszternek bemutatandó ügydarabok kezelése.

Politikai osztály

Külpolitikai ügyek. A külföldi magyar külképviseletek politikai tájékoztatása és irányítása. Eljárás politikai természetű ügyekben a Magyarországon székelő külföldi képviseleteknél. Háborús bűnösök ügyei.

A külügyminisztériumba, posta, futárok, vagy küldöncök útján érkező jelentések, levelek, átiratok stb. átvétele, felbontása és elosztása.

Az Egyesült Nemzetek szervezetével vagy annak alárendelt intézményeivel kapcsolatos összes ügyek. Általában irányító, szervező vagy ellenőrző tevékenység – a társminisztériumokkal, illetőleg a külügyminisztérium illetékes osztályaival egyetértőleg – nemzetközi konferenciákkal és nemzetközi organizációkkal való részvétellel járó minden olyan ügyben, amely Magyarország külpolitikai érdekeit közvetlenül érinti. Ezen túlmenően nyilvántartása mindazoknak a nemzetközi intézményeknek és szervezeteknek, amelyeknek Magyarország vagy valamely hivatalos magyar kormányszerv tagja és azoknak a nemzetközi konferenciáknak, amelyeken Magyarország vagy magyar kormányszerv részt vesz.

Ez alól kivételek:

A/ nemzetközi munkaügyek,
B/ a FAO (Food and Agriculture Organization) ügyei,
C/ az Egyesült Nemzetek politikai ügyei,
D/ a hágai nemzetközi bíróság ügyei.

Az osztály másik munkaköre a *„Magyarország és a párisi konferencia"* című kiadvány szerkesztésének, kiadásának és terjesztésének összes ügyei.

1. Elnöki osztály

A magyar külügyi szolgálatban álló alkalmazottak összes személyi ügyei (kinevezések, áthelyezések, szabadságok, fegyelmi ügyek, jutalmak, segélyek stb.) a számvevőségi alkalmazottak kivételével. Magyar külképviseleti hatóságok felállítása, ezek vezetői részére szükséges megbízatási, illetőleg működési iratok kieszközlése. A külügyi szolgálatban való alkalmaztatási ügyek (vizsgák, szaktanfolyam, szerződéses

alkalmaztatások stb.) Mindennemű személyi igazolvány és a külügyminisztérium nevében kiállítandó bizonylat kizárólagos kiadása. Diplomáciai útlevelek és ajánlólevelek kiadása, meghosszabbítása és nyilvántartása. A futárszolgálattal kapcsolatos ügyek.

Minden ügy, amely nem tartozik más ügyosztályhoz.

A személyzeti állomány, névjegyzék, szolgálati táblázatok és törzskönyvi lapok, továbbá a szabadságolások nyilvántartása. A statussal összefüggő kimutatások és névjegyzékek elkészítése.

A külügyi tárca kiadásainak és bevételeinek előirányzása, indoklása előterjesztése. A külügyi alkalmazottak személyi illetményeivel kapcsolatos ügyek. A külföldi illetmények és napidíjak megállapítása és folytatása, valamint a hivatalos kiküldetésekkel felmerülő útielőlegek folyósítása. A külügyminisztérium és a külképviseleti hatóságok dologi kiadásával összefüggésben levő összes ügyek. Külföldi fizetési eszközök beszedése és a külképviseleti hatóságoknak ilyen fizetési eszközökkel való ellátása. A zárszámadás előterjesztése és indokolása: pót- és rendkívüli hitelek kieszközlése. Nyugdíj, kegydíj, családi pótlék és ehhez hasonló ügyek. A konzuli illetékek ügyei. Általában minden ügy, melynek a külügyi tárcát érintő pénzügyi vonatkozása van, illetőleg pénzügyi elintézést igényel.

A külügyi tárca költségvetésére vonatkozó utalványozási jognak átruházása hatáskörben való, kizárólagos gyakorlása a számvevőség és a házipénztár közreműködésével.

Főigazgatói iroda

A külügyminisztérium konzuli igazgatás szakbeli és segédhivatali alkalmazottai, valamint altisztjei felvételére, beosztására, áthelyezésére, előléptetésére és esetleges elbocsátására, szabadság iránti és egyéb a szolgálattal összefüggő kérelmeik elintézésére vonatkozó javaslatok tétele az elnöki osztály számára. A segédhivatali alkalmazottak utánpótlására vonatkozó ügyek (vizsgáztatás, javaslattétel, stb.) A segédhivatali alkalmazottak munkájának ellenőrzése és irányítása.

Az irodaszükségleti cikkek beszerzésére vonatkozó javaslattétel, azok felvétele, kezelése, kiadása és nyilvántartása. Számlák igazolása, teljesítési ügyek stb.

Futáriroda

A futárszolgálattal kapcsolatos teendők lebonyolítása.

Házipénztár

A házipénztár kezelése. A beérkező pénz- és értékletétek őrizetbevétele és nyilvántartása.

Fordító iroda

A külügyminisztérium osztályai részére elkészítendő fordítások.

Gondnoki Hivatal

A külügyminisztérium hivatali helyiségeinek elhelyezésével, berendezésével, karbantartásával stb. összefüggő ügyek.

2. Sajtóosztály

Sajtópolitikai ügyek. A magyar sajtó tájékoztatása külpolitikai szempontból. Külföldi lapok Magyarországon működő állandó és ideiglenes tudósítóinak tájékoztatása és működésük támogatása. A Magyar Távirati Irodával és a Központi Híradó rt. kezelésében levő rádióval való kapcsolatok fenntartása, működésüknek és hírszolgálatuknak külpolitikai szempontból való szemmel tartása. A magyar külképviseletekhez beosztott sajtóelőadókkal való kapcsolatok fenntartása, tájékoztatásuk, jelentéseik feldolgozása és megfelelő híranyaggal történő ellátásuk. A Magyar Távirati Iroda külföldön működő tudósítóinak ellenőrzése. Rendszeres sajtószemle készítése a bel- és külföldi sajtóban megjelent magyar vonatkozású és általános politikai érdekű cikkekből. A sajtó archívum igazgatása.

3. Protokoll osztály

Az összes protocoláris ügyek. A Magyarországon működő idegen külképviseleti hatóságok vezetői részére agrément, ill. exequatur kieszközlése. Az idegen követek megbízólevelének ünnepélyes átadásával kapcsolatos teendők. Az idegen követek hivatalos látogatásainak előkészítése. A Magyarországon működő idegen külképviseleti hatóságok

működésével, továbbá ezek vezetőinek és beosztott tisztviselőinek személyével és működésével kapcsolatos ügyek. A budapesti diplomáciai testület tagjainak és a külképviseletek alkalmazottainak nyilvántartása. A budapesti diplomáciai testület névjegyzékének (diplomata lista) elkészítése, á jour tartása és időnkénti kinyomatása. A budapesti idegen külképviseletek tagjai, alkalmazottai és ezek családtagjai részére személyazonossági igazolványok kiállítása. Az összes diplomáciai és szolgálati láttamozások, valamint a magyarországi idegen külképviseletek összes alkalmazottainak útleveleire díjmentes láttamozás adása. Nyílt Rendelvények kiállítása. A magyarországi idegen külképviseletek magyar állampolgárságú alkalmazottainak útlevélügyeiben eljárás. Az idegen külképviseletek elhelyezésével és tagjainak lakásügyeivel kapcsolatos teendők.

Fényűzési forgalmi adó aló mentesítő arcképes igazolványok kiállítása a magyarországi idegen külképviseletek tagjai és alkalmazottai részére. A diplomaták és külképviseleti alkalmazottak élelmiszer igénylései, élelmiszerjegyei. Idegen diplomaták részére vadászjegyek beszerzése. Diplomata autók vámkezelésével és megkülönböztető jelzéssel (DT= Diplomáciai Testület táblával) kapcsolatos tennivaló. Diplomaták benzin igénylése. Itteni külképviseletek és tagjaik dohánynemű igénylése. Itteni külképviseletek tüzelőanyag igénylései. Budapesti külképviseletek és tagjaik telefonügyei.

Etiquette és rangkérdések összes vonatkozásai. Idegen nemzeti ünnepek nyilvántartása és a nemzeti ünnepek alkalmából gratulációk lebonyolítása. Alkalmi levelek, üdvözlő táviratok, protokoláris vonatkozású beszédek megfogalmazása. Fontosabb külföldi személyiségek és küldöttségek magyarországi tartózkodásával kapcsolatos protokoláris teendők. Melléjük állandó kísérő delegálása. Fontosabb magyar küldöttségek külföldi utazásai alkalmával a protokoláris teendők ellátása. Melléjük állandó kísérő beosztása. Külföldi vonatkozású kiküldetési elvi kérdések. Az összes külföldi állampolgárok magyar kitüntetési ügyei és a külföldön lakó magyar állampolgárok magyar kitüntetési ügyei. Magyar állampolgárok kitüntetése esetében az előzetes eljárás, valamint adományozás után az elfogadás és viselési engedély kieszközlése.

4. Gazdaságpolitikai osztály

A külkereskedelemmel és külföldi fizetési forgalommal kapcsolatos ügyek. Külkereskedelmi vonatkozású államközi tárgyalásokon a külügyminisztérium képviseletének ellátása.

Gazdaságpolitikai ügyekben a szaktárcákkal való állandó érintkezés fenntartása. Szoros együttműködés a külügyminisztérium többi osztályaival a náluk felmerülő gazdasági természetű ügyek terén.

A berlini Háromhatalmi Határozat (Potsdami Deklaráció) végrehajtásával kapcsolatos ügyek valamint a jóvátételi szállítások árukérdéseinek intézése. A külügyminisztérium képviseletének ellátása a Tárcaközi Külkereskedelmi Értekezlet ülésein és más gazdasági kérdésekkel foglalkozó értekezleteken, a külföldre hurcolt magyar javak ügyeinek intézése. Nemzetközi közlekedési és távközlési ügyek.

5. Rejtjelosztály

Az osztály a táviratok rejtjelezésével, továbbításával a beérkező rejtjeltáviratok megfejtésével, esetleg telefonon való felvételével, vagy leadásával kellő szétosztásával és kezelésével, a szükséges rejtjelanyag elkészítésével és őrzésével, valamint a nyílt táviratok átvételével, leírásával, elküldésével, szétosztásával és kezelésével járó teendőket végzi és e célból állandó (éjjel-nappali) szolgálatot tart. A Rejtjelosztály látja el továbbá a rejtjelszolgálat vezetésével és irányításával járó teendőket is.

6. Kulturális és tudományos osztály

A magyar életnek és különösen a magyar kultúrának a külfölddel való megismertetése és az ezzel kapcsolatos anyaggyűjtés és technikai természetű ügyek. A külképviseletek ezirányú munkájának irányítása, Magyarországot ismertető könyv, folyóirat, cikk, film, fényképanyag elkészítése, felhasználása valamint elosztása – kulturális csereakció, könyv –, tudós-, és ösztöndíjascserék stb.

Nemzetközi kulturális szervezetekkel való együttműködés. Nemzetközi kulturális egyezmények ügyei. Érintkezés fenntartása a Magyarországon működő idegen külképviseletek kulturális szerveivel. Külügyi érdekek képviselete film-, sport- és rádióügyekben az illetékes szerveknél.

A külföldi magyarság kulturális ügyei, könyvtáraik, iskoláik támogatása. Magyarország és a külföld közötti kölcsönös kulturális kapcsolatok ápolásából eredő ügyek. Ilyen célú társaságok és egyesületek ügyei. Általában szoros kooperáció a társminisztériumokkal és egyéb belföldi intézményekkel az azokat is érdeklő külföldi kulturális ügyekben.

A külügyminisztérium munkásságához szükséges tudományos anyag egybegyűjtése és a szükséghez képest az osztályok rendelkezésére bocsátás.

Ennélfogva:

1. Az osztály kezeli a minisztérium könyvtárát.

2. gyűjti, csoportosítja mindazokat az adatokat, amelyek nem könyvformában jelennek meg, de éppen úgy szükségesek a minisztérium munkásságához, mint a könyvben megjelentek.

3. Az osztály szerkeszti és adja ki a minisztérium évkönyvét és a „*Documenta Danubiana*" című tudományos sorozatot.

4. Az osztály – valamennyi osztály közreműködésével – magyar szempontból kiértékeli a könyvtári anyagot és rendszeres tevékenységet fejt ki, hogy a külföldön megjelenő munkáknak Magyarországról szóló téves adatai megfelelően helyesbíttessenek.

5. Az osztály kiegészítő részét alkotó fényképészeti műhelyben minden minisztérium szükségletként jelentkező másolási, nagyítási és sokszorosító munkák elvégeztetnek.

6. Ennek a munkának kiegészítő része a mikrofilmező gép, amelynek segítségével az egyébként be nem szerezhető könyvanyagot gyűjti az osztály.

7. Végül a hangos film leadó készülékének segítségével az osztály időről-időre tudományos bemutatásokat rendez a minisztérium tisztviselői részére.

8. Az osztály minden külföldi társintézménnyel kapcsolatban van.

7. Szociálpolitikai osztály

A/ Figyelemmel kíséri a külföld és különösen a szomszéd államok munkaügyi és társadalomszervezési intézkedéseit és ennek alapján tájékoztatja az érdekelt szakminisztériumokat az ügykörükbe tartozó külföldi törvényhozási és egyéb anyagokról.

B/ Ismerteti a külfölddel a magyar szociálpolitika eseményeit és eredményeit, válaszolva az ilyen tárgyú megkeresésekre s egyúttal gondoskodva megfelelő propaganda anyag összeállításáról.

C/ Intézi a magyar állampolgárok külföldi munkavállalásával kapcsolatos ügyeket, ideértve azok munkajogi és társadalombiztosítási helyzetének javítására irányuló kezdeményezéseket.

D/ Ellátja a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet tagságából folyó teendőket, nevezetesen válaszol a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal kérdőíveire, kidolgozza a ratifikált

egyezmények végrehajtásáról szól évi jelentéseket és rendelkezésre bocsátja az időnként bekért tájékoztató anyagot.

A külföldi magyarok szociális gondozása. A külföldi magyar szociális intézményekkel kapcsolatos kérdések (Javaslattétel személyi kérdésekben, a szociális intézmények dotációja stb.)

A külföldi magyarok hazaszállítása, kivéve azokat, akiknek hazatérése egészségügyi és rendészeti okokból történik. Hazaszállítási segélyek ügye. Az Országos Kivándorlási Tanácsban való képviselet. Magyar állampolgárok külföldi tartózkodásával kapcsolatos elvi kérdések és konkrét ügyek. A Nemzetközi Vöröskereszt Egylettel kapcsolatos ügyek.

A külföldi jótékonysági szervek (Vöröskereszt egyletek) magyarországi megbízottjaival való összeköttetés fenntartása és ügyeikben való eljárás a magyar hatóságoknál.

1./ A Szovjetunióban levő hadifoglyok hazaszállítására vonatkozó, a békeszerződés 21. cikkében meghatározott szerződés előkészítésével kapcsolatos tennivalók.

2./ A Szovjetunióból jelenleg folyamatban levő hadifogoly hazaszállításokkal kapcsolatban felmerülő anyagi és elvi természetű ügyek.

3./ A Szovjetunióból jelenleg folyamatban levő hadifogoly hazaszállítással kapcsolatos nemzetközi vonatkozású ügyek.

4./ Közbenjárás a francia idegen légióban szolgáló magyar állampolgárok érdekében.

5./ Közbenjárás a szovjet megszálló hatóságok által annak idején Magyarország területén letartóztatott személyek ügyében.

6./ Közbenjárás a moszkvai követség útján a szovjet hatóságoknál egyes különleges méltánylást érdemlő esetekben egyéni soronkívüli hazabocsátás érdekében.

8. Nemzetközi Jogi osztály

A párisi békeszerződés végrehajtásával kapcsolatos jogi kérdések.

A közjogi, büntetőjogi, magánjogi és perjogi tárgyú nemzetközi szerződések és egyezmények, letelepedési egyezmények, anyakönyvi egyezmények, toloncegyezmények, egészségügyi egyezmények, konzuli egyezmények előkészítése és megkötése.

Magánjogi megállapodások kötése. Így pl. a törvényesítés, örökbefogadás, holtnaknyilvánítás, stb. tárgyában.

A Magyarországra vonatkozó minden nemzetközi szerződés aláírásával, a szerződést becikkelyező törvényjavaslat benyújtásával és tárgyalásával kapcsolatos teendők, a megerősítő okiratok kiállítása és kicserélése, illetve letétele, a szerződéshez való csatlakozás bejelentésére a felhatalmazás kieszközlése, az esetleges csatlakozás bejelentése, a becikkelyező törvény, illetőleg az életbeléptetésről szóló rendelet kihirdetése, stb.

A Magyarország által kötött nemzetközi szerződések eredeti példányainak megőrzése és nyilvántartása is.

A nemzetközi jog általános elvi kérdései, ezzel kapcsolatban a nemzetközi bíráskodás ügyei is. Továbbá az Egyesült Nemzetek jogi kérdései. Figyelemmel kísérése a nemzetközi jelentőségű külföldi jogalkotásnak. Állásfoglalás a külügyminisztérium többi osztályai ügykörébe eső ügyek jogi vonatkozásait illetőleg és a más tárcák által készített törvényjavaslatok és rendelettervezetek jogi vonatkozásai tárgyában.

A magyar közjoggal, különösen a magyar állampolgársággal kapcsolatos elvi kérdések, valamint általában a külföldi állampolgárok jogállását, vagyon és egyéb érdekeit érintő, így különösen a külföldi állampolgárok javainak államosításával vagy kisajátításával kapcsolatos kérdések, úgyszintén államhatárok megállapításával és kijelölésével kapcsolatos ügyek.

Hazai jogi érdekek védelme külföldön és külföldi jogi érdekek védelme belföldön. Magyar állampolgároknak külföldi hatóságok és közegek ellen emelt panaszai, külföldi panaszok hazai hatóságok és közegek ellen. Magyar honosokkal külföldön való bánásmód. A külföldön személyügyekben vagyonukban háborított magyar állampolgárok érdekében való közben járás.

Házassági, hagyatéki, gyámsági és gondnoksági, továbbá törvényesítési és örökbefogadási ügyek. Gyermektartási, özvegyi és árvaellátási ügyek. Hozzátartozók felkutatása külföldön. Személyiségi jogok. Szerzői jogok, ideértve a Berni Nemzetközi Szerzői jogi Unió ügyét.

Törvénybizonyítványok. Végrehajtási ügyek. Magyar honosok külföldi, idegen honosok belföldi nyugdíj és ellátási igényei.

Bűntettesek kiadásának és átszállításának közvetítése. Magyarországon folyó bűnügyekben idegen képviseletek részéről eszközölt közbenjárások és tudakozódások tárgyában való intézkedés. Toloncügyek.

Állampolgársági és illetőségi ügyek. Anyakönyvi feljegyzési ügyek. Kórházi ápolási és rokkant ügyek. Hősi halottak és hősi sírok ügyei.

Külképviseleti hatóságainknak vagy azok útján külföldi hatóságoknak és külföldön lakó idegen vagy magyar állampolgároknak magyar bírói vagy közigazgatási hatóságokhoz intézett megkeresései és beadványainak úgyszintén magyar hatóságoktól és magánosoktól külképviseleti hatóságaikhoz vagy külállamok hatóságaihoz irányuló határozatok, megkeresések és kérelmek továbbítása.

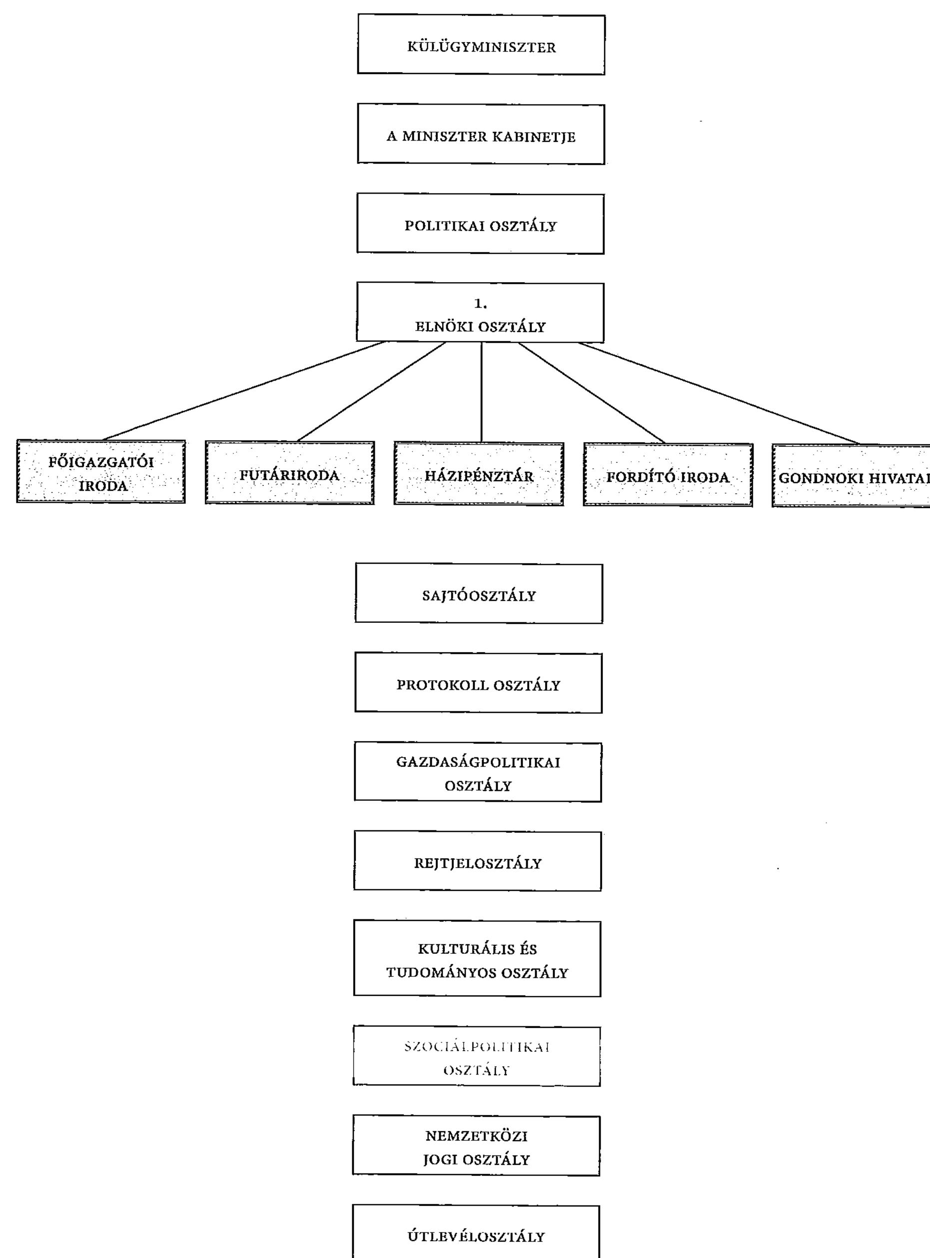
Haláleset felvételi ívek, anyakönyvi kivonatok beszerzése és továbbítása.

9. Útlevél osztály

1. Általános útlevél és vízumügyi rendeletek kiadása a belügyminisztériummal egyetértőleg.
2. Útlevél és vízumügyi egyezmények létesítése a külállamokkal s ennek kapcsán tárgyalások folytatása a Budapesten működő külképviseletek illetékes tényezőivel.
3. Kapcsolat fenntartása a magyar külképviseletek és a belügyminisztérium illetékes szervei között útlevél és vízumügyekben.
4. Vízumok kieszközlése az itteni idegen külképviseleteknél magyar állampolgárok számára támogató szóbeli jegyzékek kiadása, illetőleg személyes megbeszélések útján.
5. Ausztriai szovjet zónaengedély kieszközlése diplomata útlevéllel rendelkező és az egyéb ismert csoportokba tartozó egyének számára az erre illetékes szovjet szervektől.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1948. 13–17. lap

A Külügyminisztérium szervezeti felépítése 1948. január 27.

16.

1948. augusztus 18.
Az Elnöki Osztály átszervezése és vezetése

Külügyminisztérium
5542/1–1948.

<u>Tárgy:</u> Az elnöki osztály átszervezése és vezetése.

Körrendelet
valamennyi ügyosztály és külképviseleti hatóság vezetőjének

Az I. (Elnöki) osztály átszervezése és vezetése tárgyában a mai nappal kezdődő hatállyal a következőket rendelem:

Az osztály vezetője dr. Páris László miniszteri osztályfőnök.

Az elnöki osztály a következő 3 csoportra tagozódik:

1/. <u>Elnöki csoport</u>, ügyköre:

Saját és más tárcák minisztertanácsi előterjesztései. Tárcaközi tárgyalások nyilvántartása, a külügyminisztérium képviselőinek kijelölése, munkájuk ellenőrzése. A minisztérium belső ügyvitelének és munkafegyelmének vezetése és ellenőrzése. Rehabilitációs, kinevezési és egyéb személyzeti természetű ügyekben jogi véleményezés. Az elnöki csoport megszervezésével ideiglenesen megbízom Forgács Egon min. segédtitkárt.

2/. <u>Gazdasági csoport</u> két alosztállyal:

a/. Költségvetési alosztály, idekapcsoltan a házipénztár is.

b/. Gazdasági alosztály: az összes beszerzések, gondnoki teendők, garázs, étkezde.

A gazdasági csoport vezetője Kibédy Albert miniszteri tanácsos.

3/. <u>Személyzeti csoport:</u> ügykörébe tartoznak az összes bel- és külföldi személyzeti ügyek. A személyzeti csoport vezetésével Mód Péter min. tanácsos kabinetfőnököt bízom meg. Egyidejűleg elrendelem az Igazgatási osztály felállítását és azt közvetlen

felügyeletem alá rendelem. Vezetésével megbízom Mátrai Tamás miniszteri tanácsost. Ügykörébe tartoznak: Rejtjelosztály. Futáriroda és futárszolgálat. Diplomata és külügyi szolgálati útlevelek. Állandó és napi belépők kiállítása és ellenőrzése. Telefonközpont. Fotólaboratórium. Sokszorosítók.

Fentiekről az ügyosztályok és külképviseleti hatóságok vezetőit tudomásulvétel és miheztartás végett értesítem.

Budapest, 1948. augusztus 18.

Rajk
s. k.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1948. 119. lap

17.

1948. november 15.
Berei Andor érkezése kapcsán eszközölt átszervezés

Külügyminisztérium
7037/1
1948.

Körrendelet

Berei Andor[221] külügyminisztériumi politikai államtitkárrá történt kinevezése folytán az államtitkári felülvizsgálati jogkör gyakorlása tekintetében a következőket rendelem:

I.

Berei államtitkár felülvizsgálata alá tartoznak
1/ a politikai osztály
2/ az elnöki osztály elnöki csoportja és személyzeti csoportja (lásd az 5542/1–1948. sz. körrendeletemet)
3/ az igazgatási osztály, az alája rendelt osztályokkal és egyéb szervekkel együtt
4/ a gazdaságpolitikai osztály.

Berei államtitkár egyben, mint első helyettesemet, helyettesítésemmel megbízom.

II.

Dr. Sebestyén Pál rendk. követ és megh. miniszter felülvizsgálata alá tartoznak:
1/ az elnöki osztály gazdasági csoportja (lásd az 5542/1–1948. sz. körrendeletemet)
2/ a protocole
3/ a nemzetközi jogi osztály
4/ a szociálpolitikai osztály.

[221] Lásd a 100. számú lábjegyzetet.

III.

Boldizsár Iván államtitkár felülvizsgálata alá tartoznak:

1/ a sajtóosztály

2/ a kulturális osztály a könyvtárral és dokumentációs szolgálattal együtt.

Elrendelem egyben, hogy a jövőben – a kizárólag közvetlen felülvizsgálatomra fenntartott ügydaraboktól eltekintve – az osztályok hozzám jóváhagyásra csak oly ügydarabot terjeszthetnek, amely jóváhagyás előtt a felülvizsgálatra a fentiek szerint illetékeseknek bemutatott.

Budapest, 1948. évi november hó 15.-én.

Rajk László
s. k.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1948. 161. lap

RANG ET ANCIENNETE

DE MM. LES CHEFS DE MISSION

DANS L'ORDRE DE LA REMISE DES LETTRES DE CREANCE

ENVOYES EXTRAORDINAIRES ET MINISTRES PLENIPOTENTIAIRES:

UNION DES REPUBLIQUES SOVIETIQUES SOCIALISTES.
Son Exc. M. Georgij Maximovics Puskin . . . . . 2 novembre 1945

ETATS-UNIS D'AMERIQUE. Selden Chapin
~~Son Exc. M. H. F. Arthur Schoenfeld~~ . . . . . 26 janvier 1946
Donald F. Bigelow, Councellor of Legation, chargé d'Affaires

FRANCE.
Son Exc. M. Henry Gauquié . . . . 19 juin 1946

SUISSE.
Son Exc. M. Ernest Feisst . . . . 5 novembre 1946

REPUBLIQUE ESPAGNOLE.
Son Exc. M. Julio Prieto Villabrille . . . . . 9 décembre 1946

TURQUIE.
Son Exc. M. Agah Aksel . . . . 23 janvier 1947

REPUBLIQUE FEDERATIVE POPULAIRE DE YOUGOSLAVIE.
Son Exc. M. Karlo Mrazovic . . . . 27 mars 1947

NORVEGE.
Son Exc. Carl Ferdinand Sandberg . . . . . . 25 avril 1947

BELGIQUE
Son Exc. le Comte Gobert d'Aspremont Lynden 25 avril 1947

CHARGES D'AFFAIRES:

SUEDE.
M. Lennart Rolf Gerhard Arfwedson . . . . . 28 décembre 1945

POLOGNE.
M. Piotr Szymanski . . . . 8 juillet 1946.

XIX-J-1-a-IV-8-1945-47 (31d)

A Budapestre akkreditált külföldi képviseletek vezetőinek rangsora 1947-ben.

18.

1949. május 30.
Főosztályok, osztályok, csoportok és ezek rövidítése

Külügyminisztérium
31106/eln.–1949.

Sorszám: 15.

Körrendelet

valamennyi főosztály-, osztály-, csoportvezetőnek, előadónak és Postabontónak. Azt tapasztalom, hogy az egyes főosztályok, osztályok és csoportok elnevezése rövidítéseinél nincs a minisztériumban egységesen kialakult szóhasználat. Ennek megszüntetésére elrendelem, hogy a szignálásoknál a következő rövidítéseket kell egységesen bevezetni:

Miniszter	- M.
Berei	- P.Á.
Boldizsár	- T.Á.
Sebestyén	- A.Á.
Kabinet	- Mk
Ellenőrzési osztály	- Eö
Elnöki főosztály	- Eln.
Elnöki csoport	- E.cs.
Személyzeti osztály	- Szem.
Szervezési osztály	- Szerv.
Tanulmányi csoport	- Tan.cs.
Pénzügyi osztály	- Pü.
Gazdasági hivatal	- Gh.
Gépkocsizók	- Gk.
Politikai főosztály	- Pol.
I. csoport	- Pol/I
II. –„-	- Pol/II

III. –„-	- Pol/III
IV. –„-	- Pol/IV
Protocole főosztály	- Prot.
Fordító iroda	- Ford.
Igazgatási főosztály	- Ig.
Útlevél osztály	- Utl.
Rejtjel osztály	- Rj.
Futáriroda	- Fut.
Gazdaságpolitikai főoszt.	- Gp.
Tájékoztatási főosztály	- Táj.
Sajtó és kult. pol.	- Sk.
Anyagszolgáltatás	- Asz.
Könyvtár és tud.	- Dok.
Nemzetközi jogi főosztály	- Jog
Konzuli főosztály	- Konz.

E rövidítések természetszerűleg nem érintik a kiadmányokon a szám mellett már eddig is használatban volt főosztály-rövidítéseket.

Felhívom a Vezetőket, hogy jelen rendeletemet a legközelebbi osztályértekezleten ismertessék s azt mind maguk betartsák, mind beosztottaikkal a legszigorúbban betartassák. A jövőben nem fogadok el érdemi elintézésre olyan ügydarabot, amelyen az ügyintézésnek ez a legalapvetőbb elemi követelménye sincs rendben.

Budapest, 1949. évi május hó 30-án

A miniszter rendeletére:
Kálló
s. k.
miniszteri tanácsos

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4/fa–31106/eln/1949. 11. doboz Lapszám nélkül

19.

1950. január 30.
A Személyzeti Osztály felállítása

0501/Sz/1–1/Eln.
1950.

Rendelet
valamennyi főosztály, osztály és külképviseleti hatóság Vezetőjéhez.

1.

Az elnöki osztály átszervezéséről és vezetéséről kibocsátott 5.542/eln.1.-1948. számú rendeletem 3. pontját hatályon kívül helyezem és elrendelem az önálló Személyzeti Osztály felállítását. Az önálló Személyzeti Osztályt a politikai államtitkáron keresztül saját felügyeletem alá rendelem.

2.

A Személyzeti Osztály vezetésével Zsatkulák Nándor[222] miniszteri osztálytanácsost bízom meg.

3.

A Személyzeti Osztály ügykörébe tartozik a külügyminisztériumot illető minden személyzetpolitikai kérdés, alkalmazottak személyi nyilvántartása, szabadságügyek nyilvántartása, külföldre való kihelyezés és berendelés, egyik követségről a másikra történő áthelyezés, osztályok közötti áthelyezések, katonai mentesítések, előléptetések, rendelkezési állományba helyezések és nyugdíjazások elrendelése, illetmények jóváhagyása, új alkalmazottak felvétele, illetve kinevezése.

[222] Lásd a 106. számú lábjegyzetet.

4.

A Személyzeti Osztály ügykörébe tartoznak a tanulmányi ügyek is. A tanulmányi ügyek előadója a Tanulmányi Csoport, mely a Személyzeti Osztály szerves része.

5.

A követi kinevezésekkel és megbízásokkal kapcsolatos minisztertanácsi előterjesztések, valamint az elnöki tanácsi felterjesztések adminisztrációja az Elnöki Csoport hatáskörébe tartozik. Ugyancsak az Elnöki Csoport hatáskörébe utalom a segélykérelmek intézését is. A külügyminisztérium költségvetési létszámnyilvántartásával a Pénzügyi osztályt bízom meg.

6.

Meghagyom a Postabontónak, hogy a Személyzeti Osztályt illető ügydarabokat közvetlenül a Személyzeti Osztályra szignálja. A Személyzeti Osztály által intézett ügyiratok száma mellett a „Szem" jelzést kell osztályrövidítésként feltüntetni. A Személyzeti Osztály ügyiratkezelése mind adminisztratív, mind bizalmas ügyekben a Személyzeti Osztályon belül történik.

Budapest, 1950. január hó 30.-án.

Kállai Gyula
s. k.

A kiadmány hiteléül:
Budapest, 1950. jan. 30.

Buk Oszkár
Irodavezető h.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1950. 73. lap

20.

1951. január 1.
A Külügyminisztérium területi és funkcionális elven történő teljes átalakítása

Külügyminisztérium
Szám: 031200/biz. eln.
1950

Bizalmas!

Körrendelet
a Külügyminisztérium átszervezése tárgyában

A felszabadulás óta végrehajtott szervezeti változtatások ellenére a külügyminisztérium szervezeti felépítése elavul.

A külképviseletek munkájának irányításával és ellenőrzésével, valamint a Magyarországon akkreditált diplomáciai képviseletekkel való érintkezéssel ezideig több egymással párhuzamosan működő főosztály foglalkozott, ami sokszor egymásnak ellentmondó intézkedésekhez vezetett és hátráltatta az egységes irányítást.

A fenti fogyatékosságok kiküszöbölésére és a minisztérium munkájának megjavítására a minisztérium szervezeti felépítésében a következő változtatásokat rendelem el 1951. január 1-i hatállyal:

1 §

A Gazdaságpolitikai főosztály, valamint a Tájékoztatási főosztály sajtó- és kulturpolitikai osztálya megszűnik, illetve a Politikai főosztályba olvad be.

2 §

Az Elnöki osztály megszűnik; egyes részei beolvadnak a Miniszter Titkárságába, illetve az Igazgatási főosztályba. A Költségvetési és Gazdasági osztályokat önálló Gazdasági Hivatalba kell összefoglalni.

3 §

A személyzeti osztály, mint Személyzeti főosztály működik tovább.

4 §

A fennmaradó főosztályok és önálló osztályok felépítése a következőkép alakul:

1./ A miniszter mellett szervezett minisztériumi titkárság[223]készíti elő a minisztériumot érintő körrendeleteket, valamint a minisztertanácshoz és az Elnöki Tanácshoz intézett előterjesztéseteket.

2./ A miniszterhelyettesek mellé szervezett titkárságok előkészítik az államtitkárok munkáját érintő ügyeket.

3./ I. Politikai főosztály két A/ és B/ területi csoportra tagozódik.

Az A/ területi csoporthoz tartozik:[224]

1. Szovjetunió osztálya[225]
2. Középeurópai népi demokráciák osztálya (Csehszlovákia, Lengyelország, Németország)[226]
3. Délkeleteurópai népi demokráciák osztálya (Románia, Bulgária, Albánia)[227]
4. Távolkeletei népi demokráciák osztálya (Kína, Korea, Vietnam, Mongolia)[228]

ezen kívül ide tartozik három önálló referátum:

a/ KGST
b/ nemzetközi szervezetek ügyei[229]
c/ ösztöndíjasok

---

[223] A miniszter nyolc főből álló titkárságát Kovács László vezette.

[224] Rózsa Irén főosztályvezető-helyettes vezetésével.

[225] Lásd a 115. számú lábjegyzetet.

[226] Lásd a 116. számú lábjegyzetet.

[227] Lásd a 117. számú lábjegyzetet.

[228] Lásd a 118. számú lábjegyzetet.

[229] Feladata a nemzetközi szervezetekben és értekezleten a magyar részvétel szabályozása, a nemzetközi értekezletekre kiküldött magyar delegátusok utasításokkal való ellátása és az ezzel kapcsolatos problémák egyeztetése a baráti országokkal.

B/ területi csoporthoz tartozik:[230]

1. Angol-szász ország és Latinamerikai osztály (USA, Közép- és Dél-Amerika, Nagy-Britannia és a brit dominiumok és gyarmatok)[231]

2. Európai kapitalista országok I. osztálya (Franciaország, Olaszország, Belgium, Hollandia, Svájc és Spanyolország)[232]

3. Európai kapitalista országok II. osztálya (Finnország, Svédország, Norvégia, Dánia, Ausztria, Jugoszlávia, Görögország)[233]

4. Közel- és Középkeleti osztály (Törökország, Izrael, Egyiptom és arab országok Irán, Pakisztán, Afganisztán)[234], továbbá két önálló referátum:

a/ külföldi magyarok referátuma[235]

b/ kapitalista országok gazdasági referátuma[236]

II. Tájékoztatási főosztály[237], amelyhez tartozik:

1./ Külföldi tájékoztatás osztálya[238]

2./ Belföldi tájékoztatás osztálya[239]

3./ Dokumentációs osztály[240]

4./ Fordító iroda és sokszorosító

[230] Kutas Imre főosztályvezető-helyettes vezetésével. Vö. a 112. számú lábjegyzettel.

[231] Lásd a 121. számú lábjegyzetet.

[232] Lásd a 122. számú lábjegyzetet.

[233] Lásd a 123. számú lábjegyzetet.

[234] Lásd a 124. számú lábjegyzetet.

[235] Lásd a 125. számú lábjegyzetet.

[236] Lásd a 126. számú lábjegyzetet.

[237] A Tájékoztatási Főosztályt Száll József főosztályvezető-helyettesként vezette. Vö. a 30. számú lábjegyzettel.

[238] Lásd a 134. számú lábjegyzetet.

[239] Medve Zsigmond irányítása alatt hét fő dolgozott.

[240] Lásd a 135. számú lábjegyzetet.

III. Igazgatási főosztály[241]

1./ Műszaki osztály

2./ Útlevél osztály[242]

3./ Rejtjel osztály

4./ Futár iroda

5./ Telefonközpont

6./ Ügykezelési csoport, a központi postabontó és a központi irattárral, a központi kiadó

7./ Tudakozó és porta

IV. Személyzeti főosztály[243]

1./ tanulmányi csoport[244]

V. Protocole osztály[245]

VI. Jogi-Konzuli osztály[246]

VII. Ellenőrzési osztály[247]

VIII. Gazdasági Hivatal[248]

Ide tartozik

[241] A főosztályt ekkor Szarvas Pál főosztályvezető vezette, helyettese Márkus Dezső volt. Vö. a 127. számú lábjegyzettel.

[242] Lásd a 128. számú lábjegyzetet.

[243] Zsatkulák Nándor vezetésével. Vö. a 106. számú lábjegyzettel.

[244] A Tanulmányi Csoport Egri Géza vezetésével összesen négy fővel működött.

[245] A Protokoll Osztály az Államtitkár felügyelete alatt működött. Vö. a 136. számú lábjegyzettel.

[246] Pulai Gábor vezetésével tizenhat fő dolgozott. Vö. a 107. számú lábjegyzettel.

[247] Az osztály Bárány Vencel vezetésével, további két előadóval és egy gépíróval működött. Vö. a 108. számú lábjegyzettel.

[248] Szipka József vezetése alatt további három fő működött, emellett Szipka József irányította a Költségvetési Osztályt és a Gazdasági Osztályt. Vö. a 109. számú lábjegyzettel.

1./ Költségvetési osztály a házipénztárral[249]

2./ Gazdasági osztály a Gépkocsi-irodával és az étkezdével.[250]

5 §

Minden ezzel ellentétes rendelet 1951. január 1-től hatályát veszti.

E rendelet végrehajtási utasítását a legközelebbi futárpostával küldjük ki a külképviseleti hatóságoknak.

Budapest, 1950. évi december hó 27-én.

Kállai Gyula
s. k.

A kiadmány hiteléül:
Budapest, 1950. XII. 27.
Popovics Béla
főelőadó

KÜM BSZK Adminisztratív iratok. 1950. 258–259. lap

[249] Az Osztály Központi Könyvelési és Külföldi Könyvelési Csoportra tagolódott. A Központi Könyvelési Csoportban a főkönyvelő Török Bálint volt, aki mellett további tíz fő dolgozott. A Külföldi Könyvelési Csoportban a főkönyvelő Endrédi István, a főelőadó Takács László volt, akik mellett további tizenöt fő (négy könyvelő, két segédkönyvelő, egy irodavezető, egy iratkezelő, egy pénztáros, egy pénztári ellenőr, három gépíró és két hivatalsegéd) dolgozott.

[250] A Gazdasági Osztályon ekkor Bajza Sándor irányításával huszonhat fő dolgozott.

Kállai Gyula (1910–1996).

III.
EGYES SZERVEZETI EGYSÉGEK ÉS A NAPI ÜGYMENET

21.

1945. február 2.
Orosz védlevél kérése külügyi alkalmazottak részére

10/–945
Budapest, 1945. II. 02.

Budapesti Nemzeti Bizottságnak!

Kérem, hogy a külügyminisztérium tisztviselői közül az alábbiak részére orosz védőlevelet kieszközölni szíveskedjék. Megemlítem, hogy eddig 60 tisztviselő és egyéb alkalmazott jelentkezett.

Petravich Gyula I. o. követségi tanácsos
Márffy-Mantuano Tamás II. o követségi tanácsos
Koós Ádám miniszteri titkár
Sebestyén Pál miniszteri osztályfőnök
Králik Dénes főkonzul
Czikann-Zichy Móric miniszteri titkár
Rakovszky György miniszteri fogalmazó
Ujfalussy Béla miniszteri tanácsos
Blaskovich Miklós II. o. követségi tanácsos
Mara Miklós miniszteri fogalmazó
Stephaich Péter miniszteri fogalmazó
Szelle Lajos főkonzul
Gombó István követségi tanácsos

I. o. követségi tanácsos
A külügyminisztérium ideiglenes vezetője[251]

MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64. 4. doboz 1. lap

[251] Az irat aláírás nélküli.

22.

1945. március 5.
A Minisztérium székhelye Pesten

F. hó 5.-vel a Külügyminisztérium székhelyét az V. ker. Szabadság-tér 15. szám alatti házban (egyelőre II. emelet) tette át.

Felhívom a Külügyminisztérium tisztviselőit és egyéb alkalmazottait, hogy teljes számban jelentkezzenek a Külügyminisztérium új székházának kitakarítási és rendbehozási munkálatainak *sürgős* elvégzésére. Újonnan nyomatott igazolványok csak olyan tisztviselők és egyéb alkalmazottak részére adatnak ki, akik ezekben a munkálatokban részt vesznek. A munkálatok vezetésével Blaskovich Miklós követségi tanácsos bízatott meg, akinek a hivatali helyiségek rendbehozatalával kapcsolatos összes utasításait mindenki követni tartozik.

Egyben közlöm, hogy a pénzügyminiszter úr kilátásba helyezte, hogy a Külügyminisztérium azon tisztviselőinek és egyéb alkalmazottainak, akik *tényleges* munkát végeztek és végeznek, egy havi fizetésüket folyósítani fogja.

Nyomatékosan felhívom a figyelmet arra, hogy a Külügyminisztérium új székházának rendbehozatalában vegyenek részt, mivel a tényleges munkát nem végzőket – eltekintve attól, hogy a munkától való távolmaradás egyéb következményeket is von majd maga után – nem lesz módomban a Pénzügyminisztériumhoz benyújtandó fizetési jegyzékbe felvenni.

Végül közlöm, hogy f. év március 6.-tól kezdve a hivatalos munkaidő 9 órától 14 óráig tart.

Budapest, 1945. március 5.

Petravich
s. k.
követségi tanácsos

MNLOL XIX–J–1–Vegyes–4fa/18/1945. 11. doboz 149. lap

23.

1945. május 17.
A Budán lakó külügyi alkalmazottak utazási nehézségei

Miniszter Úr!

Alulírottak, mint a Külügyminisztérium Budán lakó tisztviselői, alábbiakra vagyunk bátrak felhívni Miniszter Úr figyelmét, kérve megértő és jóságos intézkedését.

Kivétel nélkül a minisztérium régi tisztviselői vagyunk, akik Budán rendeztük be életünket, mivel hivatalunk odakötött. Többen laknak a Várban, Krisztinavárosban, Rózsadombon, sőt a Svábhegyen. – A minisztériumnak Pestre való átköltözésével kapcsolatban a jelenlegi nehéz közlekedési viszonyok mellett mondhatatlan szenvedések zúdultak ránk. Míg az új Margit-híd állandóan üzemben volt, csak elviselhető volt még a helyzet. Újabban azonban a Margit-hidat mindannyiszor lezárják, amikor alatta hajó megy át. Egy-egy ilyen lezárás 3–4 óráig tart és sohasem lehet előre tudni annak időpontját. Most az történik, hogy a hivatalba menet és jövet a Margit-hídhoz gyalogolunk s akkor közli velünk a rendőr, hogy a híd le van zárva s akkor az útnak kb. kétszeresét kell megtennünk, hogy végig a pesti Dunaparton a Ferenc József hídig és onnan a budai parton hazáig juthassunk; vagy pedig már csakis a Ferenc József hidat merjük használni, ami szintén óriási erőfeszítéseket ró reánk. Ez az állandó fizikai erőfeszítés amúgyis a megpróbáltatások által legyöngült szervezetünket oly nagy mértékben veszi igénybe, hogy munkaképességünk is erősen megszenvedi és egészségünket, sőt már-már életünket is veszélyezteti a forró napsütésben történő napi 3–4 órai gyaloglás.

Kérésünk odairányul, hogy Miniszter Úr adjon módot arra, hogy reggel bizonyos időpontban (talán ¼ 9h) és hivatal után (talán du. 3h) valamelyes közlekedési eszköz (lovas teherkocsi vagy komp, MTTR-motoros) Buda egy bizonyos pontján és délután a Zoltán-utcától ugyancsak oda szállítaná őket vissza. Mint szerényfizetésű

tisztviselők, a jelenleg üzemben lévő csónakjáratot már csak azért sem használhatjuk, mert annak díja menetenként 5 pengő lévén, a napi 10 pengőt jelentő viteldíj akárhányónknak egész havi fizetését is igénybe venné, nem szólva arról, hogy a hosszú, tömött sorban való várakozás ugyancsak a napszúrás és hőguta veszélyét jelenti számunkra. Ezért kérnők, hogy az ide- és visszaszállítás lehetőleg díjtalanul történhessék, s a kiadások a minisztérium dologi kiadásaiban lennének elszámolhatók.

Amidőn kérésünket Miniszter Úrnak kegyes jóindulatába ajánljuk s annak gyors és hathatós elintézéséért esedezünk, egyben kérjük Miniszter Urat, legyen meggyőződve arról, hogy minden erőnkkel azon leszünk, hogy igyekezetünkkel és munkateljesítményünkkel mutassuk meg Miniszter Úr iránti hálánkat és tiszteletteljes ragaszkodásunkat.[252]

Budapest, 1945. május hó 17.

MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül

[252] A kérvényt huszonhárom külügyi alkalmazott látta el kézjegyével. Ezt követően kimutatás készült a Budán lakó tisztviselőkről, akik a dunai csónakjáratot igénybe kívánták venni, és ezt később a kéréshez csatolták. A listán negyvenként név szerepel, az összeírás pontos dátumát azonban nem sikerült megállapítani.

24.

1945. augusztus 23.
Szabályzat a Külügyminisztérium és a SZEB közötti hivatalos érintkezésre

I.

Miniszterelnök úrnak,

II.

Valamennyi minisztériumnak,
Tárgy: kintről.

A magyar minisztériumok írásbeli érintkezése a SZEB-be ezidőszerint kétféle módon történik:

a./ a minisztérium átiratát közvetlenül küldi el a SZEB-hez – orosz nyelvű fordítás csatolásáról ez esetben maga gondoskodik – és tett lépéséről a külügyminisztériumot (Fegyverszüneti osztály) az átirat két másolatának megküldésével tájékoztatja; (ezek egyikét a külügyminisztérium a Miniszterelnökséghez továbbítja.)

b./ a minisztérium a SZEB-hez intézett átiratát magyar nyelvű példányban eljuttatja a külügyminisztériumhoz a SZEB-hez való továbbítás végett, – ebben az esetben a fordítást a külügyminisztérium (Fegyverszüneti osztály) végezteti el és gondoskodik a továbbításról.

Igen gyakori eset azonban, hogy a tárcák a SZEB-hez intézett átiratukat minden kísérő irat vagy megjegyzés nélkül küldik meg a külügyminisztériumnak, aminek az a hátránya, hogy a külügyminisztérium nem lehet tisztában afelől, mi a teendője az irattal kapcsolatban: vajon fordítással ellátva továbbítsa-e a SZEB-hez, avagy egyszerűen tudomásul véve helyezze irattárba?

Világos, hogy e helyzet fenntartása adminisztratív szempontból igen káros; súlyos tévedések történhetnek, kettős intézkedés, fölösleges munka keletkezik, vagy pedig – ami még nagyobb baj – adott esetben az is előadódhatik, hogy egyáltalában nem történik intézkedés.

A helyes ügymenet biztosítása érdekében és tekintettel a fegyverszüneti és jóvátételi ügyek fontosságára, tisztelettel kérem I.M.E.[253] miniszter urat, hogy a vezetése alatt álló minisztériumban oly értelmű rendelkezést kiadni méltóztassék, hogy minden olyan esetben, amidőn a SZEB-hez intézett átirat küldetik a külügyminisztériumba, egy rövid kísérő átiratban vagy átiratilag közöltessék; milyen célból: egyszerű tudomásulvételül, avagy továbbítás céljából történt az átirat megküldése.

Gyakorlati szempontból és főleg a gyorsabb elintézés érdekében célszerűnek látszik az érdemleges intézkedést igénylő átiratokat közvetlenül a külügyminisztérium fegyverszüneti osztályához (V, Szabadság tér 16. félemelet) irányítani.

Budapest, 1945. aug. 23.

Ügyviteli szabályzat
A Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal való hivatalos érintkezésről

A fegyverszüneti egyezmény végrehajtása és a végrehajtással megbízott Szövetséges Ellenőrző Bizottsággal való hivatalos érintkezés szabályozására a kormány a külügyminisztérium kebelében külön központi ügyosztályt (röviden fegyverszüneti ügyosztályt) szervez. Ebbe az ügyosztályba az egyes érdekelt szakminisztériumok mindegyike egy-egy tisztviselőt küld ki, aki az összeköttetést az ügyosztály és a szakminisztérium között fenntartja.

Minden minisztérium a fegyverszüneti egyezmény teljesítéséből ráháramló feladatok tekintetében a Szövetséges Ellenőrző Bizottság érdekelt szakközegével közvetlenül tárgyal és levelez. Minden tárgyalásáról azonban két példányban értesítést küld a külügyminisztérium fegyverszüneti osztályának, amely az egyik példányt a miniszterelnök úrhoz továbbítja. A Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz, vagy annak szakközegeihez intézett megkereséseket két másolati példánnyal együtt a külügyminisztérium

[253] Igazságügyi Minisztérium.

fegyverszüneti osztályának küldi meg, amely a megkeresést orosz nyelvre lefordítja, a másolati példányokból egyet a maga részére visszatart, a másik példányt a miniszterelnökségnek adja ki s azután az orosz fordítással felszerelt iratot visszaküldi a szakminisztériumnak a Szövetséges Ellenőrző Bizottság megfelelő szervéhez való továbbítás végett.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz intézett minden irat az Ellenőrző Bizottságnak Debrecenben a Vármegyeházán létesített központi irodájába küldendő.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottsághoz intézett olyan megkeresések esetén, amelyek általános elvi jelentőségűek, vagy az Ellenőrző Bizottság több szakközegét érintik, a szakminiszter kérésére, vagy a külügyminiszter véleményezése és a miniszterelnök úr döntése alapján a külügyminiszter bizottsági tárgyalást kér a Szövetséges Ellenőrző Bizottságtól. A bizottsági tárgyalás időpontját és helyét a Szövetséges Ellenőrző Bizottság jelöli ki, s az elnöklés joga a Szövetséges Ellenőrző Bizottság képviselőjét illeti. A bizottsági tárgyalásokon magyar részről a miniszterelnök, a külügyminiszter, az érdekelt szakminiszterek, vagy azok megbízottai és a külügyminisztérium fegyverszüneti osztályának vezetője vesznek részt. Az ilyen bizottsági tárgyalásról jegyzőkönyv veendő fel, amelyet a külügyminiszter és a megkeresést előterjesztő szakminiszter ír alá.

Kertész István miniszteri tanácsostól
Miniszter Úr
Elnöki osztály
Politikai osztály
Fegyverszüneti oszt.
Gazdaságpolitikai osztály
Jogi osztály

MNLOL XIX–J–1–j–635–Fo–1945. 11. doboz 158–165. lap

25.
1945. augusztus 16.
Rendelet a munkaidő betartásáról

Magyar Külügyminisztérium
2967/1–1945.

Rendelet

Sajnálattal azt kell tapasztalnom, hogy a külügyminisztérium egyes tisztviselői, illetve alkalmazottai nem tartják be a hivatalos időt és hivatalukba késedelmesen járnak be.

Épen ezekben az időkben, amikor mindenkire, de különösen a külügyminisztérium tisztviselőire és alkalmazottaira fokozottabb feladat hárul, a munkafegyelem ilyen meglazulása szigorúbb elbírálás alá tartozik. Ezért ismételten és nyomatékkal felhívom a külügyminisztérium tisztviselőinek és alkalmazottainak figyelmét arra, hogy hivatalos munkaidő kezdete *reggel 9 óra.*

Elrendelem, hogy folyó évi augusztus hó 21-től kezdődőleg mindazok a külügyi tisztviselők és alkalmazottak, akik reggel 9.15 óra után érkeznek munkahelyükre, kötelesek a külügyminisztérium bejáratánál a portásnál felfektetett ívre nevüket, érkezésük időpontját, valamint a késedelmes bejövetel okát rávezetni. Ezeket az íveket időközönként át fogom vizsgálni és amennyiben azt kell tapasztalnom, hogy egyes tisztviselők vagy alkalmazottak ismételten és indokolatlanul nem tartanák be a hivatalos időt, velük szemben a legszigorúbban fogok eljárni. Amellett, hogy a késedelmes bejárók természetesen el fognak esni minden úgynevezett mellékjárandóságtól, velük szemben súlyosabb esetekben a fegyelmi eljárást is el fogom rendelni.

A minisztérium vezetőállásban lévő tisztviselőitől elvárom, hogy ezen rendeletem végrehajtásában jó példával fognak előljárni.

Budapest, 1945. évi augusztus hó 16.

A miniszter helyett:
Sebestyén
s. k.
miniszteri osztályfőnök

MNLOL XIX–J–1–j–1945. 11 doboz 154–155. lap

26.

1945. november 14.
Magánszemélyek ügyinek intézése a Minisztériumban

A magyar Külügyminisztériumhoz (Budapest, V. Szabadság-tér 15.)
a következő ügyekben fordulhatnak magánfelek:

I. Politikai és jogi osztály

Ezeknél az osztályoknál a külföldön elszenvedett politikai, illetőleg jogi természetű sérelmek jelentendők be. A magyar állampolgárok által külföldön elszenvedett jogsérelmek diplomáciai úton való orvoslását a Jogsegély osztály végzi.

A politikai osztálynál jelentendő be minden olyan komoly értesülés, amely az ország külpolitikájának szempontjából jelentőséggel bír.

II. Békeelőkészítő osztály

A magyar békeelőkészítés egyik feladata Magyarországot bevezetni a demokratikus népek családjába. Ezért kívánatos összegyűjteni mindazokat az anyagokat, amelyek a magyar demokratikus tényezők által a háborús évek alatt kifejtett német és nyilasellenes tevékenységet bizonyítják. Ilyen ténykedések pl. a szovjetorosz, angol, amerikai, francia vagy más szövetséges katonáknak vagy állampolgároknak rejtegetése és megsegítése. Hasonlóképen a partizán és ellenállási mozgalmakban való aktív tevékenység és a német háborús erőfeszítések ellen irányuló szabotázsakciók leírandók volnának a Külügyminisztérium Békeelőkészítő osztályával való közlés végett. Természetesen csak a komoly és tényleges eredményeket felmutató mozgalmak ismertetésének van célja. Minden esetben közlendő a résztvevők neve, továbbá a mozgalom helye és ideje, mert csak ilyen pontos adatok felsorolásával alátámasztatott bejelentések alkalmasak a felhasználásra.

A németek és nyilasok ellen irányuló tevékenységen kívül össze kell gyűjteni a Külügyminisztérium részére a német és nyilas kegyetlenkedéseket és rombolásokat tanúsító adatokat. Ez szintén felhasználható és a külföld felvilágosítására és a belföldi közvélemény okulására.

A demokratikus Magyarország érdeke, hogy a fenti tárgykörbe tartozó összes esetek bejelentessenek a Békeelőkészítő osztálynak.

III. Utazási osztály

Ez az osztály eszközli ki a Szövetséges Ellenőrző Bizottságnál a magánfelek számára a külföldre szóló utazási engedélyeket. Ehhez azonban előbb rendes magyar útlevél szükséges, amit Budapesten a Rendőrfőkapitányság útlevélosztálya (VI. Eötvös u. 7.), vidéken pedig a megyei kapitányság ad ki.

IV. Hadifogoly osztály

Itt bejelenthetők a még haza nem tért hadifoglyok. A külügyminisztérium azon fáradozik, hogy a győztes hatalmaknál a hadifoglyok hazabocsátását eszközölje ki.

MNLOL XIX–J–1–a–IV–7–40365/Bé–1945. 31. doboz 7–8. lap

27.

1946. január 23.
Rejtjelezés

Szigorúan Titkos!
Szám: 50.004/5–1946

Körrendelet
Osztályvezetők részére

A magyar Külképviseletek felállításával és a rejtjelezés (chiffre) jogának engedélyezésével kapcsolatban a következőket rendelem el:

1./ Rejtjelsürgönyök aktákhoz semmi esetre sem csatolhatók, hanem azok külön irattartóban (dossier) az osztályvezetők által, személyes felelősségük mellett őrizendők és az aktákban ezekre a táviratokra csupán utalás történhetik. (Pl. lásd prágai követség 20. számú rejtjeltávirata). E rejtjeltáviratokat tartalmazó irattartó kizárólag páncélszekrényben őrizendő!

Az 5./ (Rejtjel) osztálynak szóló táviratok ugyancsak ilyen irattartókban gyűjtendők és azok szövegei aktákhoz semmi esetre sem csatolandók. A kezelésnek ez a módja annak a lehetőségnek feltétlen kiküszöbölését célozza, hogy a rejtjelsürgönyök szövege íróasztalokon vagy akták között elfektetve illetéktelenek kezébe kerüljön.

2./ Az 5. osztálynak kézbesítendő táviratokat lezárt borítékban, kézbesítő könyvvel kell eljuttatni. A szigorúan politikai természetű sürgönyöket fogalmazási szakhoz tartozó tisztviselő személyesen nyújtja át. Az 5. osztály részéről a sürgönyök kikézbesítése kézbesítő-táskával történik, melyre nézve külön rendelkezés fog kiadatni.

3./ A rejtjeltitok megőrzésének biztosítása céljából elrendelem, hogy rejtjelsürgöny csak *feltétlenül titkos természetű, sürgős* utasítások vagy közlések küldhetők *a lehető legrövidebb fogalmazásban.* Külön hangsúlyozni kívánom, hogy csupán a lényeg, – tömör sürgönystílusban – közlendő. Ilyképpen minden rejtjeltávirat sürgős jellegű, tehát „Statim", „Statissime" és hasonló jelzések feleslegesek, azaz mellőzendők.

4./ Minden más természetű közlés, illetve utasítás nyílt táviratban, vagy lehetőleg futár útján továbbítandó.

5./ Miután a rejtjelezés legnagyobb fokú titoktartást involvál, abba senki idegen betekintést nem nyerhet, és *nem képezheti közbeszéd (fecsegés) tárgyát* sem. A titoktartás megszegése fegyelmi eljárást és szolgálatból azonnali elbocsátást von maga után.

Fenti rendeletem szigorú betartásáért az osztályvezető urakat teszem felelőssé.

Budapest, 1946. január 23.-án.

Gyöngyösi
s. k.

MNLOL XIX–J–1–j–50.004–5–1946. 11. doboz 2. lap

28.

1946. március 6.
A diplomata útlevelek kiállításának szabályozása

Magyar Külügyminisztérium

A Külügyminiszter 1352/1–1946 Küm. számú rendelete diplomata útlevelek kiállításának szabályozása tárgyában.

A diplomata útlevelek kiállításának szabályozása tárgyában a belügyminiszterrel egyetértőleg a következőket rendelem:

1. §

A diplomata útleveleket a külügyminiszter állítja ki.

2. §

A külügyminiszter diplomata útleveleket állíthat ki:

a/ a köztársasági elnök, az elnök hitvese és kiskorú gyermeke részére,

b/ a miniszterelnök, a miniszterek, a köztársasági elnök elnöki hivatalának vezetője, a nemzetgyűlés elnöke, a nemzetgyűlés alelnökei, a felsoroltak felesége és a tényleges szolgálatot teljesítő államtitkárok részére, az utóbbiaknál kizárólag hivatalos útjaikra;

c/ a külügyi szolgálat bármely létszámában és szakában külföldön szolgálatot teljesítő tisztviselők és egyéb alkalmazottak, valamint az ilyen tisztviselő, illetőleg alkalmazott feleség és szülői ellátás alatt álló kiskorú gyermekei részére;

d/ a külügyminisztérium fogalmazási szakában belföldön szolgálatot teljesítő tisztviselők, valamint az ilyen tisztviselő felesége részére;

e/ a külügyminisztériumban szolgálatot teljesítő számvevőségi, konzuli igazgatási szakbeli és segédhivatali tisztviselők részére kizárólagosan hivatalos útjaikra.

3. §

Mindazoktól, akiknek e minősége, melynek alapján diplomata útlevelet kapott megszűnik, a diplomata útlevelet haladéktalanul be kell vonni. Ugyancsak be kell vonni a jelen rendelet életbelépése előtt olyanok részére kiállított útleveleket, akik nem tartoznak e rendelet 2. §-ában felsorolt személyek közé. A bevonásról a külügyminisztérium gondoskodik.

4. §

Ez a rendelet kihirdetése napján lép életbe.

Budapest, 1946. március hó 6-án.

Gyöngyösi
s. k.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok 1946, 93–94. lap

29.

1946. május 24.
A sajtóval történő érintkezés szabályozása

3429/1–1946

Körrendelet

Több konkrét esetben előfordult, hogy a minisztérium egyes tisztviselői közvetlenül tájékoztatták a sajtót bizonyos külpolitikai kérdésekben. Felhívom ezért az egyes osztályvezetők figyelmét arra, hogy a sajtóval való minden néven nevezendő érintkezés csakis kizárólag a sajtóosztály útján történhetik és kérem, hogy ily értelemben a beosztott tisztviselőket is szigorúan utasítani szíveskedjenek.

Budapest, 1946. május hó 24-én.

A miniszter rendeletére:

Kvassay
s. k.
rend. követ és mgh. miniszter

KÜM BSZK Adminisztratív iratok 1946. 131. lap

30.

1946. június 1.
Megkezdődik a rendszeres futárszolgálat a Külügyminisztérium és a magyar külképviseletek között

Jelentés

Tisztelettel jelentem Miniszter Úrnak, hogy a Szövetséges Ellenőrző Bizottság engedélye alapján eddig felállított külképviseleteinkkel való kapcsolat biztosítása érdekében rendszeres magyar futárszolgálatot az elnöki osztály június hó 1-vel megindítja.

Az első futár Moszkvába indul június 4.-én, majd rendszeresen kéthetenként.

Ugyancsak kéthetenként lesz futárszolgálat párizsi, londoni, bukaresti, pozsonyi, prágai külképviseleteinkkel, míg stockholmi követségünkkel egyenlőre négyhetenként.

Budapest, 1946. május hó 27.-én.

Aláírás[254]
min. o. tanácsos

Lássák
1, Miniszterelnök Kabinetje
2, Bolgár követ úr
3, Sebestyén követ úr
4, [nem olvasható] osztály[255]

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4/fd–1946. 37. doboz Lapszám nélkül

[254] Nem olvasható, kézzel írt aláírás.
[255] Kézzel írt bekezdés.

MAGYAR KÜLÜGYMINISZTÉRIUM

8/3745/1948. szám.
Küm.

Futárigazolvány.

A Magyar Kormány felhívja az összes belföldi hatóságokat, a külföldi hatóságokat pedig illő tisztelettel felkéri, hogy

Sónyi János "MÁVAG" műszaki tanácsos úrnak, aki mint a Külügyminisztérium diplomáciai futárja Moszkvából Finnországon és Svédországon át Budapestre

utazik, mindenütt szabad és akadálytalan közlekedést engedjenek és őt szükség esetén teljes védelemben és támogatásban is részesítsék.

A hatóságok felkéretnek, hogy a futárigazolvány birtokosára bízott küldemények hivatalos pecsétjének sérthetetlenségét tiszteletben tartsák.

Budapest, 1948. évi augusztus hó 20 n.

A magyar külügyminiszter rendeletére:

Szántó [?]
miniszteri o.tanácsos.

Jelen futárigazolvány hatálya 1948 évi november hó 20.-ig meghosszabbitva.
Moszkva, 1948 november/5.
Páris László
nagykövetségi tanácsos

Érvényes 60 napig.

5975/1948
Jelen futárigazolvány érvénye kiterjesztve Finnországra és Svédországra.
Moszkva, 1948 november 5.
Páris László
nagykövetségi tanácsos

FIGYELMEZTETÉS: E futárigazolvány tulajdonos személyazonosságát a szabályszerűen kiállított és az összes láttamozásokkal ellátott útlevéllel tartozik igazolni.

45319 — Szénássy, Budapest

XIX-J-1-j-Vegyes-4/e-1295-1948 (101)

Futárigazolvány 1948-ból.

31.
1946. szeptember 30.
A rejtejeltáviratok kezelése és a rejtjeltitok megtartása

Bizalmas!

Körrendelet

Gyakran előfordul, hogy szükségessé válik egyes rejtjeltáviratokat valamely társminisztériummal vagy egyéb hatósággal közölni. A rejtjeltitok megőrzése céljából nyomatékosan elrendelem, hogy a rejtjelsürgönyök szószerinti szövege házon kívül semmi esetre sem továbbítható, hanem csak azok tartalma közölhető teljesen átstilizált szövegben más hatóságokkal.

E rendeletem szigorú betartására az Osztályvezető Urak figyelmét külön felhívom azzal, hogy a jövőben a rendelet megszegőit minden egyes esetben felelősségre vonni kénytelen leszek.

Budapest, 1946. szeptember 30-án.

A miniszter helyett:

Velics
s. k.
rendk. követ és megh. miniszter.
Velics[256]

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4/fd–1946. 11. doboz 9. lap

[256] Kézzel írt aláírás.

32.

1946. november 7.
A Minisztérium öt főtisztviselőjének levele a külügyminiszterhez

349/eln.res

1946.

Budapest, 1946. november 7.

Mélyen Tisztelt Külügyminiszter Úr,

Alulírott külügyminisztériumi főtisztviselők kötelességünknek érezzük, hogy a Külügyminisztérium és külképviseletek szervezetének kiépítésénél egyre inkább rendszerré váló olyan jelenségekre hívjuk fel nagybecsű figyelmét, amelyek nézetünk szerint súlyosan ártanak az ország érdekeinek.

Mint ismeretes, a demokratikus kormányzat megalakulása után a Külügyminisztérium tisztviselő karának kiegészítése a koalícióban résztvevő pártokból történt. Ez annak idején mindenki által helyeselt, politikai, erkölcsi és még technikai okokból is egyedül követhető eljárás volt. Ma már az is megállapítható, hogy a Külügyminisztérium megszervezése idején ily módon eszközölt felvételek nagyban és egészben jól sikerültek és néhány szerencsétlen kivétel többnyire azért történt, mert a felvételeknél a külügyi szolgálatban szükséges minimális ismeretek megállapítására alkalmas vizsga sem volt előírva.

A Külügyminisztérium tisztviselőkarának ily módon való felfrissítése és a demokratikus szempontból kifogásolható elemeknek eltávolítása után azonban az lett volna az ország érdekében álló, magától értetődő jelenség, ha a kinevezéseknél a pártpolitikai alapon történő rendszeres beavatkozások megszűntek volna. Természetesen senki sem kifogásolhatná azt, ha a követi posztok egy bizonyos százalékának betöltése a pártoknak egy-egy kimagasló és nemzetközi tekintéllyel bíró személyiség útján történnék. Nálunk azonban ezen messze túlmenően, a követek, beosztottak, sőt a segédszemélyzet kinevezése is túlnyomóan politikai protekcionizmus és az azzal párosuló

nepotizmus[257] alapján megy végbe. E körülmény külképviseleteink színvonalának olyan csökkenését fogja eredményezni, amely egyre inkább ártalmas lesz a demokratikus Magyarország presztízse szempontjából és botrányos állapotokat fog teremteni egész külügyi szervezetünkben. Ma már a pártok olykor nemcsak személyeket protezsálnak, hanem egyenesen megjelölik a részükre a Külügyminisztériumban vagy valamelyik külképviseletnél követelt állást és ily módon a Külügyminiszter kizárólagos hatáskörébe avatkoznak be.

Ezek az állapotok nemcsak általános elkedvetlenedést okoznak a Külügyminisztérium tisztviselő karában, hanem – főleg a vezető tisztviselők számára – erkölcsi és politikai szempontból egyenesen tarthatatlan helyzetet teremtenek.

Legyen szabad megemlíteni ezzel kapcsolatban azt, hogy a külügyi szolgálat sajátos természete igen sokoldalú és hosszú tanulmányokat, valamint legalább két-három külföldi nyelv alapos ismeretét, a nemzetközi érintkezés szokásait ismerő fejlettebb életformákat és simulékonysággal párosuló gerincességet tételez fel. E tulajdonságokat semmiféle belpolitikai háttér nem pótolhatja. Ezért a világ minden kultúrállamában – függetlenül a belpolitikai rendszerektől – a külügyi tisztviselők kiválasztása gondos szelekció és nem a pártpolitikai múló kívánalmai szerint szokott történni. A legnagyobb mértékben érvényesül ez a szempont hatalmas szomszédunk, a Szovjetunió külügyi szervezetében, amelybe a tisztviselők csak igen gondos kiképzés és válogatás után vétetnek fel. De egyre inkább érvényesülnek a szigorú szelekció szabályai az Egyesült Államok és más hatalmak külügyi szervezetében is. Különösképpen szükséges, hogy az oly nehéz politikai és gazdasági helyzetben lévő demokratikus Magyarországot külföldön az arra legalkalmasabb egyének képviseljék, és hogy külszolgálatunk színvonala elérje a nemzetközi érintkezésnél ma megkívánt minimális standardot.

A külügyi szolgálatot ellátó szakszemélyzet kiválasztásába való politikai beavatkozás általában már csak azért sem szükséges, mert a pártok a demokratikus államokban a külpolitikára való befolyásukat a parlamentben, a külügyi bizottságban, és a kormányban, nem pedig alantas tisztviselők útján szokták érvényesíteni. Ez utóbbi

[257] Nepotizmus, a különböző pozíciók betöltésében a barátokat és rokonokat részesítik előnyben az alkalmasabb jelentkezőkkel szemben.

annál sajnálatosabb jelenség, mert a külügyi tisztviselőknek nem volna szabad pártokat képviselniük, hanem csakis a magyar nép egyetemes érdekeit. Olyan külügyi tisztviselők szükségesek, akiknek egész gondolkozásmódja, múltja, és életformája megfelel a demokrácia követelményeinek. A folytonos pártpolitikai beavatkozásoknak következménye lesz az a részben már ma is tapasztalható jelenség, hogy a külügyi tisztviselők elsősorban nem hivatali kötelességeiket igyekeznek teljesíteni, hanem előrehaladásuk érdekében fontosabbnak tartják a pártpolitikai nexusok ápolását és a pártoknál való érdemek szerzését. Ez jelenti többek között a pártok tájékoztatását olyan kérdésekről, amelyeknek a Külügyminisztériumból idő előtt kikerülnie semmiképpen sem volna szabad.

Tisztában vagyunk azzal, hogy a pártok a külszolgálati kinevezésekbe való beavatkozásoknál jóhiszeműen járnak el, mert csak logikusan végre akarják hajtani a koalíciós politikának egyéb életviszonyokban is érvényesülő következményeit. E gondolkozásmód azonban – legyen szabad őszintén megmondani – összefügg a demokratikus pártok guvernementális[258] gyakorlatának hiányával, amely leginkább és szinte rendszeresen a külpolitikai kérdések kezelésénél tűnik ki. Ez külső szemlélő részére olykor azt a sajnálatos látszatot kelti, mintha a pártokat jobban érdekelnék a kicsinyes pártpolitikai szempontok, mint a magyar lét nagy kérdései.

Legyen szabad nyomatékosan arra rámutatni, hogy a koalíciós politika sehol a világon nem jelenti azt, hogy a pártok befolyásának a Külügyminisztérium személyzeti kérdéseiben is állandóan kell érvényesülnie. Ez a „zsákmány-rendszer" utoljára a múlt évszázadban az Amerikai Egyesült Államokban volt érvényben, azaz addig, amíg korszerű külügyi szolgálatát ki nem építette. Franciaországban pl. ma koalíciós kormányzat van és egyes szakminisztériumokban valóban észlelhető a koalícióban résztvevő pártok befolyása, de senkinek eszébe sem jut, hogy a diplomáciai posztok betöltésénél és általában a külügyi kinevezéseknél pártpolitikai szempontokat érvényesítsen.

Ezzel szemben Magyarországon a koalícióban résztvevő pártok egyre rendszeresebben igyekeznek kizárólag pártpolitikai szempontokat érvényesíteni a külügyi kinevezéseknél, úgyhogy külképviseleteink felállításánál a rátermettség és szakszerűség

[258] Guvernementális jelentése: kormányzati érdek.

kívánalmai ma már mérlegelés tárgyává sem tétetnek. Sajnálatos és beteges jelenség, hogy a pártok főleg a külföldi posztokat ma kizárólag saját céljaikra (pártpolitikai érdemekért való jutalmazásokra, vagy egyeseknek Magyarországról való eltávolítására) akarják felhasználni. Ennek a gyakorlatnak eredményeként a külügyi posztok betöltésénél olyan kontraszelekció[259] érvényesül máris, amilyenre a reakciós Magyarországon sem volt példa és félő, hogy ennek folytán a külügyi szolgálat teljesen alkalmatlan lesz a demokratikus Magyarország méltó képviseletére.

Nyomatékosan kívánjuk végül felhívni Miniszter úr szíves figyelmét arra, hogy a szorosan vett külszolgálat megszervezésén kívül is a Külügyminisztériumnak újból kézbe kellene vennie az egységes irányítást a magyar állam nemzetközi reprezentálásának minden területén. Különösen gondolunk a külkereskedelmi és gazdasági megbízottakra és tárgyalásokra, valamint a nemzetközi szervekkel és külhatalmak képviseleteivel való érintkezésre és a különféle címeken történő hivatalos és félhivatalos utazásokra. Elsősorban szükséges volna rendet teremteni gazdasági vonatkozásokban, amely téren ma visszaélésekkel tarkított, teljesen szétfolyó szakszerűtlenség uralkodik.

Úgy érezzük, hogy a hibák feltárása és a felfelé való gerinces magatartás kötelessége mindenkinek, aki a magyar demokrácia megszilárdítására őszintén törekszik. De különösen kötelességünk ez nekünk, a magyar Külügyminisztérium főtisztviselőinek, akik Miniszter úr bizalmából felelősségteljes állást töltünk be.

[259] Kontraszelekció, a minisztérium, a társadalom számára hátrányos kiválasztási gyakorlat.

Kérve Miniszter urat, hogy levelünk másolatát a köztársasági Elnök úrnak és a Miniszterelnök úrnak átadni, a pártok vezetőinek pedig megküldeni méltóztassék, vagyunk Miniszter úrnak

igaz hívei,
Bolgár Elek
Sebestyén Pál
Velics László
Kvassay László
Kertész István[260]
Gyöngyösi János úrnak,
magyar külügyminiszter,
Budapest

Gyöngyösi tájékoztatásra megküldte
Nagy Ferenc
Rákosi
Szakasits Á.
Veres Péter
Kovács Béla[261]

MNLOL XIX–J–1–u.–Gy. J.–1946. 22. doboz 21–25. lap

[260] Kézzel írt aláírások.

[261] Kézzel írt megjegyzés.

33.

1946. november 12.
A magyar külképviseletek tájékoztatása a központból

Pro domo
Sebestyén követ úrnak r. u[262] adott utasítására

Körrendelet
valamennyi osztály vezetője részére

Külképviseleteink vezetői több ízben személyesen és írásban is szóvá tették előttem, hogy megfelelő tájékozottság hiányában tarthatatlan helyzetbe kerültek olyan kérdések tárgyalásánál, amikor az illető ország külügyi hatóságai joggal és természetesen feltételezhették, hogy a magyar külképviselet, vagy annak vezetője a felhozott kérdést ismeri, vagy legalább is főbb vonatkozásokban arról tájékoztatva lett felsőbb hatósága, azaz a magyar külügyminisztérium által.

E panaszok arra engednek következtetni, hogy a külügyminisztérium nem elég gondot fordít arra, hogy kellő mértékben tájékoztassa az egyes külképviseleteket az őket közvetlenül is érintő és érdeklő kérdésekről.

Kétségtelen, hogy a hírszerzés mai technikája mellett a külképviseletek a külügyminisztérium külön tájékoztatása nélkül is gyakran szerezhetnek tudomást az őket közvetlenül érintő magyar kérdésekről is, azonban az ilyen úton, nyert értesülésnek nincs hivatalos jellege.

Ezért felhívom a külügyminisztérium valamennyi osztályvezetőjét, hogy a jövőben minden olyan hatáskörükbe eső ügyről, mozzanatról, kérdésről, eseményről stb., amely nemzetközi vonatkozásai miatt külképviseleteinket joggal érdekelheti, ezeket megfelelően tájékoztatni, és ha kell irányítani is szíveskedjék, még pedig függetlenül

[262] Az r. u. rövidítés feloldása: rendeleti úton.

attól, hogy az illető osztály a felmerült kérdésben, ügyben stb. maga intézkedik, vagy sem. Ez utóbbi eshetőség illusztrálására szolgáljanak a következő példák: Hivatalosan tudomására jut a kulturális osztálynak, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium kulturális vonalon Olaszországot érintő kérdést vet fel, vagy tárgyalni kíván. Erről a római követség megfelelően tájékoztatandó. Vagy ha például a külföldre hurcolt javak osztályának hivatalosan tudomására jut olyan tervezett tárgyalás, amely a németországi angol zónában lévő egyes elhurcolt magyar javak visszaszolgáltatására vonatkozik, még ha az osztály maga esetleg nem is intézkedik, a tárgyalásokról a londoni politikai megbízottunk megfelelően tájékoztatandó.

Tekintettel arra, hogy az ilyen tartalmú táviratok – mert hiszen előreláthatólag leginkább táviratokról van szó – legalább is a Miniszter helyettesének jóváhagyásával kerülhetnek csak expediálásra, megvan mindig a lehetősége annak, hogy feleslegesnek látszó információk ne kerüljenek a külképviseletekhez.

Nem vonatkozik e rendeletben foglalt felhívás a kebelbeli politikai osztályra, amely a belpolitikai vonalon előforduló és a külképviseleteket érdekelhető különböző mozzanatokról amúgy is megfelelően tájékoztatja, illetőleg a jövőben is tájékoztatni fogja külképviseleteinket.

Budapest, 1946. november 12.

MNLOL XIX–J–1–j–359–1946. 11. doboz 167–169. lap

34.

1947. január
Javaslat a diplomáciai és konzuli címek használatára

Pro Domo!

Az elnöki osztály hivatkozva a diplomata útlevelek kiadásának újabb szabályozásával kapcsolatos 7077/1947. számú ügyiratra, fenti rendelet elkészítése alkalmából időszerűnek látja, hogy a külügyi szolgálat fogalmazói szakában a központi szolgálatban a címhasználat új szabályozást nyerjen.

Ezzel kapcsolatban tisztelettel rámutat az elnöki osztály arra, hogy a most használatos miniszteri fogalmazó, stb. címek *a külügyi szolgálat különleges természetére való tekintettel* egyrészt a fogalmazási tisztviselők külföldi utazásainál (futárszolgálat, kiküldetések, stb.) állandóan megtévesztik az idegen államok hatóságait (– redacteur ministériel-t újságírónak, illetve szerkesztőnek gondolják, stb.) másrészt igen gyakran ugyanez a helyzet a minisztérium tisztviselőinek a budapesti idegen külképviseletekkel való érintkezésénél is.

Az elnöki osztály felkérte Szelle főkonzul urat, hogy egy összeállítást készítsen a különböző államok külügyi szolgálata szervezetének központi szolgálatáról, ami a mellékelt előadói íven meg is történt.

A kérdés szabályozására egyes külföldi államok külügyi szervezetének példájára háromféle megoldási módozat jöhetne tekintetbe.

1./ Az első megoldás szerint (hasonlóan pl. a bolgár külügyi szolgálathoz) *a fogalmazói status egységének feltétlen fenntartása mellett* a központi szolgálat fogalmazási tisztviselői is a diplomáciai, illetve konzuli címek használatára volnának jogosultak. Abban a tekintetben, hogy kik használnák a diplomáciai és kik a konzuli címeket, legcélszerűbbnek mutatkoznék a tisztviselők a minisztérium egyes osztályain való beosztásának figyelembevétele. Eszerint diplomáciai címeket használnának a Miniszter Úr kabinetjének, a Miniszter állandó helyettese titkárságának, az elnöki osztálynak, a politikai osztálynak és a Protocole osztálynak fogalmazási beosztottjai, míg a többi

osztályok beosztottjai a konzuli címeket használnák. Tekintettel a status egységére és a tisztviselőknek az egyes osztályból más osztályba történő áthelyezésének állandó lehetőségére, ezzel a megoldással méltánytalanság senkit sem érne. Ez kiegészíthető lenne azzal, hogy (a majdnem minden külföldi államnál érvényes gyakorlat szerint) a külső szolgálatról központi szolgálatra berendelt tisztviselők diplomáciai címüket megtarthatnák.

2./ A kérdés másik megoldásaként javasolja az elnöki osztály a belga külügyi szolgálat vonatkozó gyakorlatának figyelembevételét. Eszerint, akik a központban szolgálnak, amennyiben még nem teljesítettek követségi vagy konzuli szolgálatot, „attaché, secrétaire de 2ème classe, secrétaire de 1ère classe, conseiller de 2ème classe, stb. au Ministére des Affaires Étrangéres" rangfokozatot, illetve címet nyernek.[263] A központi szolgálatban eszerint az eddigi fogalmazó, segédtitkár stb., címek helyett külügyminisztériumi attaché, II. o. külügyminisztériumi titkár, I. o. külügyminisztériumi titkár, II. o. külügyminisztériumi tanácsos stb. címe használtatnának. A segédfogalmazói cím helyett a központi szolgálatban a külügyminisztériumi attaché-i cím használtatik kinevezés esetén külön feltűntetve: a X., illetve fogalmazónál a IX. fizetési osztályban (a követi címhez hasonlatosan, ahol szintén többféle fizetési osztályba sorolás lehetséges.)

3./ Végül harmadik megoldási módozatnak megfelelőnek látszik a következő: Tekintettel a status és képesítés egységére a központi szolgálatban beosztott fogalmazók is a követségi címet használhassák és a konzuli címeket ezután a konzulátusok beosztottjai használhassák beosztásuk [olvashatatlan szó] Ez a megoldás abból a szempontból is méltányosnak látszik, hogy azok a tisztviselők, akik [hiányos a szöveg].

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–4/fd–8211/1–1947. 11. doboz 261–262. lap

[263] Attasé, II. osztályú titkár, I. osztályú titkár, II. osztályú tanácsos stb. rangfokozatot, illetve címet nyernek a Külügyminisztériumban.

35.

1947. március 1.
Az interurbán telefonbeszélgetés szabályozása

Körrendelet

Többízben felhívtam az egyes osztályvezetők figyelmét arra, hogy interurbán telefonbeszélgetések kizárólag az elnöki osztály vezetőjének írásbeli engedélyére és csak a külügyminisztérium telefonközpontja útján kezdeményezhetők.

A havonként beérkező telefonszámlákból megállapítottam ellenben, hogy a minisztérium egyes osztályaiban felszerelt közvetlen vonalakról nagyszámú interurbán beszélgetés történik engedély nélkül.

Fentiek alapján újból felhívom az Osztályvezető urak figyelmét, hogy interurbán beszélgetésre vonatkozó rendelkezéseket a legszigorúbban tartsák be. Egyúttal intézkedem, hogy f. é. március hó 1.-től kezdődőleg a közvetlen vonalakról lefolytatott interurbán beszélgetések kifizetése megtagadtassék és ezeknek a költségeit azok az osztályok tartoznak viselni, amelyhez a felszerelt közvetlen vonal tartozik. A házi telefonközpontot egyidejűleg utasítom, hogy a központ útján folytatott *és szabályszerű minden engedélyezett* interurbán telefonbeszélgetésekről hetenként összesített jegyzéket az elnöki osztálynak küldjenek meg.

A rendelet ellen vétőket fegyelmi úton fogom felelősségre vonni.

Budapest, 1947. február 14.

Aláírás[264]

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–1947. 11. doboz 215. és 217. lap

[264] A kézzel írt aláírás nem olvasható.

36.

1947. december 16.
Gamma típusú öngyújtók vásárlása

Magyar Külügyminisztérium

8394/1
1947.

Körözvény

Az elnöki osztály közli a keb. t. Társosztályokkal, hogy a „Gamma" Finommechanikai és Optikai Művek R.T. meghatározott mennyiségű, címerrel gravírozott új típusú „Gamma" öngyújtó szállítására tett ajánlatot darabonként 25.- forint önköltségi áron.

Az elnöki osztály felkéri a keb. t. Társosztályokat, hogy a mellékelt íveken névaláírással jelentkezzenek azok a kartársak, akik az öngyújtót megrendelni kívánják.

Végül, tekintettel a rendelés sürgősségére, még *ma délután 1 óráig* az ívek az elnöki osztályon leadandók.

Budapest, 1947. évi december hó 16-án.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1947. 216. lap

37.

1948. április 5. és 1948. április 8.
A futárutakra vonatkozó információk rejtjeles továbbítása

Pro domo

A Politikai osztály vezetője a mai napon felkérte a Rejtjelosztály vezetőjét oly értelmű intézkedés foganatosítására, miszerint a minisztérium, illetve a külképviseletek a futár érkezését és indulását adott esetben ne nyílt, hanem *rejtjeltáviratban* jelentsék és ennek megfelelően a rejtjelkulcsban a költségmegtakarítás szempontjából szükséges tömörített szakkifejezés pótlólag felvétessék.

Fentiek értelmében a Rejtjelosztály felkéri a kb. t. *Elnöki osztályt,*

Hogy a Központ, valamint a Külképviseletek részére a szükséges Körrendeletet kiadni szíveskedjék, azzal, hogy amennyiben valamely külképviselet az érdekelt külképviselettel idő rövidsége miatt az eddigi szokásnak megfelelően a futár érkezését távbeszélőn közölné, csupán a nevet említse, az illető futárminőségének *feltétlen* elhallgatásával.[265]

1948. április 5.

Ujfalussy Béla[266]

[265] Az irat melléklete: Külképviseleti elosztó. Követségek: 1./ Ankara 2./ Belgrád 3./ Bern 4./ Bruxelles 5./ Bukarest 6./ Cairo 7./ Hága 8./London 9./Moszkva 10./ Paris 11./ Paris (követség a spanyol köztársasági kormány mellett) 12./ Prága 13./ Róma 14./ Stockholm 15./ Szofia 16./ Varsó 17./ Washington 18./ Bécs. Főkonzulátus: 1./ Istanbul 2./ New York 3./ Pozsony. Konzuli kirendeltség: 1./ Cleveland 2./ Miláno. A következők ceruzával áthúzva: dr. Koós Ádám köv. tanácsos Rio de Janeiro, dr. Schmidt-Papp Ernő köv. titkár Kalsruhe, dr. Veress László köv. titkár Bielefeld.

[266] Kézzel írt aláírás.

Tartalmazza a körrendelet azt is, hogy egyik külképviselet a másikat a futár menetrendjében beállt változásról [nem olvasható] csupán, értesítés hiányában tehát a futár menetrendszerűen érkezik.[267]

Az 5. osztály felkérésére tervezzük:

Körrendelet
valamennyi külképviseletnek

A futárszolgálat biztonsága céljából elrendelem, hogy a jövőben minden futárútra vonatkozó közlés rejtjel-táviratban továbbíttassék.

A külképviseletek csak a futár menetrendjében bekövetkezett esetleges változásokról értesítsék egymást. Értesítés hiányában a futár menetrendszerűen érkezik, illetőleg indul tovább.

Felhívom, hogy futár-utakkal kapcsolatban lehetőség szerint mellőzzék a telefonközléseket. Amennyiben a központ valamely külképviselettel, vagy valamely külképviselet egy érdekelt másik külképviselettel az idő rövidsége miatt, a futár érkezését mégis kénytelen távbeszélőn jelezni, az illető futár-minőségének feltétlen elhallgatásával csupán annak nevét közölje.

Budapest, 1948. április 8.

Popovics[268]
/Dr. Popovics/

MNLOL XIX–J–1–j–Vegyes–1/e–643/eln.res/1948. 1. doboz Lapszám nélkül

[267] Kézzel írt megjegyzés.
[268] Kézzel írt aláírás.

38.

1948. augusztus 20–23. A Külügyminisztérium átköltözik a Mónus Illés rakpartra (a Bem térre)

Külügyminisztérium
5496/1–1948.

Körrendelet
az osztályvezető urakhoz

A külügyminisztérium a Szabadság-tér 15 sz. és a Géza-utca 2. sz. alatti épületből a Mónus Illés rakpart 47. sz. alatti épületbe költözik át.

Az átköltözés időpontját folyó évi augusztus hó 20. 21. 22. és 25. napjában állapítom meg.

Az átköltözéssel kapcsolatban felhívom Osztályvezető úr figyelmét arra, hogy az egyes osztályok beosztottjai kollektíven felelősek az osztályuk berendezését képező irattári anyag, bútor és egyéb ingóságok rendben történő átszállításáért. A bizalmas irattári anyag átszállítása végett a Gondnoki Hivatal ládákat bocsát az osztályok rendelkezésére. A ládákat a bizalmas iratok elhelyezése után az osztályvezető jelenlétében le kell zárni, megfelelő pecséttel ellátni s legkésőbb folyó hó 19.-én csütörtök délután 14 óráig át kell adni a Főigazgatói Irodának, mely ezek elszállításáról gondoskodni köteles. A bizalmas iratokat tartalmazó ládák 23.-án reggel lesznek az osztályoknak visszaadva.

Az egyes osztályok vezetői gondoskodjanak arról, hogy az osztály berendezését képező bútorok és egyéb ingóságokra jegyeztessék fel az osztály beosztottjaival a bútorokra ragasztandó címkéken, hogy a Mónus Illés rakparti épület hányadik emeletének milyen számú szobájába történjék meg azok elhelyezése. Az átköltözés során az egyes osztályok beosztottjai megfelelően szétosztva ellenőrizzék a kiszállítást, illetőleg azt, hogy osztályaik ingóságai a részükre kijelölt helyre kerüljenek.

Felhívom a figyelmet arra is, hogy a törékeny anyagból készült felszerelési tárgyakat (pohár, tintás üveg, agyag vagy üveg hamutál, stb.) nem szabad a szállítandó bútorokban (íróasztal, szekrény, stb.) benthagyni.

A Szabadság-téri telefonközpont leszerelési munkálatai folyó hó 19.-én délután már megkezdődnek. A Külügyminisztérium használatában lévő telefonkészülékeket és ezek vezetékeit sértetlenül kell helyükön hagyni, mert annak átszerelését a Postavezérigazgatóság végezteti el.

Ugyancsak helyükön kell hagyni a fenti két épületben használatban volt függőlámpákat is égővel együtt.

Az átköltözés az alábbi rend szerint történik meg:

Augusztus 20.-án: A Miniszter Kabinetje, Sebestyén követ, Rejtjel, Politikai osztály és Szakszervezet.

Augusztus 21.-én: Elnöki osztály, Szondy követ irodája, Protocole osztály, Számvevőség, Főigazgatói iroda, Gondnoki hivatal, Futáriroda és Étkezde.

Augusztus 22.-én: Sajtóosztály, Útlevélosztály, Gazdaságpolitikai osztály.

Augusztus 23.-án: Nemzetközi jogi osztály, Szociálpolitikai és Kulturális osztály.

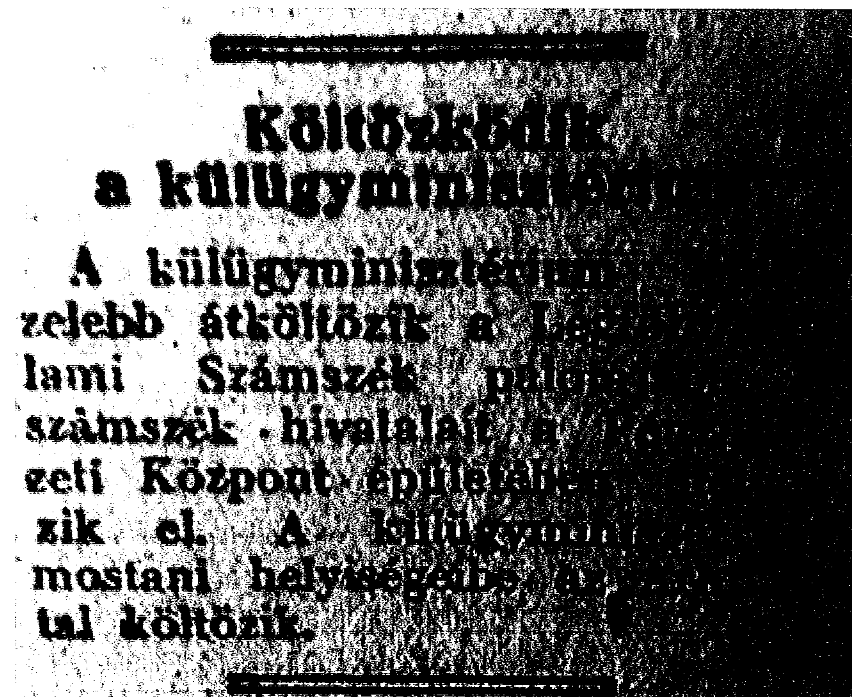
A Garage és a Club átköltöztetéséről későbbi időpontban történik gondoskodás.

Közlöm végül, hogy a szállítás lebonyolítása céljából a szállítóvállalat ládákat bocsát a Minisztérium rendelkezésére, melyek a Gondnoki hivatalban igényelhetők. Ugyancsak a Gondnoki hivatal ad folyó hó 19.-ig bezárólag felvilágosítást az átköltöztetéssel kapcsolatos minden kérdésben.

Budapest, 1948. évi augusztus hó 17.-én.

A miniszter rendeletére:
Mód Péter s. k.
miniszteri tanácsos.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1948. 118. lap

A külügy
zelebb átköltözik a
lami Számszék
számszék
zeti Központ
zik el. A
mostani
tal költözik.

A Szabadság térről a Mónus Illés rakpartra (ma Bem rakpart) költözik a Külügyminisztérium.
Magyar Nemzet, *1948. augusztus 13. 1. o.*

39.
1948. augusztus 30.
A központi szolgálat dolgozóinak bejelentési kötelezettsége a munkaidő utáni tartózkodási helyükről

Külügyminisztérium
5718/1–1948.

Körrendelet
valamennyi osztályvezetőnek

A külügyminisztériumi szolgálat zavartalanságának biztosítása végett a következőket rendelem el:

1/ Amennyiben a külügyminisztérium alkalmazottai rendes munkanapokon (beleértve a hivatalos munkaidő elteltét követő napszakot is) Nagy-Budapest területét elhagynák, ezt előzetesen jelentsék be a Külügyminiszter titkárságának.

Ez a rendelkezés nem vonatkozik a külügyminisztériumnak azokra az alkalmazottaira, akiknek állandó lakóhelye Nagy-Budapest területén kívül esik.

2/ Az osztályvezetőket felhívom, amennyiben

a/ rendes munkanapokon a hivatalos munkaidő után, továbbá

b/ vasár- és ünnepnapokon lakásukból előreláthatóan hosszabb ideig távol lesznek, úgy jelentsék be a Külügyminiszter titkárságának, hogy mikor hol találhatók, lehetővé téve ezáltal sürgős ügyekben az azonnali intézkedést. Az osztályvezetők mindkét esetben tartózkodási helyükön felül a velük való érintkezés módját (telefonszám, táviratcím, stb.) is jelöljék meg.

Amennyiben lakásukról hosszabb időre anélkül távoznak el, hogy a fenti bejelentést megtehették volna, úgy lakásukon hagyják hátra, hogy hol találhatók.

3/ Utasítom az osztályvezetőket, hogy e körrendeletben foglaltakat közöljék beosztottaikkal, s a rendelkezés végrehajtását ellenőrizzék.

Budapest, 1948. évi augusztus hó 30-án.

A miniszter rendeletére:
Mód Péter s. k.
miniszteri tanácsos

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1948. 126. lap

40.
1948. október 23.
Rendelet a magyar szavak használatáról az idegen kifejezések helyett az ügyiratokban

Külügyminisztérium
6669/1-1948.

Budapest, 1948. évi október hó 23-án.

Körrendelet
a keb. Társosztályok és a külképviseleti hatóságok vezetőihez

Ismételten tapasztaltam, hogy a minisztérium előadói az ügyiratok intézésénél idegen szavakat és kifejezéseket használnak oly esetekben is, amikor arra a magyar nyelvben megfelelő szavak állnak rendelkezésre.

Elrendelem, hogy a jövőben a minisztérium beosztottai az ügyintézésnél az idegen szavak, illetve kifejezések helyett az alább közölt megfelelő magyar szavakat használják:

Kota	=	ügyirat
Ad acta (a.a.)	=	irattárba (ir.-ba)
Aid mémoire	=	emlékeztető
Cassat	=	érvénytelen, semmis
Cérémonial	=	szertartásrend
Chiffro	=	rejtjel
Claris	=	nyílt (távirat)
Coda	=	Kódex [sic!]
Designal	=	kijelöl
Ex offo	=	hivatalból
Expediálás	=	elküldés
Giro	=	átmenő (átm.)
Index	=	név- és tárgymutató
Inspekció	=	ügyelet
Memorandum	=	emlékirat [sic!]
Note Verbals	=	szóbeli jegyzék
Per	=	törve

Préséance	=	rangsorolás
Pro actis	=	irattár részére
Pro domo	=	feljegyzés
Pro memoria	=	emlékeztető
Referens	=	előadó
Res(ervát)	=	biz(almas)
Restancia	=	hátralék
Restitucio	=	visszaszolgáltatás
Scontro	=	határidő
Videat/-ur	=	lássa

Felhívom az osztályok és a külképviseleti hatóságok Vezetőit, hogy e rendeletem végrehajtásáról és ellenőrzéséről gondoskodjanak.

A miniszter rendeletére:
Mód
s. k.
miniszteri tanácsos

A kiadvány hiteléül:
Budapest, 1948. évi október 25-én

konz. ig. s. felügyelő

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1948. 150. lap

41.
1948. december 11.
Rajk László külügyminiszter körözvénye a 600-as rendeletről és nyugodt légkör biztosításáról

Külügyminisztérium
7445/1–1948.

Körözvény

A minisztérium dolgozóinak tudomása van az elmúlt hetekben történt elbocsátásokról a 600/1948. M. E. számú rendelet alapján. A 600-as rendelet célja a minisztérium demokratikus átszervezésének és jó munkamenetének biztosítása. A múlt elbocsátásokkal eltávolításra kerültek azok, akik politikai magatartásuk miatt vagy rátermettség hiányában nem tudtak beilleszkedni a demokratikus külügyminisztérium munkájába. A legutóbbi hetekben foganatosított elbocsátásokkal a minisztériumnak a 600-as rendelet igénybevételével való megtisztítása lényegében befejeződött.

A minisztérium dolgozóinak feladata most az, hogy új munkamódszert alakítsanak ki a külügyminisztériumban, hogy mindenki munkájának legjavát nyújtva alkalmassá váljon azokra a nagy feladatoknak az elvégzésére, melyek népi demokráciánk építésében külpolitikai téren előttünk állanak. Ehhez szükség van az átszervezett és elbocsátásokkal megtisztított minisztérium minden dolgozójának fokozott és egyéni felelősséggel végzett munkájára.

Meg vagyok győződve arról, hogy a külügyminisztérium minden dolgozója személyesen is átérzi ezt a nagy feladatot és tevékenyen részt vesz a minisztérium gyors munkamenetének biztosításában.

Elvárom a minisztérium minden dolgozójától, hogy a jövőben a maga részéről is hozzá fog járulni a nyugodt és biztos légkör kialakításához, mert [az] a minisztériumi munka folyamatosságához elengedhetetlenül szükséges.

Budapest, 1948. évi december hó 11-én.

Rajk
s. k.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1948. 173. lap

Budapest, 1948. július 30.

Tisztelt Országgyűlés!

Ezennel bejelentem, hogy köztársasági elnöki tisztemről lemondok s kérem az Országgyűlést, hogy lemondásomat tudomásulvenni sziveskedjék.

E lépésemmel kapcsolatban hangsúlyozni kívánom, hogy teljes mértékben egyetértettem és egyetértek a magyar népi demokrácia egész eddigi politikájával s a köztársaság kormányának minden intézkedésével. Nem politikai nézeteltérés vezet tehát akkor, amikor az általam eddig viselt magas közjogi méltóságról lemondok.

Hogy mégis erre a megmásíthatatlan elhatározásra jutottam, ennek oka az, hogy közvetlen környezetemhez tartozó személy súlyosan vétkezett a magyar állam, a köztársaság, népünk érdekei ellen s ennek következtében úgy érzem, hogy ilyen körülmények között nem várhatom a magyar néptől azt a teljes és fenntartásnélküli bizalmat, amely a legmagasabb közjogi méltóság gyakorlásához elengedhetetlenül szükséges.

Ismételten kérve lemondásom tudomásulvételét, Isten áldását kérem népünkre, hazánkra, az Országgyűlés tagjaira és munkájára.

Tildy Zoltán

Tildy Zoltán köztársasági elnök lemondó nyilatkozata.
Magyar Nemzet, *1948. július 31. 1. o.*

42.
1949. szeptember 12.
Arcképes külügyi igazolvány bevezetése a Minisztériumban

Külügyminisztérium — Sorszám: 38.
67521/eln.1949.

Körrendelet
valamennyi beosztott részére

Elrendelem mai nappal, hogy a Külügyminisztériumba beosztottak a minisztérium épületébe való belépés alkalmával kötelesek a fényképes külügyi igazolványukat a portán felmutatni.

Ezért felhívom mindazon alkalmazottakat, akik külügyi fényképes igazolvány-nyal még nem rendelkeznek, hogy 15.-ig két kisméretű fényképet az Elnöki irodán (I.em.125) adjanak le, a fényképes igazolvány elkészítése céljából.

Aki igazolvánnyal nem rendelkezik, még a mai nap folyamán jelentse a személyzeti osztálynak és addig, míg az igazolvány el nem készül, nevét minden reggel a portán írassa fel. Erről szóló jelentést a kapu-ügyeleti szolgálat minden nap juttassa el az elnöki irodára.

A külügyi fényképes igazolványt minden dolgozó, mint okmányt kezelje és az éberség szempontjait figyelembe véve úgy vigyázzon rá, hogy az igazolvány elvesztése fegyelmi eljárást von maga után.

A körrendeletet az osztályon minden dolgozó írja alá és aláírás után azt az elnöki irodának küldjék meg.

Budapest, 1949. évi szeptember hó 12-én.

A miniszter rendeletére:
Kálló s. k.
miniszteri tanácsos

A kiadmány hiteléül:
Budapest, 1949. évi szeptember 12.
Aláírás
irodavezető

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1949. 182. lap

IV.
SZEMÉLYI ÜGYEK

43.

1945. május 25-ig igazolási eljárás elé került fogalmazási szakbeliek névsora[269]

Név	Születési év	Szolgálatba lépés éve	Hivatali rang	Jelenlegi beosztás	Igazolás eredménye
Sebestyén Pál	1893	1916	miniszteri osztályfőnök	Fegyverszüneti Bizottság	Igazolva
Szent-Iványi Domokos	1898		rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter		Igazolva
Kvassay László	1890	1912	I. o. főkonzul	Budai felszámoló csoport	Igazolva
Megyesy László	1894	1917	I. o. főkonuli címmel és jelleggel felruházott II. o. főkonzul	Szociálpolitikai osztály vezetője	Igazolva
Durugy Ferenc	1894	1919	miniszteri tanácsos	Nemzetközi közjogi és Szerződési osztály vezetője	Igazolva
Dörgey Ferenc	1891	1909	miniszteri tanácsos	Számjelosztály	Igazolva
Ujfalussy Béla	1897	1915	miniszteri tanácsos	Számjelosztály (ideiglenesen a beszerzési csoport vezetője)	Igazolva
Radisics Elemér	1884	1908	miniszteri tanácsos	Levéltári és Tudományos osztály vezetője	Előléptetésből 1–3 évre kizárva
Papp Gábor	1899	1922	I. o. követségi tanácsos	SZEB Gazdasági hivatalának vezetője	Állásvesztésre ítélve
Gombó István	1895	1922	miniszteri tanácsos	Politikai osztály vezetője	Áthelyezésre ítélve

[269] A segédhivatali szakból negyvenegy fő került igazolási eljárás alá, az altisztek vonatkozásában negyven fő. Az igazolási eljárás során a segédhivatali és a altiszti személyek „igazolva" minősítést kaptak, közlésüktől eltekintünk.

Petravich Gyula	1894	1912	I. o. követségi tanácsosi címmel és jelleggel felruházott I. o. konzul	Fegyverszüneti Bizottság	Előléptetésből 3 évre kizárva
Szelle Lajos	1893	1916	II. o. főkonzuli címmel és jelleggel felruházott I. o. konzul	Elnöki és Protokoll osztály vezetője	Igazolva
Nékám Sándor	1905	1931	miniszteri osztálytanácsos	Nemzetközi közjogi és szerződési osztály	Igazolva
Vladár Ervin Imre	1898	1926	I. o. követségi tanácsosi címmel felruházott II. o. követségi tanácsos	Jogsegély osztály	Külügyi szolgálatra alkalmatlan
Perényi-Lukács György	1903	1927	II. o. követségi tanácsos	Gazdaságpolitikai osztály vezetője	Igazolva
Bede István	1904	1929	II. o. követségi tanácsos		Áthelyezésre ítélve
Fekete Ervin	1906	1936	miniszteri osztálytanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri titkár	Elnöki osztály	Igazolva
Blaskovich Miklós	1905	1929	II. o. követségi tanácsos	Politikai osztály	Előléptetéséből 5 évre kizárva vezető állásra alkalmatlan
Beke Andor	1900	1927	I. o. konzul	Levéltári és Tudományos osztály	Igazolva
Márffy-Mantuano Tamás	1907	1930	II. o. követségi tanácsosi címmel és jelleggel felruházott I. o. követségi titkár	Politikai osztály	Vezető állásra alkalmatlan
Nemestóthy Dénes	1909	1935	miniszteri titkár	Fegyverszüneti Bizottság	Igazolva
Gál Endre	1912	1934	miniszteri titkár		Állásvesztésre ítélve
Illés-Illyasevitcs Miklós	1906	1934	miniszteri titkár	Budai felszámoló csoport	Külügyi szolgálatra alkalmatlan
Alth Aurél	1907	1938	miniszteri titkár	Miniszter kabinetje	Igazolva
Czikann-Zichy Móric	1907	1939	követségi titkár	Gazdaságpolitikai osztály	Igazolva
Kertész István	1904	1927	I. o. követségi titkári címmel felruházott törvényszéki bíró	Békeelőkészítő Bizottság	Igazolva

Luby Géza	1915	1940	miniszteri segédtitkár		Külügyi szolgálatra alkalmatlan
Keresztes Zoltán	1919	1943	miniszteri segédtitkár	Politikai osztály	Igazolva
Szilassy Béla	1915	1942	miniszteri segédtitkár	Elnöki osztály	Igazolva
Kemény Ferenc	1917	1943	miniszteri fogalmazó	Miniszter kabinetje	Igazolva
Gyárfás Tamás	1919	1943	miniszteri segédtitkár	SZEB gazdasági hivatala	Külügyi szolgálatra alkalmatlan
Mara Miklós	1915	1944	miniszteri segédtitkár	Fegyverszüneti Bizottság	Igazolva
Stephaich Péter	1920	1943	miniszteri segédtitkár	SZEB gazdasági hivatala	Igazolva
Benzsay Alajos	1919	1944	miniszteri segédtitkár	Gazdaságpolitikai osztály	Külügyi szolgálatra alkalmatlan
Csicsery-Rónay István	1917	1944	fogalmazó gyakornok	SZEB gazdasági hivatala	Igazolva
Takács Miklós	1922	1944	fogalmazó gyakornok	Fogalmazó gyakornok	Igazolva
Gyallay-Papp Domonkos	1919	1944	fogalmazó gyakornok	Elnöki osztály	Igazolva
Kállay Kristóf György	1920	1944	fogalmazó gyakornok	Miniszter kabinetje	Igazolva
Dienes Gedeon	1914	1944	fogalmazó gyakornok	Fordító osztály	Igazolva
Számvevőség					
Török Bálint	1900	1918	II. o. főtanácsosi címmel felruházott számvevőségi tanácsos	Számvevőség	Nyugdíjazásra ítélve
Horváth János	1914	1936	számellenőr	Számvevőség	Igazolva
Jak József	1915	1939	számtiszt	Számvevőség	Igazolva
Nemes Miklós	1913	1933	számellenőr	Számvevőség	Igazolva
Konzuli igazgatási szak					
Erdélyi József	1904	1926	konzuli igazgatási felügyelő	Házipénztár	Igazolva

MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64. 4. doboz Lapszám nélkül

44.

1945. május 8.
A Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt Elnökségének előterjesztése a Minisztériumban dolgozó egyes személyek előléptetésére

Miniszter Úr!

A Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt Elnöksége előterjeszti azon régi tagjainak névsorát, akik a külügyminisztérium mostani alkalmazottai is és már újonnan igazoltak, hogy mint a Párt első helyen jelölt tagjait, kinevezni szíveskedjék.

Bokor Béla (a minisztérium nemzetiségi szakértője) miniszteri tanácsosnak,
Csicsery-Rónay István (miniszteri fogalmazó) miniszteri osztálytanácsosnak,
Kádár Géza (a minisztérium „Tájékoztató Szolgálatának" vezetője) miniszteri titkárnak,
Mile Ferenc (kulturális előadó) I. o. követségi titkárnak,
Szabó Tamás (sajtó és kulturális előadó) I. o. követségi titkárnak.

Budapest, 1945. május 8.-án.

Nagy Ferenc[270]
főtitkár

Tildy Zoltán[271]
elnök

Gyöngyösi János úrnak,
Magyar külügyminiszter,
Budapest.
Dr. Nagybaconi Nagy Lajos
Vörösmarty u. 49. perfekt román[272]

MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül

[270] Kézzel írt aláírás.
[271] Kézzel írt aláírás.
[272] Kézzel írt megjegyzés.

45.

1945. május 28.
A Szociáldemokrata Párt ajánlása Szakasits György részére és a külügyminisztériumi felvételhez írt önéletrajza

SZOCIÁLDEMOKRATA PÁRT
KÖZPONTI TITKÁRSÁGA
Budapest, 1945. május 28-án.

Pro memoria

Gyöngyösi János külügyminiszter úr a Teleki Pál Munkaközösség külügyi tanfolyamának megnyitó beszédében kifejtette, hogy a magyar külpolitika 180 fokos fordulata és a népi erők hatalomra jutása következtében a magyar külügyi szolgálat személyi összetételének is meg kell változnia, még pedig olyan értelemben, hogy az új demokratikus magyarság köréből kell kiválogatni a külügyi szolgálat embereit.

E felfogásnak keresztülvitelére irányuló törekvéseiben a Szociáldemokrata Párt a Külügyminiszter urat teljes mértékben támogatni kívánja. Teheti ezt annál is inkább, mert az új külpolitikát még a régi ellentétes külpolitika uralma idején maga iniciálta és egy évtized óta speciális vezető-képző tanfolyamain jelentős alkalmas erőt képzett és próbált ki és ezeket most a külügyi szolgálat rendelkezésére kívánja bocsátani.

Erről a kérdésről a Szociáldemokrata Párt külpolitikai és nemzetiségügyi osztályának vezetője dr. Szalai Sándor a Külügyminiszter úrral már megbeszélést is folytatott. E megbeszélés folyamán a Külügyminiszter úr kijelentette, hogy nézete szerint – ő maga az egyik polgári párt tagja lévén – a miniszter helyettesi, illetve a helyébe esetleg felállítandó államtitkári posztot a munkáspártok valamely képviselőjével volna helyes betölteni. A Külügyminiszter úr ezenfelül kijelentette, hogy a Szociáldemokrata Párt politikai súlyának megfelelően a külügyminisztérium személyzeti kérdéseinek elintézésénél a párt véleményét meg fogja hallgatni és felkérte a Szociáldemokrata Pártot ezen kívül, hogy alkalmas fiatal erőket ajánljon, akik közül megfelelően választani tud.

A személyi ajánlatokat a Szociáldemokrata Párt a közeljövőben meg fogja tenni. Már most közli, hogy az egyik fontosabb tisztségre, mégpedig az elnöki osztály helyettes vezetőjének tisztségére rendkívüli mértékben alkalmas személyt tud ajánlani:

Dr. Szakasits György, 30 éves, a pártnak kora fiatalsága óta tagja. Közgazdasági egyetemet végzett és kitűnő kiképzést nyert a politikai tudományok különböző ágazataiban. Kiváló szervező, amiről legutóbb mint a Szociáldemokrata Párt 11000 tagot számláló budapesti VII. kerületi szervezetének organizátora és politikai alkalmazottja jól ismert. Ezt követőleg a magángazdaságban, majd mint több fővárosi napilap munkatársa a sajtóban széleskörű tájékozottságot szerzett a magyar politikai életben pártbeli működésével, előadásaival és egész tevékenységével messzemenő összeköttetésekre tett szert és édesapja, Szakasits Árpád oldalán, mint annak összekötője, a magyar fegyverszüneti tárgyalásokat megelőző politikai munkájával nagyban hozzájárult az új demokratikus Magyarország életfeltételeinek megteremtéséhez. Mint az elnöki osztály helyettes vezetője feltétlenül megbízhatóan szolgálhatja a Külügyminiszter Úr által lefektetett és a Szociáldemokrata Párt által támogatott elveket a külügyminisztérium újjászervezésénél és egyben ezen állás egyéb feladatainak megfelelően kiválóan alkalmas arra is, hogy a külügyminisztérium összeköttetéseit a többi minisztériumokkal fenntartsa.

Mélyen Tisztelt Külügyminiszter Úr!

Alulírott Dr. Szakasits György azzal a kérelemmel fordulok Miniszter Úrhoz, hogy engem a vezetése alatt álló minisztérium fogalmazási szakán megfelelő beosztásban alkalmazni szíveskedjék.

Kérésem alapjául szolgáljon a következő beszámoló eddigi életpályámról:

1916. június 21-én születtem Budapesten. Apám Szakasits Árpád, anyám Gross Emma a szocialista munkásmozgalom régi harcosai. Gyermekkoromtól fogva magam is a szociáldemokrácia eszmekörében nevelkedtem.

Középiskolai tanulmányaimat részben Budapesten, részben külföldön végeztem. Budapesten érettségiztem jeles eredménnyel.

Iskolaéveim egy részét külföldi iskolákban (Ausztria, Franciaország, Belgium) töltöttem, ezen felül szinte kivétel nélkül valamennyi nyári szünidőt külföldön töltöttem,

részben, mert ily módon nyelvismereteimet bővíthettem, részben pedig azért, mert a nemzetközi ifjúmunkás mozgalomban is aktív szerepet játszottam, mint a Szociáldemokrata Párt ifjúsági mozgalmának egyik vezetője.

Ebben a minőségben több kongresszuson is részt vettem. Bécsben 1929-ben az ifjúmunkás világkongresszuson, 1933-ban Oostduinkerk-ben a „Faucon Rouge" nemzetközi szocialista cserkészszövetség nagy táborozásán. Így már kora ifjúságomban megszoktam a nemzetközi érintkezés és tárgyalás formáit és igen számos barátot szereztem a különböző országok fiai közül.

1934-ben érettségi után négyhónapos külföldi tanulmányútra indultam, amelynek során Európa majdnem valamennyi országát bejártam; ebben az időben már angol tudásom is meglehetősen megerősödött a német és francia mellett, úgyhogy Angliában az angol szakszervezeti vezetőkkel, elsősorban az építőmunkás és szállító munkások szakszervezetével a magyar szakszervezetek megbízásából megbeszéléseket folytathattam.

Külföldről való hazatérésem után részt vettem középiskolám igazgatóságának megbízásából az érettségizettek tehetségversenyén, ahol a „Dunamedence gazdasági jövője" címen kiírt közgazdasági témakörre beadott tanulmányommal az első díjat nyertem el.

Ennek eredményeképpen több magánvállalattól kaptam szerződtetési ajánlatot, amelyek közül a Filtex Rt. Textilgyár ajánlatát fogadtam el, mert ez volt hajlandó biztosítani ottani munkám mellett (exportosztályon dolgoztam) továbbképzésemet a Műegyetem Közgazdaságtudományi Karán.

A Filtex Rt. kötelékében 1937-ig maradtam meg, amikoris a vállalat a Magántisztviselők Szövetségének szakszervezeti mozgalma érdekében kifejtett szervezőmunkám miatt azonnali hatállyal elbocsátott.

Ezután – folytatva egyetemi tanulmányaimat – Budapest Székesfőváros XIV. kerületi elöljáróságára kerültem és itteni működésem hatása alatt fokozottabb érdeklődéssel fordultam a speciális közgazdaságtani szaktanulmányok mellett a közigazgatási vonatkozású kérdések iránt is. ezért közgazdaságtudományi oklevelem elnyerése után beiratkoztam a Műegyetem közigazgatási osztályára is. Doktori oklevelemet „Budapest környékének közigazgatási rendezése és ennek várható szociális hatása" című tanulmányom elfogadása után tett doktori szigorlatommal nyertem el, közigazgatási jog főtárgyból, szociálpolitika, politikai földrajz melléktárgyakból tett vizsga alapján „summa cum laude" minősítéssel.

Egyetemi tanulmányaim során két pályadíjat nyertem el, tanulmányai eredményeim alapján pedig mindvégig ösztöndíjban részesültem.

Közben a fővárosnál helyzetem az akkori politikai viszonyok, s az ebből folyó üldöztetés, előléptetésből való kizárás stb. következtében teljesen kilátástalanná vált. Ezért 1940-ben kiléptem a főváros szolgálatából és az újságírói pályára léptem. Az *Esti Kurir* és *A Mai Nap*, majd az *Újság* belső munkatársa lettem. E munkakörben végre alkalmam volt azokat a tapasztalatokat, amelyeket időközben részben külföldi utazásaim során, részben pedig a pártmozgalomban való munkásságom során szereztem, az adott körülmények keretében mint külpolitikai cikkíró és az *Esti Kurir* külpolitikai munkatársa érvényesíteni. Cikkeim az akkori háborús helyzetnek megfelelően főleg az angol világbirodalom gyarmati politikájának elemzésével foglalkoztak, különösen a közel-keleti helyzet változásai kapcsán. E tárgykörben mozgó cikksorozatom miatt 1941-ben az *Esti Kurir*-t a német kormány beavatkozása következtében két ízben is a betiltás veszélye fenyegette. (Az arab kérdésben kizárólag tudományos okfejtéssel konzekvensen cáfoltam az akkori német-olasz sajtópropagandát; ennek alapján éles polémiáim is voltak a jobboldali sajtó exponált orgánumaival).

Katonai szolgálatot (belföldön) 1941. és 1942.-ben teljesítettem; politikai priuszom miatt mindvégig mint karpaszományos honvéd, 1944. március 22-én három nappal a német megszállás után ismét behívtak, a bevonulási parancsnak azonban nem engedelmeskedtem és illegalitásba vonultam.

Az illegalitás alatt a Magyar Szabadság rádióból alakult Magyar Szabadság Mozgalom összekötője voltam a Magyar Front-tal. Ugyanakkor részt vettem előbb említett mozgalom propaganda és szervező munkájában is és földalatti lapjának a *Szabadság*-nak szerkesztésében. 1944. október 16-án egy illetéktelen kézbe került mozgalmi utasítás kapcsán Szálasiék letartóztattak, majd átadtak a politikai rendőrségnek, ahonnan az Államvédelmi Központ csendőri nyomozó osztályának Rökk-Szilárd utcai fogolytáborába kerültem.

Innen a Németországba való internálás előtt egy nappal megszöktem, s ismét felvéve a kapcsolatot a Magyar Szabadság Mozgalomban résztvevő barátaimmal, megalakítottam a Mozgalom fegyveres csoportját. E partizáncsoporttal, melynek tagjai túlnyomórészt katonaszökevények voltak több tűzharcban és szabotázsakcióban vettem részt, mint a csapat parancsnoka, míg utoljára a Klotild utca 22. számú házban lefolyt

és részünkről 22 fő veszteséggel zárult közismert harcunk után (itt halt hősi halált Stollár Béla bajtársunk) hatodmagammal átjutottam az orosz vonalakhoz és a főváros felszabadításáig a reguláris orosz erőkkel küzdöttem.

1944. január 16-án megalakítottam a Szociáldemokrata Párt első új, legális budapesti pártszervezetét és azóta mint az erzsébetvárosi pártszervezet politikai titkára, s mint a fővárosi végrehajtóbizottság tagja működöm a pártmozgalomban.

Munkám eredményeként az erzsébetvárosi pártszervezet Magyarország legnagyobb és legerősebb pártszervezete lett.

Újságírói munkámat és újonnan megalakult *Magyar Nemzet*-nél folytattam és annak jelenleg is belpolitikai szerkesztője és cikkírója vagyok.

Előképzettségem, szervezői és tárgyalói gyakorlatom, politikai orientáltságom alapján úgy hiszem, hogy a demokratikus magyar külügyminisztériumban, megfelelő munkakörben, jó szolgálatot tehetnék országunknak, különösen azért, mert a politikai munkának éppen ez az ága volt mindenkor a legvonzóbb számomra és diplomáciai kérdésekkel éppúgy, mint közszolgálati szervezési kérdésekkel igen behatóan foglalkoztam.

A magyar külügyi szolgálat megszervezésénél, illetve újjászervezésénél megfelelő helyen – meggyőződésem és reményem szerint – megállnám helyemet.

Előadott kérésemet a Külügyminiszter Úr szíves és jóindulatú figyelmébe ajánlva maradok Miniszter Úr

igaz, őszinte híve

Budapest, 1945. június 2.

Szakasits György[273]
Dr. Szakasits György okl. közg.
Bpest, VII. Madách Imre út 12. VI. 2.

MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül

[273] Kézzel írt aláírás.

46.

1945. június 7. A Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt ajánlása Kádár Géza és Kupa László előléptetésére. Kádár Géza levele a miniszterhez és Tildy Zoltán levele Szelle Lajoshoz, az Elnöki Osztály vezetőjéhez

FÜGGETLEN KISGAZDA-, FÖLDMUNKÁS- ÉS
POLGÁRI PÁRT ORSZÁGOS KÖZPONTJA
PÁRTELNÖK
Budapest, 1945. június hó 7-én.

Kedves Barátom!

Gyöngyösi külügyminiszter barátommal való megbeszélés alapján a mostan esedékes kinevezéseknél pártunk a minisztérium régi, már leigazolt tisztviselői közül nyolc előadó átminősítését ill. kinevezését hozta javaslatba. Amint értesülök, Te – mint az elnöki osztály jelenlegi vezetője – az általam kinevezésre javaslatba hozott személyek közül a minisztériumban öt évre önálló hatáskörben szolgálatot teljesítő *dr. Kádár Géza* és a kulturális osztály összes személyi és gazdasági ügyeit alapítás óta intéző *dr. Kupa László* miniszteri titkárokká való kinevezése ügyét nem tetted volna magadévá. A Magyar Front többi demokratikus pártjaival való tárgyalás után hoztam meg javaslatomat, s ezért pártunk súlyt helyez mind dr. Kádár Géza, mind dr. Kupa László kinevezéséhez.

E levelem másolatát Gyöngyösi külügyminiszternek is megküldve, ismeretlenül is szívélyesen köszönt

Tildy Zoltán[274]

Kádár G. segédtitkár
Kupa nyelvtudása nincs,
[nem olvasható] vezetett.[275]

[274] Kézzel írt aláírás.
[275] Kézzel írt megjegyzés.

Dr. Szelle Lajos úrnak
Elnöki osztály vezetője

Budapest
Budapest, 1945. május hó 15.-én.

Külügyminiszter Úr!

Alulírott, már leigazolt szerződéses külügymin. előadó azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulok Miniszter Úrhoz, hogy f. hó 2.-án kézhez kapott felmondólevél ellenére a minisztérium tisztviselői karában továbbra is alkalmazni, s a fogalmazói karba átminősíteni szíveskedjék.

Kérésem indoklására legyen szabad a következőket megemlítenem:

a./ Egyike vagyok a legrégibb kulturális- és sajtóelőadóknak. 1940. május 15. óta állok előbb a miniszterelnökség, majd a külügyminisztérium szolgálatában.

b./ A minisztériumhoz kiküldött igazoló bizottság a legelsők között, egyhangúlag igazolt le.

c./ Már 1944. március 19.-től részt vettem később a Magyar Függetlenségi Front-ba tömörült ellenállási mozgalmak ill. pártok elsősorban katonai, de politikai és ifjúságszervezési vonalon folytatott illegális munkájában. A Vkf. 6. oszt.-t (Mikó vk. szds), a fővárosi légv. rendszer beszervezett alakulatait (Somfay fhdgy), valamint Balássy vk. őrgy. egységeit is kapcsoltam közvetlenül néhai Kiss János altbgy. úrhoz. A vezetésem alatt álló Külföldi Tájékoztató Szolgálatot pedig teljesen beállítottam a náci-ellenpropaganda szolgálatába.

d./ Jelenleg a Bpesti Nemzeti Bizottság V. ker. tagja, több igazoló bizottság pártdelegáltja vagyok, a Miniszter Úrtól még 1945. április hó elején szolgálati időm beszámítása és illetményeim további folyósítása mellett visszavonásig szabadságot kaptam.

Tisztelettel kérem mindezek, valamint Miniszter Úr szóbeli engedélye alapján a minisztériumban való további alkalmaztatásomat és átminősítésemet.

Mély tisztelettel
Dr. Kádár Géza[276]

MNLOL XIX-J-1-u-Gy.J.-1945. 23. doboz 3. lap

[276] Kézzel írt aláírás.

47.

1945. június 14.
A Nemzeti Parasztpárt kérése Tassy Ferenc felvételére a Külügyminisztériumba

NEMZETI PARASZTPÁRT
ORSZÁGOS KÖZPONTJA
BUDAPEST, VI. ANDRÁSSY-ÚT 25.
(Bejárat a Dalszínház utcai oldalon)

Budapest, 1945. június 14.

Gyöngyösi János külügyminiszter úrnak,
Budapest

Kedves Barátom!

Elnézésedet kérem, hogy ilyen természetű kéréssel zavarlak, de nagyon szeretném ha dr. Tassy Ferenc régi jó barátomat átvennéd a külügyi státusba és miniszteri titkárként a VII. fiz. osztály 1. fokozatába kineveznéd.

Dr. Tassy Ferenc 1942. óta a külügyminisztériumban teljesít szolgálatot. Kulturális előadó, s mivel most rendezik nálatok a státusokat, úgy gondolom szakképzettségénél, külföldi ismeretségénél és rátermettségénél fogva igen alkalmas a kért pozícióra.

Nagyon kérlek, hogy Tassy ügyét tedd magadévá és sürgősen vedd át a külügyi státusba.

Szívességedet előre is hálásan köszönöm.
Barátsággal köszönt:

Kovács Imre[277]
nemzetgyűlési képviselő
Nemzeti Parasztpárt Főtitkára

[277] Kézzel írt aláírás.

NEMZETI PARASZTPÁRT
ORSZÁGOS KÖZPONTJA
BUDAPEST, VI. ANDRÁSSY-ÚT 25.
(Bejárat a Dalszínház utcai oldalon)

Budapest, 1945. július 3.

Gyöngyösi János
külügyminiszter úrnak,
Budapest

Kedves Barátom!

Engedd meg, hogy nyomatékosan felhívjam figyelmedet Dr. Tassy Ferenc kulturális előadótokra. Súlyt helyezek rá, hogy Őt a Nálatok most folyó státusrendezéssel kapcsolatban, valamelyik külügyi státusba átvedd és szolgálati idejének, valamint korának megfelelő rangosztályba kinevezd.

Erre van lehetőség. Pl. a sajtóelőadók miniszteriális státusában tudtommal két VI. fizetési osztálybeli hely üresedett meg.

Dr. Tassyt, rátermettségénél fogva és szociális szempontból támogatom.

Tudom, hogy felettesei annyira meg voltak Vele elégedve, hogy a tervezett három, majd öt évnél tovább tartották kinn olasz egyetemeken, ahol magyar előadóként működött. Kulturális és sajtó-tevékenységét mindig a magyar konzulátusokkal egyetértésben folytatta. Ennek elismeréséül lépett 1942-ben a külügyminisztérium szolgálatába, mint a kultusztárca által átengedett gimnáziumi tanár. Először a római-magyar követség vezető kulturális attaséja volt, majd a központba került, ahol mindmáig a kulturális osztályon szolgál. A külügybe való beosztása következtében eredeti státusában mellőzés érte. Antiszociális volna Őt, ezek után akár a kultuszminisztériumnak visszaengedni, akár úgy hagyni külügyi szolgálatban, hogy státusbeli helyzete rendezetlenül maradjon. Te, aki fiatalabbakat is átvettél, illetve kineveztél, meg fogod érteni kérésemet. Tassy dr. átvételével a külügyminisztérium csak nyerni fog, mert az olasz kulturális vonatkozású referátumra, amelyre minden politikai orientációtól függetlenül, tisztán szomszédaink olaszországi propagandájának ellensúlyozására, a jövőben is szükségünk lesz, mondom: az olasz

referátumra keresve sem találhatnánk rátermettebb, az olasz viszonyokkal ismerősebb szakembert.

Ismételten kérlek, hogy dr. Tassy ügyét a fenti módon tedd magadévá.

Barátsággal köszönt:
Kovács Imre[278]
nemzetgyűlési képviselő
Nemzeti Parasztpárt Országos
főtitkára.

u.i.: Választ kérek![279]

Miniszter Úr!

Alulírott Dr. Tassy Ferenc kulturális előadó azzal a tiszteletteljes kérelemmel fordulok Miniszter Úrhoz, hogy engem a kultusztárca státusából a külügyi státusba koromnak (42 éves vagyok) és tizenkilenc éve tartó közszolgálatomnak megfelelő rangosztállyal átvenni méltóztassék.

Kérelmem elbírálásánál kérem figyelembe venni azt a tényt, hogy az utóbbi évtizedek külpolitikai fegyvertárában egyre nagyobb szerephez jutott a kulturális tájékoztatás. Ez a jövőben sem lesz másként. Ha pedig ez így van, akkor fontos érdek fűződik ahhoz, hogy ezt a szaktudást és bizonyos gyakorlottságot igénylő feladatot ne más tárcáktól kölcsönzött, s éppen ezért bizonytalan helyzetű, hanem kizárólag a külügyminisztériumtól függő, állandó jellegű s rátermettségét már bebizonyított szakszemélyzet lássa el. Ilyen természetű munkakör ellátására tízéves olaszországi működésem (két évet állami ösztöndíjjal Rómában és Firenzében töltöttem, három évig Triesztben és Fiuméban, négy évig Genovában és Torinóban voltam egyetemi előadó, egy évet a római magyar követségen szolgáltam vezető kulturális előadói minőségben) és kétéves kulturális osztálybeli gyakorlatom alapján magam alkalmasnak érzem.

[278] Kézzel írt aláírás.

[279] Kézzel írt megjegyzés.

Kérelmem ismétlése mellett vagyok Miniszter Úrnak

mély tisztelettel

Dr. Tassy Ferenc[280]
kult. előadó
c. igazgató, gimn. tanár

Budapest, 1945. június 25-én

Dr. Tassy Ferenc kulturális előadó (jelenleg a Levéltári Osztályon szolgál) kéri a szolgálati idejének (18 év) és korának (42 éves) megfelelő ranggal a külügyi státusba való átvételét.

10 évig volt állami kiküldetésben Olaszországban. A kultusztárca 1942-ben engedte át szolgálatba a külügynek.[281]

MNLOL XIX–J–1–u–GyJ.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül

[280] Kézzel írt aláírás.

[281] Kézzel írt megjegyzés.

48.

1945. december 20.
A Magyar Kommunista Párt kérése a külügyminiszterhez öt személy felvétele tárgyában

MAGYAR KOMMUNISTA PÁRT
KÖZPONTI VEZETŐSÉG

Kelt Budapest, 1945. dec. 20.

Szám 956.

Kedves Barátom!

Mellékelten küldöm annak az öt embernek nevét, akiket a Külügy munkatársainak javasoltunk. Úgy tudom valamennyi volt már az illetékes osztálynál és adataik ismeretesek. Kérésem az, hogy ne kelljen a fogalmazói gyakornoki évet letölteniük, hanem ha szükséges, azonnal is letehessék a fogalmazói vizsgát, ami nem fog nehézségbe ütközni, mert valamennyi művelt ember.

Üdvözlettel
Rákosi[282]

[282] Kézzel írt aláírás.

1 melléklet

A miniszter úrnak bemutattatott.[283] *Utasítására személyi dossziéba teendő*[284]
Gyöngyösi János
Külügyminiszter úrnak
Budapest

Dr. Nagy Péter
nemeskéri Kiss István[285]
Bebrits Anna
dr. Pamlényi Ervin
dr. Vas-Zoltán Péter

MNLOL XIX–J–1–u–GyJ.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül

[283] A mondat bélyegzővel nyomva az iratra.
[284] Kézzel írt megjegyzés.
[285] Nemeskéri Kiss Istvánról van szó, akinek a neve kis betűvel van írva.

49.

1946. Gyöngyösi János önéletrajza

Gyöngyösi János magyar külügyminiszter életrajza

Gyöngyösi János dr. Békéscsabán 1893-ban született. Középiskoláit Aradon és Békéscsabán, az egyetemet Budapesten végezte, ahol bölcsésztudori oklevelet nyert. Már 1914-ben, mint katona vonult be. A világháborúban résztvett a kárpáti harcokban, ahol megsebesült, majd a galiciai és az olasz harctéren teljesített frontszolgálatot 36 hónapon keresztül. Olasz fogságba jutott és onnan hazakerülve, mint főhadnagy szerelt le. Több hadikitüntesét kapott. Leszerelés után egy ideig mint újságíró működött Budapesten, majd Békéscsabán vette át egy újság szerkesztését és később saját napilapot indított. Mint szerkesztő élénken résztvett a megye politikai küzdelmeiben, mint Békés vármegye politikai bizottságának tagja. Már a huszas években megszervezte a megyei ellenzéket, melynek tagjai voltak a szociáldemokratákkal együtt az összes ellenzéki pártok. A Független Kisgazdapárt megalapításánál jelen volt és 1931-ben be is lépett a pártba. Tagja lett a párt állandó választmányának, később az intéző bizottságnak. 1935-ben csak a legnagyobb terrorral, a választók karhatalmi szétverésével tudták elütni a békéscsabai mandátumtól. Hivatalos jelöltje volt 1939-ben Békéscsabán a Kisgazdapártnak, de akkor kisebbségben maradt. Lapját, a *Békéscsabai Álföldi Népújság*ot 1938-ban az akkori sajtókormánybiztosság betiltotta, ezután mint könyvkereskedő és a békéscsabai Kereskedelmi Csarnok Ügyvezető titkára működött. 1943-ban részt vett azon a budapesti intézőbizottsági ülésen, amely a magyar csapatoknak a harctérről való visszarendelése és a háború gyors befejezése érdekében memorandumot intézett a kormányhoz. A német megszállás alatt Debrecenben katonai kötelékben bujkált. 1944-ben, októberbe még a felszabadítás előtt titokban és illegálisan megindította és kinyomatta betiltott lapját, amely csak a felszabadulás után kerülhetett terjesztésre. A lap első számában nyílt levelet intézett Malinovszky tábornokhoz a II. ukrán csapat főparancsnokához. A vörös hadsereg felkérésére részt vett a vörös

hadsereg magyar újságjának szerkesztésében, és nagy propagandát fejtett ki egyrészt a félrevezetett magyarság felvilágosításában, másrészt a szétbomlott tiszántúli kisgazdapárti szervezetek újjáépítésében. Előkészítette az első Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakítását és 1944. december 23-án mint külügyminiszter tagja lett a debreceni Ideiglenes Nemzeti Kormánynak, amely állását mind a mai napig megtartotta. Ilyen minőségben vett részt a fegyverszüneti tárgyalásokon, valamint a fegyverszüneti szerződésnek Moszkvában történt aláírásán. Ugyancsak ő vezette a magyar békedelegációt Párizsban.[286]

MNLOL XIX–J–1–k–sz.n.–Gy.J.–1946. 11. doboz 1. lap

[286] Gyöngyösi János 1947. május 31-ig volt külügyminiszter (Vö. az 52. számú dokumentummal), ezután 1947 augusztusától a Pénzintézeti Központ elnöke volt haláláig, 1951. október 29-ig.

50.

1946. május 1.
A Magyar Köztársaság kormányának 5000/1946. ME számú rendelete, az úgynevezett B-lista bizottságok felállításáról

A Magyar Köztársaság kormányának 5000/1946. ME. számú rendelete
az államháztartás egyensúlyának helyreállítása érdekében szükséges
egyes rendelkezések tárgyában.

A minisztérium az 1946: VI. tc. 1. §-ában foglalt[287] felhatalmazás alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A jelen rendelet hatálya alá tartoznak az állami, vármegyei, városi, községi, államvasúti, postai, állami vas-, acél-, és gépgyári, állami kőszén- és ércbányászati tisztviselők és egyéb alkalmazottak és általában az állam és az önkormányzati testületek intézeteinek, közintézményeinek, közműveinek és üzemeinek tisztviselői és egyéb alkalmazottai, valamint a közlapok és közalapítványok, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa, az Országos Társadalombiztosítási Intézet, a Magánalkalmazottak Biztosító Intézete, az Országos Ipari és Bányászati Családpénztár, a Magyar Hajózási Betegbiztosító Intézet, úgyszintén a Magyar Nemzeti Bank és a Pénzintézeti Központ, végül a vármegyei lapok alkalmazottai (a továbbiakban: közszolgálati alkalmazottak).
(2) Az (1) bekezdésben felsoroltak attól függetlenül a rendelet hatálya alá esnek, hogy költségvetésileg rendszeresített állást töltenek-e be vagy pedig egyéb minőségben (pl. szerződéssel, havidíjasként, stb.) vannak-e alkalmazva.

[287] 1946. VI. tc 1. § (1) „A minisztérium az államgazdasági, pénzügyi és közigazgatási rendjének biztosítása érdekében rendelettel megtehet a rendkívüli helyzetben szükséges bármely magánjogi, büntetőjogi, közigazgatási és a törvényhozás hatáskörébe tartozó egyéb rendelkezést és evégből – a Nemzetgyűlés által alkotott törvények kivételével – a fennálló törvényektől eltérő rendelkezéseket állapíthat meg. E felhatalmazás alapján közjogi természetű rendelkezéseket kibocsátani nem lehet, kivéve az államháztartás egyensúlyának helyreállítására irányuló rendeleteket."

2. §

(1) A közszolgálati alkalmazottak létszámát olyan mértékben kell csökkenteni, hogy az egyes tárcák körében alkalmazottak száma ne haladja meg az illető tárca körében az 1937/1938. költségvetési évben alkalmazottak számának kilencven százalékát.

(2) Evégből a közszolgálati alkalmazottak közül a tényleges szolgálatból el kell bocsátani azokat,

a) akiknek hivatali működése az ország demokratikus szellemű újjáalakítását tevőlegesen nem szolgálja,

b) akik a hivatalukkal járó feladatok kifogástalan elvégzéséhez szükséges rátermettség vagy szorgalom hiánya miatt szolgálatukat a megkívánt mértékben nem látják el.

(3) Ha az előbbi bekezdés alapján történt elbocsátásokkal a közszolgálati alkalmazottak létszáma nem csökken az (1) bekezdésben meghatározott mértékre, ennek elérésig végelbánás alá kell vonni azokat a közszolgálati alkalmazottakat is, akik a hivatali tennivalók ellátása szempontjából nélkülözhetőnek minősülnek. Ennek a rendelkezésnek az alkalmazásánál a lehetőség szerint mellőzni kell azoknak végelbánás alá vonását, akikre nézve ez – figyelemmel családi körülményeikre és anyagi elhelyezkedésükre – a többiekhez képest különösen súlyos hátrányt jelentene.

(4) Ha valamely tárca körében alkalmazott közszolgálati alkalmazottak létszáma nem haladja meg legalább húsz százalékkal az 1937/1938. költségvetési évben alkalmazottak számát, a (2) bekezdés a) és b) pontjában meghatározott személyek elbocsátása végett az illető tárca keretében alkalmazottak számát az 1937/1938. költségvetési évi létszám nyolcvan százalékáig lehet csökkenteni.

(5) Az 1938. év után létesített tárcák tekintetében az illetékes miniszternek a pénzügyminiszterrel egyetértve tett javaslatára a minisztérium állapítja meg a tényleges szolgálatban megtartható alkalmazottak létszámát. Ez a létszám a jelenleg fennállónak legalább hetven, legfeljebb nyolcvan százaléka lehet.

(6) Az illetékes miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértve állapítja meg, hogy az 1938. évi december hó 31. napja előtt már fennállott tárca körébe tartozó azokat a személyeket, akik az említett időpontig hatályban volt jogszabályok értelmében nem minősültek közszolgálati alkalmazottaknak, de a jelen rendelet 1. §-ának hatálya alá tartoznak, úgyszintén azokat, akik az 1938. évi december hó 31. napja előtt már fennállott tárca körében az említett időpont után létesített hatóságnál, hivatalnál, üzemnél, intézetnél vagy egyéb intézménynél állnak alkalmazásban, a jelen § alkalmazása szempontjából az 1937/1938. költségvetési évi létszám keretében vagy attól elkülönítve kell-e számításba venni.

(7) A tanítók tekintetében a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a pénzügyminiszterrel egyetértve tett javaslatára a minisztérium az (1) bekezdéstől eltérő rendelkezést állapít meg,

(8) A honvédség hivatásos tagjainak számát ténylegesen szolgáló húszezer főre kell csökkenteni.

(9) Az államrendőrség tagjainak számát tíz százalékkal, legfeljebb azonban ötezer fővel kell csökkenteni.

(10) Az 1944. évi december hó 22. napja után közszolgálatba lépett alkalmazottak közül azoknak tárcánként számított legfeljebb tíz százalékát lehet a jelen § alapján a közszolgálatból elbocsátani, illetőleg végelbánás alá vonni.

(11) A jelen rendelet rendelkezéseit a fasiszták által történt elhurcolásuk folytán távollevőkre nem lehet alkalmazni, a hadifogságban levőkre pedig csupán azzal a megszorítással lehet alkalmazni, hogy az ilyen személyek elbocsátásának egyedül a jelen § (2) bekezdésének a) pontjában meghatározott okokból lehet helye. Egyebekben a minisztérium a hadifogságban levők és a fasiszták által történt elhurcolásuk miatt távollevők tekintetében az intézkedést külön rendeletnek tartja fenn. A meglévő létszám megállapításánál ezek közül a személyek közül azokat kell számításba venni, akiknek hozzátartozója a 6.350/1945. ME. számú rendelet (Magyar Közlöny 101. szám) alapján[288] élelmezési illetményben részesül.

3. §

A jelen rendelet alapján a közszolgálati alkalmazott elbocsátásának Budapest területén az 1946. évi július hó 31. napjáig, másutt pedig az 1946. évi augusztus hó 31. napjáig van helye.

[288] Az Ideiglenes Nemzeti Kormány 6350/1945. ME számú rendelete a katonai szolgálatot teljesítő, hadifogságba került vagy más okból a szolgálattételben akadályozott közszolgálati alkalmazottak és családtagjaik illetményének megállapítása tárgyában. Magyar Közlöny, 1945. 101. szám. 3–4. o. A kihirdetés napja: 1945. augusztus 12.

4. §

(1) A 2. §-ban meghatározott intézkedés iránt közvetlenül a hivatali főnöknek szolgálati úton tett előterjesztése vagy maghallgatása után az illetékes miniszter a (2) bekezdés értelmében alakított háromtagú bizottságnak tesz indokolt javaslatot. Indokolt javaslatot tehet az említett bizottságnak a miniszterelnök, a Szakszervezeti Tanács, a törvényhatóság első tisztviselője és a helyi nemzeti bizottság is. A javaslat indokolásában elő kell adni a közszolgálati alkalmazott terhére felmerült azokat a tényeket, amelyek a javasolt intézkedést indokolttá teszik.

(2) A 2. §-ban meghatározott intézkedés felől határozó bizottság elnökét a miniszterelnök, egy-egy tagját pedig az illetékes miniszter (a Legfőbb Állami Számvevőszék elnöke) és a Szakszervezeti Tanács jelöli ki. A miniszterelnök felügyelete alatt álló hatóságoknál és hivataloknál eljáró bizottságokban az illetékes miniszter helyett a miniszterelnök és két helyettese együttesen jelölnek ki egy tagot. Elnökül vagy tagul csak olyan személyt lehet kijelölni, akit az igazolási eljárás során terhére vonatkozó bármely jogkövetkezmény alkalmazása nélkül jogerősen igazoltnak nyilvánítottak, és aki az 1944. évi október hó 15. napja után eredeti szolgálati helyéről nem távozott el a Duna–Ipoly vonalától nyugatra eső országrészbe – nem értve ide Budapest székesfőváros területét – és nem távozott el az ország területéről Németország vagy a németek által megszállott valamely más ország területére. A kijelölt elnökök és tagok megbízatása bármikor visszavonható, azt, akinek megbízatása vissza nem vonatott, a jelen rendelet alapján a szolgálatból elbocsátani (végelbánás alá vonni) nem lehet.

(3) Az illetékes miniszter a jelen rendelet hatálybalépésétől számított negyvennyolc órán belül köteles a miniszterelnökkel és a Szakszervezeti Tanáccsal közölni, hogy az illető tárcára nézve hány bizottságot kíván alakítani.

(4) A miniszterelnök, az illetékes miniszter és a Szakszervezeti Tanács kötelesek a jelen rendelet hatálybalépésétől számított nyolc napon belül az egyes bizottságokba küldendő megbízottakat kijelölni.

(5) A bizottságnak az eléje terjesztett ügyeket olyan sorrendben kell tárgyalnia, hogy a magasabb fizetési osztályba sorolt, illetőleg magasabb fizetési osztályba sorolt, illetőleg magasabb rangú alkalmazottak ügye az alacsonyabb rangúaké előtt nyerjen intézést. A bizottságban az ügyet az illetékes miniszter által kijelölt tag adja elő. A bizottság a javaslat tárgyában szótöbbséggel határoz. Mind az elnöknek, mind a tagoknak egy-egy szavazata van. Azt a közalkalmazottat, akivel szemben az igazoló eljárás során a feddésnél súlyosan jogkövetkezményt tartalmazó jogerős határozatot hoztak, csak a bizottság egyhangú határozata alapján lehet a tényleges szolgálatban megtartani. A határozat indoklást nem tartalmaz, de magában kell foglalnia annak megjelölését, hogy az elbocsátás, illetőleg a végelbánás alá vonás a 2. § mely rendelkezésén alapszik.

(6) A határozat ellen jogorvoslatnak – ideértve a közigazgatási vagy más bírósági eljárást is – nincs helye. A 2. § (3) bekezdése alapján a végelbánás alá vont közszolgálati alkalmazott azonban a határozat meghozatalát követő öt év eltelte után ügyének újabb elbírálását kérheti. Az e tekintetben szükséges rendelkezéseket külön rendelet állapítja meg.

(7) Elbocsátás esetén (2. § (2) bekezdése) a közszolgálati alkalmazottat végelbánás alá kell vonni, az elbocsátást rendelő határozat azonban akként is rendelkezik, hogy az alkalmazott mindennemű ellátási vagy a szolgálat alapján támasztható egyéb igény (pl. végkielégítés) kizárásával bocsáttatik el, illetőleg csupán az alkalmazott után ellátásra jogosultaknak ellátási igénye marad úgy, mintha az alkalmazott az elbocsátásakor meghalt volna.

(8) A 2.§ alapján hozott minden határozatot a közszolgálati alkalmazottal írásban közölni kell, és azt nyomban végre kell hajtani.

5. §

Az a közszolgálati alkalmazott, aki az elbocsátást elrendelő határozat szerint mindennemű ellátási vagy a szolgálat alapján támasztható egyéb igényt (pl. végkielégítés) kizárásával bocsáttatik el, ha a határozat hozatalakor negyvenötödik életévét be nem töltötte, a határozat meghozatalát követő hónapra járó illetményét, ha pedig ekkor negyvenötödik életévét betöltötte, a határozat meghozatalát követő három hónapra járó illetményét még megkapja.

6. §

(1) A jelen rendelet alapján történt elbocsátásnak az elbocsátott alkalmazottra nézve egyéb hátrányos következménye nem lehet, különösen nem szolgálhat az a más életpályán való elhelyezkedésnek akadályául és nem lehet alapja az elbocsátott alkalmazott ellen semmiféle kényszerintézkedésnek sem.

(2) A Szakszervezeti Tanácsnak ingyenes szaktanfolyamot kell szerveznie abból a célból, hogy az elbocsátott közszolgálati alkalmazottak az általuk választott új foglalkozáshoz szükséges szakmai tudást elsajátíthassák. Mezőgazdasági vonatkozásban a Parasztszövetség is szervez szaktanfolyamokat. A tanfolyamok rendezésének költségét az államkincstár viseli.

7. §

A jelen rendeletben szabályozott eljárást Budapest területén az 1946. évi július hó 31. napjáig, másutt pedig az 1946. évi augusztus hó 31. napjáig be kell fejezni.

8. §

(1) A 4. § (2) bekezdése szerint alakult bizottság tagjait ötvenezer adópengő napidíj illeti meg.

(2) A bizottságnak közszolgálati vagy magánalkalmazott tagjait a bizottságban való működésük idejére szolgálatuk teljesítése alól fel kell menteni, illetményeiket azonban teljes összegben folyósítani kell. Az ilyen tag napidíjra csak abban az esetben tarthat igényt, ha az összes illetményeinek egy napra eső összege a napidíj összegét nem éri el. Ily esetben részére a két összeg közötti különbözetet kell napidíjpótlék címén folyósítani.

(3) A napidíjak (napidíjpótlékok) kifizetésére és elszámolására vonatkozó szabályokat a pénzügyminiszter rendelettel állapítja meg.

9. §

(1) A 4. § (2) bekezdése szerint alakult bizottságok tagjai e minőségükben közhivatalnoknak (1940: XVIII. tc. 3. §-a)[289] kell tekinteni.

[289] 1940. XVIII. tc Közhivatalok fogalma. 3. § „A Btk. 461. §-a helyébe a következő rendelkezés lép: A büntetendő törvények alkalmazása szempontjából az állam, a törvényhatóság vagy a község közigazgatási, igazságszolgáltatási, közoktatási, honvédelmi vagy gazdálkodási tennivalóinak teljesítésére, úgyszintén az állam, a törvényhatóság vagy a község intézeteiben, közintézményeiben, közműveiben vagy üzemeiben való működésre hivatalánál, szolgálatánál vagy különös megbízatásánál fogva köteles minden személyt – ideértve a m. kir. honvédségnek tényleges szolgálatot teljesítő minden tagját is – közhivatalnokoknak kell tekinteni. Közhivatalnokok a kir. közjegyzők is. A hatóság tagját, illetőleg a hatóság közegét megillető büntetőjogi védelem minden közhivatalnokra kiterjed."

(2) A jelen rendeletben szabályozott eljárás foganatosításához szükséges adatoknak a bizottság tagjaival való közlésére az 1940: XVIII. tc. 4. §-át[290] nem lehet alkalmazni.

(3) A jelen rendelet alkalmazásával összefüggő eljárással kapcsolatos vesztegetés esetében a szabadságvesztés büntetés mind a vesztegetőre, mind a vesztegetettre tíz évig terjedhető fegyház.

10. §

(1) A közszolgálatból a jelen rendeletben szabályozott eljárás mellőzésével el kell bocsátani azt, aki mindennemű ellátási vagy a szolgálat alapján támasztható egyéb igényről (pl. végkielégítésről) való kifejezett lemondás mellett elbocsátását önként kéri.

(2) Az, aki a közszolgálatból a jelen § alapján önként távozott, a távozásától számított három év eltelte után kérelmet terjeszthet elő a tényleges szolgálatba visszavétele vagy szabályszerű végelbánás alá vonás iránt. A kérelem tárgyában, jogorvoslat kizárásával, az illetékes miniszter (a Legfőbb Állami Számvevőszék elnöke) a jelen rendelet 2. §-a (2) bekezdésének a) és b) pontjában foglaltak szempontjából és az államháztartás szükségleteinek figyelembevételével köteles határozni.

11. §

A jelen rendelet hatálybalépésének napjától az 1. § hatálya alá tartozó személyekkel szemben folyamatban lévő igazoló eljárások – ideértve az igazoló fellebbezési eljárásokat is – szünetelnek, a jelen rendeletben szabályozott eljárás befejezésével (7. §) pedig

[290] 1940. XVIII. tc Hivatali titok megsértése 4. § „A Btk. 479. §-a helyébe a következő rendelkezés lép: Vétséget követ el és öt évig terjedhető fogházzal büntetendő, aki közhivatalnoki állásánál (3. §), hivatalos megbízásánál vagy a hatósággal fennálló szolgálati vagy szerződéses viszonyánál fogva birtokába vagy tudomására jutott hivatali titok nyilvánosságra hoz, illetéktelen személlyel közöl, illetéktelen személynek más módon hozzáférhetővé tesz vagy saját céljára felhasznál. Az első bekezdésben meghatározott büntetés alá esik az is, aki hivatali titoknak jogosulatlanul birtokába helyezkedik vagy az ily módon megszerzett hivatali titkot mással közli, közzéteszi vagy saját céljára felhasználja. Hivatali titoknak kell tekinteni mindazt, amit jogszabály, fennálló gyakorlat, szolgálati szabályzat, ügyrend, a hivatali felsőbbség utasítása hivatali titoknak nyilvánít, vagy e nélkül is mindazt, amiről a cselekmény elkövetője tudta vagy tudhatta, hogy annak az első vagy második bekezdésben meghatározott megszerzésével, közlésével vagy felhasználásával közérdeket vagy jogos magánérdeket sért. Hivatali titoknak kell tekinteni az állam, a törvényhatóság, a község intézetének, közintézményének, közművének vagy üzemének üzleti vagy üzemi titkát is."

megszűnnek és a jelen rendelet hatálybalépése után igazoló eljárást ilyen személyekkel szemben folyamatba tenni, illetőleg, tovább folytatni nem lehet.

12. §

Ha valamely tárca körében alkalmazottak száma az 1937/1938. költségvetési évben fennállott létszám kilencven százalékánál, az 1938. év után létesített tárcákat illetően pedig a 2. § (5) bekezdése értelmében a minisztérium által megállapított létszámnál alacsonyabbra csökken, a megüresedett állásokat lehetőleg a 2. § (3) bekezdése alapján végelbánás alá vont személyekkel kell betölteni, Ilyen esetben a végelbánás alá vonás és az újabb közszolgálatba lépés között eltelt időt nem lehet a szolgálati idő megszakításának tekinteni.

13. §

A minisztérium a pénzügyminiszter előterjesztésére a jelen rendelet egyes rendelkezéseinek hatályát kiterjesztheti azokra a személyekre is, akik az 1. § alá nem tartozó olyan vállalatnál, üzemnél, intézetnél vagy egyéb intézménynél állnak alkalmazásban, amelyek az 1. §-ban felsorolt közületek valamelyike tulajdonosa, vagy amelyben a közületnek egyéb úton (pl. részvények, üzletrészek, államsegély stb. után) vagyoni érdekeltsége van.

14. §

A jelen rendelet a kihirdetésének napján lép hatályba, végrehajtásáról a miniszterelnök gondoskodik.

Budapest, 1946. évi május hó 1-én.

Nagy Ferenc s. k.
miniszterelnök

Magyar Közlöny, 1946. 113. szám, 1–2. o.

51.

1946. szeptember(?)
Kimutatás a külügyi tárcánál dolgozók párthovatartozásáról

Név	Párthovatartozás	Ajánlás	A külügyi szolgálatba lépés dátuma
Bolgár Elek	MKP	pártajánlásra	1946. április 8.
Peyer Károly	SZP	pártajánlásra	1946.
Böhm Vilmos	SZP	pártajánlásra	1945.
Gordon Ferenc	FKG	pártajánlásra	1946.
Sebestyén Pál	–	–	
Velics László	–	–	1912. január 31.
Szondy Viktor	–	–	
Kvassay László	–	–	
Baranyai Zoltán	–	–	
Medgyesi László	–	–	
Mihálkovics János	–	–	
Szent-Iványi Domokos	FKG		1926. április 1.
Durugy Ferenc	–	–	
Bede István	SZP	–	1929. október 1.
Szekfű Gyula	–	–	
Kertész István	–	–	
Szegedy-Maszák Aladár	–	–	
Auer Pál	FKG	pártajánlásra	1946. március 29.
Bartók László	–	rehabilitáció	1919. március 20.
Rosty-Forgách Ferenc	FKG		1919. november 14.
Králik Dénes	–	–	
Petravich Gyula	FKG	–	1921. július 4.
Ujfalussy Béla	FKG	–	1915. augusztus 15.

Papp Gábor	–	–	
Nékám Sándor	–	–	1929. augusztus 30.
Mészáros István	FKG	Pártajánlásra (sajtóelőadóból)	1935. november 10.
Becske Frigyes	SZP	rehabilitáció	1919. április 1.
Czinkótszky Jenő	SZP	Miniszter úr ajánlására	1914. szeptember 1.
Keszthelyi Nándor	NPP	pártajánlásra	1945. április 1.
Csornoki Viktor	FKG	pártajánlásra	1945. november 12.
Szakasits György	SZP	pártajánlásra	1945. július 1.
Vladár Ervin Imre	–	–	
Beke Andor	–	–	
Ujváry Dezső	–	–	
Förstner Pál	–	–	
Sztankay Zoltán	–	–	
Perényi-Lukács György	–	–	1929. április 4.
Lorx Tibor	–	–	
Veszprémy-Bangha Béla	FKG	–	1933. október 3.
Fekete Ervin	SZP	–	1934. november 22.
Pődör László	MKP	pártajánlásra	1935. november 4.
Koós Ádám	–	–	
Nemestóthy Dénes	–	–	
Farnadi Fedor	SZP	–	1920. szeptember 1.
Fülöp Pál	NPP	–	1921. október 26.
Ember Gyula	–	–	
Polonyi Rezső	–	–	
Marik Pál	SZP	–	1935. július 22.
Bokor Béla	FKG	pártajánlásra	1941. október 1.
Heltai György	MKP	pártajánlásra	1945. augusztus 1.
Gyöngyössy István	MKP	pártajánlásra	1945. október 11.

Ács Tivadar	SZP	–	1945. november 1.
Borsody István	NPP	pártajánlásra	1945. december 12.
Erős János	MKP	pártajánlásra	1945. december 20.
Kibédy Albert	MKP	rehabilitáció	1930. január 3.
Wagner Ferenc	FKG	–	1936. február 1.
Pósfay László	–	–	
Perlaky-Kassa Endre	–	–	
Nagy György	–	–	
Rubido-Zichy Iván	–	–	
Schmidt-Pap Ernő	SZP	–	1939. november 1.
Alth Aurél	–	–	
Czikann-Zichy Móric	FKG		1939. szeptember 1.
Papp Ákos	–	–	
Farkas György	–	–	
Homonnay László	–	–	
Warga Gerzson	–	–	
Radó György	–	–	
Vájlok Sándor	–	–	
Szabó Tamás	FKG	–	1941. február. 1.
Horváth István	–	–	
Pulai Gábor	MKP	–	1942. december 1.
Mile Ferenc	FKG	–	1943. március 15.
Kemény Ferenc	NPP	–	1944. május 1.
Nagy Lajos	FKG	pártajánlásra	1945. június 4.
Csicsery-Rónay István	FKG	pártajánlásra	1945. július 1.
Rácz Gábor	SZP	–	1937. április 18.
Tompa Zoltán		–	
Iszakovits Miklós	SZP	pártajánlásra	1945. április 1.
Péter János	FKG	pártajánlásra	1945. november 1.

László F. Iván	FKG	pártajánlásra	1945. november 1.
Virágh Zoltán	NPP	pártajánlásra	1945. november 1.
Hőgye Mihály	FKG	pártajánlásra	1945. november 1.
Forbáth Guido	FKG	pártajánlásra	1945. május 1.
Farkas Lehel	NPP	–	
Mara Miklós	FKG	pártajánlásra	1946. augusztus 22.
Fáy-Halász Gedeon	–	–	
Luby Géza	FKG	–	1940. március 1.
Stephaich Pál	–	–	
Czakó József	–	–	
Podosky István	–	–	
Haydu Zoltán	–	–	
Somssich László	–	–	
Gáspár Ödön	–	–	
Tarnay István	FKG	–	1942. október 1.
Esterházy András	–	–	
Czapkay Elemér	–	–	
Veres László	–	–	
Keresztes Zoltán	–	–	
Szilassy Béla	–	–	
Görgey István	–	–	
Sziklay Ernő	–	–	
Kádár Géza	FKG	pártajánlásra	1945. július 1.
Barcsay Edit	–	–	
Tóth Miklós	SZP	–	1942. december 1.
Nagy Iván	–	–	
Orbán Pál	–	–	
Rakovszky György	–	–	
Stephaich Péter	–	–	

Dienes Gedeon	–	–	
Fábry Pál	FKG	pártajánlásra	1945. július 1.
Rex József	MKP	–	1945. május 1.
Csengery József	–	–	
Gyárfás Tamás	–	–	
Benzsay Alajos	–	–	
Száll József	MKP	pártajánlásra	1945. november 1.
Cserenyey Géza	MKP	pártajánlásra	1945. november 1.
Garzuly József	–	–	
Niszkács László	–	–	
Gál Endre	SZP	pártajánlásra	1945. november 1.
Sümeghy Endre	FKG	pártajánlásra	1945. november 1.
Fiala-Döri Lajos	NPP	pártajánlásra	1945. november 1.
Gyallay-Pap Domonkos	NPP	–	1945. december 31.
Kállay Kristóf György	NPP	–	1945. július 1.
Ifj. Sebestyén Pál	FKG	–	1945. július 1.
Takácsy Miklós	NPP	–	1945. július 1.
Ujfalussy Ödön	–	–	1945. október 1.
Karl János	–	–	1945. október 1.
Nábráczky Béla	–	–	1945. október 1.
Hertelendy György	–	–	1945. október 1.
Gergely Miklós	–	–	1945. október 1.
Fráter György	?	pártajánlásra	1945. október 1.
Lukács Katalin	SZP	pártajánlásra	1945. november 1.
Németh János	FKG	pártajánlásra	1945. november 29.
Erdélyi Zsuzsanna	FKG	pártajánlásra	1945. december 29.

Szerződéses, illetve tiszteletdíjas férfi külügyi alkalmazottak

Név	Fizetési osztály	Párthovatartozás	Ajánlás	A külügyi szolgálatba lépés dátuma
Tóth Béla	V/2	–	–	
Sík Endre	V/2	MKP	–	1945. november 1.
Kovács János	VI/3	–	–	
Taucher Boleszláv	VII/3	–	–	
Göllner Aladár	VII/3	–	–	
Tóth K. János	VII/3	–	–	
Forrai Tibor	VII/3	–	–	
Orczy Béla	VII/3	–	–	
Horváth Imre	VII/3	MKP		1945. november 1.
Kelembéri Sándor	VII/3	–	–	
Rácz Ottó	VIII/3	NPP	–	1943. október 1.
Csordás István	VIII/3	–	–	
Jónás Endre	VIII/3	FKG	pártajánlásra	1946. március 11.
Lontay László	IX/3	–	–	
Székely-Körmöczy György	IX/3	–	–	
Iklódi Dezső	V/2	FKG	pártajánlásra	1945.

MNLOL XIX–J–1–u–Gy.J.–1946. 22. doboz 31–35. lap

NÉPSZAVA, 1946 márc. 3. 3

A külügyminiszter ismerje fel, hogy alkalmatlan ennek a szerepnek betöltésére. A nemzet érdeke, életérdeke követeli, hogy *vessünk véget a dilettantizmus korszakának* és kezdődjék meg végre a céltudatos munka. Új ember és új szellem kell a külügyi kormányzatba, hogy gyorsan és sietve bepótolható legyen az, amit mulasztottak. Ez ma a nemzet jövendőjének legsürgetőbb követelése.

Támadás Gyöngyösi János külügyminiszter ellen a Népszava hasábján.
Népszava, *1946. március* 3. 3. *o.*

52.

1947. június 1.
Gyöngyösi János tájékoztatása a magyar külügyi szolgálat tisztviselői és altiszti karához a miniszteri teendők ellátása alóli felmentéséről

Magyar Külügyminisztérium

3700/1.
1947.

A magyar külügyi szolgálat tisztviselői és altiszti karához

A Köztársasági Elnök Úr folyó évi május hó 31-én kelt elhatározásával engem külügyminisztériumi állásomtól felmentett.

Búcsút mondva a külügyi szolgálat tisztviselői és altiszti karának, nem mulaszthatom el, hogy azért a hazafias buzgalomért és odaadó munkásságért, amellyel engem közel két és fél éves működésem alatt nehéz feladataim megoldásában mindenkor legjobb tudásuk szerint támogattak, őszinte köszönetet mondjak.

Végül csak arra kérem a külügyi szolgálat tisztviselői és altiszti karát, hogy a jövőben is minden erejükkel, legjobb akaratukkal és tudásukkal szolgálják továbbra is hazánk és népünk ügyét.

Budapest, 1947. június 1-én

Gyöngyösi János
s. k.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1947. 91. lap

53.

1947. szeptember 26.
Molnár Erik átveszi a Minisztérium vezetését és ebből az alkalomból állománygyülést tart

Magyar Külügyminisztérium

6643/1
1947.

Körözvény

Molnár Erik miniszter úr folyó hó 26-án, pénteken átveszi a külügyminisztérium vezetését. Ebből az alkalomból néhány szót kíván a minisztérium dolgozóihoz intézni.

Az elnöki osztály felkéri a minisztérium összes tisztviselőit és alkalmazottait, hogy folyó hó 26-án du. 3 órakor a Géza-utcai tanácsteremben megjelenni szíveskedjenek.

Budapest, 1947. évi szeptember hó 25-én.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1947. 134. lap

Molnár Erik (1894–1966).

54.

1948. január 18.
A Magyar Köztársaság kormányának 600/1948. Korm. számú rendelete

A magyar köztársaság kormányának 600/1948. Korm. számú rendelete a külügyi szolgálat demokratikus szellemben való ellátásának biztosítása tárgyában.

A magyar köztársaság kormánya az 1946:XVI. tc. 1. §-ában foglalt[291] és legutóbb az 1947: XXVI. tc. 1 §-ával meghosszabított felhatalmazás[292] alapján a következőket rendeli:

1. §

(1) A külügyminiszter tárcájának körében működő közszolgálati alkalmazottakat – mégpedig mind a költségvetésileg rendszeresített állást betöltő, mind pedig az egyéb minőségben (pl. szerződéses minőségben, havidíjasként, stb.) működő alkalmazottakat – felülvizsgálat alá kell vonni.

(2) A felülvizsgálat arra terjed ki, vajjon az alkalmazott egyénisége, szakképzettsége, rátermettsége, szorgalma, egész hivatali működése, különösen pedig a letűnt uralmi rendszer idején betöltött munkakörében tanúsított magatartása figyelembevételével megfelel-e azoknak a követelményeknek, amelyek a külügyi szolgálat demokratikus szellemben való ellátáshoz szükségesek.

[291] 1946. XVI. tc. 1. § (1) „Az 1946. évi VI. törvény 1. §-ában adott és 1946. évi július hó 31. napján lejárt felhatalmazást a Nemzetgyűlés 1946. évi október hó 31. napjáig meghosszabbítja a következő keretek között: A minisztérium a gazdasági élet rendjének, az államháztartás egyensúlyának, valamint a közigazgatás zavartalan menetének biztosítása érdekében rendelettel megtehet a rendkívüli helyzetben szükséges, a törvényhozás hatáskörébe tartozó bármely intézkedést és evégből a fennálló törvényektől eltérő rendelkezéseket állapíthat meg."

[292] 1947. évi XXVI. tc 1. § „Az 1946. évi XVI. törvényben a törvényhozás hatáskörébe tartozó rendelkezések rendeleti úton megtételére adott felhatalmazás határideje az 1948. évi április hó 30. napjáig meghosszabbíttatik. Általános kormányváltozás esetében azonban a felhatalmazás hatálya az említett határidő letelte előtt is megszűnik."

2. §

(1) A felülvizsgálatot az alábbi bekezdés szerint alakított bizottság teljesíti.

(2) A bizottság elnöke a miniszterelnök, tagjai a miniszterelnökhelyettesek, a honvédelmi miniszter és a külügyminiszter. A bizottság előadója a külügyminiszter.

(3) Határozatát a bizottság szótöbbséggel hozza meg. Mind az elnököt, mind pedig a tagokat egy-egy szavazat illeti.

(4) Minden egyes alkalmazott ügyét külön kell tárgyalás alá venni. Az érdekelt alkalmazott meghallgatásának nincs helye. Tárgyalási ügyrendjét egyébként a bizottság maga állapítja meg.

3. §

A bizottság határozata annak megállapítására szorítkozik, hogy az alkalmazott megfelel-e az 1. § (2) bekezdésében említett követelményeknek vagy sem. Az utóbbi megállapítást tartalmazó határozatot – indoklás nélkül – írásban közölni kell az érdekelt alkalmazottal.

4. §

Azt az alkalmazottat, akiről a bizottság megállapította, hogy a fent említett követelményeknek nem felel meg, az erre vonatkozó bizottsági határozat kézbesítésével egyidejűleg szolgálatától azonnal fel kell menteni és őt hat hónapon belül a közszolgálat más ágában, képzettségének és eddigi munkakörének megfelelő állásba kell elhelyezni, ha pedig ez nem lehetséges, végelbánás alá kell vonni.

5. §

A bizottság határozata, úgyszintén az annak alapján tett intézkedés ellen jogorvoslatnak – ideértve a közigazgatási vagy más bírósági eljárást is – nincs helye.

6. §

Jelen rendelet alapján foganatosított áthelyezésnek, illetőleg végelbánás alá vonásnak az alkalmazottra nézve egyéb hátrányos következménye nem lehet, különösen nem szolgálhat az a más életpályán való elhelyezkedésnek akadályául és nem lehet alapja az alkalmazott ellen semmiféle kényszerintézkedésnek sem.

7. §

Annak az alkalmazottnak az állását, akit a szolgálattól a 4.§ alapján felmentettek, a felmentés napjával megüresedettnek kell tekinteni és azt – tekintet nélkül a 13.460/1947. Korm. számú rendeletben (Magyar Közlöny – Rendeletek Tára 259–260. szám) foglalt korlátozásokra – be lehet tölteni.

8. §

A jelen rendelet kihirdetésének napján lép hatályba; végrehajtásáról a külügyminiszter gondoskodik.

Budapest, 1948. évi január hó 16-án.

Dinnyés Lajos[293] s. k.
miniszterelnök

Magyar Közlöny, 1948. 14. szám, 1–2 o.

[293] Dinnyés Lajos 1947. május 31. és 1948. december 10. között volt miniszterelnök.

55.

1948. augusztus 5.
A Külügyminisztérium létszámhiányának pótlására tett javaslat

Feljegyzés a külügyminisztérium személyi ügyi problémáiról

Az 1948. évi januári 600-as rendelettel eltávolítottunk a külügyminisztériumból 150 személyt. Ezeknek a pótlása csak részben történt meg. Január óta fogalmazási szakra felvettünk 39, kezelési szakra 27, altiszti szakra 4, számvevőségi szakra 4 embert és 2 gépkocsivezetőt, összesen 74 főt. A jelenlegi létszám és a tisztviselői kar összetétele nem elégítik ki a minisztérium szükségleteit. Ez év júliusában a pénzügyminiszter hozzájárult a Küm tisztviselői kara létszámának emeléséhez. Ezt figyelembe véve a következő helyekkel rendelkezünk: fogalmazási szakon 49, kezelési szakon 11, konzuli igazgatási szakon 16, számvevőségi szakon 11, gépkocsivezető 14, tiszteletdíjas 22.

A minisztérium személyi összetétele demokratikus szempontból nem megfelelő. A politikailag megbízhatatlan tisztviselők az összes tisztviselőknek mintegy 25–30%-át teszik ki. Ezenfelül vannak még szürke, apolitikus, ingadozó egyének. További elbocsájtások szükségesek. A legsürgősebb, végrehajtásra váró tisztogatás során ismét legkevesebb 30–40 tisztviselőt kell elbocsájtanunk.

Ezzel viszont megint fokozódik a munkaerőhiány. Hozzájárul ehhez az is, hogy az újonnan felvett tisztviselők túlnyomó része fiatal, vagy közigazgatásban gyakorlatlan elvtárs, s így még teljes létszám mellett sem jelentenék az elbocsájtottak egyenértékű pótlását.

A demokratikus, szakmailag jól képzett tisztviselők hiánya főképp a következőkben mutatkozik: a./ a központi szolgálatban nincs kellő számú osztályvezetésre, osztályvezető helyettesítésére alkalmas, közigazgatási gyakorlattal is rendelkező fogalmazás tisztviselő. b./ a politikai osztály fogalmazóinak számát tovább kell erősíteni. c./ kevés a konzuli igazgatási gyakorlattal rendelkező, politikailag is megbízható tisztviselő. d./ alig van *tökéletesen* megbízható, bizalmas munkára felhasználható gépírónő. e./ több külképviseletünkhöz egyáltalában nem, vagy csak alacsony beosztásban

tudunk kommunista, fogalmazási tisztviselőket kiküldeni. (Pl. Ankara stb.) Nem tudunk eddig ügyvivőt adni Stockholmba, és az utóbbi napokban sürgetően merült fel a kairói ügyvivő kérdése is. f./ végül a munkaerőhiány következtében jó kádereink túl vannak terhelve munkával és így sem politikailag, sem szakmailag nem tudják magukat tovább képezni.

A jelenlegi helyzeten a következőképpen igyekszünk változtatni:

1./ Megpróbálunk közigazgatásban jártas elvtársakat átkérni más minisztériumokból.

2./ Új tisztviselőinket főleg a nagyüzemek dolgozói (jelenleg 6 volt nagyüzemi dolgozó működik igen jól kezelési szakon), demokratikus egyetemi hallgatók, stb. között keressük.

3./ Gondoskodni akarunk a már felvett és még felvételre kerülő tisztviselők szakmai és politikai neveléséről. Az októberben induló fogalmazó gyakornoki szaktanfolyamot újjászervezzük (javaslat készen van), konzuli igazgatási tanfolyamot indítunk, amelyen új, munkásszármazású tisztviselőinket kiképezzük. Ingyenes nyelvtanfolyamokat rendezünk sok csoportban, kis létszámmal a Küm. dolgozóinak minden rétege számára. Szakmai és politikai előadássorozatokat, szemináriumokat szervezünk. (Jelenleg 1 előadássorozat, külpolitikai témával, fogalmazás szakbeli tisztviselők számára folyamatban van.)

Budapest, 1948. augusztus 5-én.

dr. Rohonyi Katalin[294]
min. s. titkár

MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–4/fc–sz.n.–1948. 21. doboz Lapszám nélkül

[294] Kézzel írt aláírás.

56.
1950. január 25.
A külügyi állományba tartozott disszidált személyek jegyzéke[295]

Név	Hivatali állása	Szolgálati beosztása	Hol és mikor disszidált	Születési éve
Vágó Tibor	I. osztályú irodai segédtiszt	Nem volt	Igazolása után Svájcba utazott 1946. II. 1.	1916.
Kriváchy Ödön	miniszteri osztálytanácsos	Bécs	Bécs 1946. III. 20.	1908.
Medgyesi László	I. osztályú főkonzul	New York	New York 1947. IV. 1.	1894.
Szabó Tamás	követségi titkár	London	London 1947. IV. 30.	1921.
Hőgye Mihály	követségi titkár	Párizs	Párizs 1947. IV. 30.	1912.
Soós Géza	miniszteri osztálytanácsos	–	Svájc 1947. IV. 30.	?
Gordon Ferenc	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	Bern	Bern 1947. VI. 6.	1893.
Szegedy-Maszák Aladár	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	Washington	Washington 1947. VI. 6.	1903.
Auer Pál	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	Párizs	Párizs 1947. VI. 6.	1885.
Rosty-Forgách Ferenc	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	Prága	Prága 1947. VI. 6.	1892.

[295] A disszidáltak születési helyét, családi állapotát, anyjuk nevét és akkori lakcímüket nem közöljük. 1950. március 7-én újabb kimutatás készült (XIX–J–1–j–Vegyes–4/fc–szn.–1950, 37. doboz, 1–27. lap), amelyben további tizenhárom személy távozását rögzítették: dr. Schöpflin Gyula rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter, aki 1910-ben született, utolsó beosztási helye Stockholm és 1950. januárban disszidált. Böhm Vilmos rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter utolsó beosztási helye Stockholm volt. Garzuly József ügyvivő utolsó állomáshelye Bécs és 1949-ben disszidált. Takács Vilmos a Politikai Osztályon román referens volt, 1948. októberben Bécsbe távozott. Kapos László 1949 őszén külföldre távozott. Halász Tamás 1949-ben elhagyta az országot. Ravasz Károly Ausztriába távozott. Ferenczy Edmond 1949-ben elhagyta az országot. Görgey István 1948-ban, hazahívása után Párizsban maradt. Fáy-Halász Gedeon 1948-ban Bukarestből disszidált. Eszterházy Andor a római követségről nem tért vissza. Keresztes Zoltán a bukaresti követségről disszidált. Gruber Jenő 1949 őszén nem tért vissza Bécsből. 1950 márciusára így összesen 132 külügyi alkalmazott nem tért vissza Magyarországra vagy hagyta el hazáját.

Szász Sándor	követségi tanácsos	Washington	Washington 1947. VI. 6.	
Nemestóthy Dénes	követségi tanácsos	Párizs	Párizs 1947. VI. 6.	1909.
Borsodi István	követségi tanácsos	Washington	Washington 1947. VI. 6.	1911.
Farkas György	követségi titkár	Párizs	Párizs 1947. VI. 6.	1914.
Czapkay Elemér	követségi titkár	Prága	Prága 1947. VI. 6.	1918.
Fábry Pál	követségi titkár	Ankara	Ankara 1947. VI. 6.	1919.
ifj. Nagy Ferenc	követségi attasé	Washington	Washington 1947. VI. 6.	1925.
Schwenda Károly	konzuli igazgatási főtanácsos	Washington	Washington 1947. VI. 6.	1886.
Frideczky Józsefné	irodai főtiszt	New York	New York 1947. VI. 6.	1893.
Máriási Katalin	II. osztályú irodatiszt	Washington	Washington 1947. VI. 6.	1920.
Örs Mária	I. osztályú irodai segédtiszt	Washington	Washington 1947. VI. 6.	1919.
Hagert Emma	tiszteletdíjas	Washington	Washington 1947. VI. 6.	1891.
Környei Pál	altiszt	Washington	Washington 1947. VI. 6.	1904.
Fekete Ervin	miniszteri tanácsos	Központ	London 1947. VI. 9.	1906.
Czakó József	miniszteri segédtitkár	Központ	1947. VI. 19.	1915.
Perlaky-Kassa Endre	követségi tanácsos	Brüsszel	1947. VI. 12.	1903.
Somssich László	miniszteri titkár	Központ (futár)	Ankara 1947. VI. 18.	1915.
Ágfalvi Richárd	konzuli igazgatási segédfelügyelő	Ankara	Ankara 1947. VI. 18.	1910.
Traub István	követségi tanácsos	központ (külföldre utazott)	1947. VI. 21.	1903.
Andaházi-Kasnya Béla	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	Ankara	Ankara 1947. VII. 3.	1888.
Bartók László	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	Bécs	1947. VII. 5.	1896.
Kertész István	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	Róma	1947. VII. 10.	1904.
Véghelyi Ede	konzuli igazgatási tanácsos	Bern	Bern 1947. X. 3.	1898.
Cserenyey Géza	miniszteri segédtitkár	Központ	1947. XII.	1919.

600/1948 Korm. rendelet alapján elbocsátottak közül				
Perényi-Lukács György	követségi tanácsos	Ankara	Ankara 1948. II.	1903.
Warga Gerzson	követségi titkár	Stockholm	Stockholm 1948. II.	1913.
Stephaich Pál	követségi titkár	Prága	1948. II.	1916.
Stephaich Péter	miniszteri segédtitkár	Központ	Prágába utazott fivéréhez 1948. II.	1920.
Veress László	követségi titkár	Bielefeld	1948. II.	1908.
Benzsay Alajos	követségi titkár	Bécs	1948. II.	1919.
Gáldi József	számvevőségi tanácsos	Milánó	Milánó 1948. II.	
Csikszentmihályi Alfréd	konzuli igazagatási főtanácsos	Róma	Róma 1948. II.	
Mayler Ede Sándor	konzuli igazgatási főtanácsos	Hága	Hága 1948. II.	1898.
Bors Ilona	II. osztályú irodatiszt	Róma	Róma 1948. II.	1913.
Tar Béla	gépkocsivezető	Isztanbul	Isztanbul 1948. II.	
Varga Gabriella	I. osztályú irodai segédtiszt	London	London 1948. III. 16.	1918.
Mara Miklós	követségi titkár	Hága	1948. IV.	1915.
Kállay Kristóf György	követségi titkár	Stockholm	1948. IV.	1920.
Hakász Ernő	miniszteri tanácsos	Bern	1948. IV. 20.	1892
Bede István	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	London	London 1948. V.	1904.
Nagy Lajos	követségi titkár	London	London 1948. V.	1904.
Luby Géza	követségi titkár	London	London 1948. V.	1915.
Gévai-Wolf Nándor	kereskedelelmi miniszteri tanácsos	London	London 1948. V.	
Vámbéry Rusztem	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	Washington	Washington 1948. V.	1872.
Förstner Pál	követségi tanácsos	Varsó	1948. V. 26.	1900.
Rubido-Zichy Iván	miniszteri osztálytanácsos	Központ	1948. V. 26.	1908.

Sztankay Zoltán	követségi tanácsos	Belgrád	1948. V. 29.	1902.
Homonnay László	követségi titkár	Belgrád	1948. V. 29.	1915.
Czikann-Zichy Móric	miniszteri osztálytanácsos	Központ	1948. VI. 19.	1907.
Alth Aurél	I. osztályú konzul	New York	New York 1948. VI. 21.	1913.
Tibold Károly	főigazgató	Párizs	1948. VI. 10.	1888.
Dávid József	altiszt	Bécs	1948. VII.	1914.
Kemenes Judit	irodai segédtiszt	Bern	1948. VII.	1922.
Nagy Iván	követségi titkár	Washington	Washington 1948. VIII. 16.	1920.
Farnadi (Dietl) Fedor	miniszteri osztálytanácsos	központ (fizetés nélküli szabadság)	Los Angeles 1948. VIII.	
Koós Ádám	II. osztályú követségi tanácsos	Rio de Janeiro	1948. IX.	
Baxa Eleonóra	irodai főtiszt	Kairó	Kairó 1949. XI. 17.	1890.
Balassa Béla	konzuli igazgatási tanácsos	New York	New York 1949. II. 7.	1899.
Dr. Beökönyi Lászlóné	tiszteletdíjas	Stockholm	Stockholm 1949.	
Bányai Mihály	altiszt	Stockholm	Stockholm 1949. VIII.	1902.
Bender Magda	irodai főtiszt	London	London 1949. X. 7.	1907.
Bartha Imre	konzuli igazgatási főtanácsadó	Stockholm	Stockholm 1949. V.	1896.
Bányai Ferenc	altiszt	London	London 1949. XII. 14.	1910.
Cserna Zoltán	tiszteletdíjas	Washington	Washington 1949. II.	
Dr. Cserna Jenő	konzuli igazgatási segédfelügyelő	New York	New York 1949. II. 7.	1920.
Erdélyi József	konzuli igazgatási tanácsos	–	–	
Erős János	rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter	London	London 1949. VII. 28.	1905.
Edőcs Pál	altiszt	Bern	Bern 1949. XI. 30.	1907.
Farkas Lehel György	miniszteri tanácsos	Prága		1912.
Fenyvesi Nándor	számvevőségi főtanácsos	Bécs		1891.
Dr. Forbáth Gudó	miniszteri titkár	Róma	Róma	1914.

Fábián Sándor	gépkocsivezető	Róma	Róma 1949. X. 20.	1910.
Dr. Gál Imre	miniszteri osztálytanácsos	Milánó	Milánó	
Grabóczky Hedvig	I. osztályú irodai segédtiszt	Brüsszel	Brüsszel	1921.
Győri Edit	II. osztályú irodatiszt	Párizs	Párizs 1949. VI.	
Gerencsér Mihály	konzuli igazgatási tanácsos	London	London 1949. X. 7.	1892.
Herold Glória[296]	tiszteletdíjas		1949. II.	
Ignotus Pál	sajtóelőadó	London	London 1949. IX. 23.	1901.
Kósa György	sajtóelőadó	Róma	Róma 1949. V.	1917.
Dr. Kiss Elekné	konzuli igazgatási felügyelő	Párizs	Párizs	1920.
Dr Kovács Árpád	konzuli igazgatási segédfelügyelő	Cleveland	Cleveland 1949. II.	1917.
Kállai Aurél	konzuli igazgatási segédfelügyelő	Bern	Bern 1949. VIII.	1913.
Kovács Gyula	konzuli igazgatási felügyelő	Párizs	Párizs 1949. VIII.	
Kovács János	altiszt	Párizs	Párizs 1949. XII. 27.	1912.
Piller Ferenc	altiszt	Párizs	Párizs 1949. XII. 27.	1913.
Lahocsinszki Béla	konzuli igazgatási tanácsos	New York	New York 1949. V.	1910.
Léh Ottmár	I. osztályú iroda tiszt	Párizs	Párizs 1949. IX. 30.	1913.
Mondorf Gyula	konzuli igazgatási felügyelő	Lisszabon	Lisszabon 1949. IV. 12.	1902.
Marik Pál	miniszteri tanácsos	Cleveland	Cleveland 1949. II. 14.	1902.
Mihályfi Ilona	I. osztályú iroda tiszt	Stockholm	Stockholm 1949. V. 3.	1910.
Milex Ferenc	miniszteri titkár	Párizs	Párizs 1949. IV. 23.	1909.
Dr. Markó Józsefné	tiszteletdíjas	Stockholm	Stockholm 1949. VI. 11.	
Dr. Nagy György	miniszteri osztálytanácsos	Párizs	Párizs	
Németh Györgyné	ideiglenes alkalmazott	Ankara	Ankara 1949. X. 29.	1916.
Németh Kálmán	altiszt	Párizs	Párizs 1949. XI. 9.	1898.

[296] Téves beírás, mert Herold Glória az Amerikai Egyesült Államok állampolgára volt.

Petrik Ferenc	I. osztályú konzuli igazgatási felügyelő	Cleveland	Cleveland 1949. II. 7.	1890.
Parlai Mária	irodai főtiszt	Róma	Róma 1949. VI. 11.	1911.
Rácz Olga	tiszteletdíjas	Bern	Bern 1949. II.	
Reigner Julianna	irodai főtiszt	Párizs	Párizs 1949. IX. 19.	1888.
Radányi Róbert	I. osztályú irodai segédtiszt	Párizs	Párizs 1949. X. 29.	1921.
Radányi Róbertné	irodai segédtiszt	Párizs	Párizs 1949. X. 29.	1925.
Soltész Pál	miniszteri osztálytanácsos	Ankara	Ankara 1949. V.	1899.
Sülyi Endre	I. osztályú irodatiszt	Cleveland	Cleveland 1949. II.	1910.
Dr. Szigeti Miklós	konzuli igazgatási tanácsos	Róma	Róma 1949. VIII.	1903.
Ifj. Dr. Sebestyén Pál	miniszteri titkár	London	London 1950. I. 3.	1920.
Térsi Emília	I. osztályú irodatiszt	Isztambul	Isztambul 1950. I. 18.	1909.
Veszprémi Bangha Béla	miniszteri osztálytanácsos	Bern	Bern 1949. V. 26.	1908.
Vimmer Antal	konzuli igazgatási tanácsos	Washington	Washington 1949. X. 20.	1904.
Végh Gyula	konzuli igazgatási tanácsos	Kairó	Kairó 1949. X. 20.	1899.

MNLOL XIX–J–1–Vegyes–4/fc–sz.n.–1950. 21. doboz 1–3. lap

V.
KÉPZÉS

57.

1945. május 25.
Gyöngyösi János beszéde a külpolitikai tanfolyam megnyitása alkalmából

A külügyminiszter beszéde a külpolitikai tanfolyam *megnyitásakor, 1945.május 25-én.*

A letűnt feudális Magyarország miniszterelnöke mondotta 1943.-ban, hogy a külpolitikát bízzák azokra, akik arra hivatottak, és akiket erre neveltek. – Kállay Miklós volt miniszterelnöknek ez a megállapítása mutatja azt, hogy mennyire osztályuralmon épült a múltban a magyar külpolitika és a külügyi szolgálat. Az ország feudális jellegét talán a legjobban kidomborítja, hogy a külügyi szolgálatban túlnyomórészt az arisztokrácia és a birtokos dzsentri, az úgynevezett történelmi osztály tagjai tudtak csak elhelyezkedni. Amikor a magyar külpolitika a beállott események következtében, amelyek a népi erőket juttatták hatalomhoz, 180 fokos fordulatot mutat, egészen természetes, hogy ez a fordulat kifejezésre kell, hogy jusson a magyar külügyi szolgálat személyi összetételében is. A világ rohamléptekkel haladt egy egészen új, szocialista fejlődés felé, amikor mi nem jutottunk el még a polgári demokrácia színvonaláig sem, addig, hogy a külföldön reprezentáló embereinket ennek a magyar demokratikus polgárságnak a köréből válogathassunk ki. Most pedig, amikor úgyszólván az egész világon, minden országban a társadalom nép rétegei a mélyből jutnak felszínre, nyilvánvaló, hogy ezeknek a népi rétegeknek különös jelentőségük van a külügyi szolgálat szempontjából is. Azt mondhatnám, hogy a közös eredet, a hasonló életfeltételek és az ezekből kialakult közös gondolkodás folytán a népi elemek találhatják meg a leggyorsabban a kapcsolatot és a közös nyelvet más országok hasonlóképp hatalomhoz vagy befolyáshoz jutott népi elemeivel. Ezért, amikor a most meginduló külpolitikai tanfolyamot megnyitom, szükségesnek tartom mindjárt kihangsúlyozni, hogy szívesen látom és a jövőben még

szívesebben látnám, ha erre a külügyi szolgálatra való kiképzésre nagy számban jelentkeznének munkás és paraszti családból való értelmes és kiképzésre alkalmas fiatalemberek, akik valóban a leghivatottabbak a külföld munkástömegeivel és a dunai paraszti államok hatalmas paraszttömbjeivel az érintkezést felvenni.

De maga a népi eredet a külügyi szolgálatra csupán jó ajánlólevél. A szolgálat megfelelő ellátásához a megfelelő nyelvismeret és azoknak a szakismereteknek elsajátítása szükséges, amelyek a külügyi szolgálat szempontjából nélkülözhetetlenek. Ezért nyílik meg most ez a tanfolyam, hogy mindazoknak, akik tanulni akarnak – legyenek bár szegények – lehetővé tegyük, hogy a szükséges ismereteket költségmentesen megszerezhessék, és hogy egyszersmind ezeken a tanfolyamokon módunk legyen azoknak a tehetségeknek a kiválasztására, akiknek továbbképzése érdekében az új demokratikus államnak anyagi áldozatokat hozni is érdemes.

Félreértések elkerülése végett ki kell még hangsúlyoznom, hogy amikor munkás és paraszti rétegekről beszélek, akkor ebbe természetesen beleértem azokat a dolgozó értelmiségi kispolgári elemeket is, akik nem fizikai erejükkel, hanem szellemi felkészültségükkel keresik meg mindennapi kenyerüket és tesznek hasznos szolgálatokat a közösségnek. Tehát általában véve a dolgozókról van szó.

Tájékoztatásul egy fontos szempontra akarnék rámutatni. Az előbbi reakciós magyar kormányzatok idegenkedtek a körülöttük élő szomszédnépektől, de különösen a nagy szláv tömegektől, mindenekelőtt a Szovjetuniótól, amellyel minden szellemi érintkezést intézményesen lehetetlenné tettek. Ez a helyzet most természetesen gyökeresen megváltozik. Nekünk nem távoleső népek kultúráját és lelkiségét kell megismernünk és tanulmányoznunk, hanem elsősorban azokét a szomszédokét, akiket földrajzi adottságaik valóban sorsközösségre utalnak velünk. Nemcsak hogy nem zárkózhatunk el, hanem magyar szempontból egyenesen parancsoló kötelesség és számunkra felbecsülhetetlen érték megismerkedni egész kultúrájával, népeivel és lelkiségével annak a Szovjetuniónak, amely minden vitán felül ma a leghatalmasabb világpolitikai tényező, de egyszersmind az élén jár a XX. század uralkodó gondolatvilágának. A történelmi folyamattól nem elzárkózni, hanem ebbe a folyamatba beilleszkedni és belekapcsolódni kell, ha a magyarság fenn akar maradni és továbbra is kicsiny volta ellenére szellemi téren azt az előkelő helyet akarja elfoglalni, amelyet a XIX. század derekán az akkori kort irányító demokratikus és szabadságmozgalmakban egy Kossuth és egy Petőfi

révén az egész világ előtt elfoglalt. A múlt századbeli magyar külpolitikának is nagy tévedése, ha nem bűne volt mereven elzárkózni a cári Oroszországtól, amely minden abszolutisztikus és reakciós vonása mellett mégis a világ egyhatod részét birtokolván óriási hatalmi súlyt jelentett. Annál inkább szoros baráti és szellemi kapcsolatokat kell keresni azzal a Szovjetunióval, amely a régi cári birodalom területén most a szabad és független nemzetek olyan szövetségét foglalja magában, amely a történelmi fejlődés szempontjából utat jelöl és nyit meg az egész világnak. Sem a magyarság, de legkevésbé a magyar külpolitika nem járhat igavonó állatként ellenzővel a szemén, különösen nem egy rozzant szekérbe fogva. Bátran és öntudatosan kell figyelnünk a világot. Ilyen bátor, öntudatos, képzett és a népből fakadó erőkre szeretnők alapítani a jövendő magyar külügyi nemzedéket akkor, amikor most ezt az első szerény tanfolyamot megnyitom és annak munkájához sok sikert kívánok.

MNLOL XIX–J–1–u–sz.n.–1945. 23. doboz Lapszám nélkül

58.

1947. április 30.
Továbbképző tanfolyam a fogalmazás szakbeli tisztviselők részére

3010/1/1947
1947. április 30.

Pro domo

Miniszter úr utasítása alapján Szelle Lajos főkonzul, a VII. fizetési osztálytól lefelé szolgáló fogalmazó szakbéli tisztviselők részére továbbképző tanfolyamot szervezett.

A tanfolyamra vonatkozóan az elnöki osztály Szelle főkonzul javaslata alapján javasolja:

1, A tanfolyamon a külügyminisztérium összes fogalmazási tisztviselői a VII. fizetési osztálytól lefelé kötelesek részt venni, kivéve azon tisztviselőket, akik valamely külképviseletnél már legalább egy évi szolgálatot teljesítettek. Nem kötelezően ajánlatos részt venni azon VI. fizetési osztálybeli tisztviselőknek, akik semmilyen tanfolyamot nem végeztek és külképv. sem szolgáltak.

2, A tanfolyam tartama előreláthatóan 6 hét–8 hét.

3, Időpontja hetenként 2 óra délután 3–4 óráig.

4, Helye: az elnöki osztály mellett lévő tanácsterem

5, A továbbképzés tárgyai:

a, bizalmas irattár kezelése, előadó a tanfolyam vezetője,

b, adminisztratív irodakezelés, előadó Borbély László konzuli igazgatási tanácsos,

c, minden egyéb adminisztratív és konzuli ügy (útlevél, hitelesítés, jogsegély stb.), előadó a tanfolyam vezetője,

d, pénzkezelési és költségvetési ügyek, előadó: Ságodi Hugó számvevőségi főtanácsos,

e, külképviseleteknél előforduló protocole-ügyek, előadó a tanfolyam vezetője és Rubido-Zichy Iván miniszteri osztálytanácsos.

6, Az előadók tiszteletdíjaként az elnöki osztály javasolja fogalmazó-gyakornok előadóihoz hasonlóan óránként 16 frt. kiutalását.

Fentiek végrehajtására terveztetik

MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64. 23. doboz Lapszám nélkül

59.

1947. június 10.
A fogalmazás szakbeli hallgatók kötelező megjelenése a továbbképző tanfolyamon

Magyar Külügyminisztérium

3810/1.
1947.

Körrendelet

Az elnöki osztály felhívja a továbbképző tanfolyam hallgatására kötelezett fogalmazási szakbeliek figyelmét, hogy a tanfolyamon mindannyian pontosan megjelenni tartoznak.

Amennyiben arról a jövőben valaki igazolatlanul távol marad, külügyi pótlékát minden további értesítés nélkül meg fogom vonatni.

Budapest, 1947. június 10-én.

A miniszter rendeletére:
Kvassay
s. k.
rendk. követ és megh. miniszter

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1947. 95. lap

60.

1947. június 12.
A gyorsírási tanfolyamra kötelezettek megjelenése

Magyar Külügyminisztérium

3964/1–1947

Körrendelet

Tudomásomra jutott, hogy a gyorsírási tanfolyamra egyesek vagy csak elvétve, vagy egyáltalában nem járnak. Vannak egyesek, akik reggeli 8 óra helyett ½9-kor, vagy még később jelennek meg.

Lehetséges, de nem valószínű, hogy azok is, akik a tanfolyamra nem járnak, vagy azokat csak néha-néha hallgatják, az előírt 4 hónap után a gyorsírási vizsgát sikeresen fogják letenni, de abban az esetben, ha az az illetőknak még sem sikerülne, úgy az az illetők terhére nem mint gyenge előmenetel, hanem mint hanyagság és a rendelet be nem tartása lesz elkönyvelve.

Azok a kevésbé tehetségesek, akik az előírt négy hónapi tanfolyam után a gyorsírást – szorgalmuk dacára – sem tudták elsajátítani, ismétlő tanfolyamra lesznek utasítva, de azok, akik a gyorsírási tanfolyamot egyáltalában nem, vagy csak szórványosan látogatták és az előírt vizsgát letenni nem tudták, mint a rendelet be nem tartói fognak elbíráltatni és annak következményeit viselni.

A gyorsírótanfolyam hallgatása alól a következőknek adtam felmentést: Antal Rózsi, Bárdossy Mihályné, Dacsó Kamilla, Garvay Erzsébet, Márkus Lajosné, Müller Péterné, Szimon Lenke és Till Karola, Polgár Andorné nem végez ugyan jelenleg másoló munkát és így a tanfolyam hallgatására nincs kötelezve, de a vizsgát annak idején le kell tennie.

A tanfolyam hallgatására kötelezettek: Binder Valéria, Czinkel Gabriella, Czirmay Júlia, Herman Ernőné, Karsay Valéria, Kristóf Irén, Kovács Ernőné, Kutka Magda,

Luczák Béláné, Losinszky Edit, Lósy Károlyné, Major Zsuzsanna, Nyári Rózsi, Pásztor Borbála, Podhorszky Karolin, Sebestyén Aranka és Zoltán Lajosné.

Budapest, 1947. évi június hó 12-én.

A miniszter rendeletére:
Kvassay s. k.
rendk. követ és megh. miniszter

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1947. 97. lap

61.

1947. szeptember/október
A fogalmazói szaktanfolyam tanrendje

6992/1–1947.

A Külügyminisztériumban megtartandó fogalmazói szaktanfolyam tanrendje

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
9-10	Francia	Sebestyén[297]	Angol	Orosz	Francia	Angol
10-11	Zelevich	Orosz	Szondy[299]	Orosz	Szondy	Mendöl[301]
11-12	Zelevich	Pósfai[298]	Pósfai	Horváth Jenő	Göllner[300]	Mendöl
12-1				Horváth Jenő	Göllner	
1-2						
2-3						

A fogalmazó gyakornokok tartoznak ezenfelül felvenni a Külügyi Intézetben Szalai professzor úr „Aktuális Külpolitikai Kérdések" c. szemináriumát és Rézler miniszteri o. tanácsos úr által előadott „Szociálpolitikát".

A miniszter rendeletére:
Czinkótszky s. k.
miniszteri tanácsos.

A tanfolyam október hó 13-án, hétfőn reggel 9 órakor kezdődik.

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1947. 142. lap

---

[297] Sebestyén Pál.
[298] Pósfai Virgil.
[299] Szondy Viktor.
[300] Göllner Aladár.
[301] Mendöl Tibor.

62.

1949. november 25.
Rendelet az esti szaktanfolyam látogatásáról

Külügyminisztérium
86056/eln.–1949. Sorszám: 49.

Rendelet
az esti fogalmazói szaktanfolyam rendjének biztosítása tárgyában

Az utóbbi időben mind gyakrabban fordul elő, hogy az esti fogalmazói szaktanfolyam hallgatására kötelezett előadók egyáltalában nem indokolt különböző okok és kifogások közlése mellett elmaradnak a szaktanfolyam előadásairól.

Az esti fogalmazói szaktanfolyam célja az azon résztvevők elméleti és gyakorlati tudásának növelése. A tanfolyamról való elmaradás nemcsak az elmaradt személy előrehaladásában okoz nehezen pótolható kieséseket, hanem egyúttal goromba megsértése a tanfolyam kollektív munkájának is. Az elmaradozások káros kihatással vannak a szaktanfolyam fegyelmére, az előadások menetére, valamint a szaktanfolyamon előadó tanárok munkájára.

A felsorolt rendellenességek elkerülése és a szaktanfolyam rendjének biztosítása végett az alábbiakat rendelem el:

1/ Az esti fogalmazói szaktanfolyamról történő távolmaradást csak igazolt betegség címén való hivatali hiányzás indokolhatja.

2/ Az esti fogalmazói szaktanfolyamról való távolmaradásra sürgős hivatali munka elvégzése, vagy fontos hivatali elfoglaltság okából főosztály- vagy osztályvezető nem adhat engedélyt.

3/ Egészen kivételes esetekben rendkívül fontos és sürgős hivatali munka elvégzése végett a szaktanfolyamról való távolmaradást csak az egyes osztályok felett felügyeletet gyakorló államtitkárok engedélyezhetik. Az engedélyt ilyen rendkívüli esetekben még az előadás előtt írásban kell adni és azt a Tanulmányi Csoporthoz még aznap el kell juttatni.

4/ A szaktanfolyamról való távolmaradások megismétlődése esetén a mulasztókkal szemben fegyelmi úton fogok eljárni.

5/ E rendeletemet tudomásulvétel és miheztartás végett a főosztály- és osztályvezetőknek, valamint a szaktanfolyam hallgatóinak kiadom.

Budapest, 1949. november 25.

A miniszter helyett:
Berei Andor
s. k.

A kiadmány hiteléül:
Budapest, 1949. november 25.
Gazdag József
irodatiszt

KÜM BSZK Adminisztratív iratok, 1949. 217. lap

63.
1950. augusztus 10.
A Minisztérium személyzeti osztályának káderfejlesztési terve

Külügyminisztérium személyzeti osztályának káder fejlesztési terve

Tervünk elkészítésénél és annak végrehajtásával azt akarjuk elérni, hogy a bent dolgozó kádereket minél jobban megismerjük, úgy szakmailag, mint politikailag minél jobban képezzük és képességeiknek megfelelő helyre állítsuk.

1, A minisztérium dolgozóinak részletes felosztása:

A minisztérium dolgozóinak összlétszáma: 649 fő, amelyből a központban dolgozik 416 fő, külföldön dolgozik 233 fő.

Származás szerinti megoszlás:

	Munkás	Paraszt	Értelmiség	Polgár	Összesen
Központ:	223	34	112	47	416
Külföldi:	133	24	47	29	233
	356	58	159	76	649

A minisztérium dolgozóiból 250 fő munkáskáderként került be. Ebből a Központban dolgozik 117, külföldön 133 fő.

A Jelenlegi dolgozóink közül 1 éven belül:

Központban 59 fő, külföldön 45 fő, összesen 104 fő leváltása szükséges. A 104 fő közül politikai okok miatt 102, szakmai okok miatt 2 fő, melyből 5 osztályvezető, 27 fogalmazási, 41 kezelési, 24 altiszti, 7 gépkocsivezető =104 fő.

1951-es évre a Pénzügyminisztérium az eddigi tárgyalások alapján, mely még nem végleges, 820 főt engedélyezett a minisztérium részére. Ebből 438-at központ részére, 382-től a külföld részére.

Ennek értelmében a jelenlegi létszámhoz viszonyítva 175 üres állásunk van, amely betöltésre vár.

A leváltandókkal és az üres állásokkal együtt 1951-ig bezárólag 279 káder szükséges.

A betöltendő állások szakmai megoszlása a következő:

6 osztályvezető, 82 fogalmazási szakbeli, 102 kezelési szakbeli, 59 altiszti és 30 gépkocsivezető.

1951-ig bezárólag úgy a leváltandók mint az üres állások helyére 190 kádert kívánunk beállítani, melyek a követekezőképpen oszlanak meg:

5 osztályvezető, amelyeket a meglévő káderek közül képezünk ki, 82 fogalmazási, 48 gépírónő, 20 irodakezelő, 25 hivatalsegéd és 15 gépkocsivezető.

2, Hogyan biztosítsuk a szükséges kádereket:

A minisztérium részére szükséges kádereket a pártszervezet segítségével szakszervezeteken keresztül biztosítsuk. Ezeknek a kádereknek szakmai, valamint politikai képzéséről részben a Külügyi Akadémia, részben az általunk létesített Titkárnőképző tanfolyamon, valamint a miniszter által létesített esti szaktanfolyamok keretén belül kívánjuk biztosítani.

A/ Külügyi Akadémia: Az Akadémia feladata a középkáderek kiképzése. A jelenlegi helyzet szerint 2 évfolyam folyik. Az első éves tanfolyamon 60, a másodéves tanfolyamon 22 hallgató tanul. A most folyó másodéves évfolyam 1951. február 15-én fejezi be munkáját. Ebben az évben október 1-én egy új első éves évfolyam indul 80 hallgatóval.

A Külügyi Akadémia hallgatói, a következő tantárgyakat tanulják:

1, Marxizmus-leninizmus
2, Politikai gazdaságtan és nemzetközi gazdasági ismeretek
3, Diplomáciai történet
4, Külügyi ismeretek
5, Nemzetközi jog
6, Szovjetunió ismeretei
7, Külkereskedelmi ismeretek
8, Magyar Népi demokrácia Ismeretei
9, Történelem
10, Gazdasági és politikai földrajz
11, Országok, országcsoportok ismeretei
12, Idegennyelvek (orosz, francia, angol stb.)

De azon túlmenően, hogy saját hatáskörünkön belül képezzük ki középkádereket, igénybe kívánunk venni kb. 15 egyetemet végzett hallgatót is.

B/ Gépírónők képzése

A gépírónők kiképzésére egy titkárnőképző tanfolyamot létesítettünk, ahol jelenleg 23 hallgató tanul. Erre az iskolára a szükséges kádereket szintén üzemektől kapjuk. A je-

lenleg folyó Titkárnőképző tanfolyam szeptember 15-én fejezi be munkáját. 1951 februárjában terv szerint ismét szervezünk egy titkárnőképző tanfolyamot 25–30 hallgatóval. Ezen a tanfolyamon kívánjuk biztosítani a minisztérium részére szükséges gépírónőket.

A titkárnőképző tanfolyam hallgatói, a következő tantárgyakat tanulják:

1, Marxizmus-leninizmus alapismereteinek alapfokon való oktatása

2, Gyors- és gépírás

3, Idegennyelv

4, Külügyi titkárnői munkával kapcsolatos legfontosabb tudnivalók ismertetése.

C/ Minisztériumon belüli szakoktatás

A minisztériumban dolgozó káderek közül 41 munkáskáder vett eddig részt szakoktatásban. 1950. november 1-én indul a következő szaktanfolyam, ami 1951. május 5-én fejeződik be. Erre a szaktanfolyamra szükséges kádereket, a minisztériumban már bent dolgozó, elsősorban munkáskáderekből válasszuk ki.

Ezen az esti tanfolyamon a következő tantárgyakat tanulják:

1, Politikai gazdasági és nemzetközi gazdasági ismeretek

2, Külügyi ismeretek

3, Nemzetközi jog

4, Szovjetunió ismeretek

5, Világtörténelem és magyar történelem

D/ Nyelvcsoportok:

A minisztériumban nyelvcsoportokat szerveztünk, melynek feladata az, hogy a bent dolgozó káderek nyelvtudását biztosítsuk, ami a munkájukhoz elengedhetetlenül szükséges. Jelenleg 184 káder vesz részt nyelvtanulásban, amelyből 64 fő munkáskáder. 32 nyelvcsoport van, ahol a hallgatók heti 4 órában tanulnak.

A nyelvek tanulása a következő % arányban néznek ki.

1, oroszul	49%
2, franciául	26%
3, angolul	19%
4, németül	2,8%
5, kínaiul	1,7%
6, lengyelül	1,0%
7, csehül	0,5%
	100%

Terv szerint 1950-ben a tanulók számát 250-re kívánjuk felemelni, főleg azokat a munkáskádereket vonjuk be, akik nem beszélnek idegen nyelvet. 1950. decemberében, 1950. júniusában és decemberében félévi vizsgát tartunk.

E/ Szaktanfolyamot végzettek további oktatása

Az Akadémiáról bekerült, esti szaktanfolyamot végzettek, valamint a minisztériumban arra alkalmas, fejlettebb káderek továbbképzését a minisztériumban szervezendő, szakosított csoportok keretén belül kívánjuk végrehajtani. Ebben az oktatási formában 35–40 kádert kapcsolunk be, elsősorban a legfejlődőképesebb munkáskádereket. Az oktatási anyag egy részét az Akadémia szakosított csoportjának anyagából, másrészt fontosabb külügyi szakanyag feldolgozásokból állítjuk össze.

F/ A követségeken dolgozó káderek szakoktatása.

A külszolgálatban dolgozó kádereket 1950. október 1-től rendszeres nyelvoktatásba kapcsoljuk be. Döntő súlyt helyezünk arra, hogy az illető elsősorban annak az országnak a nyelvét sajátítsa el, amelyben szolgálatot teljesít, de ezen túlmenően az orosz nyelv elsajátítását is megszervezzük. Ugyancsak 1950. október 1-től a követségeken dolgozó és fejlettségénél fogva politikailag és szakmailag arra alkalmas káderek részére szakmai továbbképző tanfolyamot szervezünk meg, ami megfelel a központban levő esti szaktanfolyamnak.

1951-ben a lehetőségekhez képest 2 elvtársat küldünk futárszolgálatba.

Ezek az oktatásformák azok, amelyek a minisztériumban már bent dolgozó káderek továbbképzését és még a minisztériumban nem dolgozó, de terv szerint a minisztériumba kerülő káderek képzését biztosítanák.

Mindezekkel az oktatásformákkal kívánjuk elérni azt, hogy a minisztériumban dolgozó káderek úgy szakmailag, mint politikailag megfelelő képzettséggel rendelkezzenek. Ezeknek az oktatási formáknak a feladata az, hogy kádereket magasabb funkcióba neveljük ki és állítsuk be.

II.

Hogyan foglalkoztunk eddig a káderekkel:

A főosztály, illetve osztályvezetőkkel a kapcsolatot nem tartottuk fent olyan mértékben, mint ahogy azt a káderek fejlődésének figyelemmel való kísérése megkívánta volna. Maguk a főosztályvezetők vagy osztályvezetők sem foglalkoztak kellőképpen a hozzájuk beosztott káderekkel. A Személyzeti osztály előadói sokat foglalkoztak

adminisztratív dolgokkal, ami annyira lekötötte őket, hogy a káderekkel való foglalkozást csak egész csekély mértékben tudták megvalósítani. Az osztály mindig a legsürgősebb feladatok végzésével volt elfoglalva, ami annyit jelentett, hogy az előre kidolgozott feladatokat nem tudták kellően végrehajtani.

Munkánk folyamán bebizonyosodott az, hogy az eddig feladatainkat nem hajtottuk végre kellőképpen. Ennek érdekében a Kollégium határozata értelmében, az osztály adminisztratív jellegű ügyeit más osztálynak átadja, hogy sokkal fokozottabban tudjon foglalkozni a káderekkel egyénileg.

Az elkövetkezendő időkben munkánk megjavítása érdekében a következőket tervezzük:

Főosztály- és osztályvezetőkkel két hónaponként átbeszéljük a hozzájuk beosztott káderekkel kapcsolatos észrevételeiket. Átbeszéljük azokat a szempontokat, melyek szerint foglalkozni kell a káderekkel. Az elkövetkező időkben súlyt helyezünk a pártonkívüliekkel való foglalkozásra.

Részt veszünk – mint eddig – más osztályok osztályértekezletein, hogy ezáltal közelebb kerüljünk a dolgozóinkhoz és jobban megismerjük őket. A Személyzeti Osztály politikai munkatársai között felosztjuk a minisztérium dolgozóit és ezekkel a káderekkel úgy személyekként, mint a nyilvántartásban lévő anyaguk áttanulmányozásáért az illető politikai munkatárs felelős. Az irányunk az, hogy a Személyzeti Osztály olyannyira megismerje a minisztérium dolgozóit egyénenként, hogy úgy szakmai, politikai, családi valamint magánéletével tejesen tisztában legyen.

Ezen keresztül, hogy kádereinket alaposan áttanulmányozzuk tisztában leszünk politikai megbízhatóságukkal, valamint szaktudásukkal és ennek megfelelő munkakörbe állíthatjuk őket. Ehhez a munkához a főosztályvezető és osztályvezető segítsége nagy mértékben szükséges, mert ők azok akik a káderekkel közvetlenül együtt dolgoznak.

Személyzeti osztály

Budapest, 1950. augusztus 10.

MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64. 23. doboz Lapszám nélkül

64.

1950. november 28.
A Külügyi Akadémia tantárgyai és oktatói

Külügyi Akadémia
Budapest, 1950. november 28.

Feljegyzés
a Külügyi Akadémián jelenleg folyamatban lévő tantárgyakról és ezek előadóiról.

I. félév

Párttörténet, tartja Réti László (hetenként 2 óra)
Magyar történet, tartja Fejér Klára (2 hetenként 2 óra)
Külügyi ismeretek, tartják Sík Endre, Száll József, Sebestyén Pál (heti 2 óra)
Földrajz, tartja Temes Ferenc (heti 2 óra)
Külpolitikai szeminárium, tartja Komjáti Irén (2 hetenként 2 óra)
Magyar nyelv, tartja Dobossy László (2 hetenként 2 óra)

II. félév

Egyetemes történet, tartják Incze Miklós, Farkas Sándor, Tóth Imre (heti 2 óra)
Államjog, tartják Beér János, Szamel Lajos (heti 2 óra)
Külkereskedelem, tartja Oblath György (heti 2 óra)
Külpolitikai szeminárium, tartja Komjáti Irén, I. félévvel együtt
Befejezett tárgyak: Párttörténet, Politikai gazdaságtan, magyar történet, földrajz, magyar nyelv, külügyi ismeretek, Szovjetunió, jogi alapismeretek.

III. félév

Diplomácia történet, tartja Sík Endre (heti 2 óra)
Nemzetközi gazdaságtan, tartja Göncöl György (heti 2 óra)
Külpolitikai szeminárium, tartja Komjáti Irén, I. II. félévvel együtt
Államjog, tartja Beér János, II. félévvel együtt.

Szakosítás, tartják: Farkas Mihályné, Vermes Sándor, Beck István, Majoros Ferenc, Göncöl György, Kádár Lajos, Pulai Gábor, Görög Erzsébet, Félix Pál, Flórián Tibor, Tóth Imre (heti 2 óra, tanárral)

Befejezett tárgyak: Párttörténet, egyetemes történet, külkereskedelem, Szovjetunió, nemzetközi jog.

MNLOL XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64. 23. doboz Lapszám nélkül

Külügyi tanfolyam vizsgakérdései.

/Megjegyzés: A kérdések közül csak azokat részletezem amelyekre vonatkozólag a megadott irodalom nem teszi magától értnetővé az illető téma részletes tartalmát.

Az irodalmat kérdések szerint csoportositva a kérdések után a végén adom meg./

1./ A marxizmus dielektikus módszere. A dielektikus és metafizmus módszer szembeállitása.
2./ A dialektikus módszer alkalmazása a társadalomra.
3./ A marxizmus filozófiai materializmusa. Materializmus és idealizmus.
4./ A történelmi materializmus./ A materializmus alkalmazása a társadalomra/.
5./ A társadalom anyagi életfeltételei. Termelő erők, termelési viszonyok termelő mód.
6./ A termelés három sajátossága. / A társadalmi fejlődés legalapvetőbb törvényszerüségei.
7./ A termelő erők fejlődése és a társadalmi formák öt tipusa.
8./ Az őskommunista társadalom.
Az őskommunista társadalom termelő módja, korszakai, vérségi felépitése, primitiv demokráciája, ideológiája. Az őskommunista társadalom bomlása.
9./ A rabszolga társadalom.
A rabszolga termelő mód, a rabszolga társadalom alapvető termelési viszonya. A termelő erők fejlődése a rabszolga társadalomban. A rabszolga társadalom belső ellentmondásai. Politikai viszonya. Felbomlása.
10./ A feudális termelő mód.
A feudalizmus alapvető termelési viszonya. A kizsákmányolás formái a feudalizmusban. A termelő erők fejlődése a feudalizmusban.
11./ Az európai feudalizmus kialakulása.
A rabszolgatársadalom bomlása. A feudalizmus csirái a római társadalomban. A feudalizmus ellemei a germán társadalomban. A feudalizmus kialakulásának menete. A feud. korszakai. Európában.
12./ A feudális felépitmény.
A hübéri viszony és a hübéri gula. A feudalizmus politikai viszonyai, a feudális állam. Az egyház és a vallás.
13./ Városok, ipari és kereskedelem, a feudalizmusban.
14./ A kapitalizmus csiráinak kialakulása és a feudalizmus bomlása.
Az árutermelés kifejlődése a feudális társadalomban. A kisáru termelő diferenciálódása. A céh szervezet bomlása. Az árutermelés behatolása a földesuri gazdaságba, a jobbágy kizsákmányolásának fokozása. Jobbágylázadások.
15./ A polgári forradalom oka és előzményei.
A feudális termelési viszonyok, mint az uj termelő fejlődésének gátjai. Az igy kialakusó ellentét a feud. társadalom osztályai között. A polgárság gazdasági és politikai erősődése, a feud. uralkodó osztályok gyöngülése. A központi, királyi hatalom [illegible]
[illegible]./ [illegible] európai [illegible]
A polgári forradalmak az egyes európai országokban. A polgári forradalom tipusai. A parasztság szerepe a polgári forradalmakban. A munkásság szerepe . A tulajdonképpeni polgárság szerepe a polgári forradalmakban.

A külügyi tanfolyam vizsgakérdései 1949-ben.

17./ A kapitalista termelő mód.
18./ A kapitalista termelési mód alapvető ellentmondásai.
19./ Az imperializmus, mint a kapitalizmus külön korszaka.
20./ A munkásmozgalmak kezdetei.
21./ Miért a proletáriátus az egyedüli forradalmi osztály a kapitalizmusban?
22./ A szocialista elmélet kialakulása. A marxizmus három forrása.
23./ A proletármozgalom és a szocialista elmélet viszonya.
A proletármozgalomon belül alakul-e ki az elmélet? A forradalmi inteligencia szerepe. Az ösztönösség kérdése.
24./ A nemzetközi munkásmozgalom az 1848-as forradalmi periódus idején.
25./ A I. internacionálé.
26./ A Párisi Kommün, befolyása, jelentősége.
27./ A II. internacionálé, első korszaka.
28./ A revizionizmus.
29./ Az imperializmus, mint a proletárforradalom előestéje. Az imperializmus korszaka mint a proletárforradalom korszaka.
30./ A II.internacionálé politikája a imperialista ellentétek kiéleződésének ideje.
31./ A marxi-lenini államelmélet. Az állam keletkezése és mivolta.
A marxi államelmélet opportnista kiforgatása, a polgári demokrácia és a parlamentrizmus kérdésben. Diktatura és demokrácia viszonya.
32./ Az állam elhalásának kérdése.
Elhalhat-e az állam a forradalom győzelme nélkül?
Hogyan kell a polgári államot megszüntetni?
Mit kell a polgári állam helyében tenni?
33./ Mi a leninizmus?
34./ A proletárforradalom kérdései.
35./ Mi a proletárdiktatura? Mik a proletárdiktatura funkciói?
36./ A proletárdiktatura, népidemokratikus és szovjet formái.
37./ A parasztkérdés oppurtunista elmélete és a leninista, sztalinista álláspont.
38./ A párt három jelszava a paraszt kérdésben.
39./ Hogyan fogják fel a II. Int. pártjai a nemzeti kérdést? Hogyan teszi fel a nemzeti kérdést a leninizmus?
40./ A szrtatégia és a taktika kérdései .
41./ Hogyan állt a párt kérdése a II. Int.korszakában? Milyen tipusu pátok voltak a II. Int. nyugati pártja? Miért lett szükség az uj periódusában ujtipusu pártra?
42./ A párt, mint a munkásosztály élcsapata a leninista párt jellenző vonásai.
43./ A kommunizmus két foka közti különbség.
44./ A kapitalizmus helyzete a két világháboru közötti korszakban,
A válság. Az agresszív államok tömbjének kialakusása. A.fasizmus.
45./ A munkásosztály lenini-sztálini politikája a fasizmus időszakában
Mi a népfront-politika? /a két háboru közti korszakban/
46./ Az igazságos és igazságtalan háboru kérdése. A Szovjetunió részvétele és szerepe a II. világháboruban,

Kötelező irodalom az [illegible] kérdésekhez.

Sztálin:Dielektikus és történelmi materalizmus.
Engels: A munka szerepe a majom emberré válásában.
Elsősorban az előadások anyaga és Rudas: A társadalmi formák fejlődése.
Engels: A szocializmus fejlődése az utópiától a tudományig-ból.
a III. rész.

Rudas: Klaszikus kapitalizmus és imperializmus.
Nagy T.: A tőke felhalmozodása és a válságok.
Lenin: Az imperializmus mint a kapitaismus legfelsöbb foka.
A Kommunista Kiáltvány.
Lenin: A marxizmus három forrása és három alkatrésze.
Sztálin: A leninizmus alapjai-ból II/ 2 fejezet/ ezenkivül ajánlva:
XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX Lenin: Marx, Engels, marxizmus 113-126.l.
Nemes: Nemzetközi munkásmozgalom I.rész
Lenin: Imperializmus.......
Sztálin: Leninizmus alapjai, 25-27./III/ 3 fej. első része/
Nemes: Nemzetközi munkásmozgalom.
Lenin: Állam és forradalom.
Sztálin: Leninizmus alapjai.
Rákosi: Népi demokráciák néhány kérdéséről.
Révai cikke a Társ. Szemle 1949 március áprilisi számában.

Rövidítések és azok feloldása

altbgy. = altábornagy
ÁVH = Államvédelmi Hatóság
Bé.= Békeelőkészítő
biz. = bizalmas
c. = címzetes
eln. = elnöki
eln. res. = elnöki reservált
f. é. = folyó év
fhdgy. = főhadnagy
FKgP = Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt
fiz. osztály = fizetési osztály
frt. = forint
főn. = főnök
gimn. = gimnáziumi
gk. = gépkocsi
h. = helyett, helyettes
Im. = idézett munka
ir. = iroda
KB = Központi Bizottság
keb. = kebelbeli
keb. t. = kebelbeli tisztelt
KÜM BSZK = Külügyminisztérium Bánffy Miklós Szakkönyvtára
konz. ig. = konzuli igazgatási
közg. = közgazdász
köv. = követségi
kult. = kulturális
külképv. = külképviselet
külügymin. = külügyminisztériumi
KÜM BSZK Adminisztratív = Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek

KV = Központi Vezetőség
MDP = Magyar Dolgozók Pártja
min. = miniszteri
min. s. = miniszteri segéd
MKP = Magyar Kommunista Párt
MNLOL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára
MSZMP = Magyar Szocialista Munkáspárt
NPP = Nemzeti Parasztpárt
ny. = nyugalmazott
PDP = Polgári Demokrata Párt
rendk. követ és megh. miniszter = rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter
r. u. = rendeleti úton
o. = oldal
okl.= okleveles
oszt. = osztály
őrgy. = őrnagy
s. = segéd
s. k. = saját kezű
sz. = szám, számú
SZDP = Szociáldemokrata Párt
szds. = százados
sz. n. = szám nélkül
számv. = számvevőségi
td. = tiszteletdíjas
titk. = titkár
u. = út
Uo. = ugyanott
vk. = vezérkari
Vö. = Vesd össze

Az iratok jelzetei

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (MNLOL)

XIX–J–1–a–1945.
XIX–J–1–a–1945–47.
XIX–J–1–a–IV–7–1945.
XIX–J–1–j–1945.
XIX–J–1–j–1946.
XIX–J–1–j–1947.
XIX–J–1–j–Vegyes–1946.
XIX–J–1–j–Vegyes–1947.
XIX–J–1–j–Vegyes–1948.
XIX–J–1–j–Vegyes–1949.
XIX–J–1–k–1946.
XIX–J–1–k–sz.n.–Gy.J.–1946.
XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64.
XIX–J–1–k–Vegyes–1945–64.
XIX–J–1–k–Vegyes–1946.
XIX–J–1–k–Vegyes–sz.n.–1948.
XIX–J–1–u–Gy.J.–1945.
XIX–J–1–u–sz.n.–1945.
XIX–J–1–Vegyes–1945.
XIX–J–1–u.–Gy. J.–1946.
XIX–J–1–Vegyes–sz.n.–1950.

Külügyminisztérium Bánffy Miklós Szakkönyvtára (KÜM BSZK Adminisztratív iratok)

KÜM Adminisztratív iratok, 1945
Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek.
Külügyminisztérium, 1945

KÜM Adminisztratív iratok, 1946
Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek.
Külügyminisztérium, 1946

KÜM Adminisztratív iratok, 1947
Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek.
Külügyminisztérium, 1947

KÜM Adminisztratív iratok, 1948
Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek.
Külügyminisztérium, 1948

KÜM Adminisztratív iratok, 1949
Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek.
Külügyminisztérium, 1949

KÜM Adminisztratív iratok, 1950
Miniszteri utasítások, körrendeletek, tájékoztatók, határozatok, felhívások, körlevek.
Külügyminisztérium, 1950

Irodalomjegyzék

A külügyi igazgatás sajátosságai egyes kapitalista országokban (szerk. Timoránszky Péter). Budapest: MTA Államtudományi Kutatások Programirodája, 1987.

Anderle Ádám: *A Marosy-iratok. Magyar Királyi Követség Madridban 1948–1957.* Szeged: Hispania Kiadó, 2002.

A Szövetséges Ellenőrző Bizottság jegyzőkönyvei 1945–1947 (szerk. Feitl István). Budapest: Napvilág Kiadó, 2003.

A. Sajti Enikő: Egy kommunista káder a külügyben 1945–1948: Rex József. http://www.forrasfolyoirat.hu/0907/sajti.pdf (Belépés: 2010. február)

Balogh Sándor: *Magyarország külpolitikája 1945–1955.* Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988.

Del Medico Imre: *Életem. Egy mai polgár vallomása.* Budapest: Feketesas Kiadó, 2006.

Englert György: *A Külügyminisztérium újjászervezése és átszervezése 1945–1949.* In. *Vázlatok két évszázad magyar történelméből. Tanulmányok.* (főszerk. Gergely Jenő) 207–222. o.

Földesi Margit: *A Szövetséges Ellenőrző Bizottság Magyarországon.* Budapest: Ikva Kiadó, 1995.

Fülöp Mihály: *A befejezetlen béke. A külügyminiszterek tanácsa és a magyar békeszerződés (1947).* Budapest: Püski Kiadó, 2009.

Horváth János: A Külügyminisztérium. A Dísz tértől a Szabadság térig. Emlékirat a külügyi szolgálatról 1936–1948. (Kézirat)

Iratok a magyar–szovjet kapcsolatok történetéhez 1944. október–1948. június Dokumentumok. (szerk. Vida István). Budapest: Gondolat Kiadó, 2005.

Kertész István: *Magyar békeillúziók 1945–1947. Oroszország és a Nyugat között.* Budapest: Európa – História Kiadó, 1995.

Kincses László: Adalékok a magyar diplomáciai (külügyi) szolgálat újkori történetéhez. In. *Hír-Futár.* A Külügyminisztériumi dolgozók önálló szakszervezetének lapja, 2005. ősz, 42–44. o.

László J. Nagy–János Sáringer: Les femmes dans la diplomatie de la Hongrie du XXe siècle In. *Femmes et relations internationales au XXe siècle.* Sous la direction de Jean-Marc Delaunay et Yves Denéchère, Paris, 2007, Sorbonne Nouvelle, p. 75–83.

Luksik Lilla: MGIMO. Diplomata-képzés Oroszországban. In. *Hír-Futár.* A Külügyminisztériumi dolgozók önálló szakszervezetének lapja, 2006. ősz, 44–46. o.

Magyar Közlöny, 1945. február 5.; Dálnoki Miklós Béla kormányának (Ideiglenes Nemzeti Kormány) minisztertanácsi jegyzőkönyvei 1944. december 23.–1945. november 15. „A" kötet (szerk. Szűcs László). Budapest: 1997.

Magyar Közlöny, 1946. 113. szám, 1–2. o.

Magyar Közlöny, 1948. 14. szám, 1–2. o.

Magyar Törvénytár 1943–45. évi törvénycikkek (szerk. Vincenti Gusztáv, Gál László). Budapest: Franklin Társulat Kiadványa, 1946. 73–77. o.

Nagy József – Del Medico Imre: Az első külügyes szaktanfolyam 1945 után. Az első csoportos elbocsájtások a Külügyminisztériumból. In. *Hír-Futár.* A Külügyminisztériumi dolgozók önálló szakszervezetének lapja, 2006. ősz, 23–25. o.

Nagy Levente: A gyulafehérvári román Újszövetség (1648) és Zsoltároskönyv (1651). In. *Biblia Hungarica Phiologica. Magyarországi Bibliák a filológiai tudományokban* (szerk. Heltai János). Budapest: Argumentum Kiadó, 2009. 99–122. o

Nagy Levente: Dictionarum Valachino-Latinum. Primo dicționar al limbii române. Bevezető tanulmány és jegyzetek: Gheorghe Chivu. Editura Academiei Române. Bucureşti, 2008. 391. lap. In. *Magyar Nyelv* 106. évf. 3. szám, 2010. 368–372. o.

Név nélkül: 1945 és a magyar diplomácia (Borbándi Gyula visszaemlékezéseiből). In. *Hír-Futár.* A Külügyminisztériumi dolgozók önálló szakszervezetének lapja, 2006. tavasz 28–29. o.

Név nélkül: A magyar Külügyminisztérium épületei. In. *Hír-Futár.* A Külügyminisztériumi dolgozók önálló szakszervezetének lapja, 2006. tavasz, 26. o.

P. Maddox, William: The Foreign Service in Transition. http://www.foreignaffairs.com/articles/70571/william-p-maddox/the-foreign-service-in-transition (Belépés: 2012. november 25.)

Papp Gyula: Az igazoló eljárások és a háborús bűnök megtorlása 1945 után Magyarországon. In. *Aetas,* Vol. 24. No. 2. (2009). 162–179. o.

Pritz Pál: *Bárdossy László a népbíróság előtt.* Budapest: Elektra Kiadó, 1991.

Romsics Ignác: *Az 1947-es párizsi békeszerződés.* Budapest: Osiris Kiadó, 2006.;

Sáringer János: Mozaikok a magyar Külügyminisztérium történetéből (1944–1951). http://www.grotius.hu/doc/pub/RSSTJE/2010_74_saringer_janos_mozaikok.pdf. (Belépés: 2011. december 10.)

Résumé

Documents sur l'histoire du Ministère des Affaires étrangères de Hongrie entre 1945–1950

Jusqu' aujourd'hui l'histoire hongroise a des dettes concernant la reconstruction de l'histoire du Ministère des Affaires étrangères (MAE) et de ces agents diplomatiques entre 1945–1950. Les historiographes et les anciens diplomates ont décrit les activités des agents diplomatiques de cette période et certaines questions relatives aux affaires étrangères ou à l'exercice de leurs métiers. En plus, il y a des légendes sur le déménagement du Ministère de Debrecen à Budapest, sur la Place Szabadság, sur le Quai Illés Mónus, sur la Place Bem, sur les personnes justifiées, sur la Liste-B ou sur la structure et le fonctionnement de l'administration, plus exactement sur la formation des fonctionnaires.

En 1944, l'Armée Rouge a occupé la partie Est de la Hongrie et elle est entrée en scène comme force conquérante. A savoir, à la fin de 1944, certain pouvoir a été possédé au centre de la Hongrie ainsi que la partie occidentale, la Transdanubie, par les Allemands et leurs alliés, les nazis hongrois, alors que les commandants sovétiques ont possédé et dirigé l'Est du Pays. Au début de décembre 1944 a été établi le Front National pour l'Indépendance hongroise à Szeged par les leaders des partis nationaux qui ont fait confiance à une future Hongrie démocratique. Pour l'été 1945, c'est le Parti des Petits Propriétaires qui est devenu force dominnante, étant donné que le nombre de leurs députés a augmenté de 56 à 127.

En décembre 1944, le Gouvernement Provisoire National a été constitué et c'est János Gyöngyösi, membre du Parti des Petits Propriétaires, qui a été nommé ministre des Affaires étrangères.

En janvier 1945, le gouvernement hongrois a signé la convention d'armistice et ainsi la Hongrie et la réalisation du traité ont été contrôlées par la Commission de Contrôle des Alliés (CCA).

Comme le siège de Budapest a duré de fin 1944 au février 1945, une partie des employés du ministère sont allés se cacher soit à l'étranger soit à la campagne.

Après les combats, l'édifice du Ministère des Affaires étrangères qui a été sur la Place Dísz, s'est trouvé en ruines et l'administration de Budapest n'a pas fonctionné. Ainsi l'administration des affaires étrangères s'est installée au bâtiment des autorités financières à Debrecen. En avril 1945, vingt agents fonctionnaires et seize employés du ministère ont travaillé au MAE.

Avant le siège de Budapest, des conserves, des vins, des éléments de mobilier ainsi que des documents officiels politiques ont été déposés dans les grottes sous la Place Dísz. János Gyöngyösi a donné l'ordre à György Petravich qu'il dirige, à partir du 5 février, le déménagement du MAE de Buda à Pest. Le deuxième étage du bâtiment, sans fenêtres ni portes, se trouvant 15, Place Szabadság a été désigné comme siège du MAE. La tâche ayant, en grande partie, un caractère physique était dure. Il fallait mettre de l'ordre dans le bâtiment qui a été bombardé et puis y transporter en bateau les documents officiels se trouvant à Buda. Grâce aux travaux préparatoires effectués à Budapest, le MAE a pu quitter, le 11 à ávril 1945, Debrecen pour aller s'installer à la capitale.

Nous pouvons reconstruire, par les documents, la structure de l'administration du MAE de fin d'avril 1945. En comparant la structure de l'administration du MAE de février 1944 à celle d'avril 1945, nous trouvons plusieurs concordances: le Cabinet du ministre du MAE, le Service présidentiel, le Service de protocole, les Départements de politique sociale, de politique économique, ainsi que le Bureau du directeur général et la Cour des comptes existaient déjà. C'est alors qu'on a organisé le Groupe d'approvisionnement et le Bureau des travaux de reconstruction qui s'expliquent par les mauvaises conditions d'approvisionnement public et que le bâtiment du MAE a été dans un état délabré et inhabitable. Une nouveauté: les activités du Bureau préparatoire de la paix a pu redémarrer officiellement car, plus tôt, à partir de l'été 1942, il ne pouvait fonctionner qu'en cachette au sein du Bureau politique et le groupe ne comptait que quelques membres.

Qui a travaillé au MAE sur la Place Szabadság? Le Gouvernement Provisoire National a créé des comités d'épuration pour filtrer les candidats désirant entrer dans l'administration hongroise, y compris ceux qui se présentaient au service du MAE. Jusqu'au mai 1945, on a contrôlé 140 personnes dont 120 ont été légitimées et 20 personnes ont été classées dans d'autres catégories. A cette époque-là, parmi les

employés du MAE, on trouve surtout ceux qui y avaient travaillé avant le 19 mars 1944 (occupation de la Hongrie par les troupes allemandes). Alors, en tête du MAE, il y avait des chefs de service comme p. ex. Viktor Szondy, Pál Sebestyén, István Kertész, László Kvassay, Lajos Szelle, Sándor Nékám ou Dénes Nemestóthy qui y ont acquis leur expérience entre les deux guerres mondiales. Ainsi au début, les spécialistes qualifiés dans les affaires étrangères de l'ére Horthy faisaient leur service au MAE. Mais d'autres personnes pouvaient également entrer dans le mécanisme du MAE: ceux qui, par exemple, parlaient des langues étrangères ou avaient une expertise dans un domaine des affaircs étrangères ou dans celui de l'administration. Mais déjà, lors de la constitution du Gouvernement Provisore National, des candidats bénévoles ont postulé un emploi ou les partis politiques y ont envoyé leurs protégés avec une lettre de recommandation dans la poche ou les chefs des partis politiques ont écrit directement une lettre à János Gyöngyösi, ministre des Affaires étrangères, en lui demandant d'embaucher leur candidat. P. ex. le Parti Social-Démocrate a recommandé Árpád Szakasits, le Parti des Petits Propriétaires a recommandé chaudement Géza Kádár, László Kupa, Károly Ravasz, le Parti Communiste a recommandé vivement Péter Nagy, István Nemeskéri Kiss, Anna Bebrits, Ervin Pamlényi, Péter Vas-Zoltán et le Parti paysan a recommandé Miklós Tassy au MAE.

Au début de 1945, on a organisé des cours de rédacteur au minsitère pour les nouveaux employés. Lors de l'ouverture solennelle du stage, dans son discours, János Gyöngyösi a souligné l'importance des connaissances professionnelles et celles des langues étrangères. La formation s'est passée avec le soutien de l'Institut des Affaires étrangères. Vingt personnes – dont une femme – y ont participé. Les cours étaient donnés par Viktor Szondy, Pál Sebestyén, Virgil Pósfai et l'écrivain Géza Hegedűs et ils ont eu lieu dans le bâtiment du MAE. A la fin d'août, lors des premiers examens, les candidats ont dû passer l'examen dans les disciplines suivantes: histoire de la diplomatie, droit public international, politique sociale, politique économique (en langue francaise ou anglaise), droit international et questions actuelles des affaires étrangères.

En avril 1947, un stage de perfectionnement, s'étendant sur deux années, a été organisé par le chef de service présidentiel, László Kvassay qui a chargé Lajos Szelle, consul général, de la direction du stage. Parmi les 45 particpants se trouvaient ceux

qui ont réussi les examens mentionnés ci-dessus, mais il y avait de nouveaux arrivants aussi. Les cours ont eu lieu dans l'Institut des Affaires étrangères.

Paralellement à ce stage, un nouveau type d'examen a été préparé par le MAE, et treize personnes s'y sont présentées. Les examens se déroulaient pendant plusieurs jours en septembre 1947 et comprenaient plusieurs épreuves. D'abord, on a fait la lecture des notes de qualification sur les candidats prises par les chefs de service pendant un an, puis c'était le tour des épreuves écrites et orales. Un candidat a été éliminé pour avoir utilisé des antisèches, mais les autres ont réussi leurs examens.

A part ces stages, on a également organisé des cours pour les employés de bureau dont les matières étaient la sténodactylographie, l'enregistrement des document officiels et l'administration des affaires étrangères. On a continué d'organiser des stages réguliers au MAE, mais les matières des cours ainsi que les sujets d'examen ont changé. Au cours des années 1948–1949, les classiques du marxisme et du léninisme ont été placés au premier plan. Et en 1948, on a ouvert l'Académie des Affaires étrangères.

Pendant ce temps, plusieurs propositions ont vu le jour pour le remaniement de l'administration des affaires étrangères. D'abord, parmi les synthèses remises à János Gyöngyösi, on peut mentionner, en premier lieu, l'étude de György Ottlik ayant pour titre: «La diplomatie hongroise» datant de novembre 1945. Bien avant cette date, l'auteur avait déjà élaboré, dans un cahier publié en 1920, les principes fondamentaux d'une organisation diplomatique efficace et de son fonctionnement fructueux. Puis, il a développé ces principes, plus en détail, dans une étude intitulée «Quelle sera la nouvelle diplomatie?» publiée en 1937. A part la nécessité de la réorganisation du Centre, il a insisté sur la sagesse, l'abnégation, le dévouement des diplomates, et la confraternité entre les membres de l'organisation diplomatique. «De qui doit se composer l'organisation diplomatique?» – a-t-il posé la question. Lors de la sélection des diplomates, «ni les suggestions d'un parti politique, ni les motives de la protection en aucun cas, ne peuvent être appliquées» – a-t-il écrit, et les tâches, dans un avenir lointain, sont l'éducation et la formation d'une élite.

Une Aide mémoire datant du mois de mars 1946 et qui a pris naissance à Moscou parle également de la réorganisation du service diplomatique. On ne connaît pas le nom de l'auteur, car le document, remis aux mains de János Gyöngyösi, ministre des

Affaires étrangeres, manquait de signature. Dans l'avenir, la diplomatie des petits Etats, y compris celle de la Hongrie, doit avoir «*un caractère plutôt culturel et économique*». Selon cette Aide mémoire, «il doit y avoir de mûres réflexions pour que le service diplomatique hongrois ne se divise pas en trois branches et que la différence entre ces trois branches ne se manifeste que vers l'étranger de facon que le fontionnaire ait un titre qui corresponde, au moment donné, à son poste en question». En mars 1946, l'auteur a considéré comme pertinent que, parmi tous les services d'Etat, le MAE doit être le premier qui soit exempté de l'intervention des partis politiques.

Deux mois plus tard, est sorti le cahier de József Száll. «Notre politique extérieure et la stabilité» dont le point de départ est que le réseau commercial de la Hongrie n'est pas encore construit à l'étranger. A cette fin, il est conseillé que nos missions diplomatiques fassent connaître les plans de stabilité pour que la confiance totalement ébranlée de la part de l'économie mondiale contre la Hongrie soit rétablie.

Le 9 mai 1946, est sorti le décret numéro 5000/1946 ME en vertu duquel on doit limiter, de dix pour-cent, le nombre d'employés de l'administration par rapport à celui qui figurait dans le budget en 1937/1938. On a créé des comités appellés Comités de la Liste-B dont la tâche était de sélectionner les personnes qui seraint inaptes à la transformation démocratique de la Hongrie. Par conséquent, à la fin de 1946, le nombre d'agents travaillant au MAE a été réduits de façon significative.

Sans compter quelques Etats neutres, une partie des relations diplomatiques de la Hongrie – ont été rompues par la suite de la Guerre Mondiale. Certains bâtiments et résidences des légations royales de Hongrie étaient abandonnées, d'autres ont été gardés par les agents diplomatiques restés sur place. A la fin de 1945, à la suite des élections démocratiques, quelques pays (la Suisse, la Pologne, la Belgique, l'Italie et la Turquie) ont signalé leur intention de reprendre et de rétablir les relations diplomatiques avec le gouvernement hongrois, même ils ont fait des démarches préparatoires concrètes.

En Espagne la situation était particulière. A savoir que la CCA a donné l'autorisation à Pál Auer, envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire à Paris, pour qu'il protège et défende les intérêts des citoyens hongrois en Espagne aussi, mais en même temps, Ferenc Marosy, envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire a été accrédité, lui aussi, auprès du gouvernement espagnol. A l'accréditaion de Ferenc Gordon, nouvel envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire de Hongrie en Suisse, l'autorisation

a été donnée par la CCA en juillet 1946, et il a occupé son poste diplomatique en septembre 1946. En Suède, Vilmos Böhm, le nouveau chef de la Légation de Hongrie, a remis ses lettres de créance au Roi suédois en mai 1946. C'est aussi en mai 1946 que la CCA a donné l'autorisation à Béla Andaházi-Kasnya pour qu'il organise la Légation de Hongrie à Ankara. En janvier 1947, conformément à l'autorisation de la CCA, c'est László Bartók qui a été désigné en chargé d'affaires ad interim pour commencer à organiser la mission politique hongroise à Vienne. C'est en mars 1947 qu'on a créé la Légation de Hongrie en Belgique et peu après, Endre Perlaky-Kassa est arrivé à Bruxelles. A Londres, les représentants du gouvernement hongrois – dirigés par Tamás Szabó et István Bede – ont travaillé, depius février 1946, et les membres de la mission politique britannique de la CCA ont déployé leur activité à Budapest. En vertu d'une permission de la CCA, depuis juillet 1946, une mission bulgare de rapatriement a travaillé en Hongrie. Les relations diplomatiques entre le Chili et la Hongrie ont déjà eu lieu plus tôt, mais le rétablissement des relations officielles ne s'est déroulé qu'en janvier 1947. Depuis août 1945, c'est Ferenc Rosty-Forgách, ministre plénipotentiaire qui a protégé les intérêts des nationaux hongrois à Prague, et son adjoint est arrivé à Bratislava en 1947. En janvier 1946, Aladár Szegedy-Maszák, envoyé extraordinaire et ministre plénipotentiaire a remis ses lettres de créance à Washington, puis en mars 1946, le tour était à Gyula Szekfű pour Moscou. Depuis avril 1946, Pál Auer – dont il s'agissait déjà plus haut – faisait sont service à Paris. En octobre 1946, on a commencé à organiser la Légation à Belgrade. Depuis février 1946, un chargé d'affaires ad interim a dirigé la Légation de Hongrie à Varsovie. Depuis mai 1946, un représentant du gouvernement hongrois a travaillé aux Pays-Bas. Quant à l'Italie, c'est un chargé d'affaires ad interim qui a dirigé, depuis avril 1946, la Légation. En juillet 1946, selon le principe de la réciprocité, les membres des missions politiques hongroises et roumaines ont occupé leurs postes à Bucarest et à Budapest. Depuis juillet 1946, une commission gouvernemantale de rapatriement a fonctionné en Allemagne.

En automne 1946, la transformation démocratique est arrivée à une bifurcation: deux conceptions, différant l'une de l'autre, se sont formées. Le Parti des Petits Propriétaires s'est engagé à consolider la démocratie bourgeoise. Par contre, la direction du Parti Communiste Hongrois a insisté sur la transformation démocratique et la création du socialisme. En mai 1947, Ferenc Nagy, premier ministre, est parti en vacances en

Suisse et, les premiers jours de juin, en son absence, Mátyás Rákosi et ses camarades l'ont relevé de ses fonctions. En même temps, Lajos Dinnyés a été nommé premier ministre, et le nouveau gouvernement s'est constitué à Budapest.

Les changements politiques intérieurs ont eu une influence sur le MAE aussi: on a renvoyé János Gyöngyösi, minsitre des Affaires étrangères, et Erik Molnár, a été nommé nouveau minsitre des Affaires étrangères par les communistes. Le départ de Ferenc Nagy a entraîné des changements importants relatifs au personnel des services extérieurs et intérieurs aussi. Par conséquent, une partie des diplomates, séjournant à l'étranger, ont démissionné au cours de l'été 1947. A cette époque-là, les employés du MAE ont commencé à émigrer; c'est ce qu'on a apellé dissidence. Les émigrés clandestins – et souvent les membres de leurs familles aussi – ont été stigmatisés. La deuxième vague de l'émigration a eu lieu en 1948 quand, en vertu de l'application du décret numéro 600/1948, sur le total des personnes licenciées, 86 ont quitté le pays, et le MAE a dû faire face à une énorme pénurie de compétences et de personnel. Le Parti communiste a nommé, aux postes vacants, des cadres communistes, fidèles au parti. Il en a résulté que le personnel du MAE a été considérablement dilué. Ainsi, pour élever le niveau professionnel, ils ont créé l'Académie des Affaires étrangères.

Dans le travail quotidien du MAE, deux activités étaient problématiques: l'envoi des codes secrets et celui des télégrammes en clair. En effet, «l'envoi des textes in externo des télégrammes chiffrés à une autorité hors du MAE est interdit à moins que le contenu des textes ne soit complètement stylisé.»

Au printemps 1946, la CCA a annoncé, dans une note verbale, qu'elle donnerait son accord de créer un service de messagerie permanente afin que le MAE puisse maintenir la connexion avec les missions diplomatiques déjà existantes et avec celles qui seront mises en place dans l'avenir. Ce service a commencé à fonctionner dès le 1er juin 1946.

Pendant la période en question, se présentait un problème récurrent: respecter et faire respecter strictement les heures de travail. Afin d'atteindre cet objectif, le Bureau présidentiel a publié un circulaire. Tout aussi problématique était le fait que certains employés du MAE ont pris l'habitude de se servir des téléphones du ministère pour des conversations interurbaines privées et non autorisées.

En août 1948, un nouveau ministre est arrivé à la tête du MAE en la personne de László Rajk qui, en décembre, a jugé nécessaire d'adresser un circulaire au personnel, à cause des licenciements massifs. C'est le décret numéro 600/1948 dont l'objectif était d'assurer la réorganisation démocratique du MAE et un bon rythme de travail. «Je m'attends à tout le personnel du ministère de contribuer à l'établissement d'une atmosphere détendue et calme, car c'est indispensable à ce que tout le monde puisse travailler en toute sécurité.»

Le nouvel esprit, la nouvelle conception des dirigeants ont laissé leur marque aussi bien sur la gestion quotidienne des affaires que sur le libellé des documents. En octobre 1948, Péter Mód, dans un circulaire, a attiré l'attention des employés sur le phénomène suivant: «Une fois de plus, je trouve que les rédacteurs des documents utilisent des mots et des termes d'origine étrangère dans le cas où des mots justes sont disponibles en langue hongroise. J'ordonne que, dans l'avenir, les employés du ministère se servent des termes hongrois qui figurent sur la liste publiée»

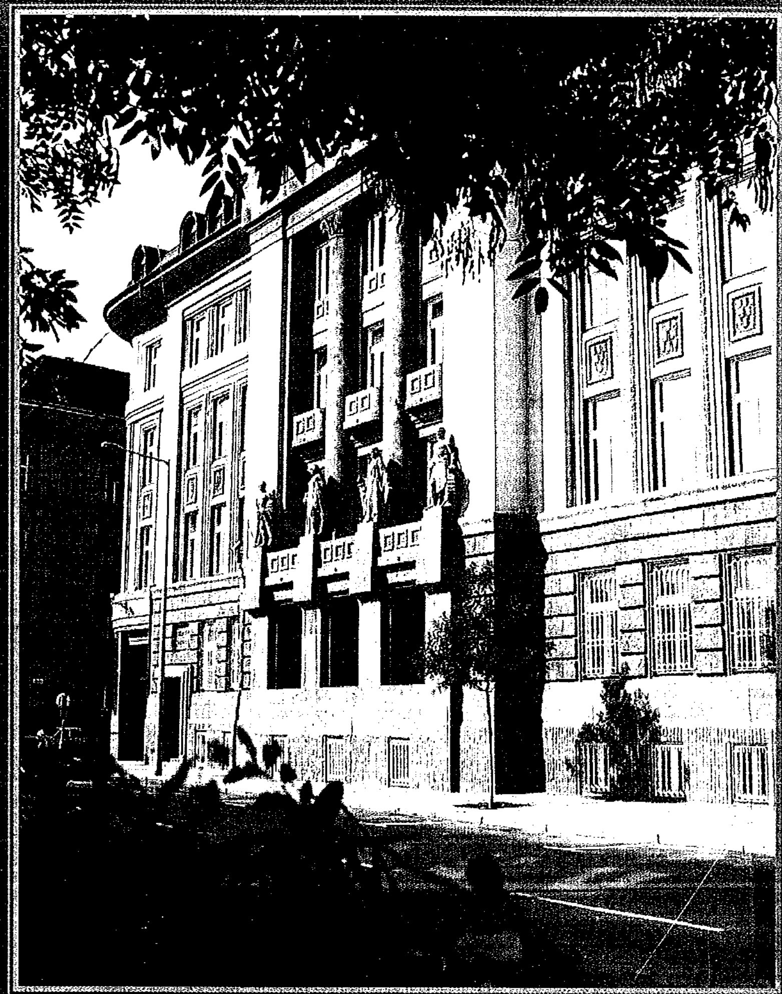
Dans la seconde moitié de l'année, de nouveaux cadres supérieurs sont arrivés à la place des cadres licenciés; parmi eux, Andor Berei, secrétaire d'Etat, qui, plus tard, est devenu un personnage influent.

En 1948, il y avait des changements non seulement dans la structure et le personnel du MAE, mais aussi le ministère a changé de résidence. Son siège a été déplacé de la Place Szabadság au Quai Illés Mónus – aujourd'hui Quai Bem – dans le bâtiment numéro 47. Le déménagement a eu lieu du 20 au 23 août.

En 1949, on a préparé la réorganisation horizontale du ministère sur une base territoriale, mais la réorganisation verticale aussi, c'est-à-dire la connexion des différents départements territoriaux au système professionnel et auxiliaire. Le projet de structure organisationnelle a été terminé en 1950, et à la fin de janvier 1951, la réorganisation a été achevée. Ainsi, en 1951, la formation de la structure du MAE s'est terminée. Cette formation contenait déjà certains éléments du MAE actuel.

Névmutató

SZTE Klebelsberg Könyvtár
SZEGED
1.

A MAGYAR KÜLÜGYMINISZTÉRIUM
ETÉHEZ 1945-1950

SÁRINGER JÁNOS

SÁRINGER JÁNOS

IRATOK

A MAGYAR KÜLÜGYMINISZTÉRIUM TÖRTÉNETÉHEZ 1945–1950